

การศึกษาทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา

ปริญญานิพนธ์
ของ
นายชัชชัย พวกดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
ตุลาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

781.6295

83537

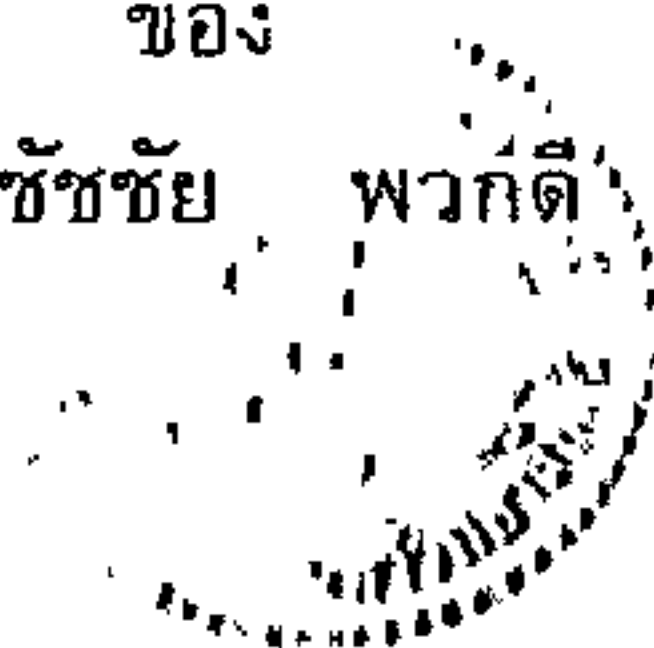
8.3

การศึกษาทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา

บทคัดย่อ

ของ

นายชัชชัย พวกดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
ตุลาคม 2547

h 257889

14 ส.ค. 2548

ชัยชัย พวกดี. (2547) *การศึกษาทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา*. ปริญญาโท ศิลป.ม. (มานุษยวิทยาวาทศิลป์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์, รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุนานนท์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา โดยที่จะทำการ
ศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเพลงไทยสำเนียงภาษา
2. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของทำนองเพลงที่บ่งบอกสำเนียงภาษา

โดยดำเนินการวิจัยจากการศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนตำราทางวิชาทาง
ต่างๆ และศึกษาทางบทเพลงไทยสำเนียงภาษาจำนวน 5 สำเนียงๆ ละ 10 เพลง ได้แก่สำเนียงลาว
เขมร มอญ แยก และจีน รวม 50 เพลง ในอัตราจังหวะสองชั้น ทางฆ้องวงใหญ่ เพื่อใช้เป็นข้อมูล
ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. จำนวนท่อนเพลงในเพลงไทยสำเนียงภาษา มีความหลากหลายของจำนวนท่อนเพลง ซึ่ง
ประกอบด้วย 1 ท่อน 2 ท่อน และ 3 ท่อน

2. บ้านใดเสียงแต่ละสำเนียงภาษามีบ้านใดเสียงดังนี้

- สำเนียงลาว อยู่ในบ้านใดเสียงโด เป็นหลัก
- สำเนียงเขมร อยู่ในบ้านใดเสียงฟา เป็นหลัก
- สำเนียงมอญ อยู่ในบ้านใดเสียงที เป็นหลัก
- สำเนียงแยก อยู่ในบ้านใดเสียงโดกับเสียงฟา เป็นหลัก
- สำเนียงจีน อยู่ในบ้านใดเสียงโด เป็นหลัก

3. รูปแบบของจังหวะ เพลงไทยสำเนียงภาษาทั้ง 5 สำเนียง มีกระสวนจังหวะเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะ ดังนี้

- สำเนียงลาว - XXX - X - X / - - XX XXXX
- สำเนียงเขมร XXXX - X - X / - XXX - X - -
- สำเนียงมอญ XXXX XX - X / XXXX - X - X
- สำเนียงแยก - X - X XX - X / - XXX - X - -
- สำเนียงจีน - X - - XX - X / - - - X - X - X

4. รูปแบบของทำนอง มีรูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละสำเนียงดังนี้

- สำเนียงลาว - ด ร ม - ร - ด / - - ด ล ช ม ช ล
- สำเนียงเขมร ล ฟ ล ช - ฟ - ร / - ช ฟ ร - ฟ - -
- สำเนียงมอญ ท ด ช ล ท ด - ท / ร ช ร ด - ท - ล
- สำเนียงแขก - ด - ร ด ท - ด / - ร ด ท - ด - -
- สำเนียงจีน - ล - - ด ร - ด / - - - ร - ม - ด

5. การจบเพลงมีลักษณะการจบเพลงของแต่ละสำเนียงภาษาดังนี้

- สำเนียงลาว จบด้วยเสียงโด เป็นหลัก
- สำเนียงเขมร จบด้วยเสียงฟา เป็นหลัก
- สำเนียงมอญ จบด้วยเสียงที เป็นหลัก
- สำเนียงแขก จบด้วยเสียงโดกับเสียงฟา เป็นหลัก
- สำเนียงจีน จบด้วยเสียงโด เป็นหลัก

A STUDY OF FOREIGN IDIOMATIC MELODY IN THAI MUSIC

AN ABSTRACT

BY

MR.CHATCHAI PUAKDEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

October 2004

Chatchai Puakdee. (2004). A study of Foreign Idiomatic Melody in Thai Music.

Master thesis M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok Graduate School,
Srinakharinwirot University.

Advisor Committee: Associate Prof. Manop Wisuttipat, Associate Prof. Kanchana
Intarasunanont.

The study on Foreign Idiomatic Melody in Thai music was conducted under the following objectives;

1. To study the elements of the Foreign Idiomatic Melody.
2. To study the main characteristics shown in Foreign Idiomatic Melody.

The research methodology started by studying on related literature and collecting 5 different Foreign Idioms, each of which consisted of 10 different melodies. The Foreign Idiomatic Melody are Khong Wong Yai melodies on Song Chan. The descriptive analysis was employed in this research. Following are the findings of this research; The similarity and difference of sounds level are : Thai song in Loas accent is

1. The number of sections of each of Foreign Idiomatic Melody are varied to 1 , 2 and 3 sections.
2. The scales of Foreign Idiomatic Melody are;
 - Lao Idiomatic Melody is in the scale of Do.
 - Khmer Idiomatic Melody is in the scale of Fa.
 - Mon Idiomatic Melody is in the scale of Ti.
 - Khaek Idiomatic Melody is in the scale of Do and Fa.
 - Chin Idiomatic Melody is in the scale of Do.
3. The main rhythmic patterns of Foreign Idiomatic Melody are;
 - Lao Idiomatic Melody rhythmic patterns are.
- XXX - X - X / - - XX XXXX
 - Khmer Idiomatic Melody rhythmic patterns are.
XXXX - X - X / - XXX - X - -
 - Mon Idiomatic Melody rhythmic patterns are.
XXXX XX - X / XXXX - X - X
 - Khaek Idiomatic Melody rhythmic patterns are.

- X - X XX - X / - XXX - X - -

- Chin Idiomatic Melody rhythmic patterns are.

- X - - XX - X / - - - X - X - X

4. The main melodic patterns of Foreign Idiomatic Melody and their specific melodic movements are as follow.

- Lao Idiomatic Melody melodic patterns are.

- d r m - r - d / - - d l s m s l

- Khmer Idiomatic Melody melodic patterns are.

l f l s - f - r / - s f r - f - -

- Mon Idiomatic Melody melodic patterns are.

t d s l t d - t / r s r d - t - l

- Khaek Idiomatic Melody melodic patterns are.

- d - r d t - d / - r d t - d - -

- Chin Idiomatic Melody melodic patterns are.

- l - - d r - d / - - - r - m - d

5. The final tones of sections of each of the Foreign Idiomatic Melody are;

- Lao Idiomatic Melody final tones is Do.
- Khmer Idiomatic Melody final tones is Re.
- Mon Idiomatic Melody final tones is Sol.
- Khaek Idiomatic Melody final tones is Do and Re.
- Chin Idiomatic Melody final tones is Do.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา

ของ

นายชัชชัย พวกดี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหิดล

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

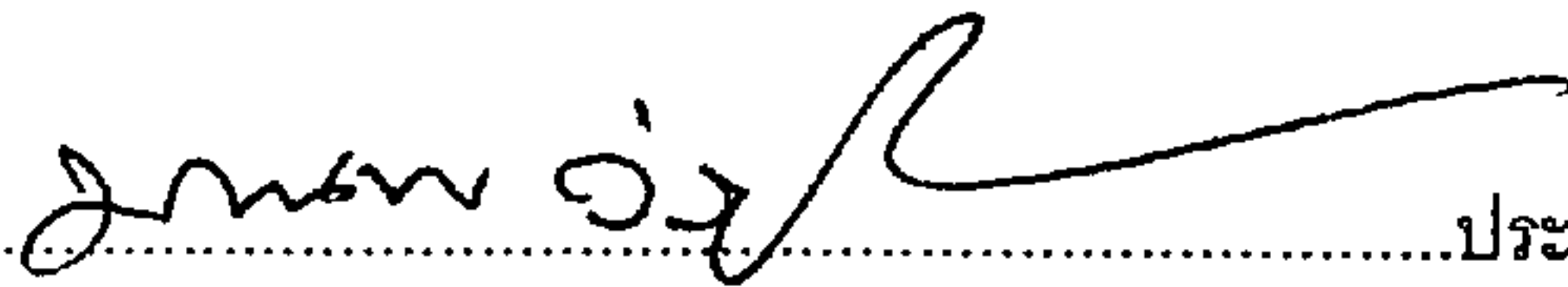

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

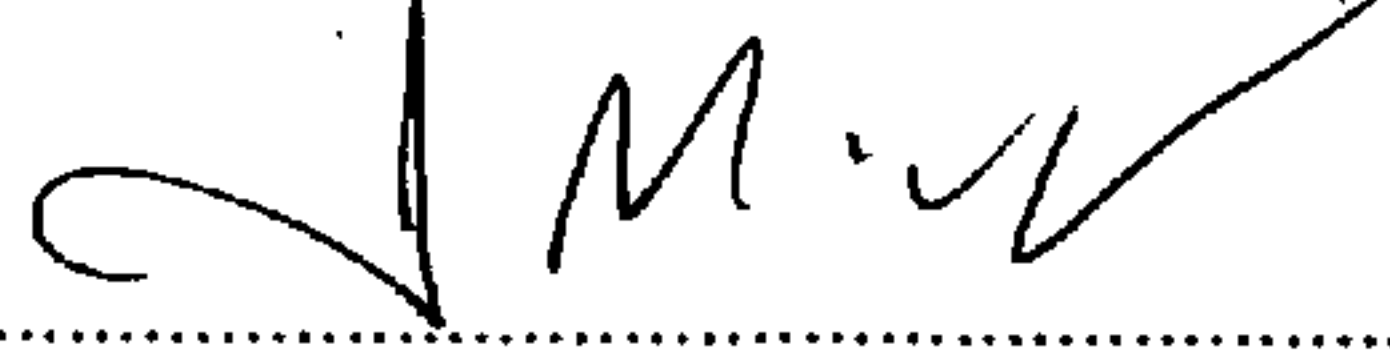
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ มานพ วิสุทธิแพทย์)

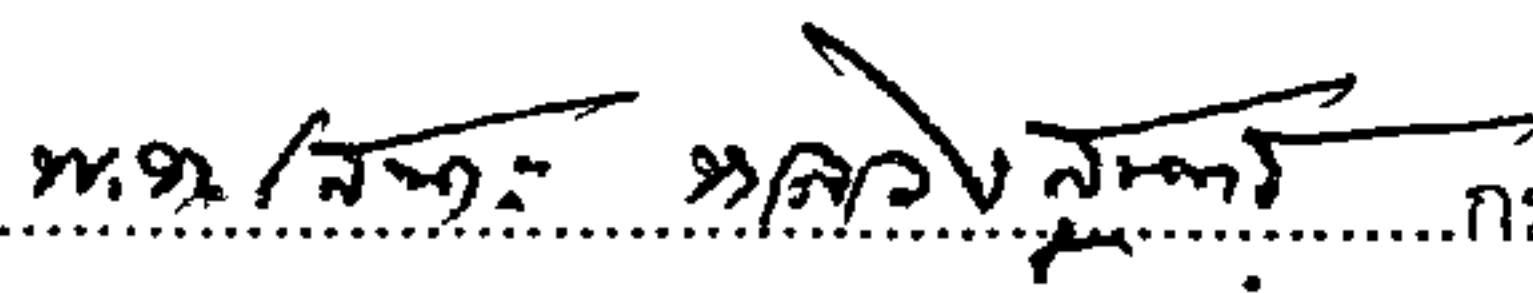
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(พันโท เสนาะ หลวงสุนทร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างสมบูรณ์ เพราะได้รับความเมตตากรุณาจากท่านผู้รู้และบุคคลหลายหลายฝ่าย ตลอดระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ กรรมการควบคุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ กรรมการ เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้เกียรติรับเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาและกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอบกราบขอบพระคุณพันโทเสนาะ หลวงสุนทร กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการสอบและให้คำแนะนำในครั้งนี้ไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาให้แก่ข้าพเจ้า และขอขอบคุณเพื่อนๆ และทุกท่าน ที่ไม่สามารถกล่าวชื่อนามได้ทั้งหมด ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจตลอดมา

ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจให้ตลอดเวลา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา – มารดา และบูรพาจารย์ทางดุริยางค์ไทยทุกท่าน ที่กรุณาสร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าให้ลูกหลานได้สืบสานวัฒนธรรมดนตรีอันดีงามต่อไป

ชัชชัย พวงดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	10
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	10
ขอบเขตการศึกษา	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
นิยามคำศัพท์	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
เอกสารการวิจัย	13
เอกสารตำราทางวิชาการ	16
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	22
ขั้นรวบรวมข้อมูล	22
ขั้นศึกษาข้อมูล	24
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	24
ขั้นสรุปผลการวิจัย	24
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	25
เพลงไทยสำเนียงลาว	26
สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงลาว	71
เพลงไทยสำเนียงเขมร	74

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4(ต่อ) สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงเขมร	124
เพลงไทยสำเนียงมอญ	128
สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงมอญ	185
เพลงไทยสำเนียงแขก	189
สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงแขก	239
เพลงไทยสำเนียงจีน	243
สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงจีน	296
 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	 300
การสรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์	300
ข้อเสนอแนะ	305
 บรรณานุกรม	 306
ประวัติย่อผู้วิจัย	307

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ดนตรีไทย เพลงไทย เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์และพัฒนาอย่างค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป ต่อเนื่องมาจนกระทั่งกลายเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งเป็นที่น่าภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเองและความสามารถของบรรพบุรุษที่ได้คิดสร้างเครื่องดนตรี สร้างบทเพลงต่างๆ ขึ้นมาอย่างเป็นระบบระเบียบ มีแบบแผนให้กับคนรุ่นหลัง ทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับเป็นประโยชน์ในการนำไปสู่การพัฒนาการทางด้านการศึกษากว้างขวางขึ้น ทั้งทางด้านวิชาการ และ ด้านปฏิบัติดนตรีไทย

การศึกษาทางด้านดนตรีไทยในอดีตนั้น ส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางด้านการปฏิบัติมากกว่าทางด้านวิชาการ นักดนตรีไทยเองก็มุ่งแต่หวังที่ความเป็นเลิศทางด้านการบรรเลงจึงละเลยเรื่องวิชาการที่ความจริงนั้นจะถูกถ่ายทอดมาพร้อมๆ กับการเรียนปฏิบัติ เพียงแต่ไม่ได้ถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจนเหมือนอย่างการเรียนในปัจจุบัน

สังคมดนตรีไทยเป็นสังคมมุขปาฐะ เมื่อใครได้วิชาความรู้ของโบราณก็ต้องอาศัยไต่ถามครูบาอาจารย์กันด้วยปากเปล่าบ้าง คิดค้นพิจารณาหาคำตอบด้วยตัวเองบ้าง ครูพักลักจำบ้าง ไม่มีตำราช่วยในการเล่าเรียนหรืออธิบายข้อปัญหาในการดนตรีเรื่องที่รู้ที่เข้าใจ บางทีก็บอกกล่าวแล้วแจ้งขยายให้ฟังให้เห็นจริงต่อกันไปได้ (อานันท์ นาคคง.2540:13)

ดนตรีมีการพัฒนาไปตามกาลเวลา จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะคนในแต่ละยุคหรือแต่ละกลุ่มสังคม ต่างได้รับการเรียนรู้และแนวคิดที่เกิดจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม จารีตประเพณีที่แตกต่างกัน จึงมีผลทำให้การดนตรีมีความแตกต่างกันไปทุกสมัยทุกสังคม (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. 2535:2)

พัฒนาการด้านการศึกษาทางดนตรีไทยในเชิงวิชาการ ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจัง เมื่อมีการศึกษาดนตรีไทยทั้งในด้านปฏิบัติและวิชาการไปพร้อมๆ กัน เริ่มมีการบันทึกโน้ตเพลงไทยด้วยโน้ตสากลเมื่อปี 2479 มีการเขียนเอกสารตำราทางวิชาการดนตรี โดยมนตรี ตราโมท เมื่อปี 2481 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการศึกษาภาควิชาการ และต่อมานักวิชาการดนตรีไทยท่านต่างๆ ได้รวบรวมความคิด และกลั่นกรองออกมาเป็นเอกสารตำราอีกมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่ยังมีใครได้รวบรวมกันคือ ข้อสรุปของการบรรเลงในด้านของกระบวนการคิดในการบรรเลงที่มีความหลากหลาย

หลายสิ่งซึ่งมาก หากมีการเริ่มต้นด้วยการรวบรวมศึกษาโครงสร้างต่างๆ ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของการบรรเลงในรูปแบบต่างๆ นำที่จะเป็นประโยชน์กับการศึกษาทางด้านดนตรีไทย (สุรศักดิ์ จามงค์สาร. 2541:2)

การศึกษาโครงสร้างของเพลงไทยต่างๆ มีความแตกต่างกันไปตามแต่โครงสร้างของเพลงแต่ละประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็จะมีรูปแบบโครงสร้างของเพลงที่ค่อนข้างชัดเจน แต่สำหรับการศึกษาทำนองของเพลงต่างๆ นั้นค่อนข้างที่จะมีความสลับซับซ้อนมากกว่า บางเพลงอาจมีลักษณะโครงสร้างเดียวกัน แต่ทำนองเพลงนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระดับเสียง ภาระสวนจังหวะ และทิศทางการเคลื่อนที่ของเสียง แต่สิ่งเหล่านี้ก็สามารถที่จะแยกแยะออกเป็นส่วนๆ ได้ โดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้ เช่น ความใกล้เคียง ความเหมือน ของแต่ละท่วงทำนอง ลีลา จังหวะของเพลง มาจัดเป็นกลุ่มหรือประเภทเดียวกัน ซึ่งก็จะทำให้ง่ายขึ้นต่อการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์เพลงไทยต่อไป

เพลงไทยมีความหลากหลายของทำนองเพลง แต่ละเพลงจะมีเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของเพลงแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของเพลง และผู้ประพันธ์ ดังที่สงัด ภูเขาทอง (2532:133-161) ได้แบ่งประเภทของเพลงไทยไว้ 12 ประเภท โดยแบ่งตามลักษณะเพลง และลักษณะการบรรเลงดังนี้

1. เพลงชุด

- เพลงเถา
- เพลงตับ (ตับมโหรี, ตับเรื่อง, ตับเพลง, ตับประสม)
- เพลงเรื่อง

2. เพลงเกร็ด

3. เพลงกรอ

4. เพลงโหมโรง

- โหมโรงที่ใช้ประกอบการแสดง
- โหมโรงเพื่อการบรรเลง
- โหมโรงเสภา

5. เพลงลูกหมด

6. เพลงมีสร้อย

7. เพลงใหญ่

8. เพลงหางเครื่อง

9. เพลงออกภาษา

10. เพลงประกอบกิริยา

11. เพลงเดี่ยว

12. เพลงส่งท้ายหรือเพลงลาโรง

ลักษณะของการแบ่งประเภทจะมีความใกล้เคียงกันกับ (อุทิศ นาคสวัสดิ์.2541:147) ซึ่งได้แบ่งเพลงไทยออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- ก. เพลงโหมโรง
- ข. เพลงหน้าพาทย์
- ค. เพลงภาษา
- ง. เพลงเถา
- จ. เพลง 3 ชั้น
- ฉ. เพลง 2 ชั้น
- ช. เพลงชั้นเดียว
- ซ. เพลงดับ
- ฅ. เพลงลูกล้อลูกขัด
- ญ. เพลงเดี่ยว

เพลงประเภทต่างๆ เหล่านี้ มีโครงสร้างและลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเพลงเหล่านี้ จะมีเพลงส่วนหนึ่งที่มีสำเนียงเพลงแปลกออกไปเป็นพิเศษ คือมีสำเนียงของต่างชาติเข้ามาผสมอยู่ในเพลงนั่นเอง หรือเรียกเพลงไทยสำเนียงต่างชาติ กล่าวคือ เพลงที่มีท่วงทำนองเลียนสำเนียงดนตรีต่างชาติหรือเพลงของต่างชาติ เพลงไทยสำเนียงต่างชาติ มีอยู่เป็นจำนวนมากมาย มีด้วยกันหลายสำเนียง เช่น สำเนียงจีน สำเนียงลาว สำเนียงแขก สำเนียงมอญ สำเนียงเขมร สำเนียงฝรั่ง เป็นต้น ในแต่ละเพลงจะมีท่วงทำนองและลีลาที่บ่งบอกว่า เป็นสำเนียงเพลงของชาตินั้นๆ แต่บางเพลงก็ไม่ชัดเจนเสมอไป ที่มาของเพลงสำเนียงต่างๆ นั้นเกิดขึ้นเพราะผู้สร้างเพลงหรือผู้ประพันธ์เพลง ต้องเคยได้ยินได้ฟังเพลงหรือสำเนียงภาษาพูดของชาติต่างๆ มาบ้าง แล้วจึงคิดสร้างผลงานเพลงเลียนแบบสำเนียงต่างๆ เหล่านั้นขึ้น ซึ่งเป็นการความสามารถของผู้ประพันธ์ที่มีความคิดริเริ่มในการแต่งเพลงไทยสำเนียงต่างชาติ จึงทำให้เกิดเพลงสำเนียงต่างๆ ขึ้นมากมายมาจนถึงปัจจุบันในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบทเพลงเกิดขึ้นมากมาย เพื่อใช้ในการบรรเลงล้วนๆ และเพื่อประกอบการแสดงโขนละคร (มนตรี ตราโมท.2533:18) มีเครื่องดนตรีไทยครบทุกชนิด ทั้งดีด สี ตรี เป่า มีช่างผู้ชำนาญประดิษฐ์คิดสร้างเครื่องดนตรีให้มีความงดงามทั้งรูปทรง และเสียงของเครื่องดนตรีอย่างวิจิตรพิสดาร เป็นเครื่องดนตรีของชาวสยามโดยแท้ และไม่มีเครื่องดนตรีของชาติอื่นๆ มาเทียบได้ ต่อมากรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้กับพม่า และพม่าได้นำแบบอย่างพิณพาทย์ของเราไป มีพวกชาวดนตรีเป็นชายตีระนาดคนหนึ่ง สีซอคนหนึ่ง

ดัดพิณคนหนึ่ง บรรเลงเพลงโยเดีย ที่ได้ไปจากกรุงศรีอยุธยา มีเพลงเขมร เพลงยูนิจิต เพลงตะนาว เพลงฝรั่งเต็น เพลงแขกมอญ เพลง บลิ้ม (อุดม อรุณรัตน์.2526:137)

เพลงสำเนียงต่างชาติเหล่านี้มักมีชื่อเพลงของชาตินั้น นำหน้าชื่อเพลงเป็นการบอกสำเนียงเพลง เช่น เพลงจีนซิมเล็ก เพลงลาวดวงเดือน เพลงเขมรเหลือง เพลงมอญรำดาบ เพลงแขกขาว เป็นต้น ซึ่งทุกเพลงที่กล่าวคือเพลงไทยทั้งสิ้น โดยประพันธ์ขึ้นโดยคนไทย แต่ด้วยความสามารถของผู้ประพันธ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ได้นำท่วงทำนองเพลงของต่างชาติที่ได้ยินได้ฟังมาประสมประสานเข้ากับเพลงไทยเลยกลายเป็นเพลงไทยที่มีสำเนียงคล้ายกับชาติต่างๆ และยังตั้งชื่อเพลงตามสำเนียงเพลงของชาตินั้นๆ เป็นการบอกให้รู้ว่าเป็นเพลงสำเนียงของชาติใด.....เพลงไทยทุกเพลงเป็นเพลงของไทยเราแท้ๆ ได้ประดิษฐ์ขึ้นให้มีสำเนียงแตกต่างกันออกไปอุปมาได้เหมือนเสียงพูด หรือ ภาษาพูดที่มีหลายสำเนียงหลายภาษา มิได้หมายความว่าเราเอาเพลงของชาตินั้นมาหรือแต่งเพลงไทยแล้วใช้ชื่อเป็นของชาติอื่นแทน..... (พูนพิศ อมาตยกุล. 2527:60)

เพลงภาษานหมายถึง เพลงไทยที่มีชื่อชาติต่างๆ เช่น แขกต๋อยหม้อ จีนน้ำเสด็จ พม่าเหลลาวดวงเดือน เขมรไทรโยค ฝรั่งควง เป็นต้น เป็นเพลงที่ครูดนตรีไทยแต่งขึ้นโดยเลียนสำเนียงเพลงของต่างชาติ.... (ประดิษฐ์ อินทนิล. 2536)

การที่นักดนตรีไทยหรือศิลปินทางดนตรีไทยได้ประพันธ์เพลงไทยแล้วให้มีสำเนียงภาษาต่างชาติมาผสมผสานอยู่ด้วยในเพลงด้วยการเลียนทำนองเพลงจากชาตินั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเชิงดนตรีสูงมาก.....เพลงไทยมีลักษณะที่แปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ มีการแต่งทำนองเลียนภาษาและสำเนียงของเพลงชาติต่างๆ การแต่งเลียนดังกล่าวนี้ถือว่าถ้าทำได้เหมือนหรือใกล้เคียงกับของเดิมเพียงใด ก็ย่อมเป็นเกียรติประวัติของผู้แต่งยิ่งขึ้นเท่านั้น เช่นถ้าแต่งเป็นทำนองจีน เมื่อฟังแล้วก็ต้องรู้ทันทีว่า “อ้อ นี่เขาแต่งเพลงจีน” ถ้าแต่งเพลงเป็นทำนองพม่า ฟังแล้วก็ให้รู้ว่าเป็นพม่า ฉะนั้นการแต่งเพลงเลียนทำนองหรือภาษาของชาติใดๆผู้แต่งจึงต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเพลงของชาตินั้นๆ อย่างเพียงพอที่เดียวจึงจะทำได้....(อุทิศ นาคสวัสดิ์ 2541:123-124)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีหลักฐานปรากฏว่า พระประดิษฐ์ไพเราะ (ครู มีแขก) ท่านได้เดินทางกลับจากการสอนดนตรีพร้อมกับครูสิน ศิลปบรรเลง ซึ่งเป็นบิดาของท่านครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ระหว่างได้ยินเสียงชาวจีนกำลังบรรเลงเพลงจีน จึงได้จดจำท่วงทำนองเพลงที่ชาวจีนบรรเลงไว้ เมื่อกลับมาถึงบ้าน ท่านก็ได้้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งเป็นเพลงไทยสำเนียงจีน ตั้งชื่อว่า เพลงแป๊ะ 3 ชั้น (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์ , ม.ป.ป.:155)

เพลงไทย จะมีความสวยงามไพเราะน่าฟังเพียงใดอย่างนั้น ท่วงทำนองของเพลงที่มีการเคลื่อนที่ของเสียงสูงต่ำสลับกันไป รวมถึงรูปแบบของจังหวะ ดูจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง

ซึ่งถ้าหากว่าเสียงไม่มีการเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนที่ไปในทิศทางต่างๆ แล้วไม่มีรูปแบบของจังหวะ ความสวยงาม ความไพเราะคงมีอาจเกิดขึ้นได้ รูปแบบของท่วงทำนองของเพลงและรูปแบบของ จังหวะนั้น ซึ่งจะมีลีลาสีสันที่แตกต่างกันออกไปและอาจจะคล้ายคลึงใกล้เคียงกัน จะเป็นตัวบ่ง บอกความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ หรือที่เรียกว่า “สำเนียง” หรือ “สำเนียงเพลง”

สำเนียง หมายถึง เสียง น้ำเสียง หางเสียง วิธีออกเสียง และความหมายของคำว่า สำเนียง บอกภาษา กิริยาส่อสกุล จะรู้ว่าเป็นคนชาติใดได้จากการพูด และจะรู้ว่าเป็นผู้ดีหรือไพร่ได้จาก กิริยา (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. 2530:535)

สำเนียง คือ การลำดับเสียงสูงต่ำ ที่ระส่ำระสาย ของทำนองที่มีความรู้สึกของผู้ฟังให้ทราบได้ ว่าเป็นเพลงจำพวกใด ชะนิดใดและภาษาใด “สำเนียงบอกภาษา” นี้เป็นคำพูดกันอยู่ทั่วไป หมายถึงสิ่งที่เราได้รับความรู้สึกจากเสียงของคน ซึ่งทำให้เราทราบได้ว่าผู้พูดนั้นเป็นภาษาอะไร หรือชาวเมืองไหน สำเนียงที่เราได้รับจากเสียงดนตรี ก็บอกจำพวก ชะนิดและภาษาได้ เช่นเดียวกัน (บุญธรรม ตราโมท.2481:30)

เพลง หมายถึง ทำนองดนตรี สำเนียงขับร้อง (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. 2530:386) เมื่อรวมคำว่า สำเนียง กับ เพลง จึงมีความหมายว่า การทำให้เสียง น้ำเสียง หาง เสียง ให้เป็นทำนองดนตรี หรือ วิธีการออกเสียงให้เป็นทำนองดนตรี

เหตุที่เพลงไทยจำนวนมากมีการใช้ชื่อเพลงของชาติต่างๆ นำหน้านั้น เป็นเพราะเจตนา ของผู้แต่งที่ต้องการให้ผู้ฟังได้รับรู้ และเข้าใจง่ายขึ้นว่าเป็นเพลงสำเนียงของชาติใด โดยยึด หลักการตั้งชื่อเพลงไทยตามสำเนียงของเพลง เช่น เพลงสำเนียงมอญ ให้ตั้งชื่อว่าเพลงมอญ จะเป็นเพลงมอญอะไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่ประพันธ์เพลง ดังที่ บุญธรรม ตราโมท (2481:55) อธิบาย ไว้ว่า ให้ชื่อตามสำเนียง เมื่อสำเนียงเป็นอย่างไร จีน หรือ แขก มอญ ญวน เขมร ฯลฯ ก็ ให้ชื่อไปตามนั้น.....

เพลงสำเนียงภาษา มีการจัดแบบแผนการบรรเลงเป็นชุด โดยได้นำเอาเพลงสำเนียงต่างๆ มาจัดเข้าชุด พูนพิศ อมาตยกุล (2527:60) ได้กล่าวถึงเพลงภาษาว่า การที่มีเพลงสำเนียง ต่างๆ นี้ทำให้เกิดความนิยมในการเล่นดนตรีอีกแบบหนึ่งเรียกว่า “ เพลงออกภาษา ” ผู้แสดงจะ เล่นเพลงสำเนียงต่างๆ ติดต่อกันไปอย่างยืดเยื้อ เช่น สำเนียงเขมร มอญ ญวน ลาว ไทย จีน แขก ฝรั่งเศส พม่า จนถึงจังหวะพื้นเมือง เช่น ตะลุงและชาติ..... เพลงส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ ประกอบการแสดงและเป็นที่มาของเพลงสำเนียงภาษาต่างๆ นั้น มีที่มาจากละครพื้นทางเป็นหลัก เรียกได้ว่าเป็นแหล่งผลิตหรือเป็นต้นแบบเพลงภาษาก็ว่าได้

การศึกษาสำเนียงเพลงต่างๆ นั้น ยังขาดการศึกษาวิเคราะห์ โครงสร้าง รูปแบบ ลีลา ทำนอง จังหวะ ของเพลงสำเนียงเหล่านี้อย่างจริงจังหรือเป็นแบบแผนที่ชัดเจน เป็นเพราะอาจจะ ยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจ แต่เป็นเพราะไม่รู้จะทำไมอย่างใดที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่า ส่วนไหน ตรงไหน หรือ

ท่วงทำนองใด ที่เรียกว่า สำเนียงเขมร มอญ แยก ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาในการเรียนการสอน เนื่องจากขาด เอกสารตำรา ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับเรื่องสำเนียงเพลง เพลงสำเนียงต่างๆ นี้ เป็นที่เข้าใจในหมู่นักดนตรี และครุฑดนตรีที่มีความชำนาญ มีประสบการณ์ คือรู้ว่าเป็นเพลงสำเนียงของชาติใด เพียงแต่ไม่สามารถที่จะนำมาบอกกล่าวในเชิงวิชาการได้อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะครุฑดนตรีไทยไม่นิยมที่จะเขียนตำราวิชาการก็เป็นได้

การศึกษาวิเคราะห์เพลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจบทเพลง และท่วงทำนองต่างๆ การศึกษาวิเคราะห์เพลงขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์เป็นหลักว่าต้องการจะวิเคราะห์อะไร เช่น การศึกษาวิเคราะห์เพลงในลักษณะของภาพรวมกว้างๆ พอสังเขป การศึกษาวิเคราะห์ เจาะลึกอย่างละเอียดหรือการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะจุดที่เป็นสำคัญ ดังที่ รัชชา โสคติยานุรักษ์ (2542:4) ได้กล่าวไว้ว่า ก่อนที่จะเริ่มวิเคราะห์เพลง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ต้องรู้ว่าเพลงนั้นมีจุดน่าสนใจอยู่ที่ไหน ควรให้ความสำคัญกับอะไรในเพลง ควรกล่าวเน้นถึงเรื่องอะไรมาน้อยเพียงใด ควรลงลึกรายละเอียดในเรื่องใดบ้าง บทวิเคราะห์และข้อคิดต่างๆ ต้องมีเหตุผลและมีหลักการด้านทฤษฎีรองรับ เพื่อแสดงถึงคุณค่าเชิงวิชาการของบทเพลงนั้นๆ อย่างแท้จริง.....

การวิเคราะห์ทำนองเพลง ทำนองเพลงจะมีจังหวะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญแยกกันไม่ออกแล้ว จะพบว่าท่วงทำนองเป็นส่วนประกอบของเพลง ที่ทุกชาติทุกภาษาทุกวัฒนธรรมให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากท่วงทำนองเป็นเสียงสูง เสียงต่ำ ซึ่งมนุษย์ได้ยินเสียงได้ สามารถสะท้อนอารมณ์ของเพลงได้โดยตรง การวิเคราะห์ทำนองจึงจะต้องหาแง่มุมที่น่าสนใจมากล่าวถึงให้มากที่สุด ซึ่งการที่จะชี้ชัดลงไปว่าเป็นเพลงสำเนียงภาษาใดได้นั้น จะต้องศึกษาในรายละเอียดของเพลงนั้นๆ และต้องมีเหตุผลมารองรับที่สามารถอธิบายได้

เพลงไทยสำเนียงภาษา คือ เพลงไทยที่มีลีลาทำนองและจังหวะเลียนแบบลักษณะท่วงทำนองเพลงของชาติต่างๆ

ในการวิเคราะห์เพลงไทย มีเนื้อหาทางทฤษฎีนำมาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- โครงสร้างของบทเพลง การวิเคราะห์โครงสร้างจะศึกษารูปแบบของเพลง เช่น ความสั้นยาวของเพลง ท่อนเพลง เป็นต้น
- บันไดเสียง การวิเคราะห์บันไดเสียงอยู่บนพื้นฐานโครงสร้างของเสียงหลัก โดยยึดเอากลุ่มเสียงที่เป็นเสียงหลักของเพลงนั้นๆ เป็นสำคัญ
- รูปแบบของจังหวะ (กระสวนจังหวะ) รูปแบบของทำนอง (ทิศทางการเคลื่อนที่) การวิเคราะห์จะศึกษารูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง โดยยึดเอาทำนองหลักของเพลง (ทางฆ้อง) เป็นสำคัญ

- สำเนียงเพลง การวิเคราะห์สำเนียงเพลงโดยอาศัยหลักทฤษฎีและเหตุผลที่ใช้อธิบายสนับสนุน

เพลงไทยสำเนียงภาษาแต่ละสำเนียงภาษามีบันไดเสียงเฉพาะ เช่นเพลงสำเนียงลาว อยู่ในบันไดเสียง โด เพลงเขมรอยู่ในบันไดเสียง ฟา เพลงมอญอยู่ในบันไดเสียง ที เป็นต้น บันไดเสียงที่ได้ถูกกำหนดขึ้นในแต่ละภาษานั้น เป็นบันไดเสียงที่เครื่องดนตรีส่วนใหญ่สามารถบรรเลงได้ สำเนียงตามภาษานั้นๆ อย่างไรก็ตามการบรรเลงเพลงภาษาในบางโอกาส เช่น นำไปร้องประกอบ การแสดงละคร เป็นต้น ก็อาจบรรเลงในบันไดเสียงอื่นได้ ซึ่งการบรรเลงในบันไดเสียงอื่นก็มิได้ทำให้สำเนียงภาษาเปลี่ยนเป็นสำเนียงภาษาอื่น แต่อาจมีผลทำให้ไม่สามารถบรรเลงให้ได้สำเนียงตามภาษานั้น ๆ อย่างสมบูรณ์

การกำหนดชื่อบันไดเสียงในเพลงไทยเมื่อดนตรีไทยมีบันไดเสียงต่างๆ ได้ 7 บันไดเสียง จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดชื่อบันไดเสียงของแต่ละบันไดเสียง เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน การกำหนดชื่อบันไดเสียงนี้เป็นการกำหนดบันไดเสียงตามลักษณะบทเพลง (ยังมีบันไดเสียงอีกอย่างหนึ่งคือ บันไดเสียงตามลักษณะวง ซึ่งได้มาจากการกำหนด “ทาง” นั้นเอง ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป) การกำหนดชื่อบันไดเสียง กำหนดจากโน้ตขั้นที่ 1 ของบันไดเสียงนั้น ๆ ดังนี้

ลำดับขั้นของบันไดเสียง

บันไดเสียง โด
บันไดเสียง เร
บันไดเสียง มี
บันไดเสียง ฟา
บันไดเสียง ซอล
บันไดเสียง ลา
บันไดเสียง ที

1	2	4
ด	ร	ม
ร	ม	ฟ
ม	ฟ	ซ
ฟ	ซ	ล
ซ	ล	ท
ล	ท	ด
ท	ด	ร

4	5	6	7
ฟ	ซ	ล	ท
ซ	ล	ท	ด
ล	ท	ด	ร
ท	ด	ร	ม
ด	ร	ม	ฟ
ร	ม	ฟ	ซ
ม	ฟ	ซ	ล

บันไดเสียงในดนตรีไทยมีความสำคัญเชิงทฤษฎีอย่างมากต่อการศึกษาค้นคว้าดนตรีไทยทางวิชาการด้านต่าง ๆ เช่น ทำนองหลัก ทำนองแปร ประเภทบทเพลง เป็นต้น การกำหนดบันไดเสียงในดนตรีไทยจึงกำหนดโดยกลุ่มเสียง 5 เสียงที่เป็นเสียงหลักดังได้กล่าวแล้ว

นอกจากนี้บันไดเสียงยังมีความสำคัญต่อบทเพลง กล่าวคือ ความเหมาะสมในระดับเสียงหรือบันไดเสียงซึ่งในแต่ละเพลงจะมีทำนองที่แตกต่างกันไป ถ้าหากทุกเพลงมีบันไดเสียงเดียวกันหมด ความแตกต่างหรือความหลากหลายก็จะน้อยตามไปด้วย จึงต้องมีการกำหนดบันไดเสียงในแต่ละเพลง เพื่อความเหมาะสม ความไพเราะ ความโดดเด่นของทำนองเพลง และยังสามารถ

บอกสำเนียงเพลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเพื่อความเหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง และความสะดวกในการบรรเลง การใช้เทคนิค หรือการใช้ตำแหน่งเสียง ที่สามารถทำให้เกิดทำนองเพลงที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบันไดเสียงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รูปแบบของจังหวะและรูปแบบของทำนองการกำหนดรูปแบบของจังหวะและรูปแบบของทำนอง เพื่อศึกษาวิเคราะห์ให้ได้รายละเอียดของทำนองเพลงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นการศึกษา รูปแบบของจังหวะและทำนอง ที่ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญมากนัก ซึ่งรูปแบบจะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะช่วยสนับสนุนในการวิเคราะห์ทำนองเพลง

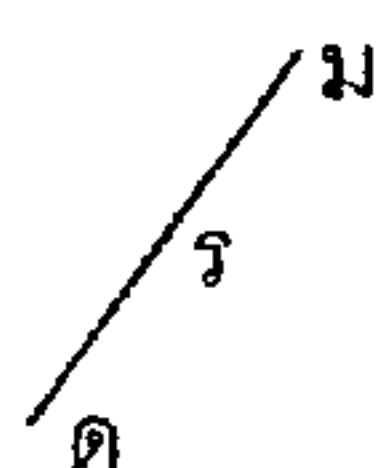
ตัวอย่างในการวิเคราะห์และใช้รูปแบบของจังหวะ จะศึกษาโดยควบคู่กับโน้ตเพลงเป็นหลัก ซึ่งจะวิเคราะห์จากโน้ตครึ่งละ 2 ห้องเพลง (โน้ตไทย) ไปเรื่อยๆ จนจบเพลง และ จะใช้สัญลักษณ์แทนรูปแบบจังหวะดังนี้ (-) ใช้แทนจังหวะในห้องเพลง (X) ใช้แทนตัวโน้ต ดังตัวอย่าง

--- ด - ร - ม --- X - X - X

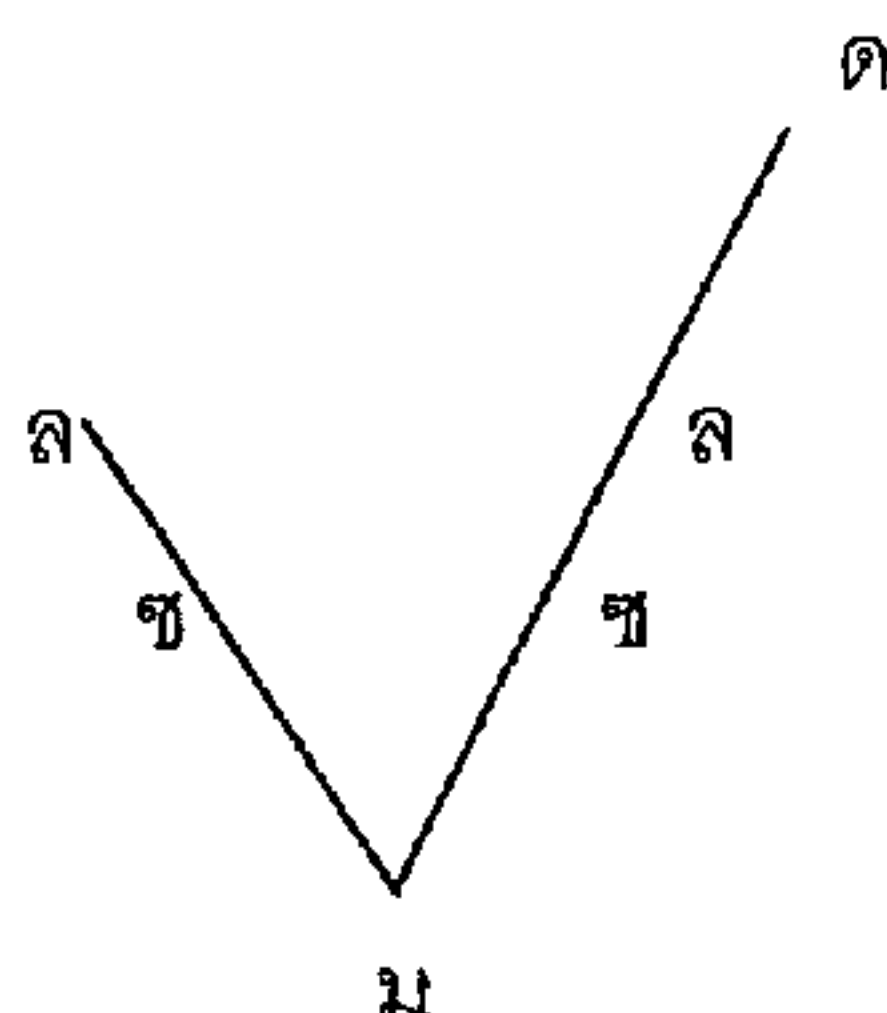
ล ช ม ช - ล - ด XXXX - X - X

ในส่วนรูปแบบของทำนอง (ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง) การวิเคราะห์ ก็จะใช้โน้ตเพลงควบคู่เช่นเดียวกันกับรูปแบบของจังหวะ ดังตัวอย่าง

--- ด - ร - ม

ล ช ม ช - ล - ด

ลักษณะเด่นของเพลงภาษา เพลงภาษามีลักษณะเด่นที่บ่งบอกถึงสำเนียงภาษานั้น มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ รูปแบบหรือกระสวนของเพลง และจังหวะหน้าทับกับเครื่องประกอบจังหวะ รูปแบบหรือกระสวนนั้นรวมถึงรูปแบบของทำนองและรูปแบบของจังหวะ ซึ่งรูปแบบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบ่งบอกสำเนียงภาษา ส่วนจังหวะหน้าทับและเครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ เป็นตัวช่วยสนับสนุนทำนองเพลงนั้นบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนขึ้น

จำเป็นต้องนำเพลงภาษาหลาย ๆ เพลงมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ เพลงจำนวนมากจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สมบูรณ์ การคัดเลือกเพลงเพื่อทำการวิเคราะห์จำเป็นต้องศึกษาลักษณะของเพลงนั้นในเบื้องต้นก่อนโดยนำเพลงที่มีสำเนียงภาษามาวิเคราะห์ เพราะเพลงที่มีชื่อแสดงสัญชาติบางเพลงมิได้แสดงสำเนียงภาษา เช่น แหกบรเทศ ไม่มีสำเนียงแขกในบทเพลงแต่อย่างใด เป็นต้น ก่อนวิเคราะห์จำเป็นต้องแยกแยะทำนองเพลง และชี้ให้ได้ว่าทำนองใดที่บ่งบอกสำเนียงภาษา แล้วจึงนำทำนองส่วนนั้นไปวิเคราะห์

ตัวอย่างการวิเคราะห์เพลงภาษานี้ จะชี้ให้เห็นวิธีการวิเคราะห์รูปแบบเพลงภาษาบางภาษา ซึ่งวิธีการนี้สามารถนำไปใช้ได้กับเพลงภาษาต่างๆ ได้เช่นกัน

ในบทนี้จะนำเสนอการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงต่างๆ ซึ่งได้แก่เพลงไทยสำเนียงลาว เขมร มอญ แหก และ จีน เป็นการศึกษาข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ของบทเพลงเพื่อให้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากในเรื่องดังกล่าวนี้ยังไม่มีการวิเคราะห์ที่เป็นแบบฉบับที่ชัดเจน การวิเคราะห์ครั้งนี้จะใช้หลักวิธีการวิเคราะห์ในแนวเดียวกันทั้ง 5 สำเนียง แล้วนำบทสรุปของแต่ละสำเนียงมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของสำเนียงเพลงแต่ละภาษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเพลงไทยสำเนียงภาษา
2. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของทำนองเพลงที่บ่งบอกสำเนียงภาษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาเพลงไทยสำเนียงภาษา จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทำนองเพลงไทยในลักษณะต่างๆ
2. เพลงไทยสำเนียงภาษา มีท่วงทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และในแต่ละสำเนียง จะมีความแตกต่างกันในท่วงทำนอง บันไดเสียง และ โครงสร้าง
3. การศึกษาเพลงไทยสำเนียงภาษา เป็นการชี้ให้เห็นว่าทำนองที่เป็นสำเนียงภาษามีลักษณะทำนองแบบใดบ้าง และสามารถที่จะอธิบายลักษณะของสำเนียงเพลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาเพลงไทยสำเนียงภาษาจำนวน 5 สำเนียงเพลง ได้แก่
 - เพลงไทยสำเนียงเขมร
 - เพลงไทยสำเนียงมอญ
 - เพลงไทยสำเนียงแขก
 - เพลงไทยสำเนียงจีน
 - เพลงไทยสำเนียงลาว
2. ศึกษาเพลงไทยสำเนียงภาษา สำเนียงละ 10 เพลง
3. ศึกษาเฉพาะทำนองหลักของเพลง (ทางฆ้อง)
4. ศึกษาเฉพาะทำนองสองชั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเพลงไทยสำเนียงภาษาต่อไป
2. สามารถที่จะแยกสำเนียงเพลงได้โดยอาศัยหลักการทางทฤษฎี
3. ได้ทราบลักษณะเด่นและท่วงทำนองที่บ่งชี้ว่าเป็นสำเนียงเพลงภาษาใด

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำเนียง	หมายถึงเสียง น้ำเสียง หางเสียง วิธีออกเสียง และความหมายของคำว่า สำเนียงบอกภาษา กิริยาส่อสกุล จะรู้ว่าเป็นคนชาติใดได้จากการพูด และจะรู้ว่าเป็นผู้ดีหรือไพร่ได้จากกิริยา หรือการลำดับเสียงสูงต่ำ ที่มะ รัสสะ ของทำนองที่ทำความรู้สึกของผู้ฟังให้ทราบว่าเป็นเพลงประเภทใด
เพลงภาษา	หมายถึงเพลงที่มีสำเนียงเพลงของชาติต่างๆ มักใช้ชื่อสำเนียงภาษานั้นๆ นำหน้า เช่น เขมรพายเรือ แยกต๋อยหม้อ จีนลั่นถัน มอญดูดาว ลาวสวयरวย
ลูกตก	หมายถึง เสียงสำคัญของบทเพลงซึ่งตรงกับเสียงสุดท้ายของวรรคเพลง
วรรค	หมายถึง ทำนองเพลงที่มีความยาวเท่ากับ 4 ห้องเพลง ในระบบโน้ต ไทย หรือเท่ากับ 2 ห้องเพลงในระบบโน้ตสากล
บันไดเสียง	หมายถึง บันไดเสียงเพลงไทย ซึ่งประกอบด้วยระดับชั้นเสียง 7 เสียง เรียงลำดับ โดยมีกลุ่มเสียงที่เป็นเสียงหลักของเพลง 5 เสียง (เสียงชั้น ที่ 1 2 3 5 และ 6) และที่เป็นเสียงรอง 2 เสียง (เสียงชั้นที่ 4 และ 7) ตามผังด้านล่าง
	1 2 3 (4) 5 6 (7) เสียงระดับชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 7 ของดนตรีไทยมีความห่างของเสียงในแต่ละเสียงในระยะที่เท่ากัน
เสียงจร	หมายถึง เสียงในบทเพลงที่เป็นเสียงรองในบันไดเสียงไทย โดยในบท เพลงหนึ่งจะมีเสียงจรไม่มากนัก แต่เป็นเสียงที่มีบทบาทความสำคัญต่อ ทำนองเพลง เช่น เป็นตัวบอกถึงสำเนียงเพลง เป็นตัวเชื่อมโยงของ ทำนองเพลง
กระสวน	หมายถึง ลักษณะโครงสร้างการแบ่งสัดส่วนของจังหวะภายในวรรคเพลง ในรูปแบบต่างๆ สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อยในแต่ละห้องเพลง เช่น ห้องที่ 1 (- - - X) ห้องที่ 2 (- X - X) ห้องที่ 3 (- XXX) ห้องที่ 4 (XXXX)
ทิศทาง	หมายถึงการดำเนินทำนองจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตตัวต่อไป โดยมี ด้วยกัน 4 ทิศทาง ได้แก่ ทิศทางจากเสียงต่ำไปหาเสียงที่สูงกว่า ทิศทาง จากเสียงสูงไปยังเสียงที่ต่ำกว่า ทิศทางกระโดดข้ามเสียงไปมา และ ทิศทางเสียงคงที่ คือ การข้ามเสียง จากเสียงเดิมแล้วข้ามที่เสียงเดิม
การซ้ำ	หมายถึงการซ้ำทำนอง เช่น การซ้ำเฉพาะที่ การซ้ำเฉพาะวรรค การซ้ำทั้ง ท่อน และ การซ้ำทั้งเพลง ในที่นี้คือการซ้ำในระดับเสียงเดิม นอกจากนี้

ยังมีการซ้ำในระดับ เสียงที่ต่างกันอีกด้วย

ทางร้อง

หมายถึงทำนองหลักของเพลงโดยยึดทำนองร้อง ไม่ใช่มือร้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเพลงสำเนียงภาษา เป็นการรวบรวมเอกสารและงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัย รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การบันทึกโน้ต การบันทึกเทป โดยใช้ข้อมูลทั้งหมดนำมาประกอบการศึกษาวิจัย ดังจะได้กล่าวโดยสังเขปดังนี้

เอกสารการวิจัย

อรรพรรณ บรรจงศิลป์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดและภูมิปัญญาไทย ชุดดุริยางคศิลป์ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของเพลงไทย ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญดังนี้

1. บันไดเสียง ซึ่งมีด้วยกัน 7 เสียง แต่ละเสียงจะมีระยะความห่างของเสียงเท่ากัน และมีบันไดเสียงที่ใช้ในการบรรเลง 7 เสียง หรือ 7 ทางด้วยกัน
2. จังหวะ ซึ่งประกอบด้วยอัตราจังหวะหลักได้แก่ สามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว
3. ทำนอง เป็นลักษณะแบบเรียงเสียงขึ้นลง และเสียงกระโดด สลับกัน โดยแบ่งเป็นวรรคสั้นๆ หลายวรรคมาเรียงต่อกัน
4. การประสานเสียง มีแนวการประสานเสียงในรูปแบบของแนวนอน
5. รูปแบบ มีการแบ่งเป็นวรรค ประโยค ท่อน มีการจัดแบ่งกลุ่มประเภทของเพลงต่างๆ และรูปแบบของเพลงสามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว
6. อารมณ์เพลง ให้ความรู้สึกของอารมณ์เพลงต่างๆ ได้ แต่จะไม่ชัดเจนหรือรุนแรงเท่ากับดนตรีตะวันตก

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความหมายของเพลงภาษาต่างๆ และได้แบ่งประเภทของเพลงภาษาตามลักษณะการประพันธ์ โดยสรุปได้ว่าเพลงภาษา หมายถึงเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อล้อเลียน ทำนองเพลงเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งแบ่งลักษณะของเพลงภาษาไว้ 2 ลักษณะคือ

1. แต่งทำนองเป็นเพลงสั้นๆ มีสำเนียงล้อเลียนสำเนียงอย่างชัดเจน ทำให้ฟังแล้วสามารถรู้ได้ว่าเป็นเพลงภาษาใด
2. แต่งเป็นทำนองเพลง 3 ชั้น หรือ 2 ชั้น มีสำเนียงล้อเลียนสำเนียง แต่ไม่ชัดเจน ซึ่งเพลงประเภทนี้ผู้ที่ศึกษาและสนใจทางด้านดนตรีไทยจะสามารถบอกได้ว่าเป็นเพลงสำเนียงภาษาใดโดยไม่ต้องรู้จักชื่อเพลง ส่วนสำหรับคนทั่วไปสามารถรู้ได้จากชื่อเพลงที่ขึ้นด้วยภาษานั้นๆ เป็นตัวบอกสำเนียงภาษา เช่นเพลง ลาวดวงเดือน เขมรไพรโยค เป็นต้น

โตม สว่างอารมณ์ (2540) ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาประวัติ และวิเคราะห์ผลงานประพันธ์ เพลงของ จางวางทั่ว พาทยโกศล โดยนำผลงานเพลงสำเนียงเขมรมาทำการวิเคราะห์จำนวน 5 เพลง ได้แก่ เพลงเขมรพวง เพลงเขมรปากท่อ เพลงเขมรเหลือ้ง เพลงเขมรเอวบาง และเพลงเขมรใหญ่ ซึ่งมีเนื้อหาในการวิจัยสรุปได้พอสังเขปดังนี้

1. สัดส่วนและโครงสร้างทำนองเพลง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อคือ

- รูปแบบจังหวะ
- รูปแบบทำนอง
- วรรคเพลง
- ลูกตก

รูปแบบจังหวะ คือ การสร้างเอกลักษณ์ให้ปรากฏในบทเพลง ด้วยการใช้สัดส่วนของเสียงสั้น เสียงยาว และความเงียบ ประกอบเป็นสัดส่วนของจังหวะในส่วนย่อยๆ ในแต่ละห้องเพลง

รูปแบบทำนอง คือ ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงที่ปรากฏในบทเพลง

วรรคเพลง หมายถึง วรรคเพลงต่างๆ อาจมีความยาวไม่เท่ากัน แต่โดยทั่วไปวรรคหนึ่งๆ มักมีความยาว 4 ห้องเพลง

ลูกตก หมายถึง โน้ตสุดท้ายของวรรคเพลง ในบทเพลงหนึ่งมีวรรคเพลงหลายวรรค ซึ่งจำนวนลูกตกก็จะเท่ากับจำนวนวรรคเพลงที่ใช้ในบทเพลงนั้น

2. บันไดเสียง จะพบว่าใช้เสียงในการดำเนินทำนอง 5 เสียงเป็นส่วนใหญ่ แม้บทเพลงจะมีการใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง โดยมีบางช่วง บางตอน ใช้เสียงรองของบันไดเสียงช่วยในการดำเนินทำนอง

3. ความสัมพันธ์ของเพลงในแต่ละอัตราจังหวะ การสร้างทำนองเพลงที่เกิดขึ้นในแต่ละอัตราจังหวะ เกิดขึ้นจากการขยายและการทอนทำนองเพลง จึงมีความสัมพันธ์ในด้านรูปแบบที่ใช้ในการสร้างทำนองเพลง ผู้วิจัยได้พบเห็นรูปแบบการสร้างทำนองในลักษณะดังนี้

- การขยายทำนองเพลงโดยการใช้ทำนองเดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างทำนองเพลงในอัตราจังหวะใหม่
- การขยายทำนองเพลงโดยการปรุงแต่งทำนองเพลงใหม่ขึ้น
- การทอนทำนองเพลงโดยใช้พื้นฐานทำนองเพลงเดิม
- การทอนทำนองเพลงโดยการตกแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่

4. รูปแบบของบทเพลงกรณีมีทางเปลี่ยน คือการนำเพลงทางพื้นมาสร้างเป็นเพลงใหม่ ขึ้น แต่จะสร้างลีลาการดำเนินทำนองต่างกันออกไปจากเพลงทางพื้น โดยจะยึดลูกเป็นสำคัญ มีบางวรรคที่ลูกตกไม่ตรงกับเพลงทางพื้น ส่วนมากมักเป็นลูกตกของวรรคคี่ ส่วนในวรรคคู่มีการคลาดเคลื่อนบ้างแต่จะพบไม่มากนัก

วิชา ศรีผ่อง (2543) ได้ศึกษาวิเคราะห์ทำนองหลักและทางเดี่ยวของวงใหญ่เพลงแขกมอญ 3 ชั้น โดยศึกษาทำนองหลักจากกรมศิลปากร และ ทางเดี่ยว 2 ทาง คือทางเดี่ยวของวงใหญ่เพลงแขกมอญ 3 ชั้นของหลวงประดิษฐไพเราะและทางเดี่ยวของวงใหญ่เพลงแขกมอญ 3 ชั้นของครูสอน วงฆ้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำเนียงภาษาแขกและมอญในทำนองหลัก และวิเคราะห์เปรียบเทียบทำนองหลักกับทางเดี่ยว ทั้ง 2 ทาง ในเรื่องความสัมพันธ์ของวรรคเพลง ลูกตกในส่วนที่เป็นสำเนียงภาษาและตัวเชื่อมระหว่างบันไดเสียง

พุทธะ ณ บางช้าง (2542) ได้ทำทบทวิเคราะห์เพลงมอญในพิธีศพ 4 เพลง คือ เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงเชิญผี เพลงยกศพ ของครูสุ่ม ดนตรีเจริญ และได้ศึกษาโดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์การแบ่งทำนองเพลง
 2. วิเคราะห์บันไดเสียง
 3. วิเคราะห์วรรคเพลงและลูกตก
 4. วิเคราะห์รูปแบบทำนอง
 5. วิเคราะห์รูปแบบลักษณะวรรคเพลง
- ซึ่งผลของการศึกษาวิเคราะห์ค้นพบดังนี้

1. การแบ่งทำนองของเพลงมอญมีการแบ่งออกเป็นประโยคเพลงและท่อนเพลงในส่วนที่ใหญ่ขึ้น
2. บันไดเสียงของเพลงมอญทั้ง 4 เพลง มีบันไดเสียงที่แตกต่างกัน คือ เพลงประจำวัด ใช้บันไดเสียง ฟา , โด และ ซอล เป็นหลัก เพลงประจำบ้านใช้บันไดเสียง ฟา และ โด เป็นหลัก เพลงเชิญผี ใช้บันไดเสียง โด และ ฟา เป็นหลัก เพลงยกศพ ใช้บันไดเสียง โด และ ที เป็นหลัก
3. วรรคเพลงและลูกตกของเพลงมอญที่พบส่วนใหญ่จะเปลี่ยนตามบันไดเสียงของบทเพลง ทำให้เกิดสำเนียงที่แตกต่างกันออกไปจากเพลงไทย
4. รูปแบบทำนองของเพลงมอญมีการใช้เสียงหลัก 5 เสียง คือ โด, เร, มี, ซอล, ลา และ ใช้เสียง ฟา กับเสียง ที เป็นเสียงรอง หรือเสียงจรเพื่อบ่งบอกสำเนียงมอญ
5. รูปแบบจังหวะของเพลงมอญจะมีกระสวนของบทเพลงในทำนองขึ้นเพลงและจบเพลงคล้ายคลึงกับในท่อนของบทเพลงไทย คือมีลูกกระโดดเพื่อหลบหลุม

อรุณ บวรศิลป์ และ โกวิท ชันศิริ (2526) ได้สรุปรูปแบบเพลงไทยจาก
ความเห็นที่สอดคล้องกับท่านผู้รู้ทั้งหลายว่า

- ก. เพลงไทยมีการแบ่งเป็นวรรค ประโยค และท่อน
- ข. ท่วงทำนองของประโยคเพลงส่วนใหญ่ซ้ำกัน
- ค. เพลงไทยมีรูปแบบในอัตราลดหลั่นกันได้แก่ สามชั้น สองชั้น และ ชั้นเดียว
- ง. เพลงไทยมีรูปแบบของการนำเพลงสั้นๆ หรือ ทำนองสั้นๆ มาเรียงต่อกัน

เอกสารตำราทางวิชาการ

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2534) ได้เขียนหนังสือ ดนตรีไทยวิเคราะห์ ใช้ประกอบการเรียนการสอน เชิงทฤษฎีในการวิเคราะห์เพลง โดยมีหลักการสำคัญในการที่จะวิเคราะห์เพลงซึ่งประกอบด้วย เรื่องระบบเสียงของดนตรีไทย บันไดเสียง ทำนองหลัก แนวทำนองประสาน รูปแบบ (pattern) ลูกตก หน้าที่ของทำนองและลูกตก คู่สัมพันธ์ของวรรคเพลงและลูกตก ทำนองแปร จังหวะ โดยได้อธิบายรายละเอียดต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน สามารถนำแนวทางจากตำรา ดนตรีไทยวิเคราะห์ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงภาษาได้อย่างดี

สงบศึก ธรรมวิหาร (2540) จากหนังสือดริยางค์ไทย ได้กล่าวถึงรูปแบบของเพลงไทย พอสรุปได้ว่า เพลงไทยมีการแบ่งวรรคตอนเช่นเดียวกับโคลงกลอน คือ เริ่มต้นจากการแบ่งเป็น วรรคก่อน หลายวรรครวมกัน เรียกว่าท่อนบ้าง ตัวบ้าง จับบ้าง ลาบ้าง องค์บ้าง แล้วแต่ ลักษณะของเพลงแต่ละประเภท ดังนี้

1. การแบ่งเป็นวรรค ทำนองเพลง 1 วรรค หมายถึง ทำนองเพลงที่มีความยาวเท่ากับ ความยาวของหน้าทับ 1 เที้ยว หรือเรียกว่า 1 จังหวะ เช่นเพลงมี 4 จังหวะหน้าทับ ก็หมายถึงเพลง นั้นมี 4 วรรค หรือเพลงที่มี 6 จังหวะหน้าทับ ก็เท่ากับมี 6 วรรค (คำว่า วรรค นี้บางทีมีความหมาย ไปอีกอย่างหนึ่ง คือ หมายถึงส่วนประกอบที่รวมกันเป็นท่อน เช่น ท่อนหนึ่งมี 8 จังหวะ และแบ่ง ออกเป็น 2 วรรค วรรคละ 4 จังหวะ แต่ละวรรคอาจจะบรรเลงกลับต้น 2 ครั้ง หรือไม่กลับก็ได้)

2. การแบ่งเป็นท่อน หมายถึง ทำนองที่ประกอบตั้งแต่ 2 วรรคขึ้นไปหรือหลายๆ วรรคมา รวมกัน เรียกว่า ท่อน หลายๆ ท่อนมารวมกันเกิดเป็นเพลงซึ่งส่วนมากมักมี 2 - 3 ท่อน บางเพลงก็ มีท่อนเดียว เพลงที่มี 2 ท่อน มักมีจำนวนวรรคเท่ากัน ผิดกับเพลง 3 ท่อน ท่อนที่ 1 กับท่อนที่ 2 มักมีจำนวนวรรคเท่ากัน แต่ท่อน 3 มักมีจำนวนวรรคเพิ่มขึ้นเสมอ อย่างไรก็ตาม บางเพลงอาจมี ถึง 10 ท่อนก็ได้ แล้วแต่ผู้แต่งจะคิดประดิษฐ์ให้เป็นเอกลักษณ์ใด

3. การแบ่งเป็นตัว ก็หมายถึง ท่อน นั้นเอง แต่ใช้สำหรับเรียกการแบ่งเพลงบางประเภท เช่น เพลงเชิดต่างๆ เชิดทุกชนิดแบ่งเป็นตัว (ยกเว้นเพลงเชิดนอก) ลักษณะพิเศษของเพลงที่แบ่งเป็นตัว คือ แต่ละตัวมักลงท้ายอย่างเดียวกันแทบทั้งสิ้น ไม่เหมือนเพลงที่แบ่งเป็นท่อน ซึ่งแต่ละท่อนไม่จำเป็นต้องลงท้ายเหมือนกัน

4. การแบ่งเป็นจับ จับก็คือท่อน แต่ที่เรียกว่า จับ นั้น มาจากการบรรเลงเพลงเชิดนอก ด้วยปี ประกอบการแสดงหนังใหญ่ตอน จับลิงหัวคำ คือถ้าเชิดหนังจับออกมา ปีก็เป่าจับด้วยทุกครั้ง การแสดงครั้งหนึ่งๆ คนเชิดหนังจับออกมา 3 คู่ ฉะนั้นปีจึงเป่าจับด้วย 3 ครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าการบรรเลงเพลงเชิดนอกที่ถูกต้องจะต้องบรรเลงให้ครบ 3 จับ เป็นต้น

5. การแบ่งเป็นองค์ เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงซึ่งเป็นเพลงประเภท เพลงตระ นั้น จะแบ่งออกเป็นองค์แทนการเรียกว่า ท่อน ซึ่งความจริงองค์กับท่อนก็เหมือนกัน แต่เป็นการยกย่อง ความจริงโบราณนั้นเพลงตระแบ่งเป็น ลา หรือ ตัว ที่เรียกว่า ลา ก็เพราะเพลงประเภทนี้เมื่อจะจบท่อนตอนลง ไม้ลา ที่เรียกว่า ตัว เพราะลงท้ายด้วย ไม้ลา เหมือนกันหมด แต่ต่อมาคณะกรรมการตรวจสอบเพลงไทยให้ความเห็นว่า เพลงตระเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงจึงให้ใช้คำว่า องค์ เป็นการแสดงความเคารพนั่นเอง

พูนพิศ อมาตยกุล (2527) ได้กล่าวในหนังสือ ดนตรีวิจักษ์ เกี่ยวกับเพลงภาษา ซึ่งได้ให้ความหมายและเปรียบเทียบเพลงภาษาของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงภาษามอญ กล่าวถึงสำเนียงหรือทางเพลงไทยว่า เพลงไทยทุกเพลงเป็นของไทยเราแท้ๆ แต่เราได้ประดิษฐ์ขึ้นให้มีสำเนียงแตกต่างกันออกไป อุปมาได้เหมือนเสียงพูด หรือภาษาพูดที่มีหลายสำเนียง หลายภาษามีได้หมายความว่าเราเอาเพลงของชาตินั้นๆมา หรือแต่งเพลงไทยแล้วใช้ชื่อเป็นของชาติอื่นแทนเพลงที่ใช้เล่นในเรื่องมอญและพม่า ก็แต่งเป็นสำเนียงมอญและพม่า เช่น ในชุด ราชาริราช หรือ ตับสมิงพระราม เช่น เพลงพม่าเห่ เพลงมอญรำดาบ เพลงมอญร้องไห้ โดยใช้เปิงมาง ตะโพนมอญ ปี่มอญ เข้าช่วย

ไพโรจน์ บุญผูก (2538) ได้อธิบายเรื่อง เพลงมอญ ที่มีลีลา ทำนองและสำเนียงเสียงผสมในเพลงไทยเดิม ไว้ในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 26 ว่า ในการบรรเลงเพลงไทยเดิมนั้น เพลงมอญนับว่าได้เข้ามามีอิทธิพลในการบรรเลงและการประพันธ์เพลงเดิมยิ่งนัก ด้วยเหตุที่เพลงมอญมีลีลา ทำนองและสำเนียงที่มีความไพเราะงดงามโดดเด่นในเอกลักษณ์ของตัวเอง เพลงไทยเดิมโบราณส่วนใหญ่จึงมีเพลงสำเนียงมอญมากมาย อาทิเช่น เพลงมอญรำดาบ มอญอ้อยอิง มอญชมจันทร์ มอญดูดาว มอญคละ สมิงทองมอญ มอญร้องไห้ กราวรำมอญ ลงทรงมอญ มอญทำอิฐ ทะแยหงสา มอญบางนางเกร็ง มอญจับช้าง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีเพลงมอญที่ใช้ผสมผสานกับสำเนียงอื่นๆ เช่น เพลงแขกมอญ เพลงแขกมอญบางช้าง เพลงแขกมอญบางขุนพรหม และยังมีอีกหลายเพลงที่สำเนียง ลีลา ท่วงทำนอง การบรรเลงและขับร้องเป็นเพลงมอญ แต่มิใช่ชื่อมอญ เช่น เพลงพราหมณ์ตีต๋นน้ำเต้า เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ และ เพลงยาดเล้ เป็นต้น

วีเกียรติี มารคแมน (2539) ซึ่งวิจัยเรื่อง จั้วแต่จั้ว : ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมการดนตรี ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต พบว่า มีเพลงไทยสำเนียงจีนอีกหลายเพลง ที่ไทยเรานำมาบรรเลงและเปลี่ยนชื่อใหม่ จนส่วนหนึ่งกลายเป็นเพลงไทยไปแล้ว ทั้งๆ ที่เพลงไทยเหล่านั้นเมื่อมีการนำมาเปรียบเทียบกับเพลงบรรเลงประกอบการแสดงจึงกลับกลายเป็นเพลงเดียวกันกับเพลงไทย เช่น เพลงโป๊ยกั๊กเหล้ง และ เพลงแป๊ะฮวยพั่ง เป็นต้น

สงบศึก ธรรมวิหาร (2540) จากหนังสือดุริยางค์ไทย ได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับเพลงภาษาไว้ว่า เรื่องของเพลงได้มีการแต่งเพลงให้มีสำเนียงต่างชาติ อย่างเพลงแขกโอดนั้นแทรกสำเนียงแขกลงไป เป็นการเลียนสำเนียง ก็ถือว่าเป็นส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศนั่นเอง ซึ่งเพลงทำนองนี้ก็เคยมีมาแต่สมัยอยุธยา เป็นเพลงภาษาประกอบการแสดงละคร หากเมื่อย้อนไปพิจารณาถึงความเป็นมาของดนตรีไทยและเพลงไทยแต่ต้นแล้วจะเห็นว่ามีเพลง น่านเจ้าจิมก้อง ที่เป็นเพลงเกี่ยวกับการที่ไทยเราส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนนั้น เราก็ยังว่าน่าจะมีเค้าเพลงไทยเราอยู่ในเพลงนั้น โดยการเทียบเสียงเครื่องดนตรีทำนองดู ลักษณะเช่นนี้หากนานเน้นไปอีกหลายร้อยหลายพันปี และอาจจะมีการค้นหาความเป็นมาในแห่งอารยธรรม และวัฒนธรรมของชนชาติ เพลงแขกโอดหรือเพลงอื่นๆ ในทำนองเดียวกันอาจจะหลงเหลือเป็นหลักฐานเพื่อบ่งบอกอ้างอิงว่าเป็นของชาตินั้นไปก็เป็นได้

ถนนศรี แสงทอง (2540) ได้ทำการศึกษาทางร้องเพลงไทยสำเนียงภาษามอญ โดยการวิเคราะห์ทางร้อง 26 เพลง ซึ่งวิเคราะห์กลุ่มคำร้องและเอื้อน วิเคราะห์คำร้องเป็นพยางค์ตามเสียงวรรณยุกต์ วิเคราะห์เอื้อนท้ายคำ วิเคราะห์เอื้อนอิสระ สรุปพบว่า

1. บทเพลงที่มีเอื้อนจะสามารถแบ่งคำร้องออกเป็นกลุ่มๆ โดยมีเอื้อนท้ายคำต่อจากกลุ่มคำร้องและมีเอื้อนอิสระระหว่างกลุ่มคำร้อง
2. บทเพลงที่ไม่มีเอื้อนอิสระไม่สามารถแบ่งคำร้องออกเป็นกลุ่มๆ ได้
3. คำร้องที่แบ่งเป็นพยางค์ตามเสียงวรรณยุกต์นั้นเมื่อร้องเป็นทำนองร้องแล้วส่วนใหญ่ออกเสียงร้องให้ได้ความหมายโดยออกเสียงตามเสียงวรรณยุกต์นั้นๆ
4. เอื้อนท้ายคำเป็นเอื้อนที่เอื้อนเพื่อให้ลงเสียงลูกตก เมื่อคำร้องที่ตรงกับเสียงลูกตกนั้นๆ ร้องแล้วไม่ตรงกับเสียงลูกตก
5. เอื้อนอิสระเป็นเอื้อนที่ประดิษฐ์ขึ้นระหว่างกลุ่มคำร้องอาจจะเป็นการเอื้อนตามทำนองเพลงหรือเอื้อนแตกต่างจากทำนองเพลง

อรรณพ ชมวัฒนา (2524) ได้กล่าวถึงดนตรีต่างชาติทางตะวันออกที่เกี่ยวข้องกับไทย พอสรุปได้ว่า ไทยได้รับอิทธิพลจากความเจริญและการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เช่น ประเทศอินเดีย กัมพูชา จีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า ลาว ทำให้มีแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกัน เป็นผลให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องของเครื่องดนตรีและเพลงที่เกิดการเลียนขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นยังคงความเป็นเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน

สังัด ภูเขาทอง (2532) ได้กล่าวถึงทำนองเพลงภาษา ไว้ในหนังสือการดนตรีไทยและทางเข้าดนตรีไทย ว่าในบรรดาทำนองเพลงไทยทั้งหลายที่ผู้ประพันธ์เพลงจะต้องคำนึงถึง คือ การเลียนทำนองเพลงต่างภาษา ถือว่าเป็นความสำคัญยิ่งอยู่อย่างหนึ่ง จนกลายเป็นเครื่องมือวัดความสามารถขั้นสูง การเลียนทำนองเพลงภาษามีใช่เอาของเขามาทั้งหมด แต่เราเอามาผสมคลุกเคล้ากับทำนองของไทย ซึ่งทำให้แปลกหูไปอีกแบบหนึ่ง เพลงแบบนี้เราถือว่าเป็นเพลงไทยโดยแท้ แม้ว่าจะตั้งชื่อมีชื่อภาษานำหน้าก็ตาม การกระทำเช่นนั้น นอกจากจะแสดงความสามารถของผู้ประพันธ์แล้ว ยังแสดงออกถึงน้ำใจของผู้ประพันธ์ที่ให้เกิดการติดต่อเจ้าของภาษา คล้ายกับผู้ค้นคว้าเขียนเรื่องทางวิชาการแล้วบอกหนังสืออุทิศแก่เขาไว้จะนั้น ผู้ที่จะแต่งเพลงเลียนสำเนียงภาษาต่างๆ ได้นั้นจะต้องเข้าใจคุณสมบัติของสำเนียงของภาษานั้นๆ เป็นอย่างดี ทั้งที่เป็นเสียงพูดและทำนองเพลง รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอยู่ในเพลงภาษาเหล่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะขั้นสูงทีเดียว และยังได้พูดถึงการวินิจฉัยว่าเพลงใดควรใช้จังหวะปรบไก่หรือจังหวะสองไม้ ซึ่งได้อธิบายการใช้หน้าทับในเพลงที่มีสำเนียงภาษาต่างๆ และเป็นเพลงที่ได้กำหนดโครงร่างของเพลงไว้อย่างแน่นอน นิยมใช้จังหวะหน้าทับประกอบดังนี้

- เพลงที่มีสำเนียงมอญ หรือ เขมรมอญ เช่น สุดสงวน นางครวญ เขมรมอญบางขุนพรหม ราตรีประดับดาว เป็นต้น
- เพลงที่มีสำเนียงเขมร เช่น เขมรพวง เขมรโพธิสัตว์ เขมรไทรโยค ขอมเงิน เขมรโบราณ เป็นต้น
- เพลงที่มีสำเนียงพม่า เช่น พม่าเห่ เป็นต้น

เพลงที่กล่าวข้างต้น นิยมใช้จังหวะหน้าทับปรบไก่ แต่ถ้าเพลงเหล่านี้มีลักษณะเป็นเพลงที่มีโยนกก็ใช้หน้าทับสองไม้

ส่วนเพลงที่มีสำเนียงลาว เช่น ลาวดวงเดือน ลาวเจริญศรี ลาวคำหอม เป็นต้น หรือเพลงที่มีสำเนียงแขก เช่นแขกต๋อยหม้อ แขกพราหมณ์ แขกกุลิด แขกขาว หรือเพลงที่มีสำเนียงจีน เช่น จีนขิมเล็ก จีนลั่นถัน เป็นต้น เพลงเหล่านี้นิยมใช้จังหวะหน้าทับสองไม้ ทั้งๆ ที่อาจใช้หน้าทับปรบไไก็ได้ ให้สังเกตหน้าทับประจำเพลงที่ใช้อยู่ในหนังสือโน้ตเพลงไทย เล่ม 1 ฉบับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดพิมพ์ ก็จะได้ข้อคิด

เกี่ยวกับการจัดหน้าทับที่พอจะเป็นแนวเทียบใช้กับเพลงอื่นได้บ้าง เพลงที่ปรากฏในเล่มมีอยู่ 15 เพลงดังนี้

- คลื่นกระทบฝั่ง ใช้หน้าทับสองไม้ เพราะเป็นเพลงมีโยน หรือประเภทเพลงใหญ่
- ราตรีประดับดาว ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงมอญ คือมาจากมอญดูดาว
- เขมรละออองค์ ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงเขมร
- เขมรไทรโยค ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงเขมร
- แขกมอญบางขุนพรหม ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงมอญ
- เขมรราชบุรี ที่จริงควรใช้ปรบไก่ แต่ไปใช้สองไม้เพราะเป็นเพลงมีโยน
- เขมรเลียนนคร ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงเขมร
- เขมรพวง ใช้ปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงเขมร
- โสมสองแสง ใช้สองไม้ เป็นเพลงสำเนียงลาว
- สุดสงวน ใช้ปรบไก่ เป็นเพลงสำเนียงมอญ
- แขกลพบุรี ใช้สองไม้ เป็นเพลงมีโยน
- แขกต๋อยหม้อ ใช้สองไม้ เป็นเพลงสำเนียงแขก
- ลาวเสียงเทียน ใช้สองไม้ เป็นเพลงสำเนียงลาว
- ธรณีร้องไห้ เป็นเพลงที่สำเนียงมอญก็จริง แต่เป็นเพลงมีโยน จึงใช้หน้าทับสองไม้
- พระอาทิตย์ชิงดวง ใช้ปรบไก่ คือนอกจากจะมีสำเนียงมอญปะปนอยู่แล้ว ผู้แต่ง

คงตั้งใจจะใช้หน้าทับปรบไก่อด้วย

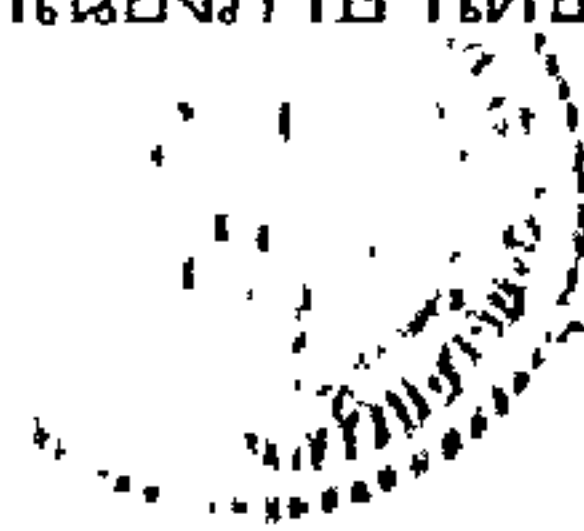
ซึ่งเป็นเพียงข้อวินิจฉัยการใช้หน้าทับเพื่อให้ผู้ที่มิได้สัมผัสทางดนตรีไทยได้รู้จักสังเกต และเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของเพลงสำเนียงภาษาได้เป็นอย่างดี

สำเร็จ คำโหมง (2544) ได้กล่าวถึงเรื่อง ขับลำสำเนียงลาว สืบสาวไปสู่การประดิษฐ์เพลงไทย ไว้ในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 32 องค์ประกอบแรกคือทางทำนองเพลงไทยสำเนียงลาว มักสร้างขึ้นจากอนุกรมของระดับเสียงในมาตราเพนตะโทนิค โด เร มี ซอล ลา หรือ โด เร ฟา ซอล ลา เสียงทั้งห้านี้ เป็นเสียงที่กลมกล่อม ฟังง่าย จำง่าย และเปล่งเสียงได้ง่าย ซึ่งแม้แต่นักคิดศาสตร์โลก เช่น โคตาลัย ชาวฮังกาเรียน (ค.ศ. 1882' 1967) และ คาร์ล ออร์ฟ ชาวเยอรมัน (ค.ศ. 1885' 1982) ก็วิจัยพบว่าเป็นเสียงพื้นฐานที่ฟังสอนให้กุลบุตรเริ่มเรียนรู้ก่อนจะก้าวไปสู่เสียงที่ซับซ้อนในมาตรา ไดอะโทนิค และ มาตรา โครมะติก ต่อไป

องค์ประกอบประการที่สองคือ สัดส่วนของเพลงไทยสำเนียงลาวนับตั้งแต่การสร้างโมติฟ การพัฒนาโมติฟ เป็นวลีหรือประโยคถามตอบกัน ตลอดจนการวางท่อนเพลงมีระบบระเบียบ

ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เพลง ทำให้ผู้ฟังจดจำบทเพลงได้ไม่ลำบาก ฟังแล้วสบายอกสบายใจไม่
 ซัดหู และได้พูดถึงบรรพชนอาจารย์ดนตรีไทยของเราได้บรรจงประดิษฐ์เพลงไทยสำเนียงลาวที่ไพ
 เราะจับใจไว้แล้วเป็นจำนวนมาก ท่านตั้งชื่อเพลงไทยเหล่านั้นว่าเป็นเพลงลาวต่างๆ เช่น ลาวเจริญ
 ศรี ลาวดำเนินทราย ลาวเจียง ลาวจ้อย ลาวหลง ลาวดวงเดือน ฯลฯ โดยยึดหลักเกณฑ์การตั้งชื่อ
 เพลงไทยตามสำเนียงของเพลง เพลงสำเนียงลาวตั้งชื่อว่าเพลงลาว เป็นเหตุให้ผู้อยู่นอกวงการ
 เพลงไทยบางคนและบางหมู่เหล่าเข้าใจไขว่เขวไปว่าเป็นเพลงลาวแท้ๆ ก็มี อย่างเช่นเพลงลาวดวง
 เดือนนี้ นักดนตรีลาวยืนยันหัวชนฝาว่าเป็นเพลงประจำชาติลาว โดยเปรียบเทียบว่าชาติไทย
 เหมือนพระอาทิตย์ ชาติลาวเหมือนพระจันทร์ (ดวงเดือน) เป็นพี่น้องกันแม้แต่รูปพระจันทร์ในธง
 ชาติของลาวก็ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเพลงลาวดวงเดือนนี้ ซึ่งเป็นอันตรายของการตั้งชื่อเพลง
 ไทยตามสำเนียงเพลงภาษาต่างๆ

ณัชชา โสคติยานุรักษ์ (2542) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ สังคัตลักษณ์และการวิเคราะห์
 เกี่ยวกับแนวทางการวิเคราะห์ โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ทำนอง จังหวะ การ
 ประสานเสียง เสียง ประโยคเพลง ซึ่งอธิบายรายละเอียดไว้อย่างชัดเจน และสามารถจะนำมา
 เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงภาษาได้อย่างครอบคลุม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสำเนียงภาษาดังนี้

1. ชั้นรวบรวมข้อมูล

- 1.1 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสำเนียงภาษา
- 1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทฤษฎีดนตรีไทยที่ว่าด้วยการวิเคราะห์
- 1.3 รวบรวมเอกสารการเกี่ยวกับโน้ตเพลงไทย และ เทปบันทึกเสียง ได้แก่
 - 1.3.1. เพลงไทยสำเนียงเขมร
 - เพลงเขมรพายเรือ
 - เพลงเขมรเอวบาง
 - เพลงเขมรพวง
 - เพลงเขมรปากท่อ
 - เพลงเขมรโพธิ์สัตว์
 - เพลงเขมรกำปอ
 - เพลงเขมรอมตึก
 - เพลงขอมทรงเครื่อง
 - เพลงเขมรขอทาน
 - เพลงเขมรฝัดข้าว
 - 1.3.2 เพลงไทยสำเนียงมอญ
 - เพลงมอญรำดาบ
 - เพลงมอญอ้อยอิง
 - เพลงมอญดูดาว
 - เพลงมอญขว้างดาบ
 - เพลงสุดสงวน
 - เพลงนางครวญ
 - เพลงนาคบริพัตร

- มอญท่าอิฐ
- เพลงนกบพ
- เพลงพราหมณ์ตีน้ำเต้า
- เพลงมอญมอบเรือ

1.3.3 เพลงไทยสำเนียงแขก

- เพลงแขกหนัง
- เพลงแขกขาว
- เพลงแขกต๋อยหม้อ
- เพลงแขกส่าย
- เพลงแขกอาหวัง
- เพลงแขกดอนสายบัว
- เพลงแขกแดง
- เพลงปัตตานี
- เพลงแขกเชิญเจ้า
- เพลงแขกไทยอาหม

1.3.4 เพลงไทยสำเนียงจีน

- เพลงจีนขิมเล็ก
- เพลงจีนไฉ่ยอ
- เพลงจีนเก็บบุปผา
- เพลงจีนขวัญอ่อน
- เพลงจีนลั่นถัน
- เพลงจีนซ้วน
- เพลงจีนรำพัด
- เพลงอาหนู
- เพลงแป๊ะ
- เพลงสิบสองจุไทย

1.3.5 เพลงไทยสำเนียงลาว

- เพลงลาวจ้อย
- เพลงลาวกระแต
- เพลงลาวสวรวัย
- เพลงลาวลำปาง

- เพลงลาวเสียงเทียน
- เพลงลาวพุงขาว
- เพลงลาวพุงดำ
- เพลงลาวครวญ
- เพลงลาวดำเนินทราย
- เพลงลาวสมเด็จ

2. ชั้นศึกษาข้อมูล

การศึกษาข้อมูลโดยการแยกศึกษาในหัวข้อดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงภาษา
- 2.2 ศึกษาเอกสารงานวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีไทยว่าด้วยการวิเคราะห์
- 2.3 ศึกษาเอกสารโน้ตเพลงไทย และเทปเพลงไทยสำเนียงภาษา

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โครงสร้าง และองค์ประกอบของเพลง ได้แก่ เพลงไทยสำเนียงมอญ เพลงไทยสำเนียงแขก เพลงไทยสำเนียงเขมร เพลงไทยสำเนียงจีน เพลงไทยสำเนียงลาว โดยเน้นการวิเคราะห์ที่ทำนองหลักของฆ้องวงใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย

- 3.1 องค์ประกอบของเพลงไทยสำเนียงภาษา ได้แก่
 - 3.1.1 โครงสร้างของเพลง
 - 3.1.2 บันไดเสียง
 - 3.1.3 รูปแบบของจังหวะ(กระสวนเพลง)
 - 3.1.4 รูปแบบของทำนอง(ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง)
 - 3.1.5 วรรคเพลง และลูกตก
- 3.2 ลักษณะเด่นของทำนองเพลงที่บ่งบอกสำเนียงภาษา
 - 3.2.1 ลักษณะทำนองบอกภาษาที่ชัดเจน
 - 3.2.2 ลักษณะทำนองที่เชื่อมโยงทำนองเพลง

4. ชั้นสรุปผลการวิจัย

- 4.1 นำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

เพลงไทยสำเนียงลาว

เพลง ลาวสวयरวย

ท่อน 1

-----	--- ม	--- ช	- ล - ดั	--- ล	- ช - ดั	--- ล	- ช - ม
-- ช ล	ดัล ช ม	ร ม ช ม	ร ด - ร	-----	-----	--- ช	--- ม
-----	- ล - ช	--- ล	- ด - ร	-----	ด ร ม ช	- ล - ช	- ร - ม
- ดั ดั ดั	ร มี - ร	มี ร ดัล	ดั ช - ล				

ท่อน 2

-----	--- ม	--- ช	- ล - ดั	--- ร	- ดั - ล	- ร - ดั	- ล - ช
--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	- ดั ดั ดั	- ร - ดั	- ท - ล	ช ม ช ล
(-----	-----)	ม ม ช ม	ช ด ร ม	(-----	-----)	ช ม ล ช	- ล ด ร
--- มี	--- ร	--- ดั	--- ล	--- ดั	--- ล	--- ช	--- ม
-- ช ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ช ม ช ล				

เพลงลาวสวयरวยเป็นเพลงอัตราสองชั้นสำเนียงลาว ม.ล.ต่วนศรี วรวรรณ แต่งทำนองสำหรับใช้ประกอบการแสดงละคร และใช้เป็นเพลงร้องประกอบในระบำ เรียก ฟ้อนรัก นางบรรเลง สาคริก นำมาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้นและตัดเป็นอัตราชั้นเดียว ครบเป็นเพลงเถาโดยแต่งทำนองทางเครื่อง ส่วนทำนองทางร้องคุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง เป็นผู้แต่ง (ณรงค์ชัย ปิฎก รัชต์.ม.ป.ป. : 254)

ลักษณะของเพลงลาวสวयरวยมีรูปแบบ (form) ดังนี้ คือ เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อน มีความยาวไม่เท่ากัน ในท่อนที่ 1 มีความยาว 3 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 28 ห้องเพลง (โน้ตไทย) ส่วนในท่อนที่ 2 มีความยาว 4 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 36 ห้องเพลง ซึ่งเพลงลักษณะนี้จะไม่พบบ่อยนัก สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่า เป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอใช้น้ำทับลาว ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับลาว

-	+	-	+
- ดิง - ใจะ	- ดิง - ดิง	-- ดิงทั้ง	- ดิง - ทั้ง

- เครื่องหมายจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง ฉับ

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคัตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง จากโน้ตเพลงลาวสวรวรรยข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีโน้ตหลัก 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ 1 2 3 5 6 และมีโน้ตเสียง ที หรือตรงกับโน้ตลำดับที่ 7 เป็นเสียงรอง จึงกล่าวได้ว่าเพลงลาวสวรวรรย ใช้บันไดเสียง โด เป็นหลัก แต่ให้สังเกตในท่อนที่ 2 บรรทัดที่ 2 ห้องที่ 7 นั้นจะมีโน้ตเสียงรองลำดับขั้นที่ 7 หรือโน้ตเสียง ที เข้ามาเป็นเกี่ยวข้อง ซึ่งเสียงรongsดังกล่าวนี้ทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงให้เกิดความสมบูรณ์ และยังทำให้ทำนองเพลงมีความเด่นยิ่งขึ้น

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงที่ใช้ในการดำเนินทำนอง
- โน้ตช่องแลเงาไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง ลา ซึ่งเป็นโน้ตหลักลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง โด และเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง (การจบที่สมบูรณ์หมายถึงจบด้วยเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง)
- ทั้ง 2 ท่อนจบด้วยเสียง ลา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 15 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	2
2	--- X	- X - X	6
3	-- XX	XXXX	2
4	XXXX	XX - X	2
5	----	----	3
6	--- X	--- X	7
7	----	- X - X	1
8	----	XXXX	1
9	- XXX	XX - X	1
10	- X - X	- X - X	2
11	- XXX	- X - X	1
12	- X - X	XXXX	1

13	XXXX	XXXX	1
14	XXXX	- XXX	1
15	- X - X	XX - X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 6 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 25 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	ทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- ม	2
2	--- ช	- ล - ดั	2
3	--- ล	- ช - ดั	1
4	--- ล	- ช - ม	1
5	-- ช ล	ดั ล ช ม	1
6	ร ม ช ม	ร ด - ร	1
7	--- ช	--- ม	2
8	----	- ล - ช	1
9	--- ล	- ด - ร	1
10	----	ด ร ม ช	1
11	- ล - ช	- ร - ม	1
12	- ดั ดั ดั	ริ มั - ริ	1
13	มั ริ ดั ล	ดั ช - ล	1
14	--- ริ	- ดั - ล	1
15	- ริ - ดั	- ล - ช	1
16	--- ร	--- ม	1
17	--- ช	--- ล	1
18	- ดั ดั ดั	- ริ - ดั	1
19	- ท - ล	ช ม ช ล	1
20	ม ม ช ม	ช ด ร ม	1

21	ช ม ล ช	- ล ด ร	1
22	--- ม	--- ร	1
23	--- ด	--- ล	2
24	-- ช ม	ร ด ร ม	1
25	- ช - ล	ด ช - ล	1

จากตารางจะเห็นได้ว่ามีทำนองเพลงที่หลากหลายทำนอง รูปแบบทำนองเพลงที่เหมือนกัน ได้แก่

- รูปแบบทำนองที่ 16 กับ 17
- รูปแบบทำนองที่ 7 กับ 23
- รูปแบบทำนองที่ 4 กับ 14

ท่อน 1

----	--- ม	--- ช	- ล - ด	--- ล	- ช - ด	--- ล	- ช - ม
-- ช ล	ด ล ช ม	ร ม ช ม	ร ด - ร	----	----	--- ช	--- ม
----	- ล - ช	--- ล	- ด - ร	----	ด ร ม ช	- ล - ช	- ร - ม
- ด ด ด	ร ม - ร	ม ร ด ล	ด ช - ล				

ท่อน 2

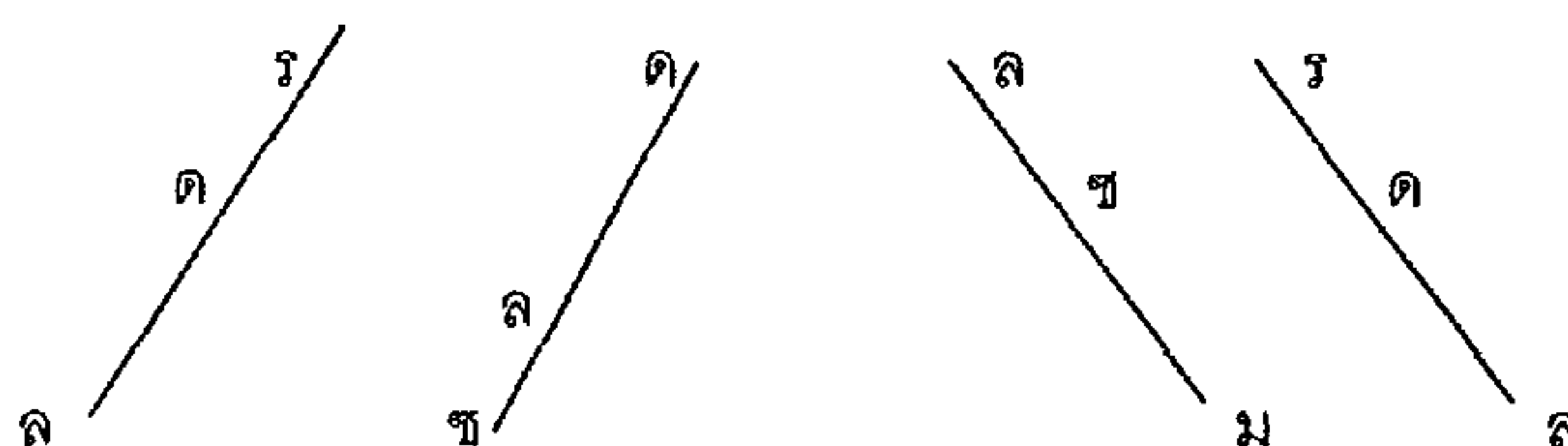
----	--- ม	--- ช	- ล - ด	--- ร	- ด - ล	- ร - ด	- ล - ช
--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	- ด ด ด	- ร - ด	- ช - ล	ช ม ช ล
----	----	ม ม ช ม	ช ด ร ม	----	----	ช ม ล ช	- ล ด ร
--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	--- ด	--- ล	--- ช	--- ม
-- ช ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ช ม ช ล				

รูปแบบจังหวะ และรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงลำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 3 รูปแบบ คือ (- - - X - X - X) (XXXX XX - X) และ (- - XX XXXX)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปแบบแนวเรียงเสียงจากต่ำไปสูง และจากสูงลงต่ำ

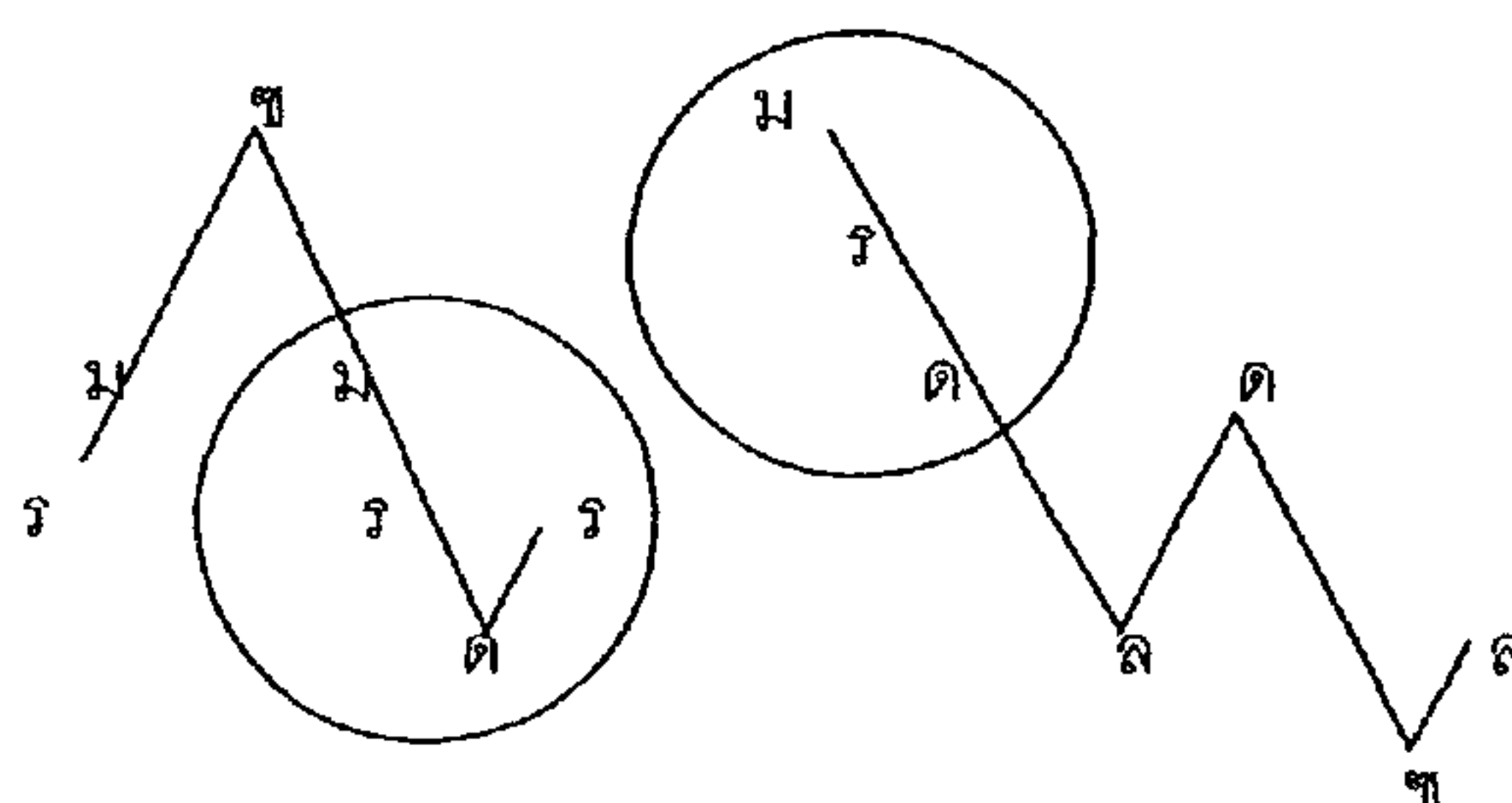
(--- ล - ด - ร) (--- ช - ล - ด) (--- ล - ช - ม) (--- ร - ด - ล)

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

ร ม ช ม ร ด - ร

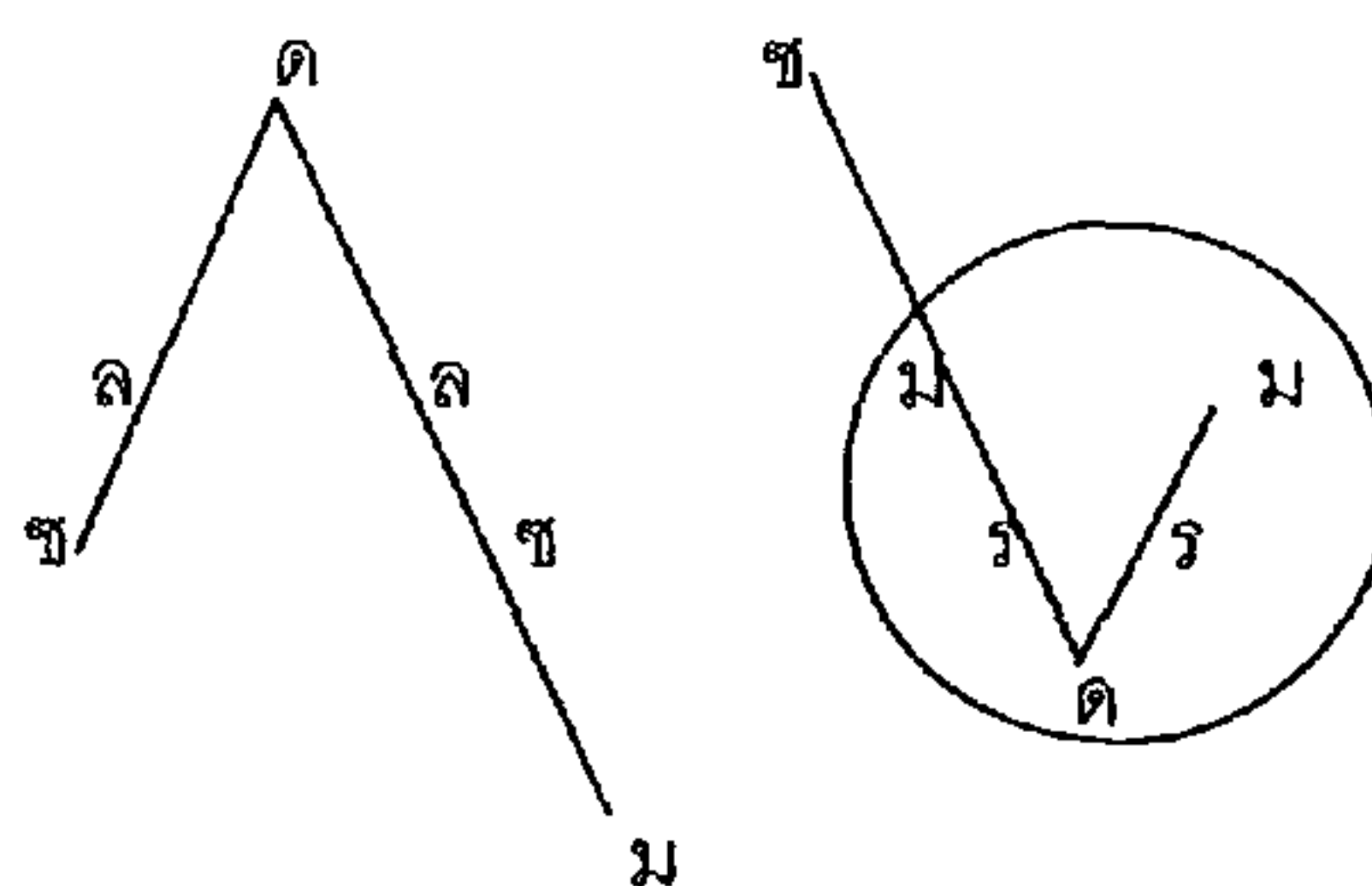
ม ร ด ล ด ช - ล

มีลักษณะทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมสลับกัน โดยเสียงสุดท้ายกลับขึ้นสูง
รูปสามเหลี่ยมคว่ำ และ รูปสามเหลี่ยมหงาย

-- ช ล ค ล ช ม

- ช - ม ร ด - ร

ทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำเริ่มจากที่เสียงต่ำสุด เคลื่อนที่ขึ้นไปเสียงสูงสุด แล้วเคลื่อน
กลับลงมาที่เสียงต่ำสุด ดังรูปข้างบน (ซ้าย)

ทำนองรูปสามเหลี่ยมหงายเริ่มจากที่เสียงสูงสุด เคลื่อนที่ลงมาที่เสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อน
ขึ้นกลับไปยังที่เสียงสูงสุด ดังรูปข้างบน (ขวา)

โน้ตในวงกลมจะพบว่า มีบทบาทในทำนองเพลงสำเนียงลาว เป็นทั้งตัวเชื่อมทำนองเพลง และ เป็นทำนองจบของวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ทำนองในวงกลมทั้ง 3 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นบ่อยครั้ง

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 7 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 9 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	-----	--- ม	--- ช	- ล - ดํ	ด1
2	--- ล	- ช - ดํ	--- ล	- ช - ม	ด3
3	-- ช ล	ดํ ล ช ม	ร ม ช ม	ร ด - ร	ด2
4	-----	-----	--- ช	--- ม	ด3
5	-----	- ล - ช	--- ล	- ด - ร	ด2
6	-----	ด ร ม ช	- ล - ช	- ร - ม	ด3
7	- ดํ ดํ ดํ	รํ ม - รํ	มํ รํ ดํ ล	ดํ ช - ล	ด6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	-----	--- ม	--- ช	- ล - ดํ	ด1
2	--- รํ	- ดํ - ล	- รํ - ดํ	- ล - ช	ด5
3	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	ด6
4	- ดํ ดํ ดํ	- รํ - ดํ	- ท - ล	ช ม ช ล	ด6
5	-----	-----	ม ม ช ม	ช ด ร ม	ด3
6	-----	-----	ช ม ล ช	- ล ด ร	ด2
7	--- มํ	--- รํ	--- ดํ	--- ล	ด6
8	--- ดํ	--- ล	--- ช	--- ม	ด3
9	-- ช ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ดํ ช - ล	ด6

- วรรคสุดท้าย ห้องสุดท้ายของทั้ง 2 ท่อน จบด้วยทำนองเดียวกันที่
- วรรคที่ 4 ของ ท่อน 2 ห้องที่ 3 มีโน้ตเสียงจร หรือโน้ตเสียงรอง ในบันไดเสียงโดคือเสียง ที เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง และเน้นทำนองให้เด่นขึ้น

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา
- ขึ้นเพลงด้วยเสียงมี และจบด้วยเสียงลา ทั้ง 2 ท่อน

เพลง ลาวจ้อย สองชั้น

--- ดิ	ริ มี - ริ	----	- มี - ริ	--- ดิ	ริ มี - ริ	มี ริ ดิ ริ	- มี - ซิ
--- มี	ซึ ล - ซิ	--- มี	ริ ดิ ริ มี	-- ซ ล	- ดิ - ริ	มี ริ ดิ ล	- ดิ - ซ
----	----	- ซ - ล	ดิ ริ มี ล	----	- ซ - ล	-- ซ ล	ดิ ริ มี ซ
----	----	- ซิ - มี	ริ ดิ ริ มี	----	- ซิ - ริ	มี ริ ดิ ริ	- มี - ดิ

เพลงลาวจ้อย เป็นเพลงสองชั้นใช้ประกอบการแสดง ไม่ทราบนามผู้แต่ง มีสำเนียงลาว
ลักษณะของเพลงลาวจ้อยมีรูปแบบ (form) ดังนี้ คือ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว
4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว เป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ
โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง จากโน้ตเพลงลาวจ้อยข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีโน้ตหลัก 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา เป็นบันไดเสียง โด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - เพลงจบด้วยเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	XX - X	3
2	----	- X - X	3
3	XXXX	- X - X	3

4	---X	XXXX	1
5	--XX	-X-X	1
6	----	----	2
7	-X-X	XXXX	2
8	--XX	XXXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 1 - 3 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 13 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	ทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- คํ	รํ มํ - รํ	2
2	----	- มํ - รํ	1
3	มํ รํ คํ รํ	- มํ - รํ	1
4	--- มํ	ซํ ลํ - ซํ	1
5	--- มํ	รํ คํ รํ มํ	1
6	-- ซ ล	- คํ - รํ	1
7	มํ รํ คํ ล	- คํ - ซ	1
8	- ซ - ล	คํ รํ มํ ล	1
9	----	- ซ - ล	1
10	-- ซ ล	คํ รํ มํ ซ	1
11	- รํ - มํ	รํ คํ รํ มํ	1
12	----	- รํ - รํ	1
13	มํ รํ คํ รํ	- มํ - คํ	1

รูปแบบทำนองเพลงมีความหลากหลาย รูปแบบทำนองที่ 1 และ 4 มีรูปแบบทำนองคล้ายกันที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในเพลงนี้

--- ดั	ริ ม - ริ	----	- ม - ริ	--- ดั	ริ ม - ริ	มิ ริ ดั ริ	- ม - ช
--- มิ	ช ล - ช	--- ม	ริ ดั ริ ม	-- ช ล	- ด - ริ	มิ ริ ดั ล	- ด - ช
----	----	- ช - ล	ดั ริ ม ล	----	- ช - ล	-- ช ล	ดั ริ ม ช
----	----	- ช - มิ	ริ ดั ริ ม	----	- ช - ริ	มิ ริ ดั ริ	- มิ - ด

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

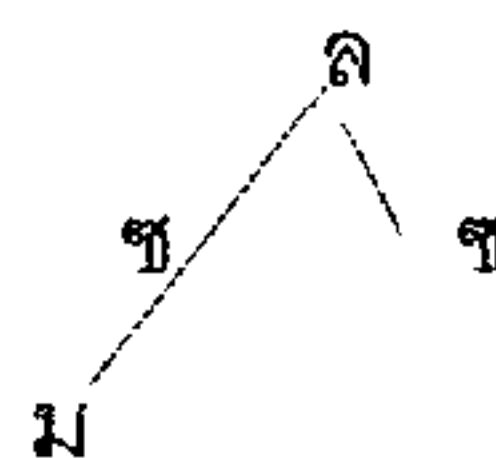
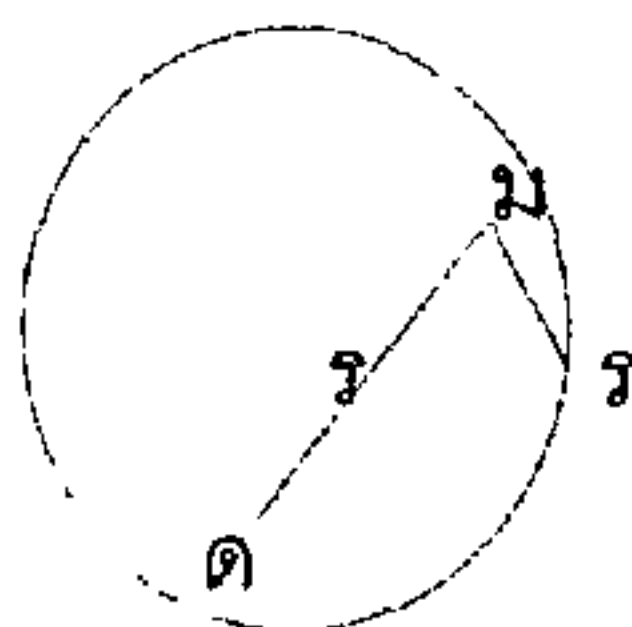
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 3 รูปแบบ คือ (--- X XX - X) (XXXX - X - X) และ (--- X XXXX)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

--- ดั ริ ม - ริ

--- ม ช ล - ช

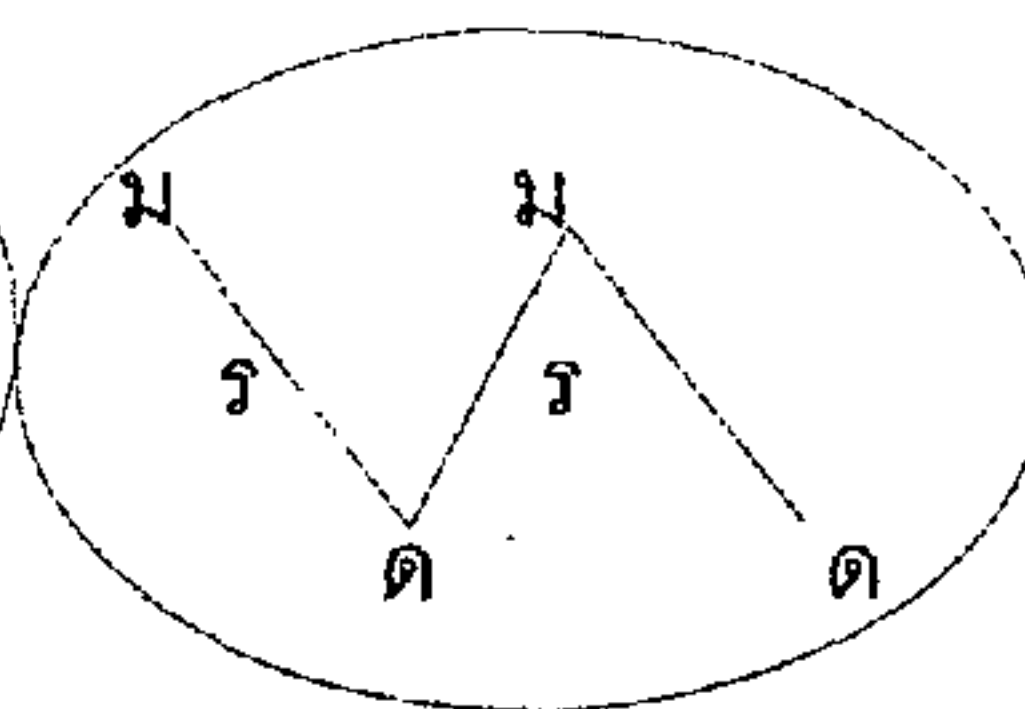
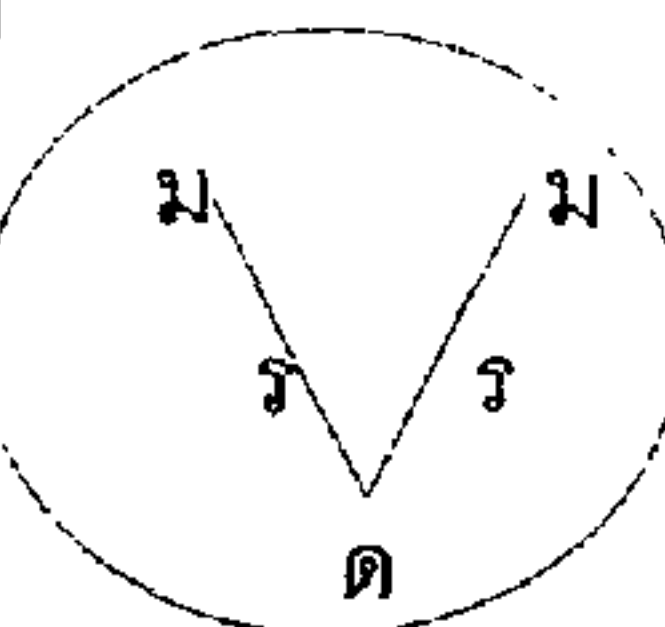
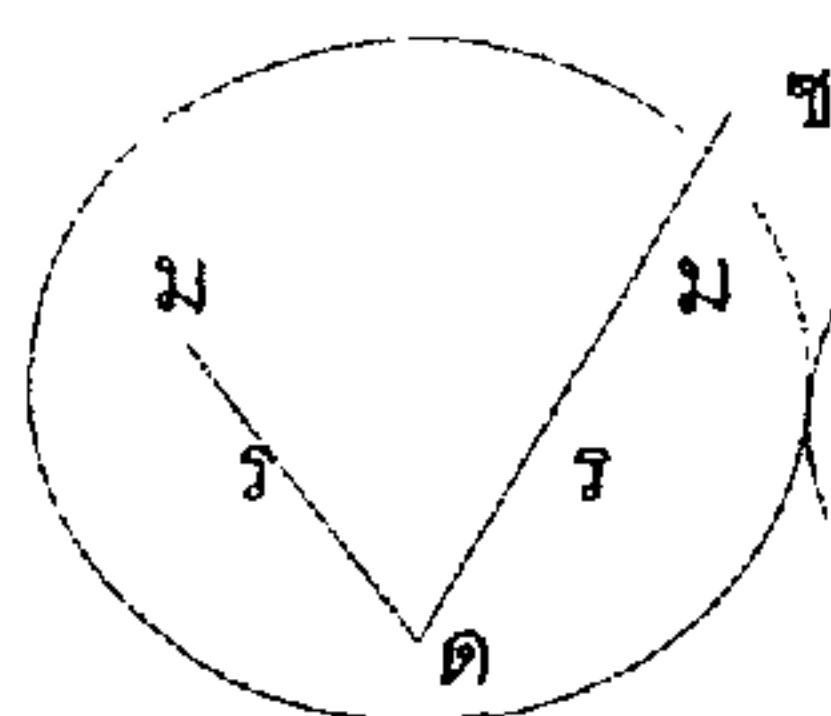
- รูปสามเหลี่ยมหงาย

- รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ

มิ ริ ดั ริ - มิ - ช

--- ม ร ด ร ม

ม ร ด ร - ม - ด

เสียงสุดท้ายขึ้นสูง

เสียงสุดท้ายลงต่ำ

โน้ตในวงกลมจะพบว่า มีบทบาทในทำนองเพลงสำเนียงลาว เป็นทั้งตัวเชื่อมทำนองเพลง และเป็นทำนองจบของวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ทั้ง 5 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง เช่น เพลงลาวสวยรวย

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 8 วรรณคดี ดังนี้

วรรณคดี	ทำนองเพลง				ลูกตลก
1	--- ดั	ริ มั - ริ	----	- มั - ริ	ด2
2	--- ดั	ริ มั - ริ	มั ริ ดั ริ	- มั - ริ	ด5
3	--- มั	ซั ลั - ซั	--- มั	ริ ดั ริ มั	ด3
4	-- ซ ล	- ดั - ริ	มั ริ ดั ล	- ดั - ซ	ด5
5	----	----	- ซ - ล	ดั ริ มั ล	ด6
6	----	- ซ - ล	-- ซ ล	ดั ริ มั ซ	ด5
7	----	----	- ริ - มั	ริ ดั ริ มั	ด3
8	----	- ริ - ริ	มั ริ ดั ริ	- มั - ดั	ด1

- วรรณคดี 1 และ 2 ใน 2 ห้องแรกที่ทำนองขึ้นต้นเหมือนกัน
- วรรณคดี 3 มีรูปแบบจังหวะเหมือนกับทำนองใน 2 ห้องแรก ของวรรณคดี 1-2
- เพลงขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียงโด
- ลูกตลกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียงโด
- ลูกตลกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตลกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง ลาวกระแต สองชั้น

ท่อน 1

- มั ริ ดั	- มั ริ ดั	- มั ริ ดั	- ล - ซ	- ดั ดั ดั	- ซ - ล	- ซ - ดั	- ดั - ดั
--- ล	-- ดั ซ	- ม ซ ล	ซ ล ดั ซ	- มั ริ ดั	- ซ - ล	ซ ม ซ ล	- ดั - ริ
----	- ซ - ล	- ดั - ริ	----	--- ลั	--- ริ	--- มั	--- ริ
- มั ริ ดั	- ริ - มั	- ริ - มั	- ริ - ดั	- มั ริ ดั	- ซ - ล	ซ ม ซ ล	- ดั ดั ดั
- มั ริ ดั	- ซ - ล	ซ ม ซ ล	- ซ ซ ซ				

ท่อน 2

- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	--- ช	--- ล	--- ดั	--- รั
----	- ช - ล	- ดั - รั	----	- ชั --	มี ชั - มี	-- รั ดั	- รั - ดั
- ชั --	มี ชั - มี	-- รั ดั	- รั - มี	- ชั --	มี ชั - มี	-- รั ดั	- รั - ดั
- มี รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั	- มี รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช

ท่อน 3

----	----	ร ม ช ล	ดั ช ล ดั	----	----	มี รั ดั ล	- ดั - รั
----	----	มี รั มี ด	- รั - มี	----	- มี - ชั	- ลั - ชั	- มี - รั
- มี รั ดั	- รั - มี	- ชั - มี	- รั - ดั	- มี รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั
- มี รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช				

เพลงลาวกระแซ นายเฉลิม บัวทั้ง ได้นำเพลงลาวกระแซสองชั้นทำนองเก่ามาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้น และแต่งตัดเป็นชั้นเดียว จนครบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช.ม.ป.ป.:248)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลง 3 ท่อน แต่ละท่อนมีความยาวของเพลงไม่เท่ากัน คือ ท่อนที่ 1 มีความยาว 4 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 36 ห้องเพลง ท่อน 2 มีความยาว 4 บรรทัด เท่ากับ 32 ห้องเพลง ท่อน 3 มีความยาว 3 บรรทัดครึ่ง เท่ากับ 28 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว ทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และ ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง D และส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 4 - 5

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 3

 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 4

ท่อนที่ 3 D ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 4

ลักษณะเด่นของเพลง คือ

- มีทำนองจบท่อนที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลง ดังโน้ต

- มั ร ัด	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั	- มั ร ัด	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช

- มีลูกล้อ- รับกันในท่อนที่ 3 ดังโน้ต

(----)	----)	ร ม ช ล	ดั ช ล ดั	(----)	----)	มั ร ัด ล	- ดั - ร
(----)	----)	มั ร ัด	- ร - ม	----)	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ตเสียง ฟา เป็นเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงและเน้นสำเนียงเพลง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงา คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ในการดำเนินทำนอง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียงโด
- ทั้ง 3 ท่อนจบด้วยเสียงซอล

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 14 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- XXX	3
2	- XXX	- X - X	10
3	XXXX	- X - X	3
4	--- X	- - XX	1
5	- XXX	XXXX	1
6	----	- X - X	3
7	- X - X	----	2
8	--- X	--- X	4
9	XXXX	- XXX	6
10	- X - -	XX - X	3

11	-- XX	- X - X	3
12	-----	-----	3
13	XXXX	XXXX	1
14	- X - X	- X - X	4

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 9 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 27 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- มั รั ดั	- มั รั ดั	1
2	- มั รั ดั	- ล - ฅ	1
3	- ดั ดั ดั	- ฅ - ล	1
4	- ฅ - ดั	- ดั - ดั	1
5	--- ล	-- ดั ฅ	1
6	- ม ฅ ล	ฅ ล ดั ฅ	1
7	- มั รั ดั	- ฅ - ล	5
8	ฅ ม ฅ ล	- ดั - รั	1
9	-----	- ฅ - ล	2
10	- ดั - รั	-----	2
11	--- ลั	--- ฅ	1
12	--- มั	--- รั	1
13	- มั รั ดั	- รั - มั	2
14	- ฅ - มั	- รั - ดั	2
15	ฅ ม ฅ ล	- ดั ดั ดั	3
16	ฅ ม ฅ ล	- ฅ ฅ ฅ	3
17	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	2
18	--- ฅ	--- ล	1
19	--- ดั	--- รั	1

20	- ชื - -	มื ชื - มื	3
21	- - รื ดื	- รื - ดื	2
22	- - รื ดื	- รื - มื	1
23	ร ม ช ล	ดื ช ล ดื	1
24	มื รื ดื ล	- ดื - รื	1
25	มื รื มื ด	- รื - มื	1
26	- - - -	- มื - ชื	1
27	- ลื - ชื	- มื - รื	1

รูปแบบทำนองมีความหลากหลาย มีทำนองเด่นๆ ในรูปแบบทำนองที่ 7 ซึ่งในเพลงนี้พบถึง 5 ครั้ง และยังมีการใช้รูปแบบทำนองที่เหมือนกัน คือ

- รูปแบบทำนองที่ 11 กับ 12
- รูปแบบทำนองที่ 15 กับ 16 (ต่างกันที่ 3 เสียงท้าย)
- รูปแบบทำนองที่ 18 กับ 19

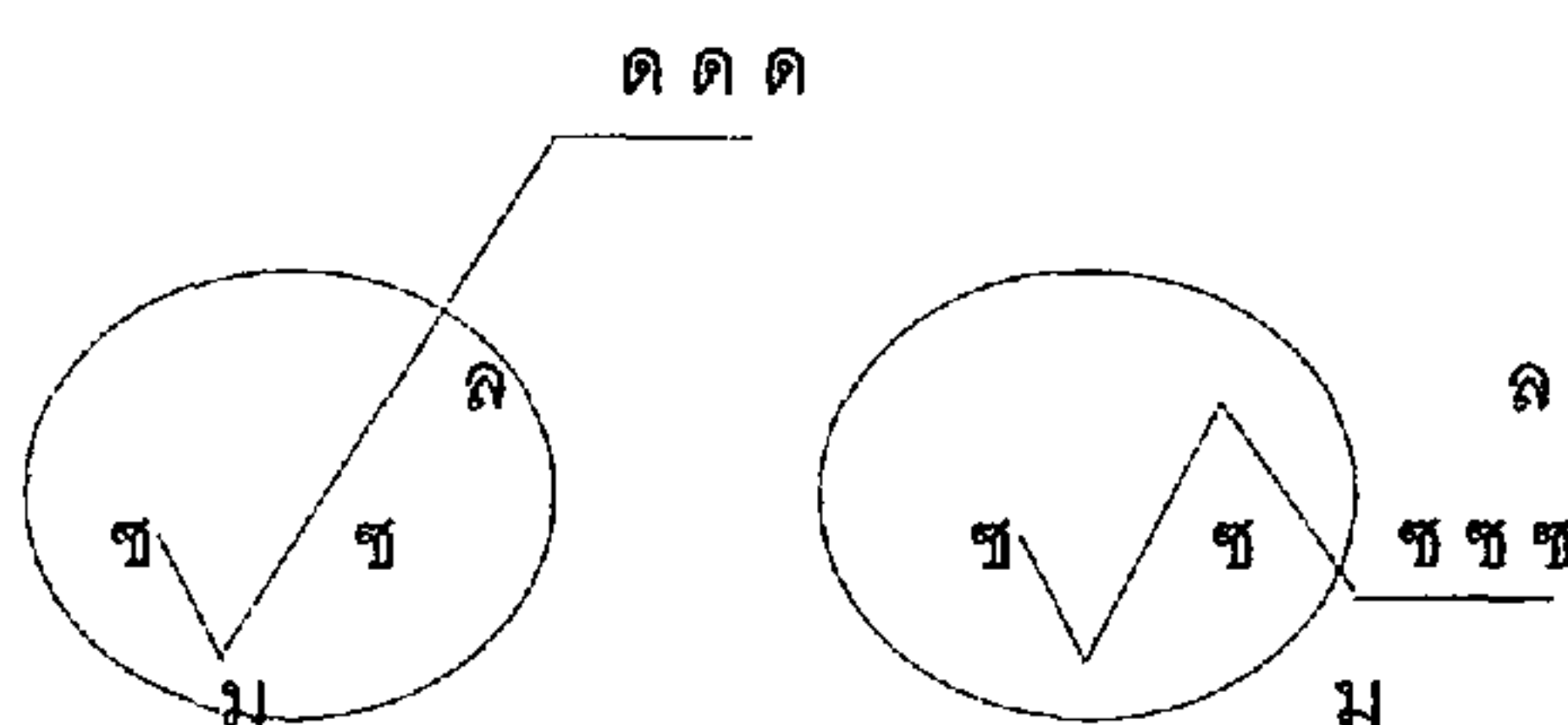
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 3 รูปแบบ คือ (XXXX - XXX) (- XXX - X - X) และ (- XXX - XXX)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย และการซ้ำเสียง

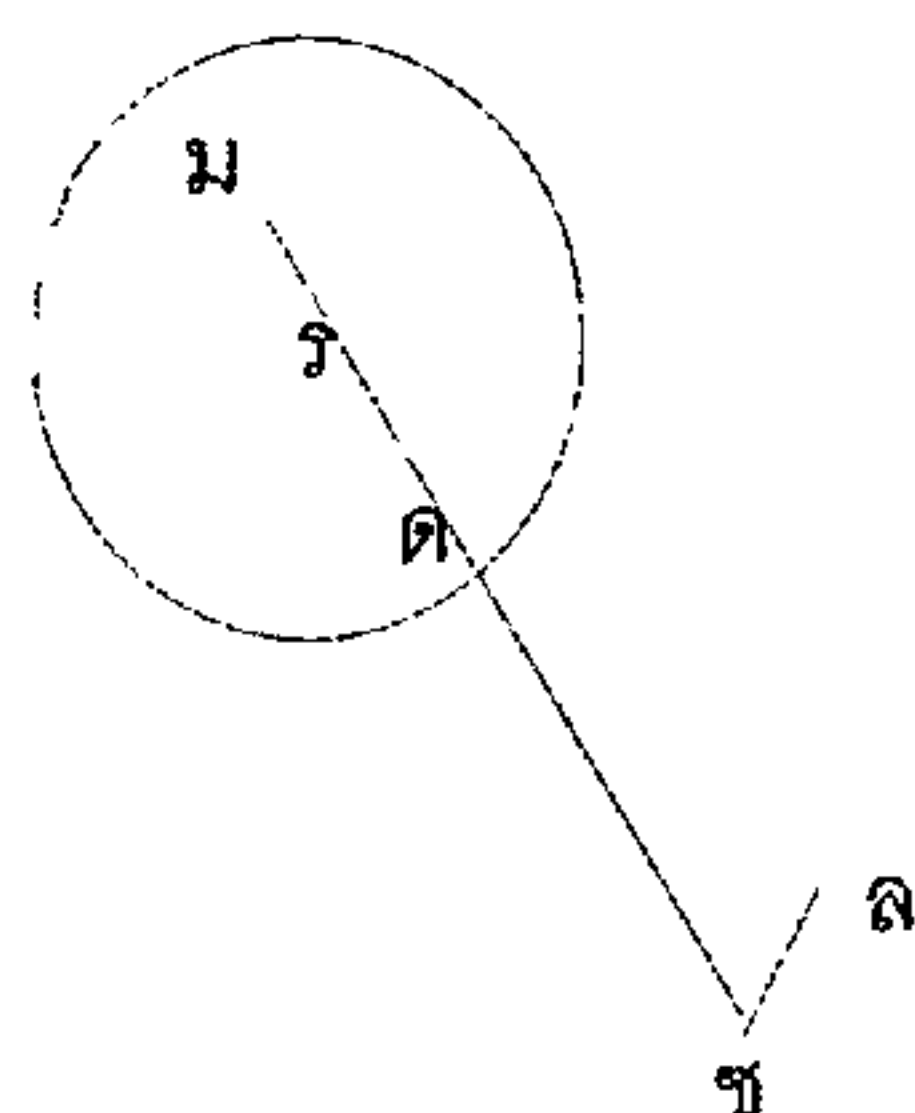
ช ม ช ล - ดื ดื ดื

ช ม ช ล - ช ช ช

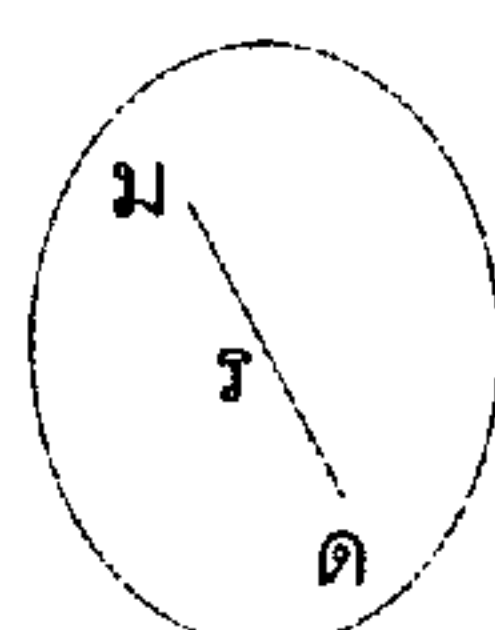
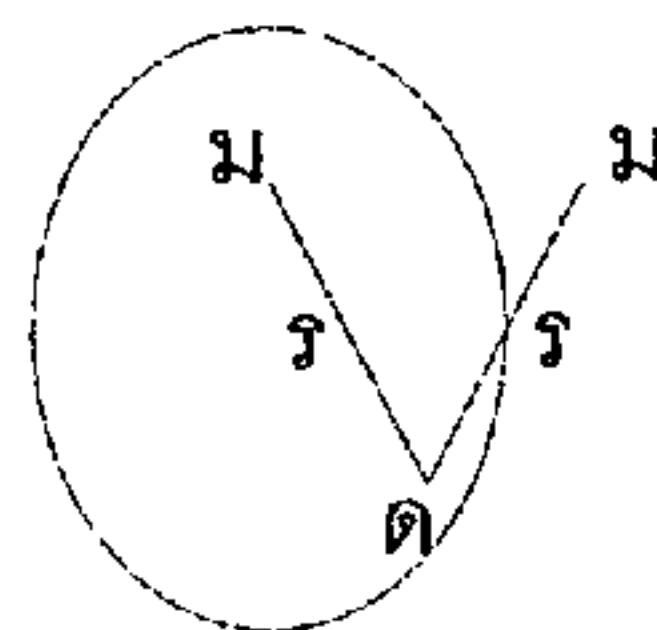

เสียงสุดท้ายขึ้นสูงแล้วซ้ำเสียง เสียงสุดท้ายลงต่ำแล้วซ้ำเสียงเหมือนกัน

รูปสามเหลี่ยมหงาย

รูปสามเหลี่ยมหงาย

เรียงเสียง

ซ้ำเสียง

โน้ตในวงกลมจะพบว่ามืบทบาทในทำนองเพลงสำเนียงลาว เป็นทั้งตัวเชื่อมทำนองเพลง และเป็นทำนองจบของวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ทั้ง 6 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง เช่น เพลงลาวสวยรวย ลาวจ้อย เป็นต้น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 24 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 9 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 3 มี 7 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	- ม ร ด	- ม ร ด	- ม ร ด	- ล - ช	ด5
2	- ด ด ด	- ช - ล	- ช - ด	- ด - ด	ด1
3	--- ล	-- ด ช	- ม ช ล	ช ล ด ช	ด5
4	- ม ร ด	- ช - ล	ช ม ช ล	- ด - ร	ด2
5	----	- ช - ล	- ด - ร	----	ด2
6	--- ล	--- ช	--- ม	--- ร	ด2

7	- มั รั ดั	- รั - มั	- ชั - มั	- รั - ดั	ด1
8	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั	ด1
9	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช	ด5
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	- รั ดั ดั	ด1
2	--- ช	--- ล	--- ดั	--- รั	ด2
3	-----	- ช - ล	- ดั - รั	-----	ด2
4	- ชั --	มั ชั - มั	-- รั ดั	- รั - ดั	ด1
5	- ชั --	มั ชั - มั	-- รั ดั	- รั - มั	ด3
6	- ชั --	มั ชั - มั	-- รั ดั	- รั - ดั	ด1
7	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั	ด6
8	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช	ด5
ทำนองเพลงท่อนที่ 3					
1	-----	-----	ร ม ช ล	ดั ช ล ดั	ด1
2	-----	-----	มั รั ดั ล	- ดั - รั	ด2
3	-----	-----	มั รั มั ด	- รั - มั	ด3
4	-----	- มั - ชั	- ลั - ชั	- มั - รั	ด2
5	- มั รั ดั	- รั - มั	- ชั - มั	- รั - ดั	ด1
6	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ดั ดั ดั	ด1
7	- มั รั ดั	- ช - ล	ช ม ช ล	- ช ช ช	ด5

- 2 วรรคสุดท้ายของทุกท่อนมีรูปแบบทำนองเดียวกัน
- วรรคที่ 7 ของท่อน 1 กับวรรคที่ 5 ของท่อนที่ 3 มีทำนองเดียวกัน
- วรรคที่ 4 - 6 ของท่อน 2 มีทำนองเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่ลูกตกของวรรคที่ 5 เป็นเสียง มี
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา
- ทั้ง 3 ท่อนจบด้วยเสียง ซอล หรือเสียงลำดับที่ 5 ของบันไดเสียงโด

เพลง ลาวลำปาง สองชั้น

ท่อน 1

-----	----ช	---ด	-ด-ด	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ด	-ด-ด
-----	----ช	---ด	-ด-ด	-ม-ร	-ด-ร	---ม	---ช
-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช
-----	---ม	-----	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	---ช	---ม
---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	-ลดร	ดลดช	ลชมช	-ล-ด
---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	-ลดร	ดลดช	ลชมช	-ล-ด

ท่อน 2

-----	---ม	-----	-ช-ล	-ด-ช	ลด-ล	---ช	---ม
-----	-ด-ล	-ช-ล	-ด-ม	-----	-ร-ม	-ช-ล	-ด-ช
-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช
-----	---ม	-----	-ช-ล	-ด-ร	-ด-ล	---ช	---ม
---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	-ลดร	ดลดช	ลชมช	-ล-ด
---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	-ลดร	ดลดช	ลชมช	-ล-ด

เพลงลาวลำปาง เพลงนี้ในอัตราจังหวะสองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงลาว นายเฉลิม บัวทั้ง ได้นำมาแต่งขยายและแต่งตัดจนครบเถาทั้งทำนองร้องและทำนองดนตรี (ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช.ม.ป.ป. : 254)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 6 บรรทัด หรือเท่ากับท่อนละ 48 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว ทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 6

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 6

จุดเด่นของเพลงอยู่ที่การซ้ำทำนองเพลง เป็นการเน้นทำนองเพลงให้มีเอกลักษณ์ยิ่งขึ้น สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ

- บรรทัดที่ 1 , 2 ของท่อนที่ 1 มีโครงสร้างทำนองเพลงที่เหมือนกัน ต่างกันเพียงตอนจบ
ของวรรคท้าย ดังโน้ตตัวอย่าง

----	---ช	---ค	-ค-ค	-ม-ร	-ค-ร	-ม-ค	-ค-ค
----	---ช	---ค	-ค-ค	-ม-ร	-ค-ร	---ม	---ช

- บรรทัดที่ 3 , 4 , 5 , 6 ของทั้ง 2 ท่อน มีโครงสร้างทำนองเพลงที่เหมือนกัน ต่างกันที่ 2
บรรทัดแรก ดังตัวอย่างโน้ต (เปลี่ยนหัวท้ายเหมือน)

ท่อน 1

----	---ช	---ค	-ค-ค	-ม-ร	-ค-ร	-ม-ค	-ค-ค
----	---ช	---ค	-ค-ค	-ม-ร	-ค-ร	---ม	---ช
----	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ช	----	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ช
----	---ม	----	-ช-ล	-ค-ร	-ค-ล	---ช	---ม
---ค	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ค	-ลค-ร	ค-ลค-ช	ลช-มช	-ล-ค
---ค	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ค	-ลค-ร	ค-ลค-ช	ลช-มช	-ล-ค

ท่อน 2

----	---ม	----	-ช-ล	-ค-ช	ลค-ล	---ช	---ม
----	-ค-ล	-ช-ล	-ค-ม	----	-ร-ม	-ช-ล	-ค-ช
----	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ช	----	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ช
----	---ม	----	-ช-ล	-ค-ร	-ค-ล	---ช	---ม
---ค	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ค	-ลค-ร	ค-ลค-ช	ลช-มช	-ล-ค
---ค	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ค	-ลค-ร	ค-ลค-ช	ลช-มช	-ล-ค

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ต
เสียง ฟา เป็นเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงและเน้นสำเนียงเพลง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงา คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ในการดำเนินทำนอง
- เพลงจบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 7 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	-----	--- X	3
2	--- X	- X - X	6
3	- X - X	- X - X	15
4	-----	- X - X	8
5	--- X	--- X	4
6	- XXX	XXXX	4
7	XXXX	- X - X	4

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 - 4 โดยเฉพาะรูปแบบจังหวะที่ 3 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 20 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	-----	--- ช	2
2	--- ดั	- ดั - ดั	2
3	- มั - รั	- ดั - รั	2
4	- มั - ดั	- ดั - ดั	1
5	--- มั	--- ชั	1
6	-----	- ดั - รั	4
7	- มั - รั	- ดั - ชั	2
8	- มั - รั	- ดั - ช	2
9	-----	--- ม	2
10	-----	- ช - ล	2
11	- ดั - รั	- ดั - ล	2
12	--- ช	--- ม	2
13	--- ดั	- รั - มั	4

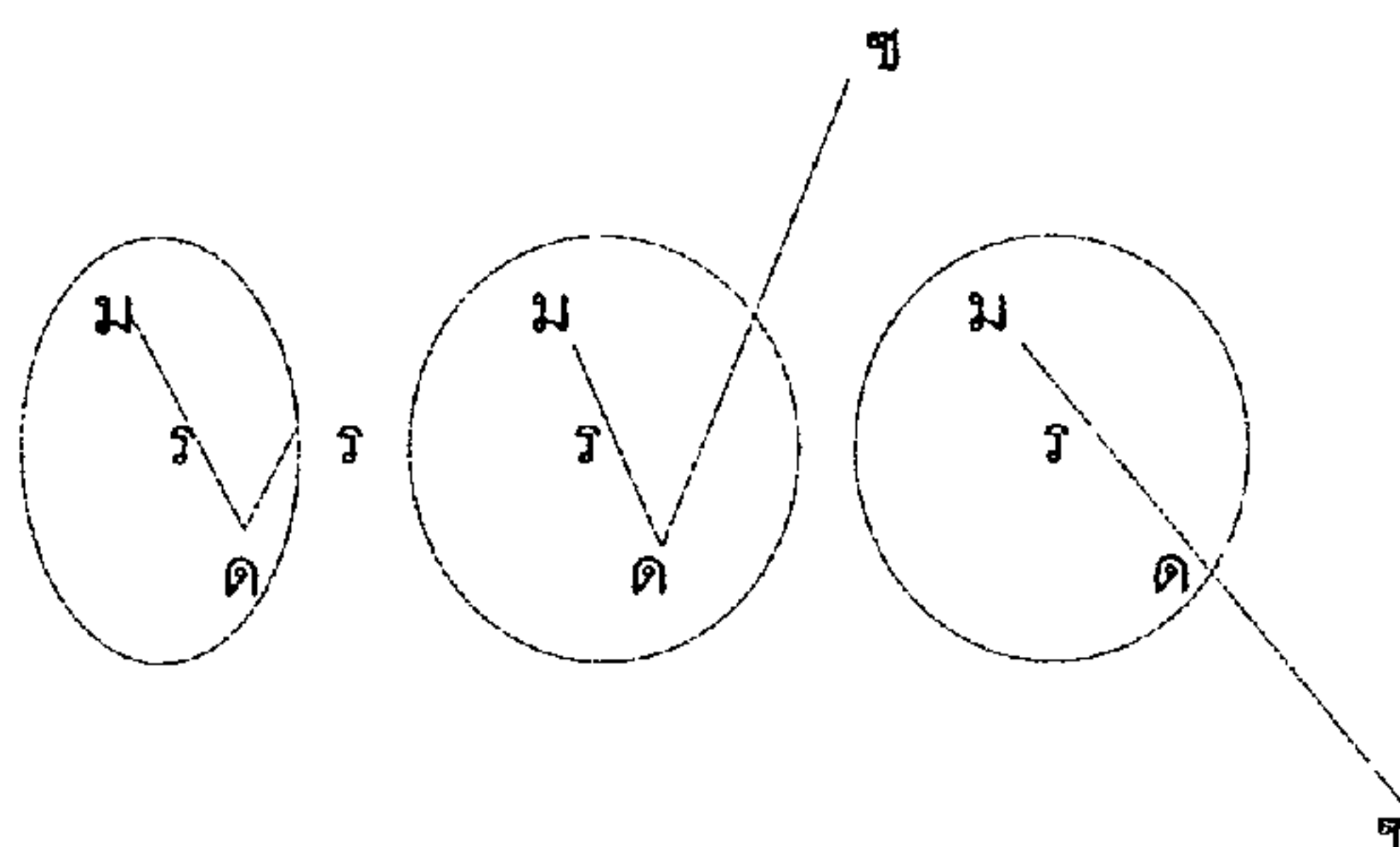
14	- ช้ - ม้	- ร้ - ต้	4
15	- ล ต้ ร้	ต้ ล ต้ ช	4
16	ล ช ม ช	- ล - ต้	4
17	- - - -	- ต้ - ล	1
18	- ช - ล	- ต้ - ม	1
19	- - - -	- ร - ม	1
20	- ช - ล	- ต้ - ช	1

รูปแบบทำนองมีความหลากหลายทำนอง รูปแบบทำนองที่ 13-16 จะมีความโดดเด่น
เนื่องจากใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบ
เฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 2 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) และ (XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหมาย

โน้ตในวงกลมจะพบว่ามีบทบาทในทำนองเพลงสำเนียงลาว เป็นทั้งตัวเชื่อมทำนองเพลง
และ เป็นทำนองจบของวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ทั้ง 3 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียง
ตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญ
ของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง เช่น เพลงลาวสวยรวย ลาวจ้อย
ลาวกระแซ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 24 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 12 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 12 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	-----	---ช	---ด	-ด-ด	ด1
2	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ด	-ด-ด	ด1
3	-----	---ช	---ด	-ด-ด	ด1
4	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ช	-ช-ช	ด5
5	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	ด5
6	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	ด5
7	-----	---ม	-----	-ช-ล	ด6
8	-ด-ร	-ด-ล	---ช	---ม	ด3
9	---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	ด1
10	-ล-ด-ร	ด-ล-ด-ช	ล-ช-ม-ช	-ล-ด	ด1
11	---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	ด1
12	-ล-ด-ร	ด-ล-ด-ช	ล-ช-ม-ช	-ล-ด	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	-----	---ม	-----	-ช-ล	ด6
2	-ด-ช	ล-ด-ล	---ช	---ม	ด3
3	-----	-ด-ล	-ช-ล	-ด-ม	ด3
4	-----	-ร-ม	-ช-ล	-ด-ช	ด5
5	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	ด5
6	-----	-ด-ร	-ม-ร	-ด-ช	ด5
7	-----	---ม	-----	-ช-ล	ด6
8	-ด-ร	-ด-ล	---ช	---ม	ด3
9	---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	ด1
10	-ล-ด-ร	ด-ล-ด-ช	ล-ช-ม-ช	-ล-ด	ด1
11	---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด	ด1
12	-ล-ด-ร	ด-ล-ด-ช	ล-ช-ม-ช	-ล-ด	ด1

- วรรคที่ 1 , 3 ของท่อนที่ 1 มีทำนองเดียวกัน เช่นเดียวกับวรรคที่ 9 , 11 และ วรรค 10 , 12 ก็มีทำนองเดียวกันคือการซ้ำทำนองเพลงให้เด่นขึ้น ส่วนในท่อนที่ 2 นั้นก็มีการซ้ำทำนองในวรรคที่ 9 , 11 และ วรรคที่ 10 , 12

- วรรคที่ 5-6 ของทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเดียวกันและลูกตกเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่ระดับเสียง ลูกตกวรรคที่ 5 เป็นเสียง ซอลสูง ลูกตกวรรคที่ 6 เป็นเสียง ซอลกลาง

- วรรคที่ 2 และ 4 ในท่อนที่ 1 นั้น 2 ห้องแรกมีทำนองเดียวกัน โดย 2 ห้องหลังมีทำนองต่างกัน

- วรรคที่ 3-4 ท่อนที่ 2 ในห้องที่ 3 จะเห็นว่ามีทำนองที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างห้องที่ 2 กับห้องที่ 4 ซึ่งทั้ง 2 บรรทัดต้องผ่านทำนองในห้องที่ 3 ที่มีทำนองเหมือนกัน โดยหัวท้ายของทำนองต่างกัน

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 3 , 5 , 6 คือ โด มี ซอล ลา

- ทั้ง 2 ท่อนจบด้วยเสียงโด

เพลง ลาวเสียงเทียน สองชั้น

ท่อน 1

-----	-----	- ล ล ล	ซ ล ดั ซ	--- ฟ	- ม --	- ร - ซ	--- ซ
-----	-----	- ล ล ล	ซ ล ดั ซ	--- ฟ	- ม --	- ร - ซ	--- ซ
--- ม	- ร - ซ	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ซ ม ซ ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ซ ม ซ ล	- ด ร ม	- ร - ด

ท่อน 2

-----	-----	ซ ล ซ ม	ซ ร ม ซ	-----	-----	ซ ล ซ ม	ร ด - ร
-----	-----	ซ ล ซ ม	ซ ร ม ซ	-----	-----	ซ ล ซ ม	ร ด - ร
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ซ ม ซ ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ซ ม ซ ล	- ด ร ม	- ร - ด

เพลงลาวเสียงเทียน เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ทำนองเก่า สำเนียงลาว นักดนตรีไม่ทราบนามแต่งทำนองเพลงไว้โดยมิได้ตั้งชื่อเพลง ต่อมาวงการละครนำทำนองไปบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงละครเฉพาะท่อนแรก โดยบรรจุบทร้องว่า “เจ้าสาวโคมเวียนเสียงเทียนถวาย ขอ น้อมกายก้มเกล้าเข้าหา” คนทั่วไปได้ยินจึงเรียกชื่อตามเนื้อร้องว่า เพลงลาวเสียงเทียน จนเป็นที่

รู้จักกันโดยทั่วไป หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งขยาย และตัดลงจนครบเถา เมื่อ พ.ศ. 2474 โดยแต่งทำนองให้เป็นสำเนียงภาคเหนือ แต่งทำนองทางเปลี่ยนทั้ง 2 ท่อนของทุก จังหวะ บทร้องนำมาจากบทละครเรื่อง พระลอนรลักษณ์ พระราชนิพนธ์ในกรมพระราชวังบวรมหา ศักดิพลเสพ (ณรงค์ชัย ปีพุทธศต.ม.ป.ป.:255)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับท่อนละ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว ทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และ ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 4

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 4

จุดเด่นของเพลงอยู่ที่การเชื่อมวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ซึ่งมีโน้ตเสียงรองมาเป็นตัวเป็นตัวเชื่อม ทำนองให้เกิดความเด่น ซึ่งพบไม่บ่อยนักในเพลงสำเนียงลาว

----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	--- ฟ	- ม --	- ร - ช	--- ช
----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	--- ฟ	- ม --	- ร - ช	--- ช

โครงสร้างของเพลงมีการเล่นซ้ำทำนองของประโยคเพลง ประโยคละ 2 เที้ยว ประโยคจบของทั้ง 2 ท่อนมีทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเพลง

ท่อน 1

----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	--- ฟ	- ม --	- ร - ช	--- ช
----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	--- ฟ	- ม --	- ร - ช	--- ช
--- ม	- ร - ช	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด

ท่อน 2

(ช ล ช ม	ช ร ม ช)	ช ล ช ม	ช ร ม ช	(ช ล ช ม	ร ด - ร)	ช ล ช ม	ร ด - ร
(ช ล ช ม	ช ร ม ช)	ช ล ช ม	ช ร ม ช	(ช ล ช ม	ร ด - ร)	ช ล ช ม	ร ด - ร
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยมีลูกล่อ- รับ ในท่อนที่ 2 สามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ตเสียง ฟา เป็นเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงและเน้นสำเนียงเพลง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงา คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ในการดำเนินทำนอง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	6
2	- XXX	XXXX	2
3	--- X	- X --	2
4	- X - X	--- X	2
5	--- X	- X - X	6
6	-- XX	XXXX	4
7	- XXX	- X - X	4
8	XXXX	XXXX	2
9	XXXX	XX - X	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 5 - 7 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญ รูปแบบหนึ่งของเพลง ส่วนในรูปแบบที่ 1 ไม่มีรูปแบบของทำนองประกอบ

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 10 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ล ล ล	ซ ล ค ี ซ	2
2	- - - ฟ	- ม - -	2
3	- ร - ซ	- - - ซ	2
4	- - - ม	- ร - ซ	1
5	- - - ร	- ค - ล	4
6	- ม - ร	- ค - ม	4
7	- - ค ล	ซ ม ซ ล	4
8	- ค ร ม	- ร - ค	4
9	ซ ล ซ ม	ซ ร ม ซ	2
10	ซ ล ซ ม	ร ค - ร	2

รูปแบบทำนองที่ 5 - 8 เป็นรูปแบบทำนองหลักที่สำคัญที่ใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้

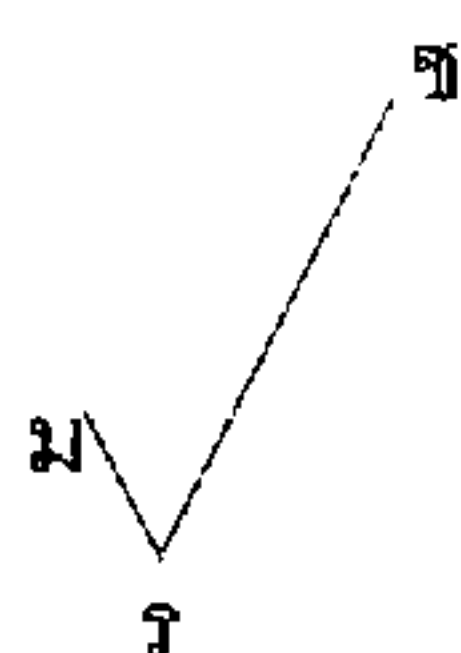
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 3 รูปแบบ คือ (- - - X - X - X) (- - XX XXXX) และ (- XXX - X - X)

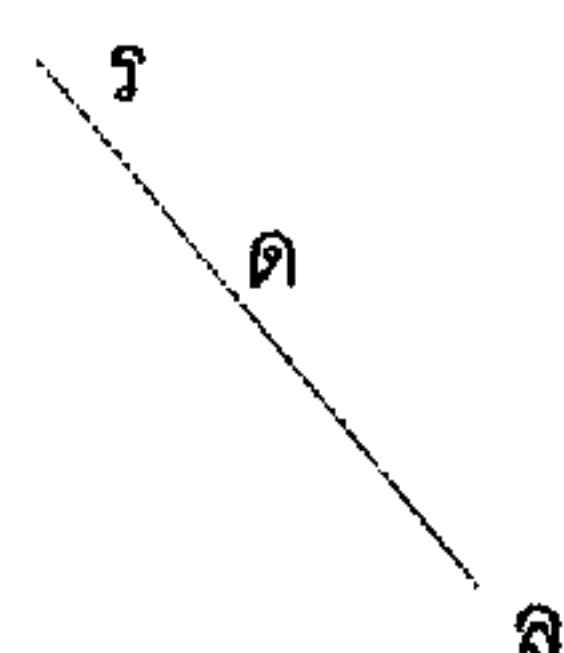
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมนงายและเรียงเสียงลง

- - - ม - ร - ซ

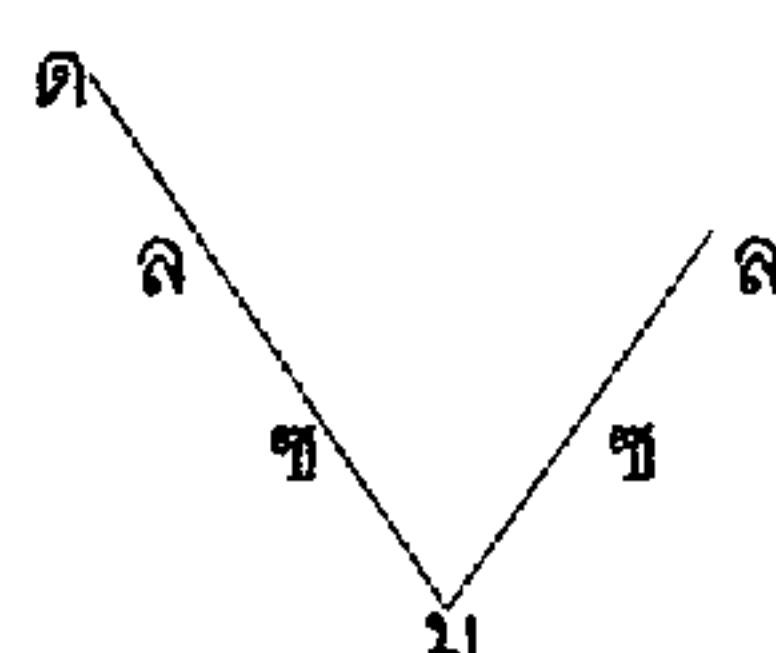

- - - ร - ค - ล

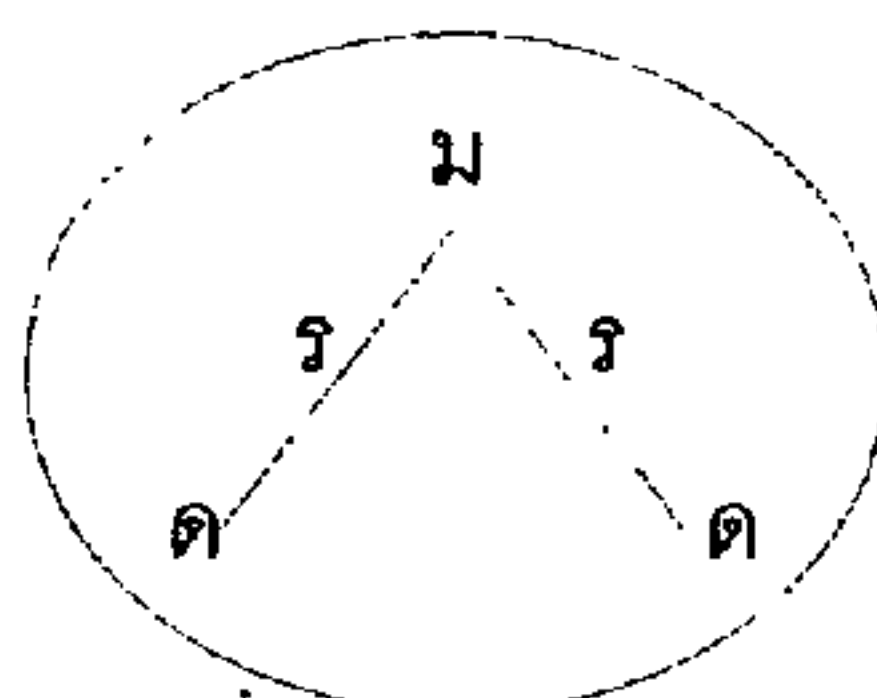
รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงลง - ขึ้น

- - ค ี ล ซ ม ซ ล

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ด ร ม - ร - ด

จะพบทำนองลักษณะนี้บ่อยครั้งในเพลงสำเนียงลาว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	ด5
2		- ม --	- ร - ช	--- ช	ด5
3	----	----	- ล ล ล	ช ล ดั ช	ด5
4		- ม --	- ร - ช	--- ช	ด5
5	--- ม	- ร - ช	--- ร	- ด - ล	ด6
6	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด	ด1
7	- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	ด6
8	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด	ด1
	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	----	----	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ด5
2	----	----			ด2
3	----	----	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ด5
4	----	----			ด2
5	- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	ด6
6	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด	ด1
7	- ม - ร	- ด - ม	--- ร	- ด - ล	ด6
8	-- ด ล	ช ม ช ล	- ด ร ม	- ร - ด	ด1

- วรรคที่ 1 , 3 ของท่อนที่ 1 มีทำนองเดียวกัน เช่นเดียวกับวรรคที่ 2 , 4 ก็มีทำนองเดียวกันคือการซ้ำทำนองเพลงให้เด่นขึ้น

- ในห้องแรก ของวรรคที่ 2 ; 4 ท่อนที่ 1 เสียงฟา ซึ่งเป็นโน้ตจร หรือโน้ตเสียงรองของบันไดเสียงโด มีหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงและเป็นการเน้นสำเนียงเพลงให้โดดเด่นขึ้น

- วรรคที่ 7 ของท่อนที่ 1 และ วรรคที่ 5 , 7 ใช้ทำนองเดียวกัน เช่นเดียวกับ วรรคที่ 6 , 8 ของทั้ง 2 ท่อน ใช้ทำนองแบบเดียวกัน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของเพลง

- วรรคที่ 1-4 ในท่อน 2 นั้น เป็นทำนองคู่กัน พบทำนองลักษณะนี้ในเพลงลาวดำเนินทราย

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 5 , 6 คือ โด เร ซอล ลา

- ทั้ง 2 ท่อนจบด้วยเสียงโด

เพลง ลาวพุงขาว สองชั้น

----	----	- ม - ล	ช ม - ช	----	- ด - ล	- ช - ม	ร ด - ร
--- มี	--- วิ	--- ด	--- ล	--- ด	--- ช	ล ช ม ช	- ล - ด

เพลงลาวพุงขาว เพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงลาว ใช้ประกอบการแสดงละคร (ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์.ม.ป.ป.:253)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาวเพียง 2 บรรทัด เท่ากับ 16 ห้องเพลง จุดเด่นของเพลงอยู่ที่ทำยวรรคที่ 1 และทำยวรรคที่ 2 ซึ่งมีรูปแบบเดียวกัน สืบเนื่องจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงา คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ในการดำเนินทำนอง

- เพลงจบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด

3. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 5 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	1
2	- X - X	XX - X	2
3	----	- X - X	1
4	--- X	--- X	3
5	XXXX	- X - X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 4 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 7 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ม - ล	ข ม - ข	1
2	----	- ด - ล	1
3	- ข - ม	ร ด - ร	1
4	--- ม	--- ร	1
5	--- ด	--- ล	1
6	--- ด	--- ข	1
7	ล ข ม ข	- ล - ด	1

รูปแบบทำนองทั้ง 7 รูปแบบ ไม่เหมือนกัน มีความหลากหลายของทำนองเพลง

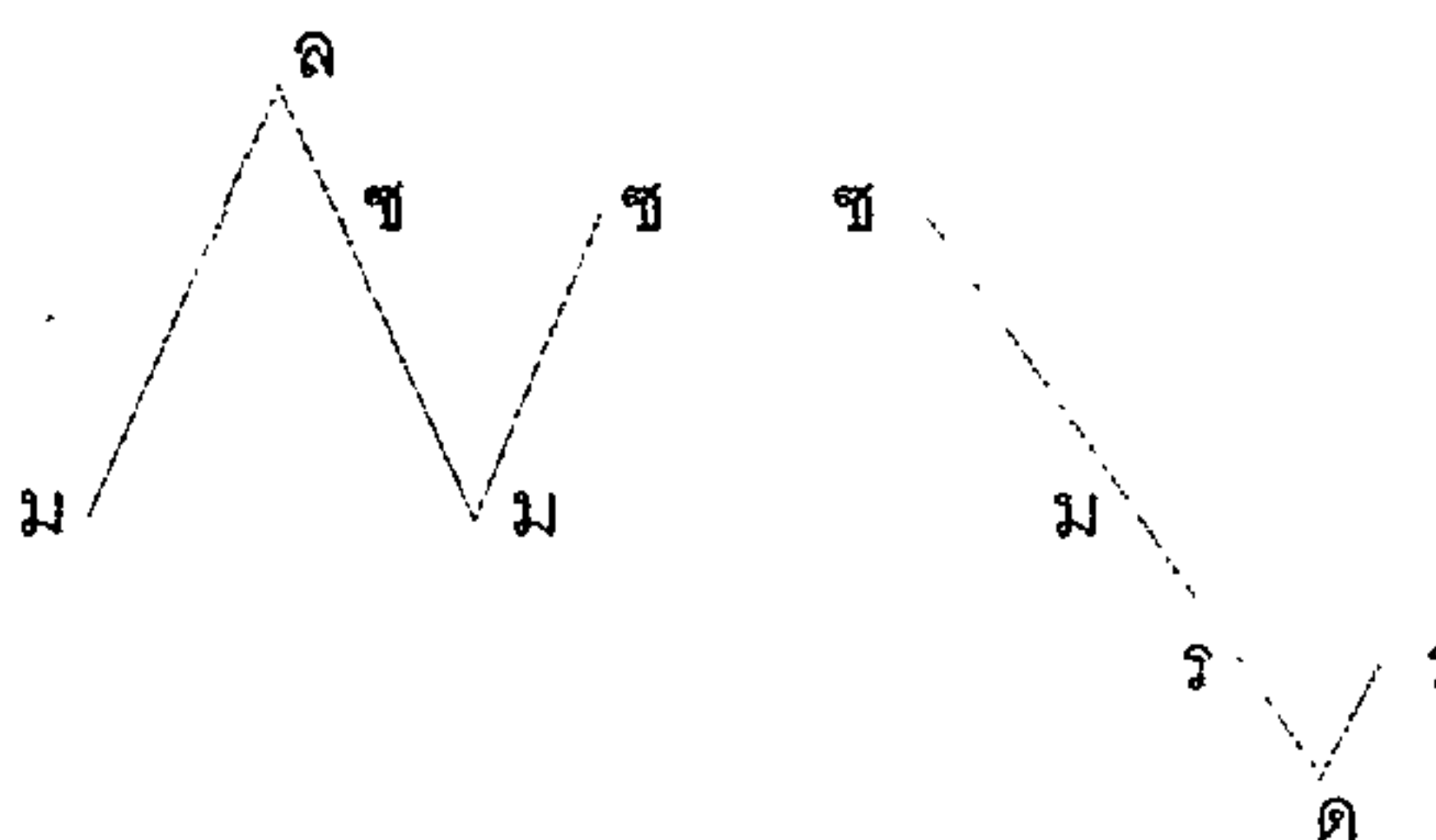
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ มี 3 รูปแบบ คือ (- X - X XX - X) และ (XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

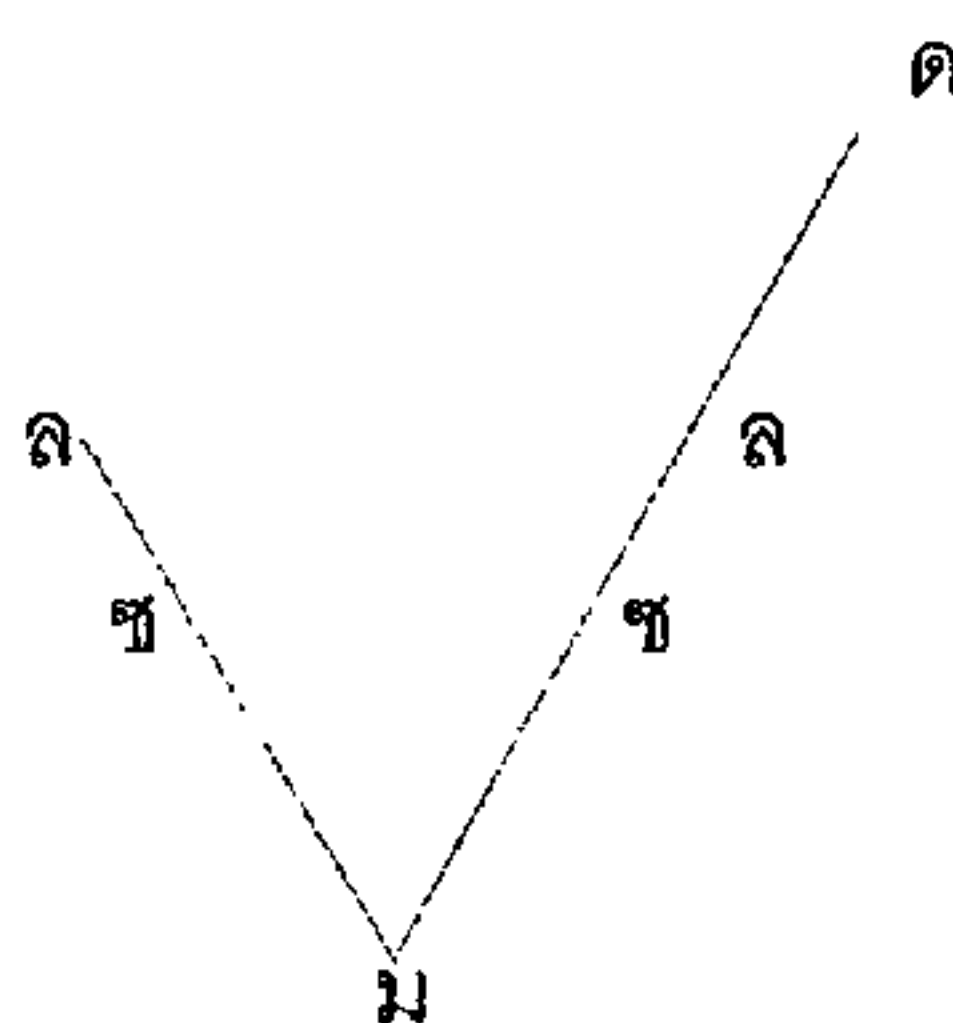
รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย

- ม - ล ช ม - ช

- ช - ม ร ด - ร

ล ช ม ช - ล - ด

ทั้ง 3 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 4 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	----	- ม - ล	ช ม - ช	ด5
2	----	- ด - ล	- ช - ม	ร ด - ร	ด2
3	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	ด6
4	--- ด	--- ช	ล ช ม ช	- ล - ด	ด1

- วรรคที่ 1-3 เป็นทำนองเพลงเฉพาะ ที่ไม่พบในเพลงอื่นๆ มากนัก ในวรรคที่ 2 มีจุดเด่นคือไล่เรียงเรียงลงมาจากสูงลงมาที่เสียงต่ำ ตามขั้นบันไดเสียงโด

- วรรคที่ 4 เป็นทำนองเด่นของเพลงนี้ คือ เป็นทำนองเพลงเฉพาะที่พบในเพลงสำเนียงลาวบ่อยๆ เป็นทำนองจบวรรคเพลงหรือจบเพลง

- มี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง มี จบด้วยเสียง โด
- จบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียงโด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 5, 6 คือ โด มี ซอล ลา

เพลง ลาวพุดำ สองชั้น

--- ล	- ซ - ด	ด ด - ร	ร ร - มี	--- ร	- มี - ซ	- ด ร มี	----
- มี - ซ	- มี - ร	ร ร - ด	ด ด - ล	----	ร มี ซ มี	----	ด ร มี ร
----	ล ด ร ด	----	ซ ล ด ล	- ม ซ ล	- ด - ร	- ซ - มี	- ร - ด

เพลงลาวพุดำ เพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงลาว ใช้ประกอบการแสดงละคร (ณรงค์ชัย ปิฎกธัตต์.ม.ป.ป.:253)

ลักษณะของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 3 บรรทัด เท่ากับ 24 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว

--- ล	- ซ - ด	ด ด - ร	ร ร - มี	--- ร	- มี - ซ	- ด ร มี	----
- มี - ซ	- มี - ร	ร ร - ด	ด ด - ล	(----	ร มี ซ มี	(----	ด ร มี ร
(----	ล ด ร ด	(----	ซ ล ด ล	- ม ซ ล	- ด - ร	- ซ - มี	- ร - ด

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงเงา คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ในการดำเนินทำนอง
- เพลงจบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 6 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	- X - X	2
2	XX - X	XX - X	2
3	- XXX	-----	1
4	- X - X	- X - X	2
5	-----	XXXX	4
6	- XXX	- X - X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 1 , 2 , 4 และ 6 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 12 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ล	- ซ - ดี	1
2	ดี ดี - ริ	ริ ริ - มี่	1
3	--- ริ	- มี่ - ซี่	1
4	- ดี ริ มี่	-----	1
5	- มี่ - ซี่	- มี่ - ริ	1
6	ริ ริ - ดี	ดี ดี - ล	1
7	-----	ริ มี่ ซี่ มี่	1
8	-----	ดี ริ มี่ ริ	1
9	-----	ล ดี ริ ดี	1
10	-----	ซ ล ดี ล	1
11	- ม ซ ล	- ดี - ริ	1
12	- ซี่ - มี่	- ริ - ดี	1

รูปแบบทำนองเพลงมีความหลากหลายไม่เหมือนกัน รูปแบบทำนองที่ 7-10 จะมีรูปแบบทำนองที่เหมือนกัน เป็นทำนองที่มีเอกลักษณ์ของเพลงนี้

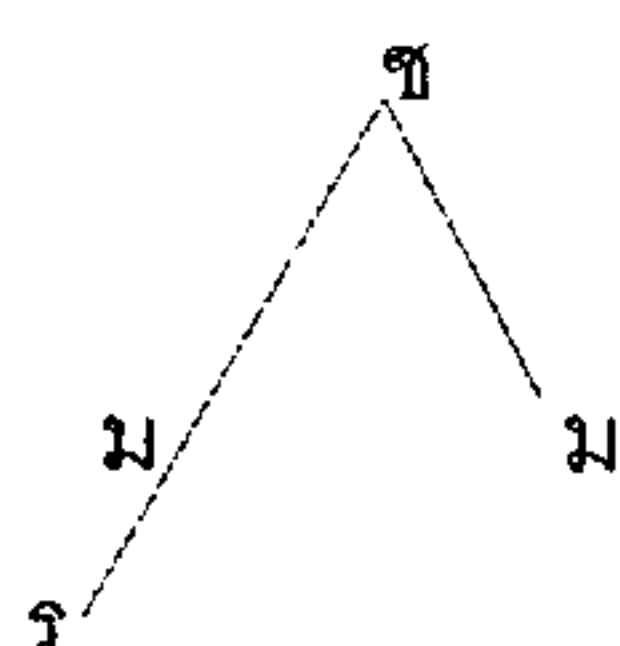
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ คือ (- - - - XXXX)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

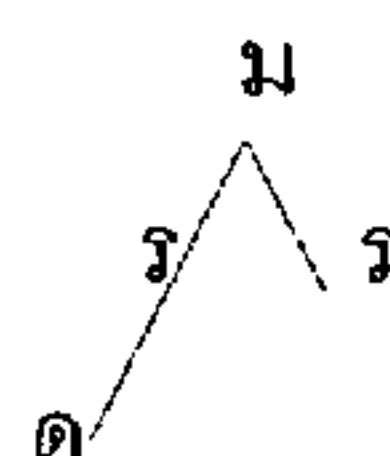
ร ม ช ม

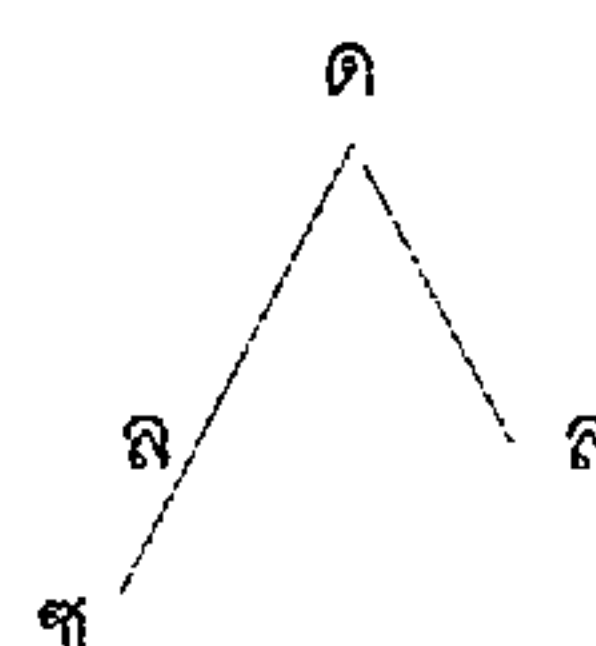
ล ด ร ด

ด ร ม ร

ช ล ด ล

ทั้ง 4 ทำนองมีรูปแบบทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเพลง และทั้ง 4 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง ดังที่กล่าวมาข้างต้น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 6 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	- - - ล	- ช - ด	ด ด - ร	ร ร - ม	ด3
2	- - - ร	- ม - ช	- ด ร ม	- - - -	ด3
3	- ม - ช	- ม - ร	ร ร - ด	ด ด - ล	ด6
4	- - - -	ร ม ช ม	- - - -	ด ร ม ร	ด2
5	- - - -	ล ด ร ด	- - - -	ช ล ด ล	ด6
6	- ม ช ล	- ด - ร	ช - ม	ร - ด	ด1

- วรรคที่ 4 - 5 เป็นทำนองเฉพาะ มีทำนองเด่นของเพลงนี้ มีการล้อ-รับ
- วรรคสุดท้ายหรือวรรคเพลง สังเกตว่าจะต้องผ่าน มี และ เสียง เร มาลงจบที่เสียงโด ซึ่งทั้ง 3 เสียงมีความเกี่ยวข้องกัน เป็นรูปแบบทำนองที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาว

ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ โด มี ซอล ลา

เพลง ลาวครวญ สองชั้น

----	----	- ซิ - มี	ริ้ ดิ้ ริ้ มี	----	ซ ล ดิ้ ริ้	- ดิ้ - มี	- ริ้ ริ้ ริ้
--- ซ	- ซ - ซ	ล ซ ม ซ	- ล - ดิ้	----	- - - -	- ซิ - มี	ริ้ ดิ้ - ริ้

เพลงลาวครวญ อัตราสองชั้น เป็นทำนองเก่า ใช้บรรเลงประกอบละคร เพลงดับในเรื่องพระลอ และเพลงดับลาวต่างๆ นายถิร ปี่เพราะ ได้นำมาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้นและแต่งตัดเป็นชั้นเดียวครบเถา ทั้งทำนองทางเครื่องและทางร้อง เมื่อ พ.ศ. 2490 โดยครั้งแรกที่แต่ง ผู้แต่งมีความประสงค์จะให้บรรเลงด้วยอังกะลุง เพลงนี้นำออกแสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2491 สำหรับบทร้องนั้นนำมาจากบทละครเรื่องพระลอ พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์.ม.ป.ป.:248)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาวเพียง 2 บรรทัด เท่ากับ 16 ห้องเพลง ใช้น้ำทับลาว สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียงได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 6 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	---	----	2
2	- X - X	XXXX	2
3	----	XXXX	1
4	--- X	- X- X	1
5	XXXX	- X - X	1
6	- X -X	XX - X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 เป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 6 ทำนอง ดังนี้

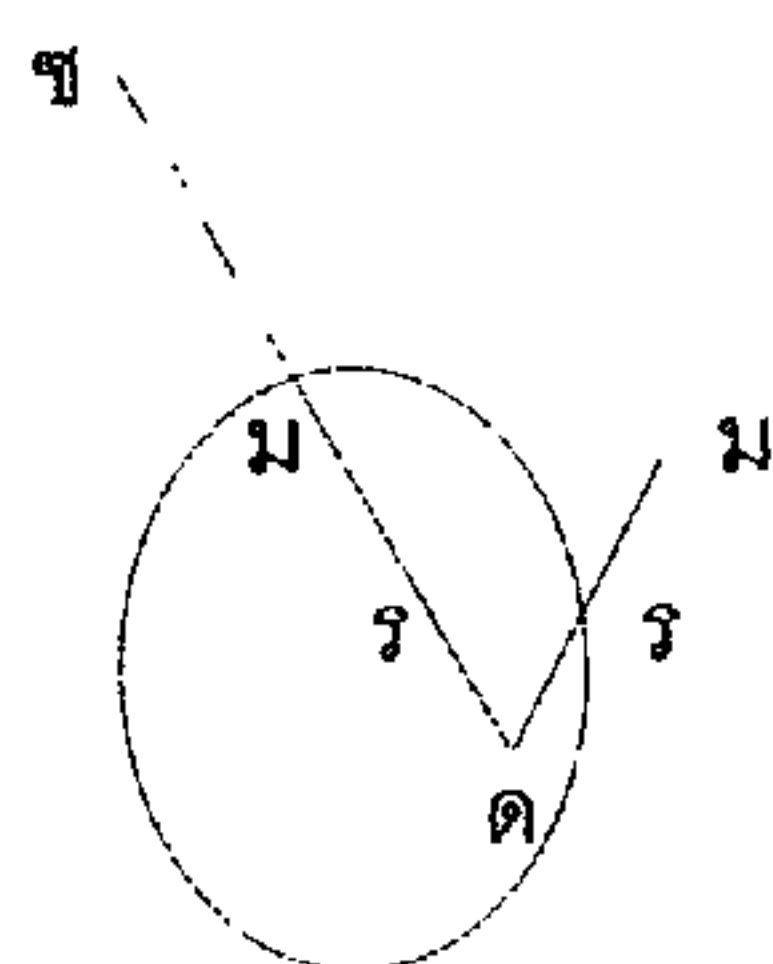
ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ซี่ - มี่	ริ้ ดี่ ริ้ มี่	1
2	----	ซล ดี่ ริ้	1
3	- ดี่ - มี่	ริ้ ริ้ ริ้ ริ้	1
4	--- ซ	- ซ - ซ	1
5	ล ซ ม ซ	- ล - ดี่	1
6	- ซี่ - มี่	ริ้ ดี่ - ริ้	1

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

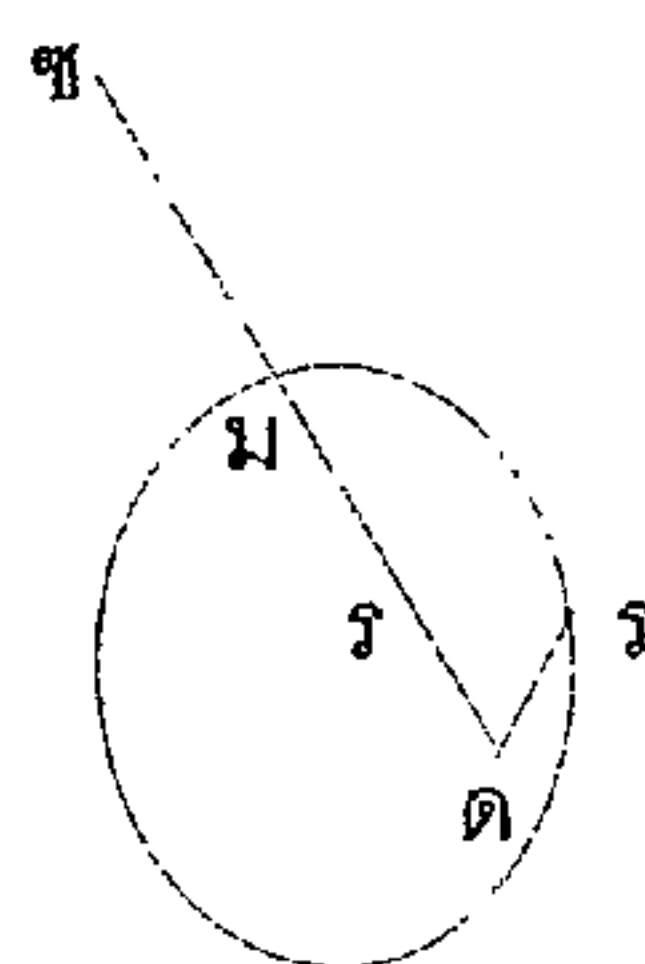
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- X - X XXXX) (XXXX - X - X) และ (- X - X XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหมาย

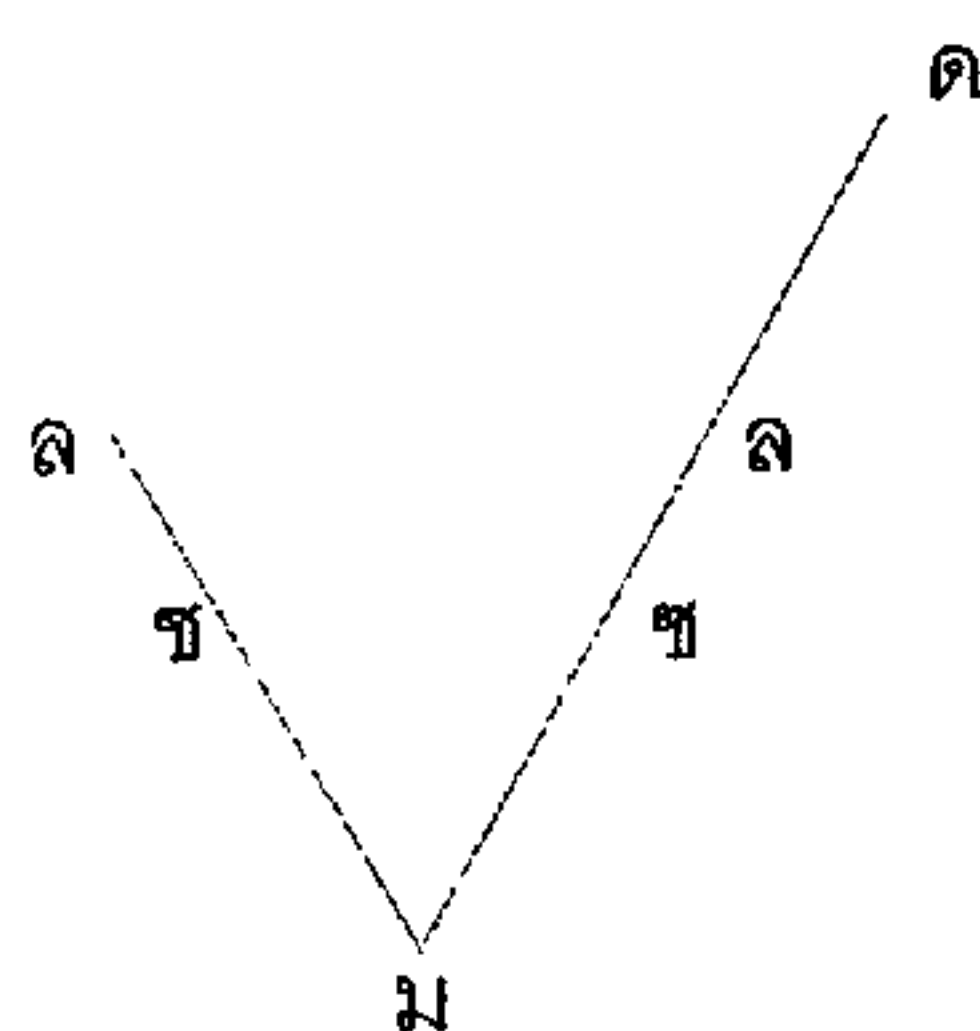
- ช - ม ร ด ร ม

- ช - ม ร ด - ร

ล ช ม ช - ล - ด

ทั้ง 3 ทำนองมีรูปแบบคล้ายกันกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเพลง โน้ตในวงกลมจะพบว่า มีบทบาทในทำนองเพลงสำเนียงลาว เป็นทั้งตัวเชื่อมทำนองเพลง และ เป็นทำนองจบของวรรค เพลงหรือท่อนเพลง ทั้ง 3 ทำนองจะมีการเคลื่อนที่ของเสียงเรียงตามลำดับจากต่ำไปสูง และ จากสูงลงต่ำ ไม่มีการข้ามเสียง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญของเพลงสำเนียงลาวที่พบเห็นใน เพลงสำเนียงลาวอื่นๆ บ่อยครั้ง

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 4 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	-----	-----	- ช - ม	ร ด ร ม	ด3
2	-----	ช ล ด ร	- ด - ม	- ร ร ร	ด2
3	--- ช	- ช - ช	ล ช ม ช	- ล - ด	ด1
4	-----	-----	- ช - ม	ร ด - ร	ด2

- วรรคที่ 1 และวรรคที่ 4 ใน 2 ห้องสุดท้าย จะมีรูปแบบทำนองที่คล้ายกัน วรรคที่ 1 เป็น ทำนองขึ้นเพลง วรรคที่ 4 เป็นทำนองจบเพลง ต่างกันที่ลูกตก

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ โด มี ซอล ลา

เพลง ลาวดำเนินทราย สองชั้น

ท่อน 1

-----	-----	- รั ดัล	- ช - ม	-- ช ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ช ม ซ ล
-----	ช ม ซ ล	- ด - รั	ด ม รั รั	-----	-----	ซ ล ช ม	ช ร ม ช
-----	- ด - ม	--- รั	- ด - ล	-----	ร ม ซ ล	ซ ล ดัล	- ช ช ช
-----	ร ม ซ ล	ซ ล ดัล	- ช ช ช	- ด ร ม	- ช - ล	- ด - ม	- รั - ช
-----	--- ด	--- รั	ม รั ช ม	-----	-----	ซ ล ช ม	ช ร ม ช
-----	- ด - ม	--- รั	- ด - ล	-- ดัล	ช ม ซ ล	- ด รั ม	- รั - ด

ท่อน 2

-----	-----	ด รั ดัล	ดัล ช ล ด	-----	-----	ซ ล ช ม	ช ร ม ช
(ด รั ดัล	ดัล ช ล ด)	- ม ซ ล	ซ ล ดัล	-- ช ม	-----	ร ม ซ ล	ซ ล ดัล
-- ม ล	-----	- ช - ม	- ม - ม	- ช --	- ด - รั	- ม - รั	- ด - ล
ด รั ดัล	ดัล ช ม	ร ม ซ ล	ดัล ช - ล	--- ม	--- ล	--- ด	--- ล
-----	-----	ซ ล ดัล	ช ม - ช	-----	-----	ล ช ดัล	ช ม ซ ล
-----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล	--- ม	--- ช	- ม ซ ล	ดัล ช --
- ม ซ ล	ดัล ช ม	- ม ซ ล	ดัล ช --	- ด ร ม	ช ม ร ด	-- ม ร	ช ม --
ม ซ ด ร	ม ร ด ล	ม ร ช ม	- ร - ด	-----	ม ซ ด ร	ม ร ด ล	ด ช - ล
- ม ซ ล	- รั ดัล	- ม รั ด	- ช ม รั	-----	- ด - ม	--- รั	ด ม รั ด
-----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด	-----	ม ซ ด ร	ม ร ด ล	ด ช - ล
- ม ซ ล	- รั ดัล	- ม รั ด	- ช ม รั	-----	-----	- ม - รั	ช ม ม ม
- ม - รั	ช ม ม ม	--- รั	ด ม รั ด				

เพลงลาวดำเนินทราย เพลงอัตราสองชั้น สำเนียงลาว เป็นเพลงสองท่อน จำแนกของยิ่ง (จำโคม) แต่งเป็นทำนองร้องเพลงสักรา เพื่อให้เหมือนกับเพลงลาวคำหอม ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้นำเพลงลาวดำเนินทรายทางร้องนี้มาแต่งเป็นทำนองดนตรีขึ้นใช้บรรเลงทั่วไปจนแพร่หลายทั้งวงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และมโหรี ซึ่งเพลงทำนองนี้เป็นต้นเค้าให้เกิดเพลงลาวดวงเดือน ส่วนอีกทางหนึ่ง ม.ล. ต่วนศรี วรวรรณ แต่งทำนองขึ้นเพื่อใช้ขับร้องและบรรเลงประกอบละครของคณะละครหลวงนฤมิตร นายเดือน พาทย์กุล ได้นำทำนอง

เพลงลาวดำเนินทรายสองชั้นมาแต่งเป็นทางเปลี่ยนสำหรับบรรเลงเที่ยวกลับ นายพุ่ม บาปุยะวาท ร่วมกับนายจำเนียร ศรีไทยพันธ์ ได้นำเพลงลาวดำเนินทรายสองชั้นของพระยาประสานดุริยศัพท์ มาแต่งเป็นเพลงเถา เพลงนี้ใช้หน้าทับสองไม้ในอัตราสามชั้นและชั้นเดียว ส่วนอัตราจังหวะสองชั้นใช้หน้าทับลาว (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:252)

ลักษณะของเพลงเป็นเพลง 2 ท่อน แต่ละท่อนมีความยาวไม่เท่ากัน ท่อน 1 มีความยาว 6 บรรทัดหรือเท่ากับ 48 ห้องเพลง ท่อนที่ 2 มีความยาว 11 บรรทัดครึ่ง เท่ากับ 92 ห้องเพลง ใช้หน้าทับลาว สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงลาว ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- เพลงจบด้วยเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียงโด
- ทั้ง 2 ท่อนจบด้วยเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 21 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	9
2	-XXX	-X-X	5
3	--XX	XXXX	2
4	-X-X	XXXX	4
5	----	XXXX	5
6	XXXX	XXXX	9
7	----	-X-X	3
8	---X	-X-X	2
9	XXXX	-XXX	2
10	-X-X	-X-X	3
11	----	---X	3
12	---X	XXXX	4
13	-XXX	XXXX	1

14	-- XX	----	2
15	- X -	- X - X	1
16	XXXX	XX - X	4
17	--- X	--- X	3
18	- XXX	XX --	2
19	-- XX	XX --	1
20	XXXX	- X - X	1
21	- XXX	- XXX	4

รูปแบบจังหวะ มีรูปแบบหลักที่สำคัญหลายรูปแบบ ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 46 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- รั ดั ล	- ช - ม	2
2	-- ช ม	ร ด ร ม	2
3	- ช - ล	ช ม ช ล	2
4	----	ช ม ช ล	1
5	- ดั - รั	ดั ม รั รั	1
6	ช ล ช ม	ช ร ม ช	4
7	----	- ดั - มั	3
8	--- รั	- ดั - ล	2
9	----	ร ม ช ล	2
10	ช ล ดั ล	- ช ช ช	2
11	- ด ร ม	- ช - ล	2
12	- ดั - มั	- รั - ชั	2
13	----	--- ดั	5
14	--- รั	มั รั ชั มั	4
15	-- ดั ล	ช ม ช ล	4
16	- ดั รั มั	- รั - ดั	4

17	ດໍ ັ ດໍ ລ	ດໍ ຫ ລ ດໍ	2
18	ຣ ມ ຫ ລ	ຫ ລ ດໍ ລ	1
19	-- ຫ ມ	----	1
20	ຣ ມ ຫ ລ	ຫ ລ ດໍ ຫ	1
21	-- ມ ລ	----	1
22	- ຫໍ - ມໍ	- ມໍ - ມໍ	1
23	- ຫໍ --	- ດໍ - ັ	1
24	- ມໍ - ັ	- ດໍ - ລ	1
25	ດໍ ັ ດໍ ລ	ດໍ ລ ຫ ມ	1
26	ຣ ມ ຫ ລ	ດໍ ຫ - ລ	1
27	--- ມ	--- ລ	1
28	--- ດໍ	--- ລ	1
29	ຫ ລ ດໍ ລ	ຫ ມ - ຫ	1
30	ລ ຫ ດໍ ລ	ຫ ມ ຫ ລ	1
31	----	--- ລ	1
32	- ລ ລ ລ	- ລ - ລ	1
33	--- ມ	--- ຫ	1
34	- ມ ຫ ລ	ດໍ ຫ --	2
35	- ມ ຫ ລ	ດໍ ລ ຫ ມ	1
36	- ດ ຣ ມ	ຫ ມ ຣ ດ	1
37	-- ມ ຣ	ຫ ມ --	1
38	ມ ຫ ດ ຣ	ມ ຣ ດ ລ	1
39	ມ ຣ ຫ ມ	- ຣ - ດ	1
40	----	ມ ຫ ດ ຣ	2
41	ມ ຣ ດ ລ	ດ ຫ - ລ	2
42	- ມ ຫ ລ	- ັ ດໍ ລ	2
43	- ມໍ ັ ດໍ	- ຫໍ ມໍ ັ	2
44	--- ັ	ດໍ ມໍ ັ ດໍ	2
45	- ດໍ ດໍ ດໍ	- ດໍ - ດໍ	1
46	- ມໍ - ັ	ຫໍ ມໍ ມໍ ມໍ	2

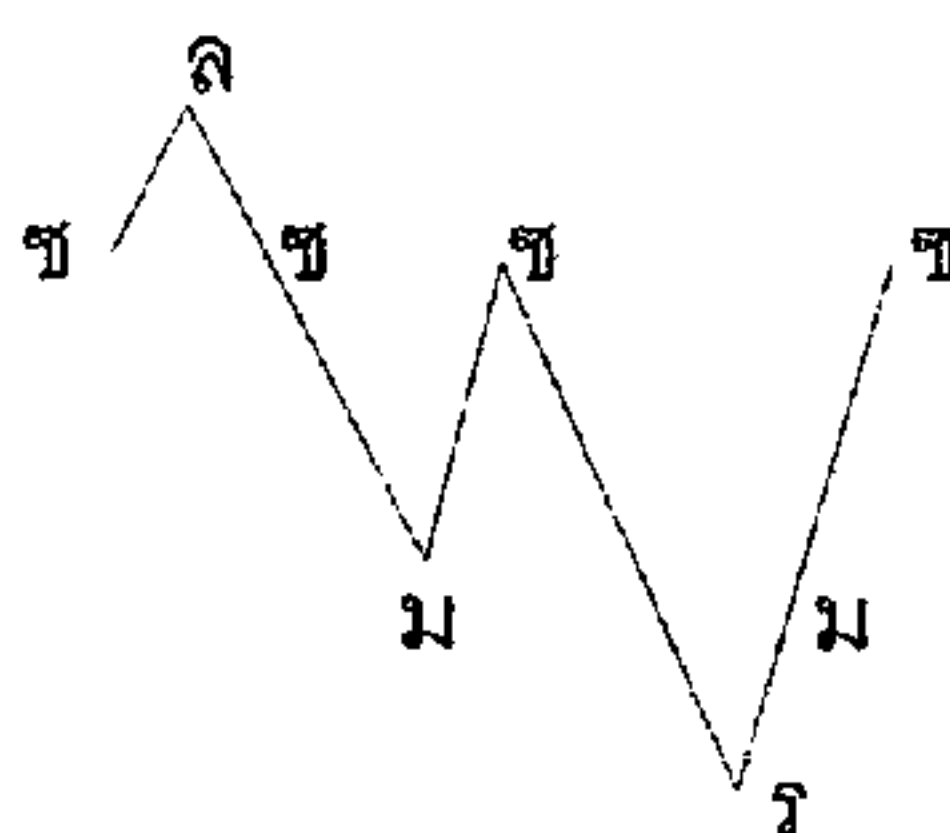
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงลาวที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (XXXX XXXX) (-XXX -X-X) และ (- - -X XXXX)

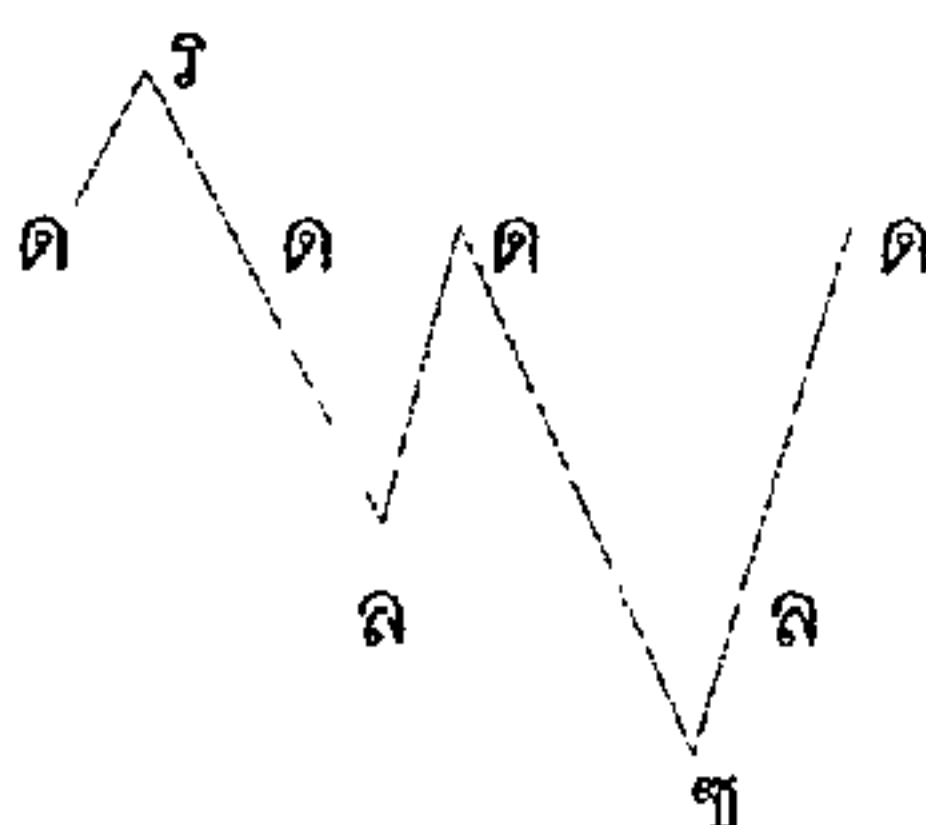
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลายที่เสียงสูง

ช ล ช ม ช ร ม ช

ด ี ร ี ด ี ล ด ี ช ล ด ี

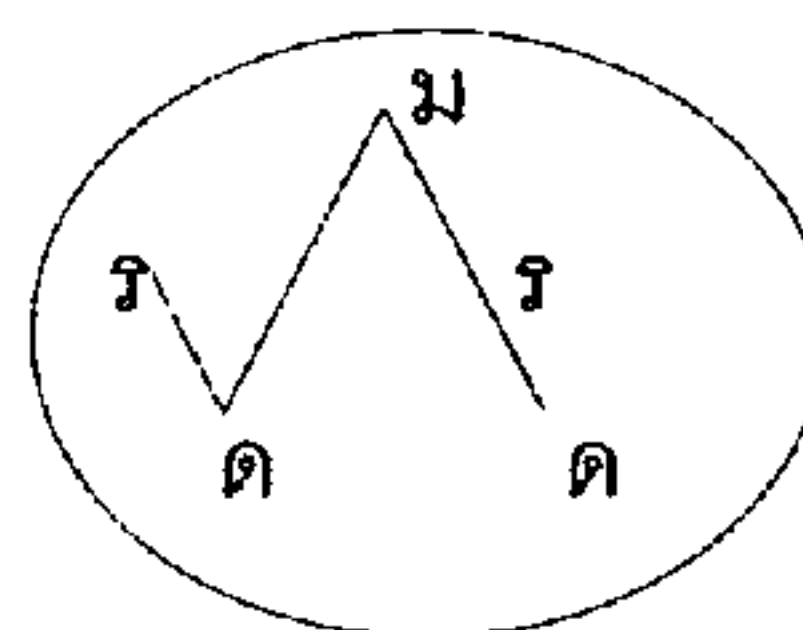
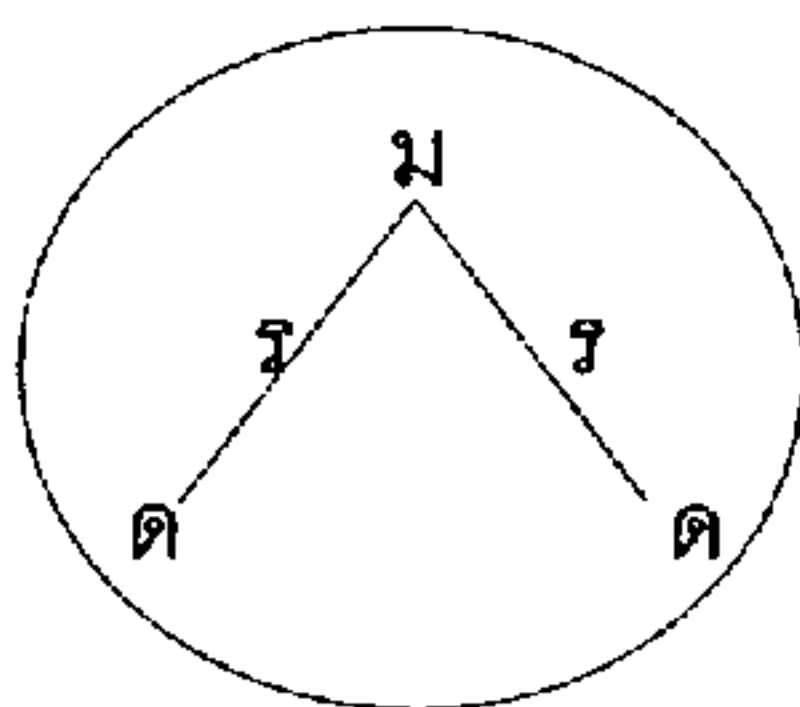

ทั้งสองทำนองมีรูปแบบทิศทางของทำนองเดียวกัน ต่างกันที่ระดับเสียง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นในเพลงลาวดำเนินทราย รูปแบบทำนองนี้พบในเพลงสำเนียงลาวอื่นๆ เช่น ลาวดวงเดือน ลาวเสียงเทียน เป็นต้น

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ด ร ม - ร - ด

- - - ร ด ม ร ด

รูปแบบทำนองเรียงเสียง ในวงกลมจะพบบ่อยครั้งในเพลงสำเนียงลาว ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบคล้ายกัน และเป็นทำนองตอนจบวรรคหรือท่อน ซึ่งเป็นลักษณะที่พบบ่อยในเพลงสำเนียงลาว เช่น เพลงลาวดวงเดือน เพลงลาวเสียงเทียน เพลงลาวเล่นน้ำ เป็นต้น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 35 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 12 วรรค
- ท่อน 2 มี 23 วรรค

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	- รี้ คื ล	- ช - ม	ค3
2	-- ช ม	ร ค ร ม	- ช - ล	ช ม ช ล	ค6
3	----	ช ม ช ล	- คื - รี้	คื ม รี้ รี้	ค2
4	----	----	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ค5
5	----	- คื - ม	--- รี้	- คื - ล	ค6
6	----	ร ม ช ล	ช ล คื ล	- ช ช ช	ค5
7	----	ร ม ช ล	ช ล คื ล	- ช ช ช	ค5
8	- ค ร ม	- ช - ล	- คื - ม	- รี้ - ช	ค5
9	----	--- คื	--- รี้	ม รี้ ช ม	ค3
10	----	----	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ค5
11	----	- คื - ม	--- รี้	- คื - ล	ค6
12	-- คื ล	ช ม ช ล	- คื รี้ ม	- รี้ - คื	ค1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	(คื รี้ คื ล	คื ช ล คื)	คื รี้ คื ล	คื ช ล คื	ค1
2	(ช ล ช ม	ช ร ม ช)	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ค5
3	(คื รี้ คื ล	คื ช ล คื)	ร ม ช ล	ช ล คื ล	ค3
	-- ช ม				
4	-- ช ม	----	ร ม ช ล	ช ล คื ช	ค6
	-- ม ล				
5	-- ม ล	----	- ช - ม	- ม - ม	ค3
6	- ช --	- คื - รี้	- ม - รี้	- คื - ล	ค6

7	ดํ ํ ํ ํ ํ	ดํ ํ ํ ํ ํ	ร ํ ํ ํ ํ ํ	ดํ ํ - ํ	ด6
8	--- ํ	--- ํ	--- ํ	--- ํ	ด6
9	----	----	ช ํ ํ ํ ํ	ช ํ - ํ	ด5
10	----	----	ล ํ ํ ํ ํ	ช ํ ํ ํ ํ	ด6
11	----	--- ํ	- ํ ํ ํ	- ํ - ํ	ด6
12	--- ํ	--- ํ	- ํ ํ ํ	ดํ ํ --	ด5
13	- ํ ํ ํ	ดํ ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	ดํ ํ --	ด5
14	- ด ํ ํ	ช ํ ํ ํ	-- ํ ํ	ช ํ --	ด3
15	ม ํ ํ ํ	ม ํ ํ ํ	ม ํ ํ ํ	- ํ - ํ	ด1
16	----	ม ํ ํ ํ	ม ํ ํ ํ	ด ํ - ํ	ด6
17	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	ด2
18	----	- ด - ํ	--- ํ	ดํ ํ ํ ํ	ด1
19	----	--- ํ	- ดํ ํ ํ	- ด - ด	ด1
20	----	ม ํ ํ ํ	ม ํ ํ ํ	ด ํ - ํ	ด6
21	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	- ํ ํ ํ	ด2
22	----	----	- ํ - ํ	ชํ ํ ํ ํ	ด3
23	- ํ - ํ	ชํ ํ ํ ํ	--- ํ	ดํ ํ ํ ํ	ด1

- วรรคที่ 6-7 ของท่อน 1 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกัน ข้าเพื่อเป็นการเน้นทำนองให้เด่นขึ้น
- วรรคที่ 1 และ 2 ของท่อน 2 มีรูปแบบทำนองเดียวกัน แตกต่างกันที่ระดับเสียง และในวรรคดังกล่าว เป็นทำนองการล้อ-รับกัน
- วรรคที่ 3 และ 4 ของท่อนที่ 2 นั้น ทำนองในวรรคที่ 3 มีลักษณะพิเศษกว่าวรรคอื่นๆ คือ ลูกลงไปอยู่ในห้องแรกของวรรคที่ 4 เช่นเดียวกับ ทำนองในวรรคที่ 4 ก็มีลูกลงไปอยู่ในห้องแรกของวรรคที่ 5 ซึ่งไม่พบบ่อยนัก
- วรรคที่ 16-17 และวรรคที่ 20-21 ของท่อน 2 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกัน
- ลูกลงจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกลงครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ โด มี ซอล ลา
- ทั้ง 2 ท่อน จบด้วยเสียงโด

เพลง ลาวสมเด็จ สองชั้น

----	--- มี่	-- รั มี่	ซึ ลี่ - ซึ	--- มี่	--- รั	--- ดี่	--- ล
----	ซ ล ดี่ รั	- มี่ - รั	- ดี่ - ล	ซึ ลี่ ซึ มี่	- รั มี่ ซึ	--- ลี่	ซึ มี่ - ซึ
----	ซ ล ดี่ รั	- มี่ - รั	- ดี่ - ล	-- ดี่ ล	ซ ม ซ ล	- ดี่ - รั	ดี่ มี่ รั รั
- ดี่ ดี่ ดี่	- รั - ดี่	- ท - ล	ซ ม ซ ล	- ดี่ ดี่ ดี่	- รั - ดี่	- ท - ล	ซ ม ซ ล
--- ดี่	--- ม	----	- ซ - ล	- ดี่ ดี่ ดี่	- รั - ดี่	- ท - ล	ซ ม ซ ล
--- ดี่	--- ม	----	- ซ - ล	- ดี่ ดี่ ดี่	- รั - ดี่	- ท - ล	ซ ม ซ ล

เพลงลาวสมเด็จ เพลงนี้ในอัตราสองชั้น เป็นทำนองเก่า สำเนียงลาว อยู่ในเพลงเรื่อง “ลาวสมเด็จ” เป็นเพลงเก่าที่นิยมบรรเลงในวงปี่พาทย์และวงเครื่องสายมาแต่โบราณ ต่อมาเมื่อผู้นำไปบรรเลงประกอบการแสดงละคร เวทีเอกซิด แฉ่งฉวี ได้แต่งขยายและตัดแต่งเป็นอัตราชั้นเดียว ครบเป็นเถาไว้ทางหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2479 เมื่อครั้งมีการประชันวงปี่พาทย์ที่วัดห้วยจรเข้ม อำเภอมือเมือง จังหวัดนครปฐม (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป. :254)

ลักษณะของเพลงลาวสมเด็จ มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 6 บรรทัด หรือเท่ากับ 48 ห้องเพลง ใช้น้ำทับลาว สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลง บังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียงโดรูปแบบที่ 1

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 11 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	1
2	-- XX	XX - X	1

3	---X	---X	4
4	----	XXXX	2
5	-X-X	-X-X	2
6	XXXX	-XXX	1
7	---X	XXXX	1
8	--XX	XXXX	1
9	-X-X	XXXX	5
10	-XXX	-X-X	4
11	----	-X-X	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 3 , 9 และ 10 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 14 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- มี	1
2	-- รั มี	ซึ ลึ - ซึ	1
3	--- มี	--- รั	1
4	--- ดึ	--- ล	1
5	----	ซ ล ดึ รั	2
6	- มี - รั	- ดึ - ล	2
7	ซึ ลึ ซึ มี	- รั มี ซึ	1
8	--- ลึ	ซึ มี รั ซึ	1
9	-- ดึ ล	ซ ม ซ ล	1
10	- ดึ - รั	ดึ มี รั รั	1
11	- ดึ ดึ ดึ	- รั - ดึ	4
12	- ท - ล	ซ ม ซ ล	4
13	--- ดึ	--- ม	2
14	----	- ซ - ล	2

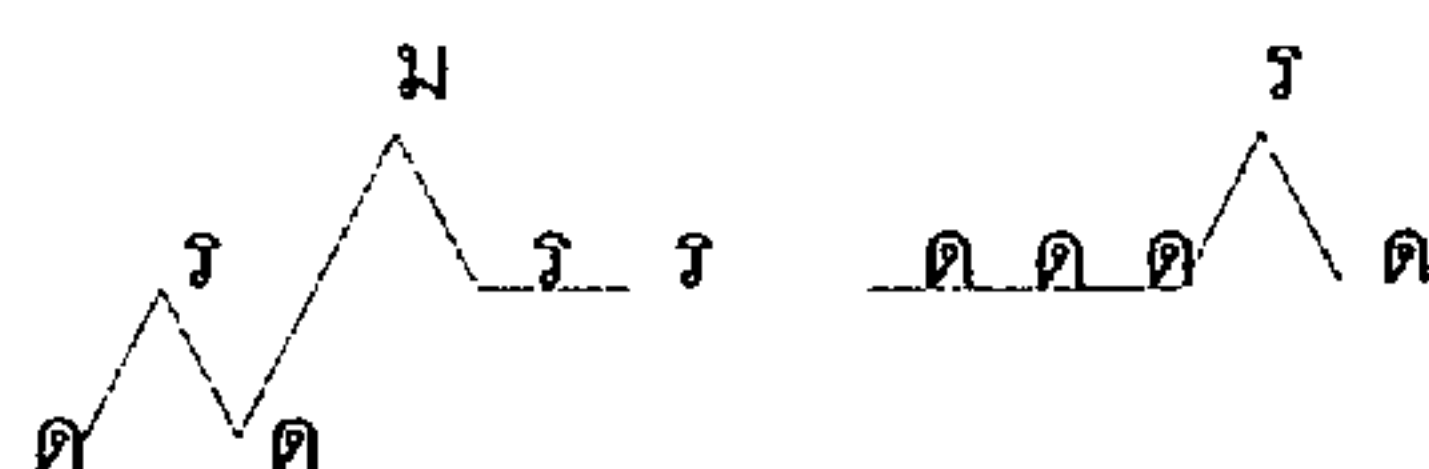
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (- X - X XXXX) และ (- XXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลาและซ้ำเสียง

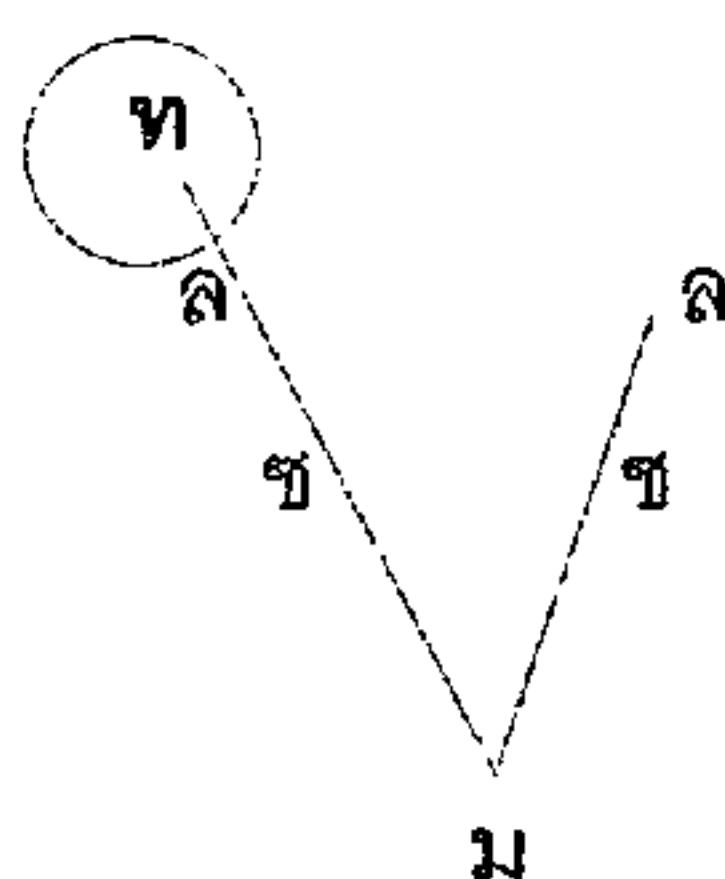
-- ดํ รั ดํ มํ รั รั

- ดํ ดํ ดํ - รั - ดํ

รูปสามเหลี่ยมนงาย

- ท - ล ช ม ช ล

เสียงที่ ในวงกลม เป็นโน้ตจรัทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงและเน้นสำเนียงเพลงให้เด่นชัด
ต่อจากทำนองที่ 2 คือ - ด ด ด - ร - ด - ท - ล ช ม ช ล

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 12 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	-----	--- มํ	-- รั มํ	ซํ ลํ - ซํ	ด5
2	--- มํ	--- รั	--- ดํ	--- ล	ด6
3	-----	ช ล ดํ รั	- มํ - รั	- ดํ - ล	ด6
4	ซํ ลํ ซํ มํ	- รั มํ ซํ	--- ลํ	ซํ มํ รั ซํ	ด5
5	-----	ช ล ดํ รั	- มํ - รั	- ดํ - ล	ด6
6	-- ดํ ล	ช ม ช ล	- ดํ - รั	ดํ มํ รั รั	ด2
7	- ดํ ดํ ดํ	- รั - ดํ	- ~~ดํ~~ - ล	ช ม ช ล	ด6

8	- ดั ดั ดั	- รั - ดั	- ทุ - ล	ช ม ช ล	ด6
9	- - - ดั	- - - ม	- - - -	- ช - ล	ด6
10	- ดั คี รั	- รั - ดั	- ทุ - ล	ช ม ช ล	ด6
11	- - - ดั	- - - ม	- - - -	- ช - ล	ด6
12	- ดั ดั ดั	- รั - ดั	- ทุ - ล	ช ม ช ล	ด6

- วรรคที่ 3 และ 5 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 7 , 8 , 10 และ 12 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 9 และ 11 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน
- เสียงที่อยู่ในวรรคที่ 7 , 8 , 10 และ 12 เป็นเสียงจรหรือโน้ตจร ทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงให้ต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กันและทำให้ทำนองเพลงโดดเด่นขึ้น
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 2 , 5 , คือ เร ชอล ลา

สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงลาว ดังนี้

1. บันไดเสียง

- ใช้บันไดเสียงโด เป็นหลัก

2. รูปแบบของจังหวะ

มีรูปแบบหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

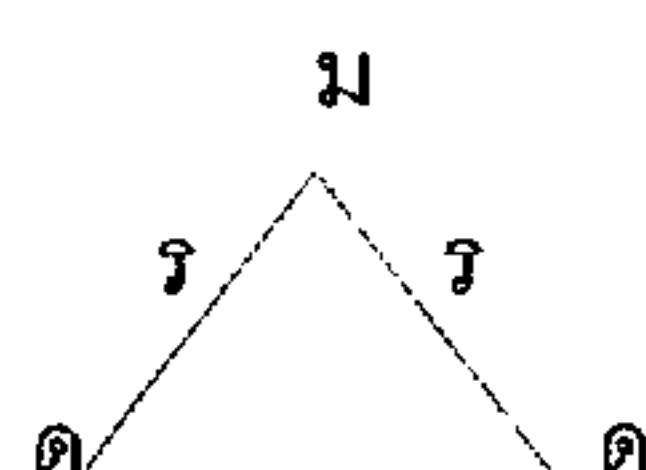
- (XXXX -X -X)
- (--XX XXXX)
- (-XXX -X -X)
- (-X -X XXXX)
- (----- XXXX)
- (XXXX XXXX)
- (---X -X -X)

3. รูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่

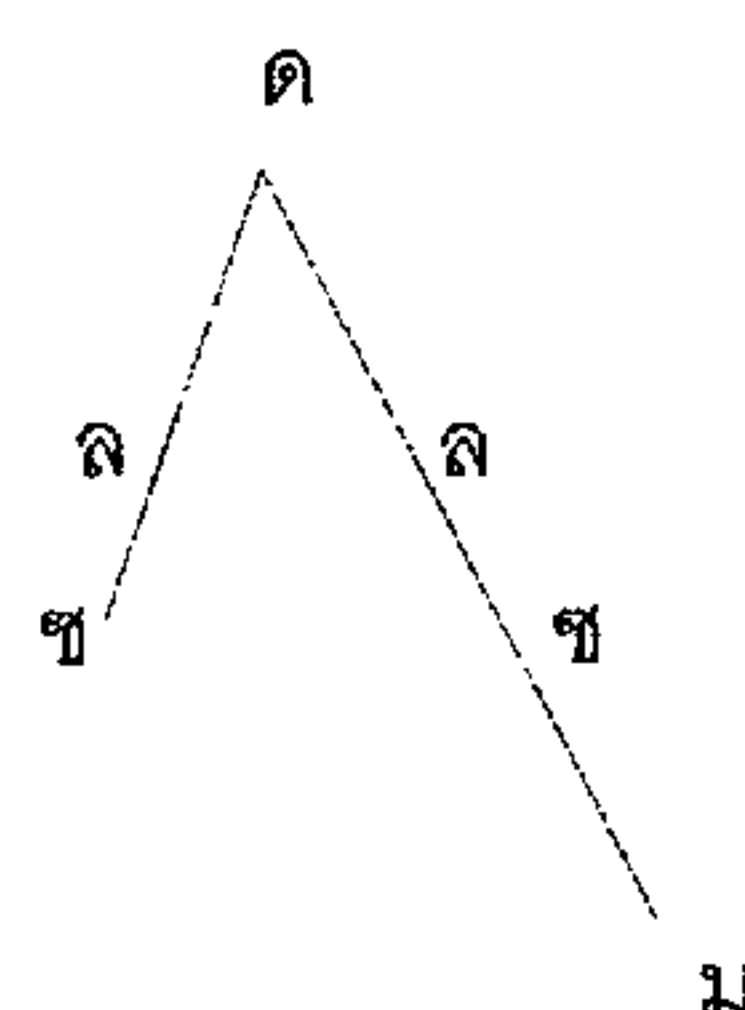
มีรูปแบบทำนองหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

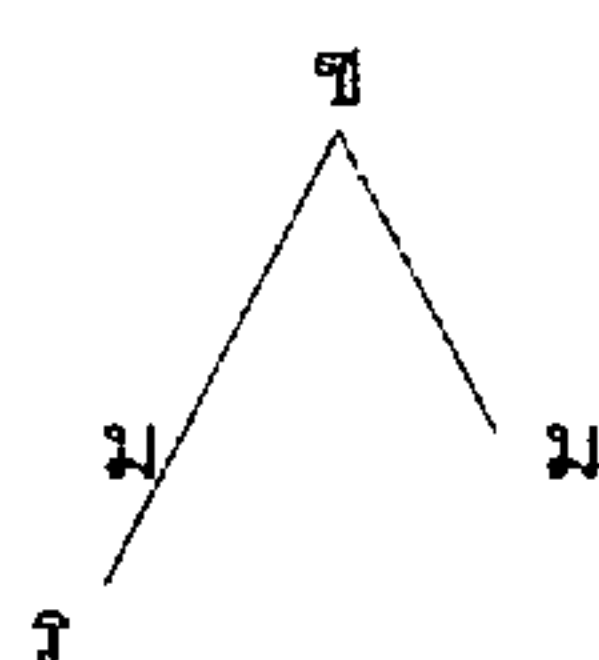
(- ด ร ม - ร - ด)

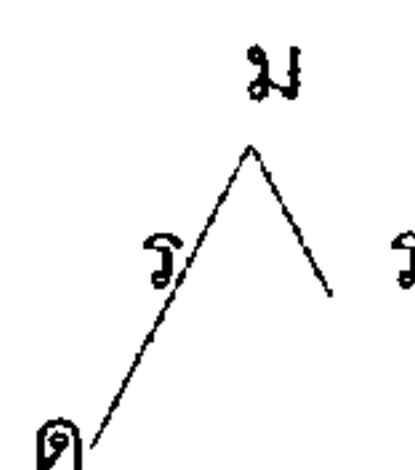
(-- ซ ล ด ล ซ ม)

(----- ร ม ซ ม)

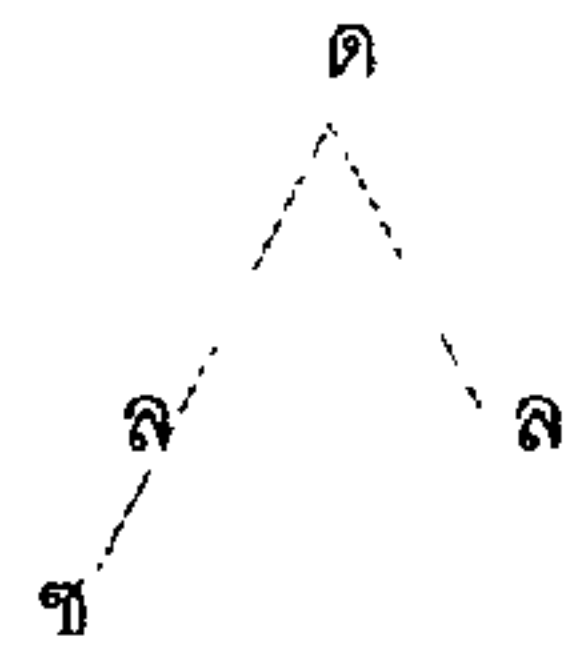
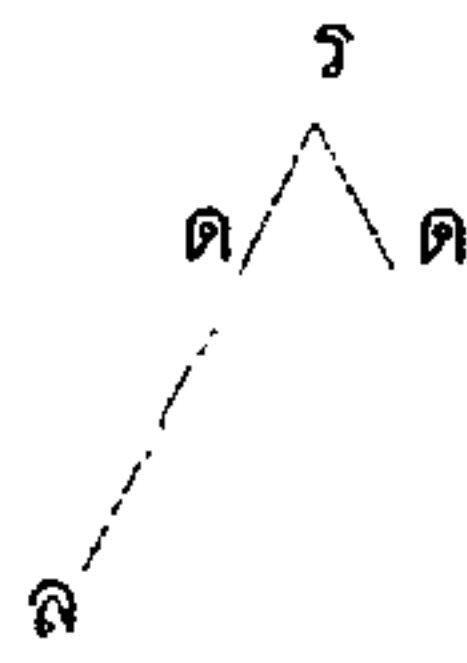

(----- ด ร ม ร)

(---- ล ด ร ต)

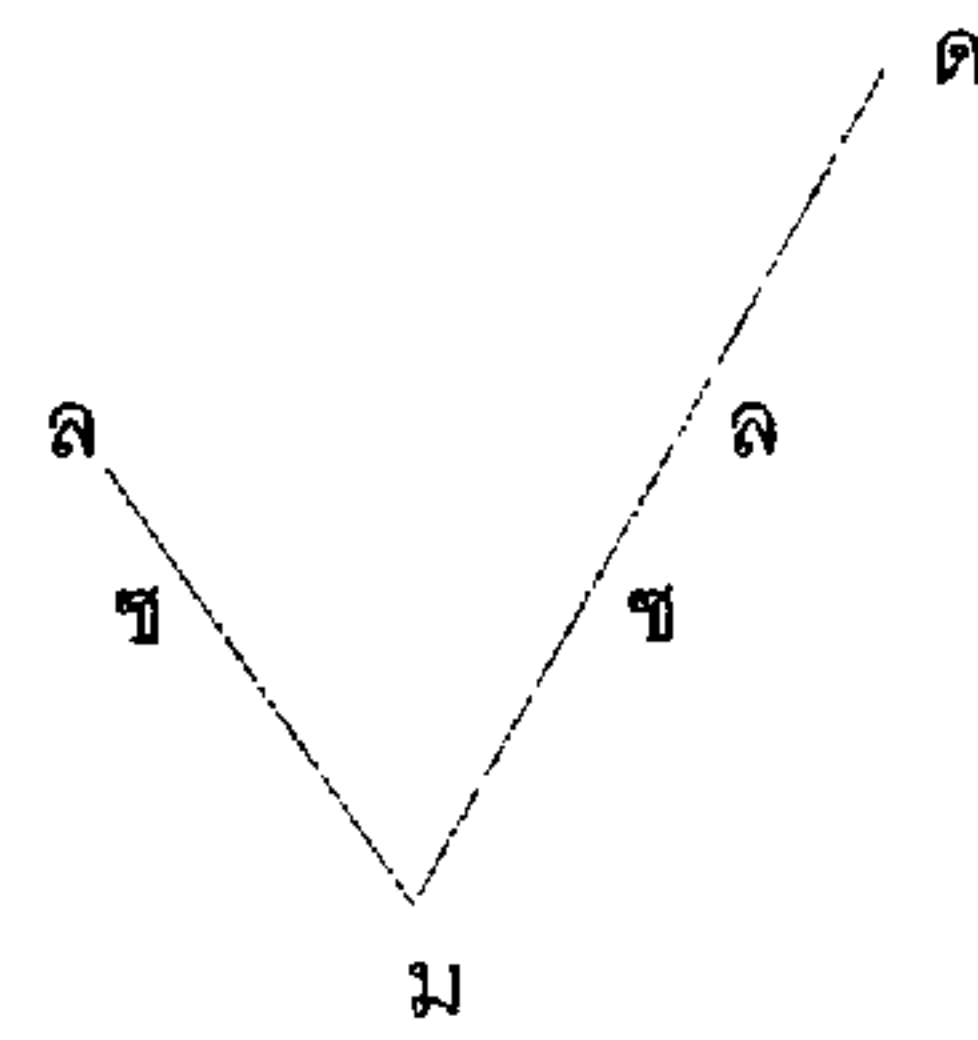
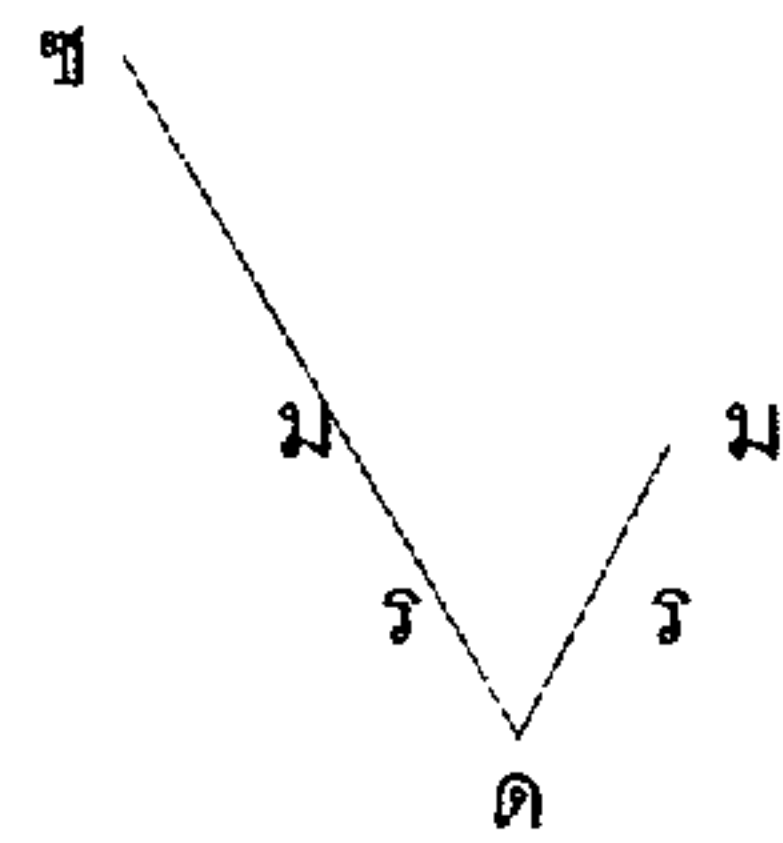
(---- ช ล ด ล)

- รูปสามเหลี่ยมหงาย

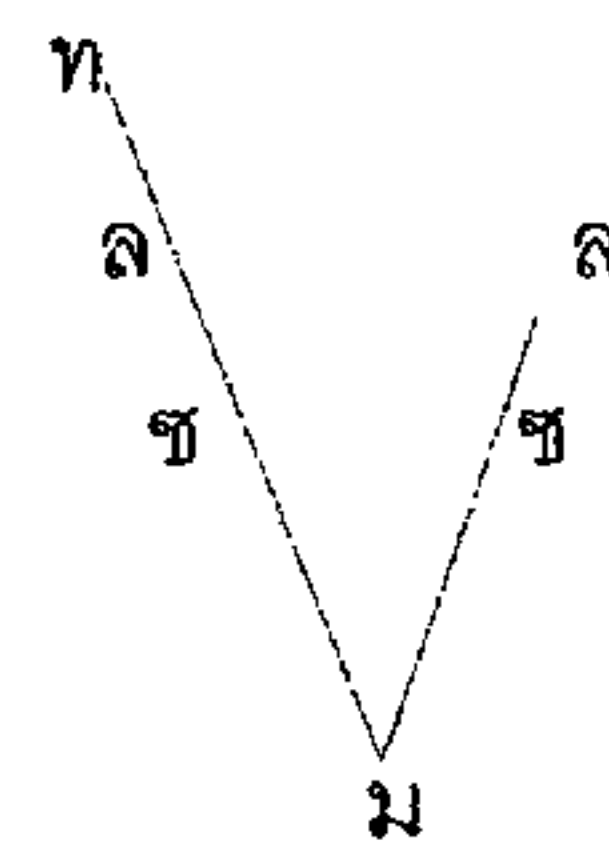
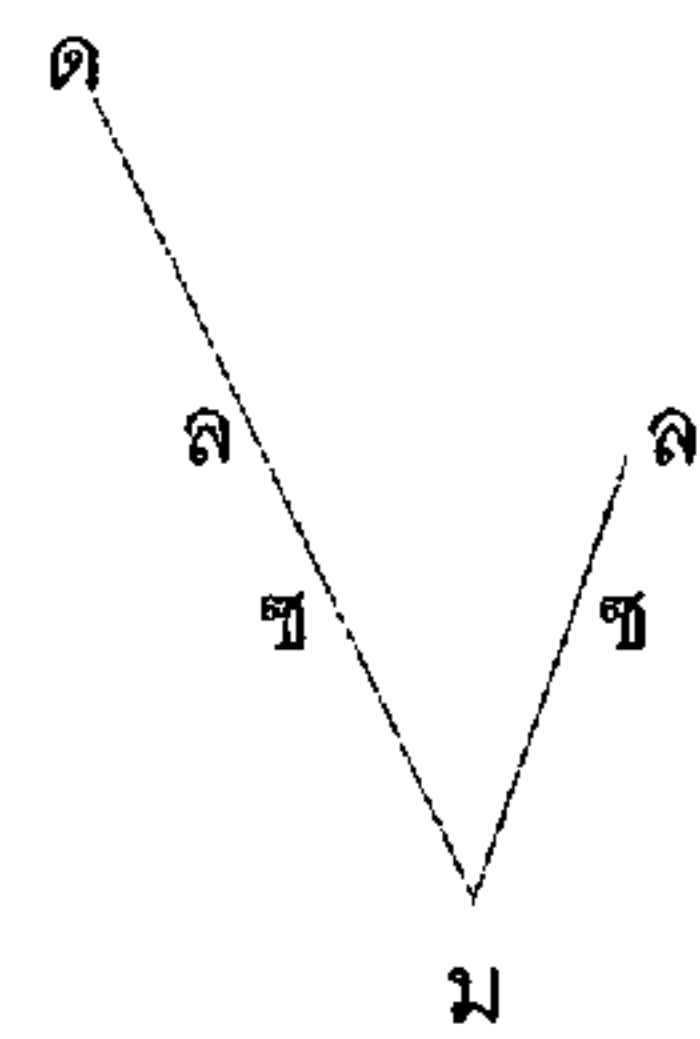
(- ช - ม ร ต ร ม)

(ล ช ม ช - ล - ด)

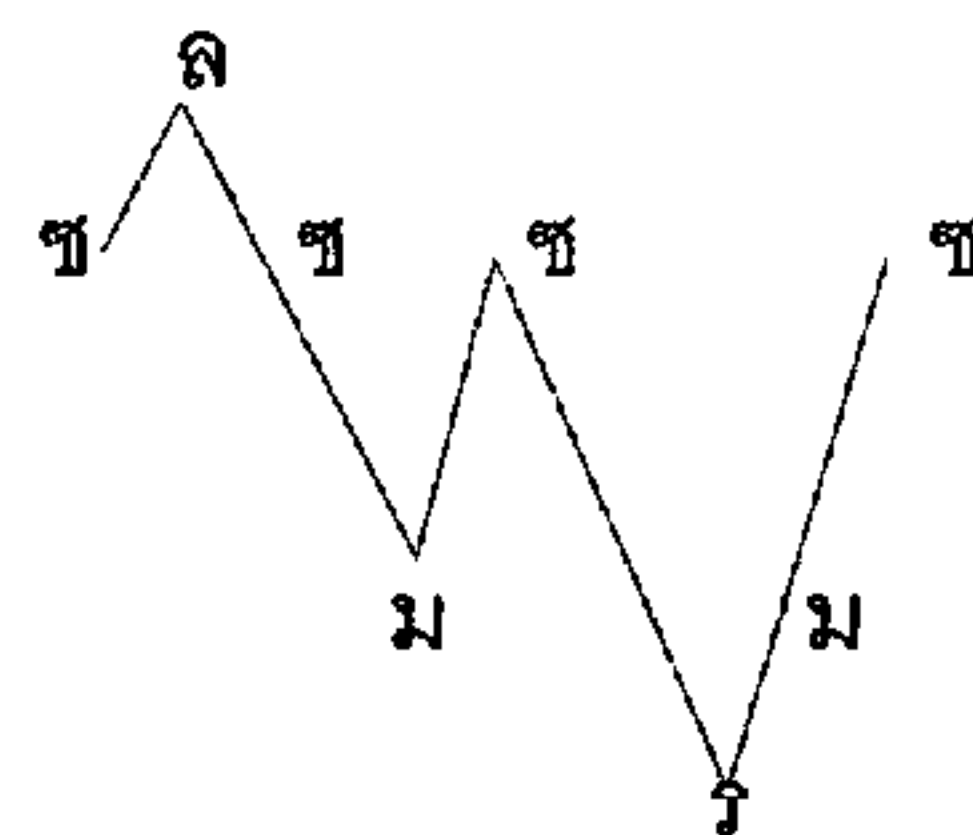
(- - ด ล ช ม ช ล)

(- ท - ล ช ม ช ล)

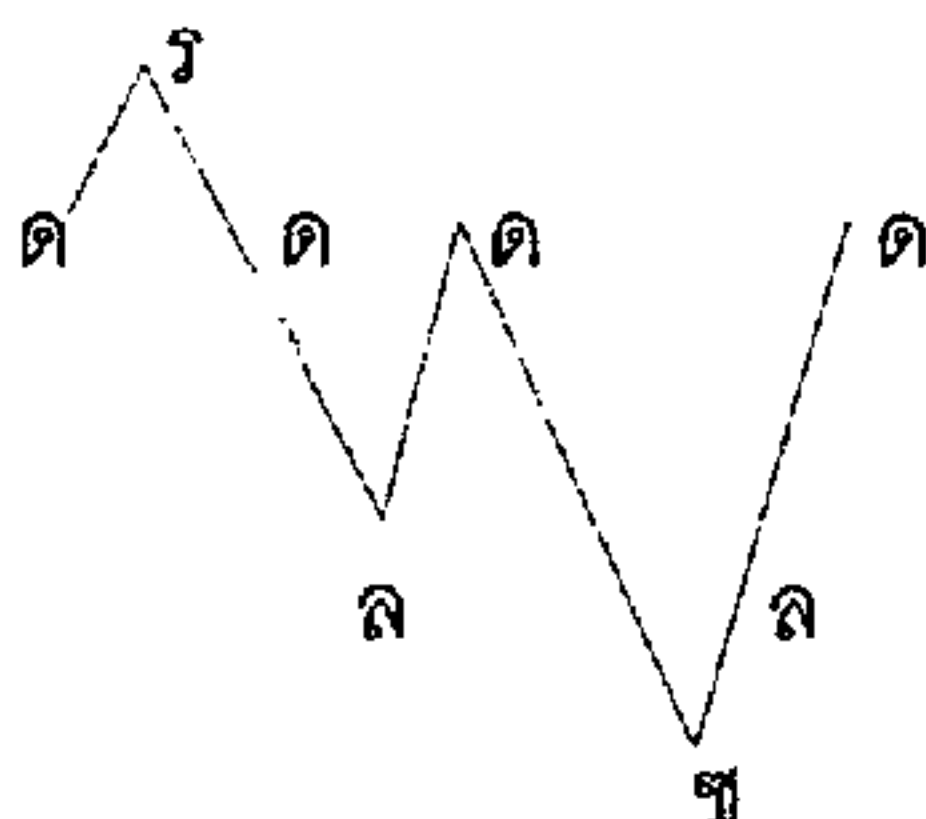

- รูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลา

(ช ล ช ม ช ร ม ช)

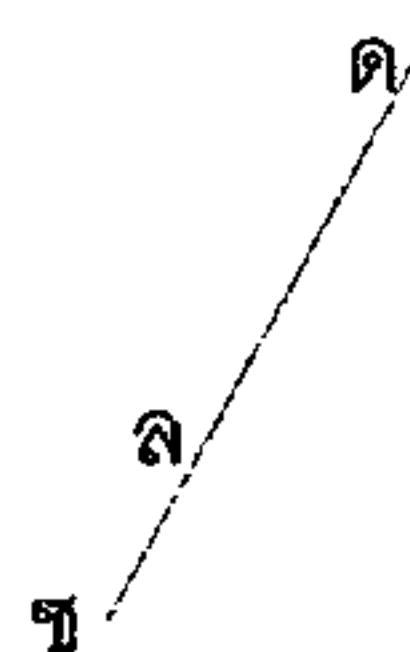
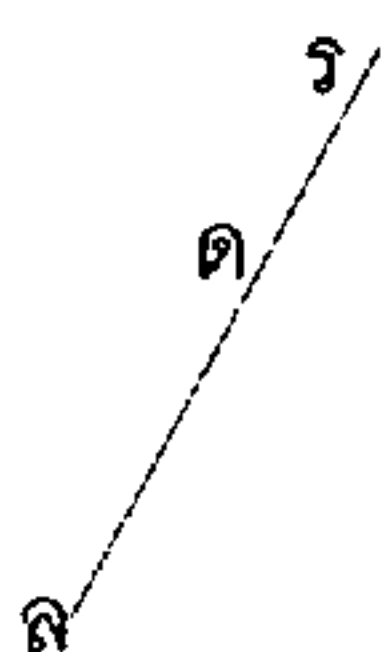
(ด ร ด ล ด ช ล ด)

- รูปแบบเรียงเสียงจากต่ำไปสูง และจากสูงลงต่ำ

(--- ล - ด - ร)

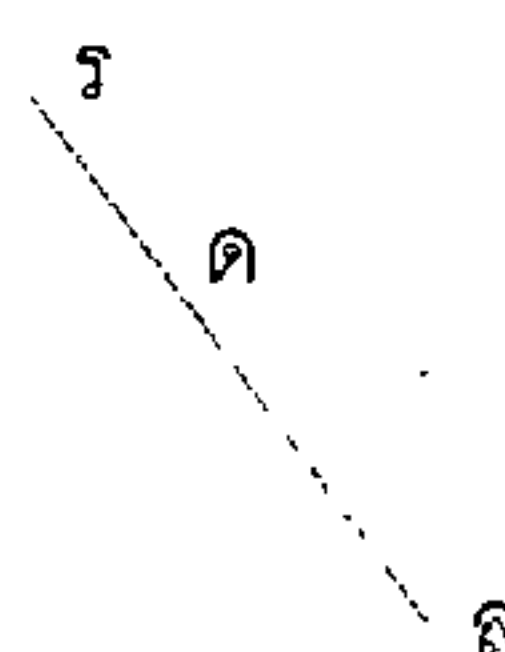
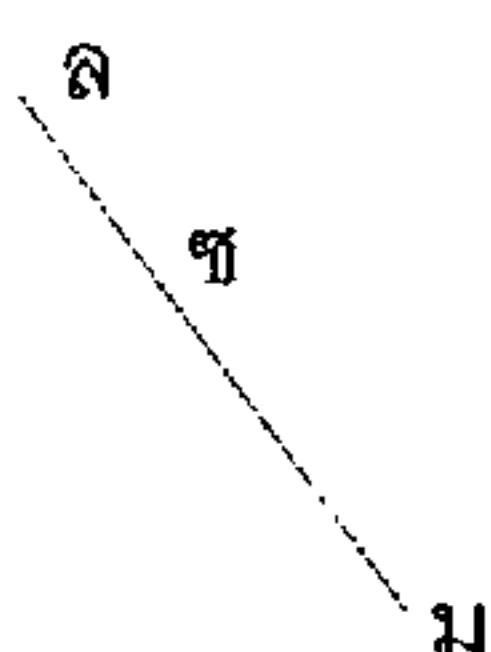
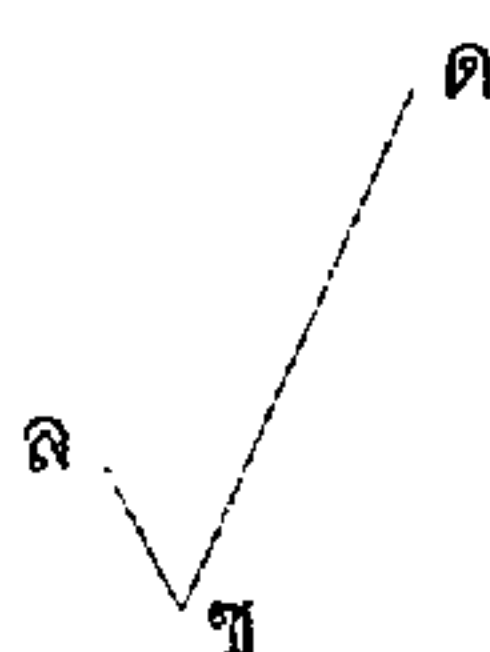
(--- ช - ล - ด)

(--- ล - ช - ด)

(--- ล - ช - ม)

(--- ร - ด - ล)

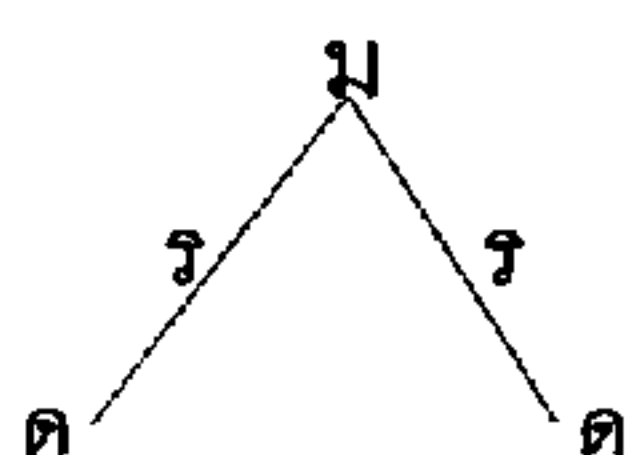

4. วรรคเพลงและลูกตก

- วรรคเพลง 1 วรรค เท่ากับ 4 ห้องเพลง มีบางเพลงที่วรรคเพลงมี 2 ห้องเพลง เช่น (ช ล ช ม ช ร ม ช) (ด ร ด ล ด ช ล ด) และบางเพลงมีวรรคเพลง 5 ห้องเพลง เช่น (---- ---- ร ม ช ล ช ล ด ล -- ช ม)

- ลูกตกในการจบเพลงจบด้วยเสียงโด คือเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง เป็นส่วนใหญ่และมีการจบในเสียงอื่นๆ บ้าง คือ เสียงลา เสียงเร และ เสียงซอล ซึ่งอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด

- มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไปหาเสียง โด ตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จากเสียง โด - เร - มี - เร - โด ดังรูปตัวอย่าง

เพลงไทยสำเนียงเขมร

เพลง เขมรพายเรือสองชั้น

ท่อน 1

-----	-----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	-----	ช ล ด รั	ม ด้ ม รั	- ด้ - ล
-----	-----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	-----	ช ล ด รั	ม ด้ ม รั	- ด้ - ล
- รั ด้ ล	- ช ล ด้	--- ล	- ช - ฟ	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร
- รั ด้ ล	- ช ล ด้	--- ล	- ช - ฟ	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร

ท่อน 2

(ช ฟ ร ช	- ฟ - ร)	ช ฟ ร ช	- ฟ - ร	(ล ฟ ล ช	- ฟ - ร)	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร
- รั ด้ ล	- ช ล ด้	--- ล	- ช - ฟ	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร
- รั ด้ ล	- ช ล ด้	--- ล	- ช - ฟ	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร

เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ม.ล. ต่วนศรี วรวรรณ แต่งทำนองสำหรับใช้ประกอบการแสดงละครหลวงนฤมิตร หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองมาแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียวสำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงทางเครื่อง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2479 นายเจริญ แร่งเพชร ได้นำอัตราสองชั้น มาแต่งขยายเป็นสามชั้น รวมบรรเลงเป็นเพลงเถา และนำไปบรรเลงประชันปีพาทย์ที่วัดห้วยจระเข้ม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐมเพลงเขมรพายเรือ (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:30)

ลักษณะของเพลงเขมรพายเรือ มีรูปแบบของเพลง (Form) เป็นเพลง 2 ท่อน ท่อนที่ 1 และ ท่อน 2 มีความยาวไม่เท่ากันคือท่อนที่ 1 มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ท่อนที่ 2 มีความยาว 3 บรรทัด หรือเท่ากับ 24 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (เขมร) ซึ่งทำให้ฟังบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับเขมร

-	+	-	+	-	+	-	+
-----	- ใจะ- ใจะ	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ

- เครื่องหมายจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จับ

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ ดังนี้

1. บันไดเสียง เพลงเขมรพายเรือใช้โน้ต 5 เสียงหลักในบันไดเสียง ฟา คือ ฟา ซอล ลา โด เร และมีโน้ตเสียง มี เป็นเสียงรอง

ในบรรทัดที่ 3 และ 4 ของท่อนที่ 1 และบรรทัดที่ 2 และ 3 ของท่อนที่ 2 มีทำนองเพลงเหมือนกัน

ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 และ 2 ของท่อนที่ 1 มีทำนองเล่นซ้ำกันหรือเหมือนกัน
ซึ่งในบรรทัดที่ 3 , 4 ของท่อนที่ 1 และ บรรทัดที่ 2 , 3 ของท่อนที่ 2 ก็มีทำนองซ้ำกัน

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - โน้ตช่องไม่แลเงาเป็นตำแหน่งโน้ตที่ไม่ได้ใช้ในเพลงนี้
 - ทั้ง 2 ท่อนจบลงด้วยเสียง เร (เป็นการจบที่ไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียงฟา)
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 5 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	4
2	XXXX	- X - X	10
3	----	XXXX	6
4	- XXX	- XXX	4
5	--- X	- X - X	4

รูปแบบจังหวะทั้ง 5 รูปแบบจะมีการใช้บ่อยครั้งโดยเฉพาะรูปแบบที่ 2 ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลงนี้

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 8 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	2
2	----	ซ ล ด ี	2
3	มี ด มี ี	- ด - ล	2
4	- ี ด ล	- ซ ล ด	4
5	--- ล	- ซ - ฟ	4
6	----	ด ร ฟ ซ	4

7	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	5
8	ช ฟ ร ช	- ฟ - ร	1

รูปแบบทำนองจะมีการซ้ำทำนองเกือบทุกรูปแบบทำนอง โดยเฉพาะรูปแบบทำนองที่ 4-6 ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองสำคัญที่บ่งบอกสำเนียงและของเพลงนี้ รูปแบบทำนองที่ 3 และ 7 มีรูปแบบทำนองเดียวกันต่างกันที่ระดับเสียง เช่นเดียวกันกับทำนองที่ 2 และ 6 ก็ใช้รูปแบบทำนองเดียวกัน

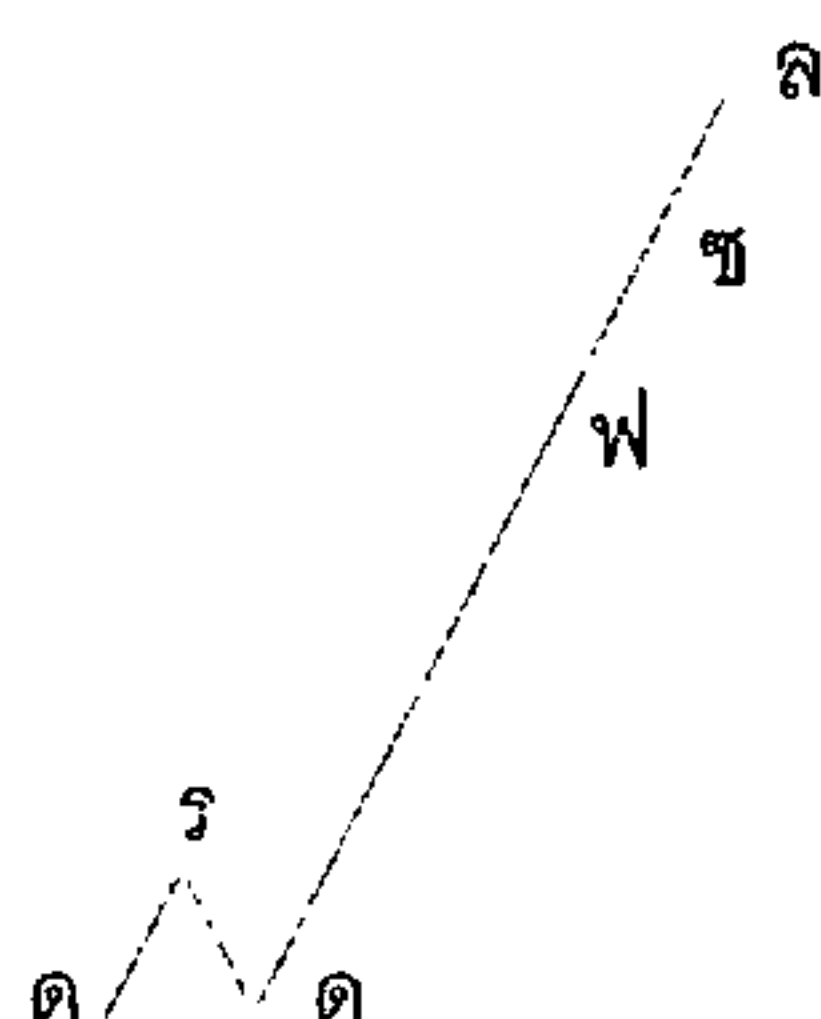
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (XXXX - X - X) (---- XXXX) (- XXX - XXX) และ (--- X - X - X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

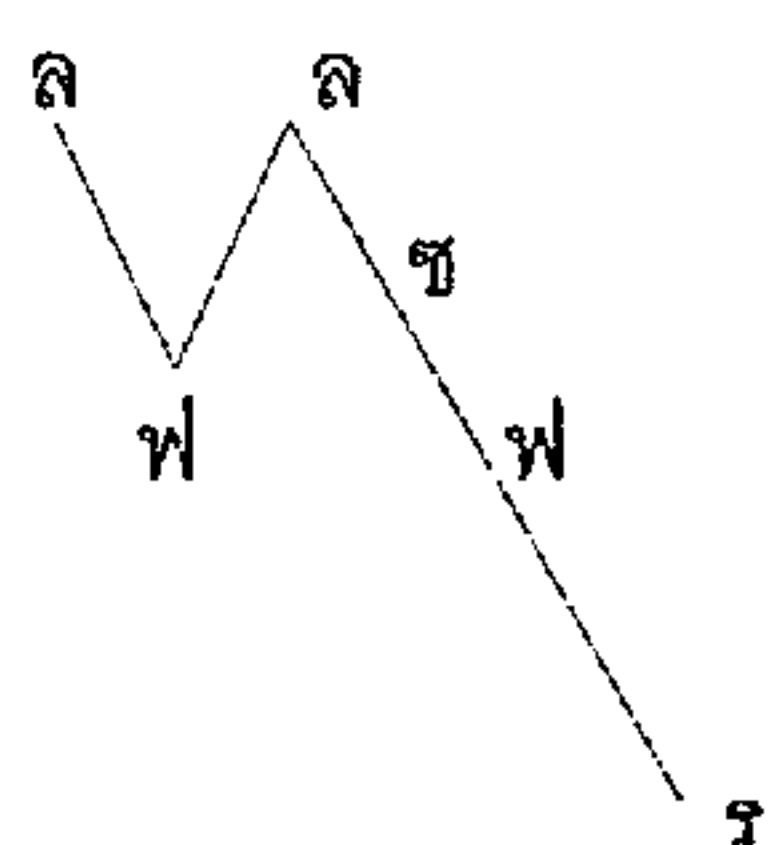
รูปสามเหลี่ยมขยักเรียงเสียงขึ้น

ด ร ด ฟ - ช - ล

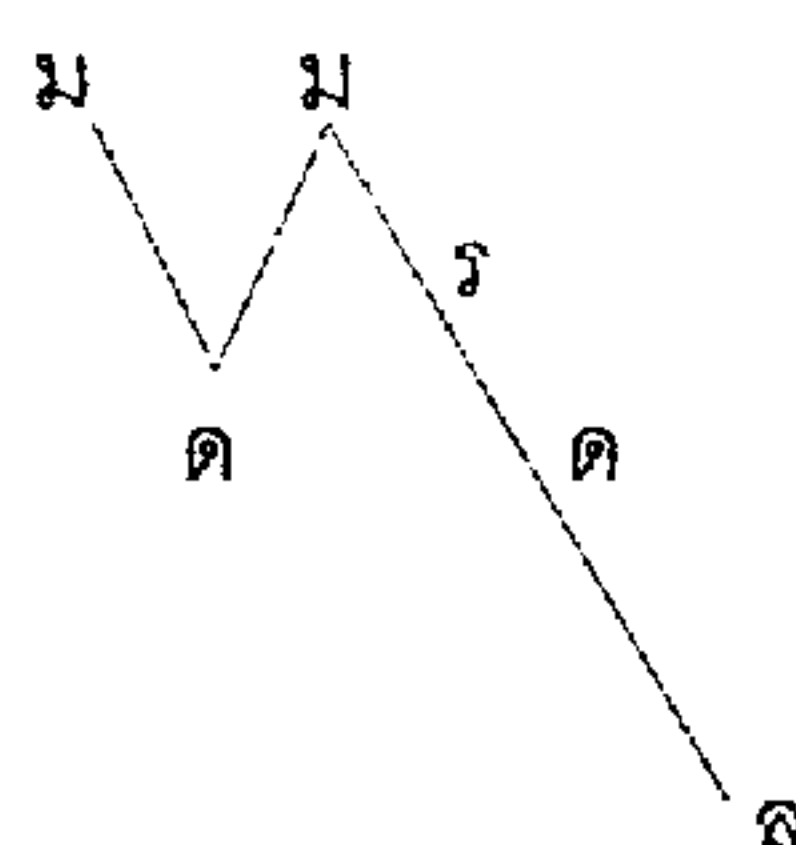

รูปสามเหลี่ยมขยักเรียงเสียงลง

ล ฟ ล ช - ฟ - ร

ม ด ม ร - ด - ล

ทั้ง 3 ทำนอง เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร มีรูปแบบทำนองและทิศทางคล้ายกันและเหมือน คือ ทำนองที่ 1 มีทิศทางขยักและขึ้นไปที่สูง ส่วนทำนองที่ 2 และ 3 ซึ่งมีทำนองเหมือนกันแต่แตกต่างกันที่ระดับเสียง มีทิศทางขยักลงไปที่เสียงต่ำ

- ทำนองที่ 1 เป็นทำนองที่มีความสำคัญคือ เป็นทำนองแรกของเพลง (ขึ้นเพลง)
- ทำนองที่ 2 และ 3 มีรูปแบบทำนองและทิศทางเดียวกัน ต่างกันที่ระดับเสียง

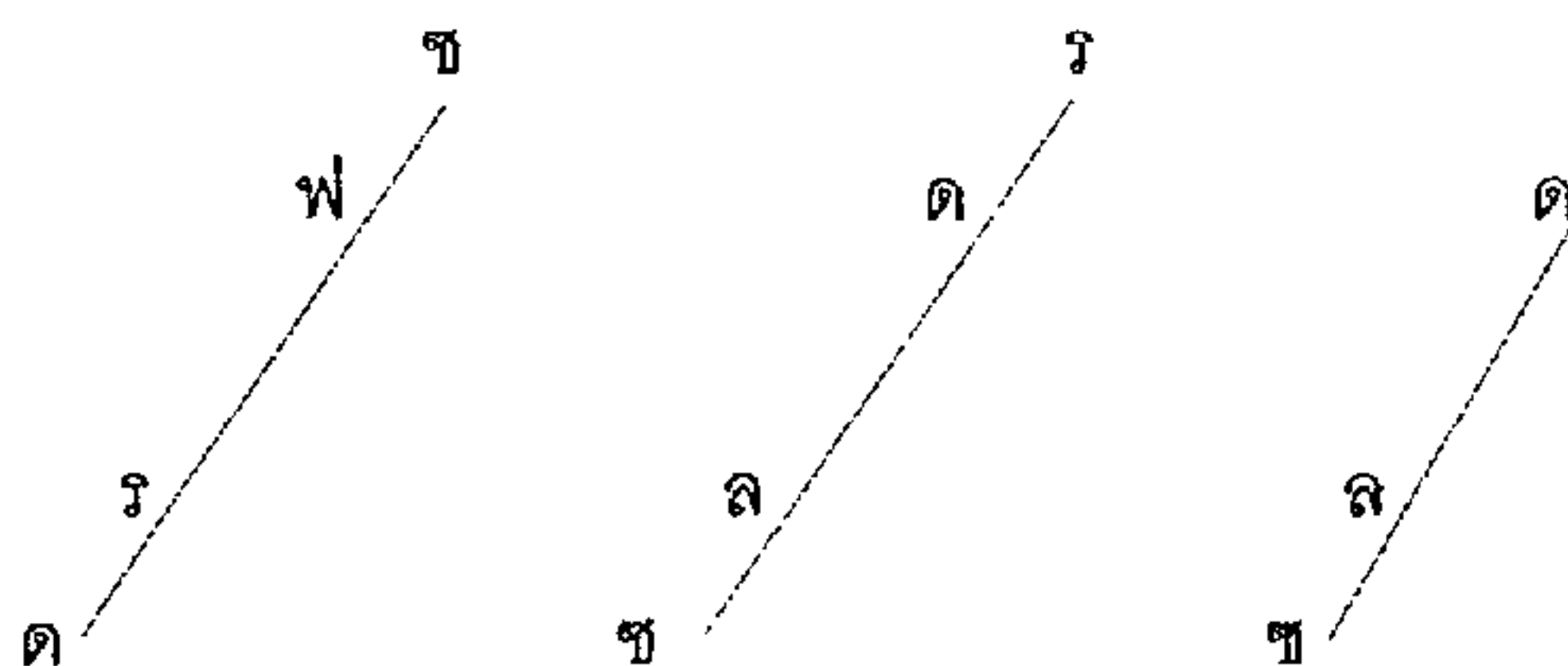
เป็นทำนองหลักที่เป็นทำนองสุดท้ายของวรรคหรือของเพลง (จบเพลง)

รูปแบบเรียงเสียงขึ้น

ด ร ฟ ช

ช ล ด รั

- ช ล ด

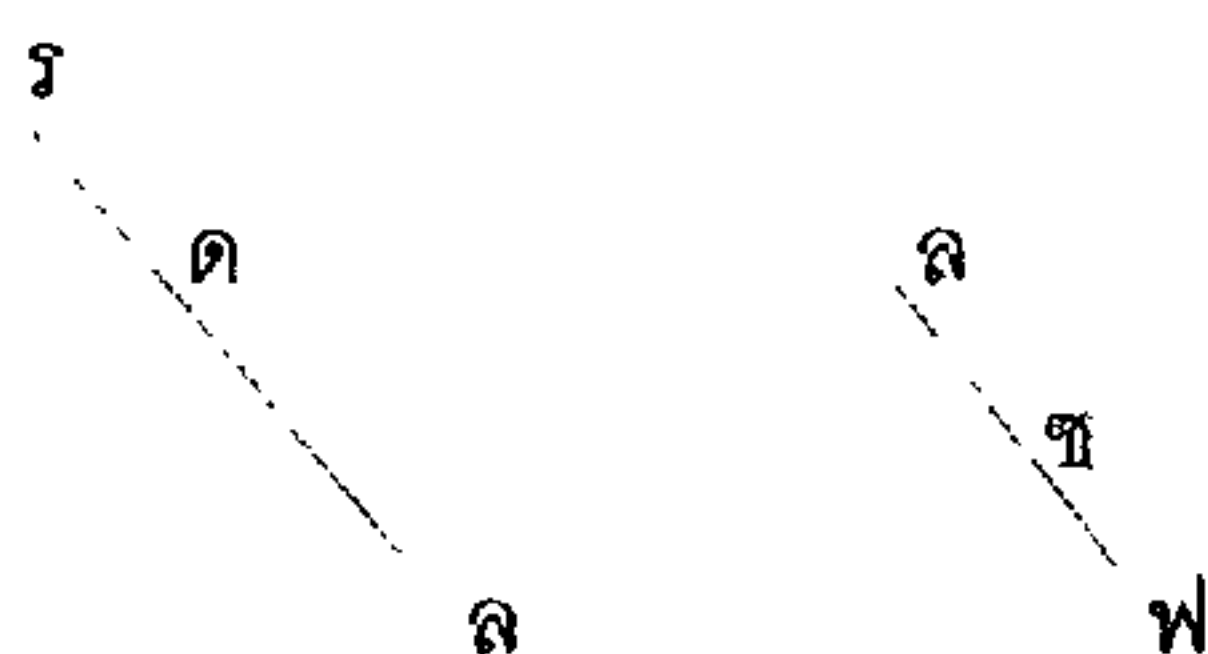

ทั้ง 3 ทำนองมีรูปแบบทำนองและทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะ 2 ทำนองแรกนั้นเหมือนกัน ในรูปแบบของทำนองและการเคลื่อนที่ของเสียง ต่างกันเพียงระดับเสียง

รูปแบบเรียงเสียงลง

- รั ด ล

--- ล - ช - ฟ

ทั้ง 2 รูปแบบมีทิศทางเรียงลงต่ำเหมือนกัน ต่างกันตรงที่ระดับเสียง ทำนองแรกมีการข้ามเสียง ทำนองตอนที่ 2 ไม่ข้ามเสียง ทั้งนี้เพราะว่าอยู่ใน 5 เสียงหลัก ของบันไดเสียงฟา

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 14 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 6 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	ฟ3
2	----	ช ล ด รั	ด รั	ด - ล	ฟ3
3	----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	ฟ3
4	----	ช ล ด รั	ด รั	ด - ล	ฟ3
5	- รั ด ล	- ช ล ด	ล	- ช - ฟ	ฟ1
6	----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	ฟ6
7	- รั ด ล	- ช ล ด	ล	- ช - ฟ	ฟ1

8	----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	ฟ6
	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	(ช ร ด ช	- ฟ - ร)	ช ร ด ช	- ฟ - ร	ฟ6
2	(ล ฟ ล ช	- ฟ - ร)	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	ฟ6
3	- ร ค ล	- ช ล ค	--- ล	- ช - ฟ	ฟ1
4	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	ฟ6
5	- ร ค ล	- ช ล ค	--- ล	- ช - ฟ	ฟ1
6	-----	ด ร ฟ ช	ล ฟ ล ช	- ฟ - ร	ฟ6

- ท่อนที่ 1 วรรคเพลงที่มีทำนองเดียวกันได้แก่ วรรค 1 กับวรรคที่ 3 วรรคที่ 2 กับวรรคที่ 4 วรรคที่มี 5 กับวรรคที่ 7 วรรคที่ 6 กับวรรคที่ 8
- ท่อนที่ 2 วรรคที่มีทำนองเหมือนกัน ได้แก่ วรรคที่ 3 กับวรรคที่ 5 และวรรคที่ 4 กับวรรคที่ 6
- วรรคที่ 1 และ 2 ของท่อนที่ 2 เป็นทำนองล้อ-รับ
- วรรคที่ 4 ของท่อนที่ 1 ห้องที่ 3 มีโน้ตเสียงจร หรือโน้ตจร ทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลงให้ต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กัน และทำให้สำเนียงเพลงโดดเด่นขึ้น คือโน้ตเสียงมี ซึ่งเป็นโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียง ฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 2 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 6 คือ เร กับ ลา

เพลง เขมรเอบาง สองชั้น

ท่อน 1

----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
--- ด	- ด - ด	- ฟ ช ล	- ด - ร	- ฟ - ด	ร ฟ - ร	--- ด	--- ล
--- ล	- ล - ล	- ด - ล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
----	- ช - ด	----	- ช - ล	ด ล ช ฟ	ช ล - ช	ล ช ฟ ร	ฟ ด - ร

ท่อน 2

----	--- ด	--- ร	- ด ด ด	- ร - ด	- ล - ด	- ฟ ช ล	- ด - ร
----	- ด ด ด	ร ด ล ด	ร ฟ - ร	-- ร ด	ร ฟ --	- ด ด ด	- ร ด ล
--- ล	- ล - ล	- ด - ล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
----	- ช - ด	----	- ช - ล	ด ล ช ฟ	ช ล - ช	ล ช ฟ ร	ฟ ด - ร

เพลงเขมรเอบาง เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ทำนองเก่าสำเนียงเขมร ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครและได้มีนักดนตรีนำเพลงเขมรเอบางสองชั้นไปแต่งเป็นเพลงเกาหลายทางด้วยกันคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำเพลงเขมรเอบางสองชั้นมาพระราชนิพนธ์ ขยายเป็นอัตราสามชั้นและตัดลงชั้นเดียวครบเป็นเกา เมื่อ พ.ศ. 2473 พระราชนิพนธ์ใหม่ว่า “เขมรละออองค์” จางวางทั่ว พาทยโกศล นำไปแต่งเป็นเพลงเกา ท่อนแรกดำเนินทำนองธรรมดา ท่อนหลังเที่ยวกลับเป็นทางเปลี่ยน ยังคงเรียกชื่อตามแบบเดิมว่า เพลงเขมรเอบางเกา (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:33)

ลักษณะของเพลงเขมรเอบาง มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีความยาวเท่ากัน คือ ยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 และ 4 ของทั้ง 2 ท่อน เหมือนกัน โดยทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 4

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 2

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 3 - 4

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่า ลักษณะของเพลงเป็นเพลงทางพื้นกิ่งบังคับทาง โดยสามารถและวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เพลงเขมรเอาจาวงใช้โน้ต 5 เสียงหลักในบันไดเสียง ฟา คือ ฟา ซอล ลา โด เร ในเพลงนี้ไม่มีการใช้โน้ตเสียงรอง

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องไม่แลงเงาเป็นตำแหน่งโน้ตที่ไม่ได้ใช้ในเพลงนี้
 - เพลงจบด้วยเสียง เร ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ในบันไดเสียงฟา
 - เพลงขึ้นด้วยเสียง เร จบด้วยเสียง เร ในท่อนที่ 1 ในท่อนที่ 2 ขึ้นเสียง โด จบที่เสียงเร
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 13 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	---X	2
2	-XXX	-X-X	6
3	--XX	XX-X	2
4	---X	-X-X	2
5	-X-X	XX-X	1
6	---X	---X	2
7	-X-X	-X-X	3
8	----	-X-X	4
9	XXXX	XX-X	5
10	---X	-XXX	1
11	----	-XXX	1
12	--XX	XX--	1
13	-XXX	-XXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 , 8 และ 9 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 21 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	-----	--- ร	1
2	- ร ร ร	- ร - ร	1
3	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	2
4	-- ล ช	ฟ ช - ล	2
5	--- ดั	- ดั - ดั	1
6	- ฟ ช ล	- ดั - รั	2
7	- ฟิ - ดั	รั ฟิ - รั	1
8	--- ดั	--- ล	1
9	--- ล	- ล - ล	2
10	- ดั - ล	- ช - ฟ	2
11	-----	- ช - ดั	2
12	-----	- ช - ล	2
13	ดัล ช ฟ	ช ล - ช	2
14	ล ช ฟ ร	ฟ ด - ร	2
15	-----	--- ดั	1
16	--- รั	- ดั ดั ดั	1
17	- รั - ดั	- ล - ดั	1
18	-----	- ดั ดั ดั	1
19	รั ดั ล ดั	รั ฟิ - รั	1
20	-- รั ดั	รั ฟิ --	1
21	- ดั ดั ดั	- รั ดั ล	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย ในรูปแบบที่ 5 และ 9 มีรูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่เดียวกัน ต่างกันในระดับเสียงที่ใช้

ท่อน 1

----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
--- ดั	- ดั - ดั	- ฟ ช ล	- ดั - รั	- ฟิ - ดั	รั ฟิ - รั	--- ดั	--- ล
--- ล	- ล - ล	- ดั - ล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
-----	- ช - ดั	-----	- ช - ล	ดัล ช ฟ	ช ล - ช	ล ช ฟ ร	ฟ ด - ร

ท่อน 2

-----	--- ดั	--- รั	- ดั ดั ดั	- รั - ดั	- ล - ดั	- ฟ ช ล	- ดั - รั
-----	- ดั ดั ดั	รั ดัล ดั	รั ฟิ - รั	-- รั ดั	รั ฟิ --	- ดั ดั ดั	- รั ดัล
--- ล	- ล - ล	- ดั - ล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
-----	- ช - ดั	-----	- ช - ล	ดัล ช ฟ	ช ล - ช	ล ช ฟ ร	ฟ ด - ร

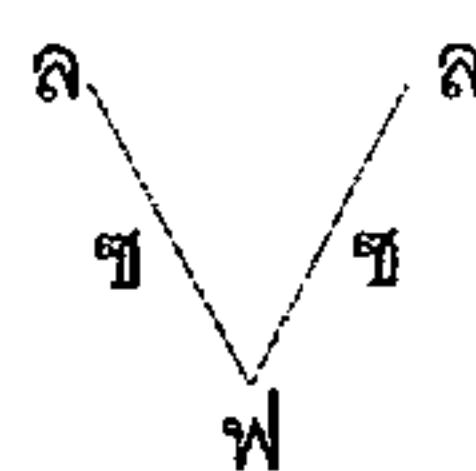
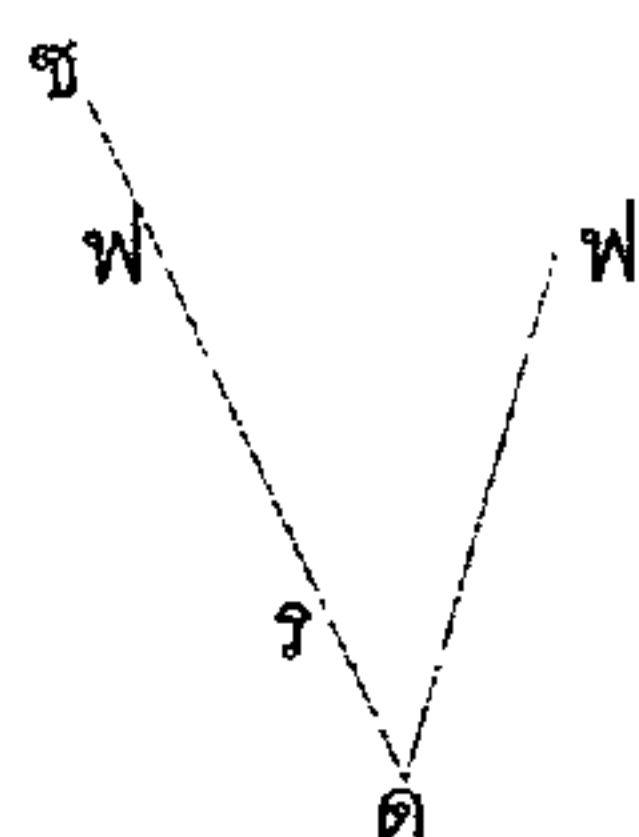
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (- XXX - X - X) (XXXX XX - X) (- - XX XX - X) และ (- X - X XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

- ช ฟ ร - ด - ฟ

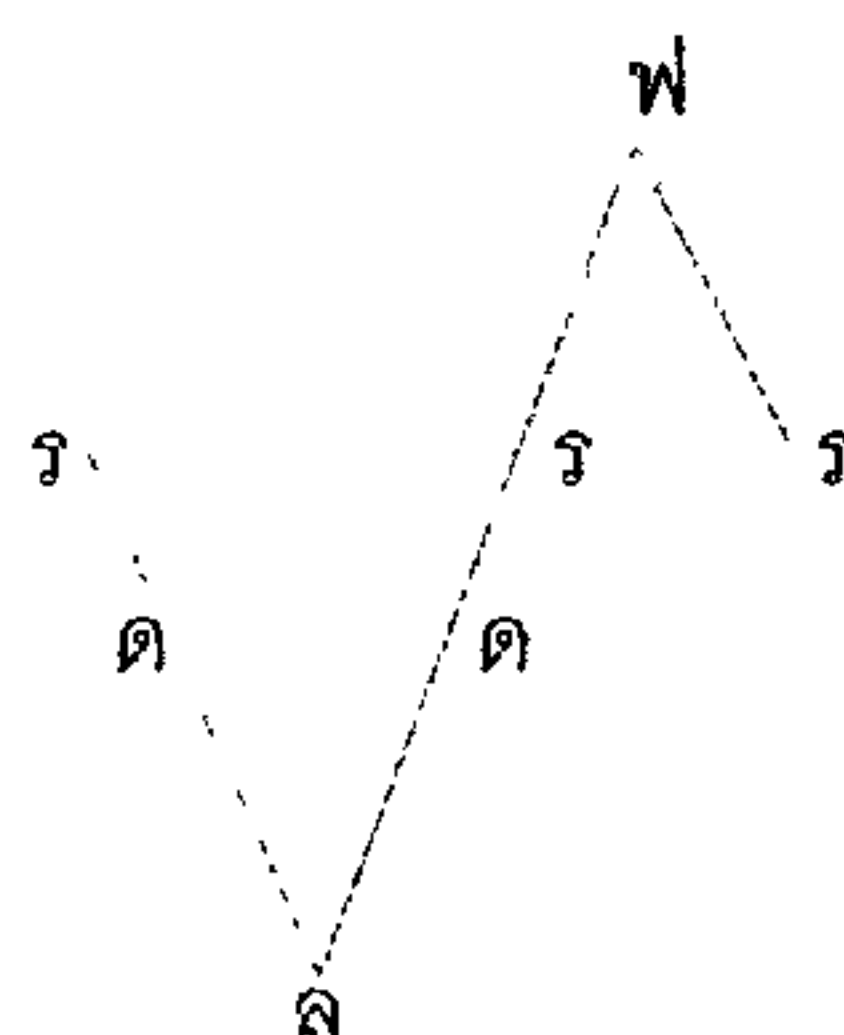
-- ล ช ฟ ช - ล

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร มีทำนองรูปสามเหลี่ยมหงายเริ่มจากที่เสียงสูงสุด เคลื่อนที่ลงมาที่เสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อนขึ้นกลับไปยังที่เสียงสูงสุด ดังรูปข้างบน

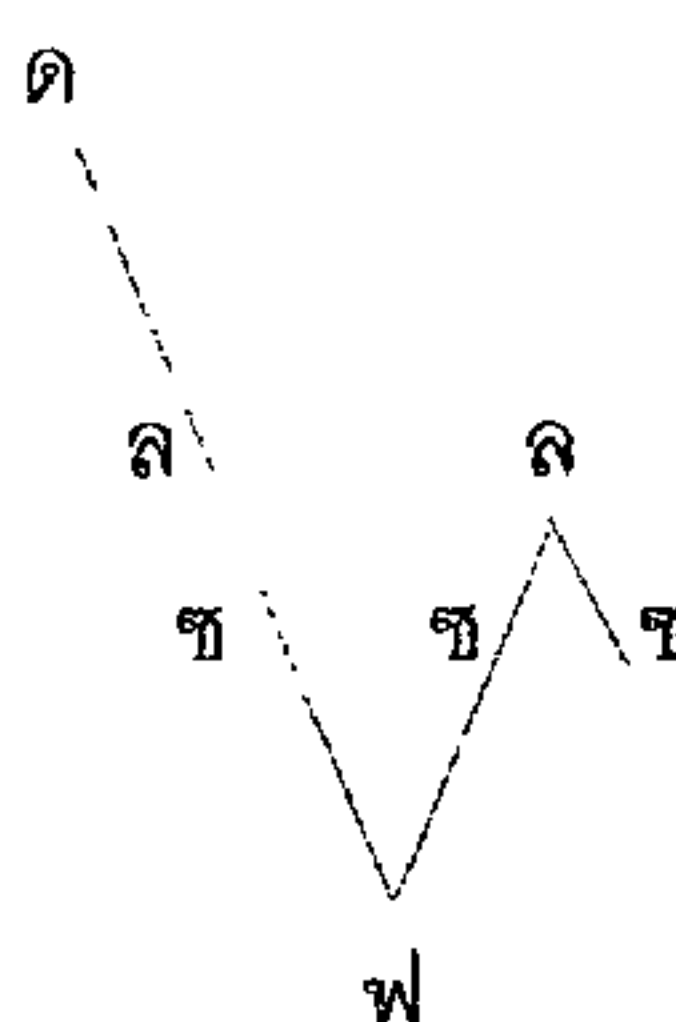
รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำในทำนอง

ริ ดัล ดัล ริ ฟิ - ริ

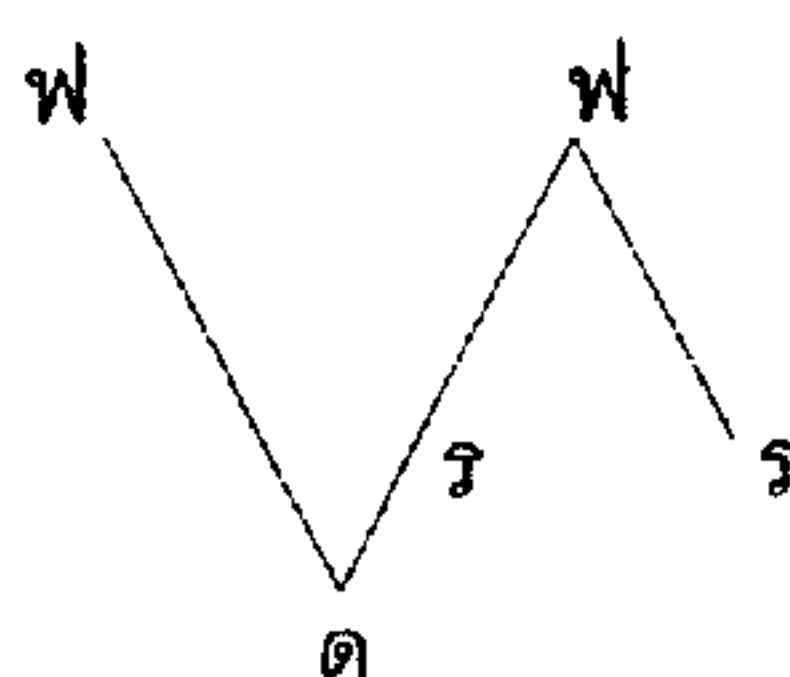
ทำนองเพลงที่น่าสนใจคือการใช้รูปแบบสามเหลี่ยมหงายและคว่ำในทำนอง คือทำนองเพลงที่เป็นสามเหลี่ยมหงายเริ่มที่เสียง เร เคลื่อนต่ำลงมาหาเสียง ลา แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปหาเสียง เร และที่เสียง เร นี้เอง เกิดรูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำโดย ทำนองเพลงเคลื่อนจากเสียง เร ขึ้นไปที่ไปหาเสียง ฟา แล้วกลับมาเสียง เร ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บอกสำเนียงเขมร ดังรูปข้างล่างบน

ดัล ชฟ ชล - ช

ทำนองรูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำในสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ เช่นเดียวกันกับทำนองข้างต้น

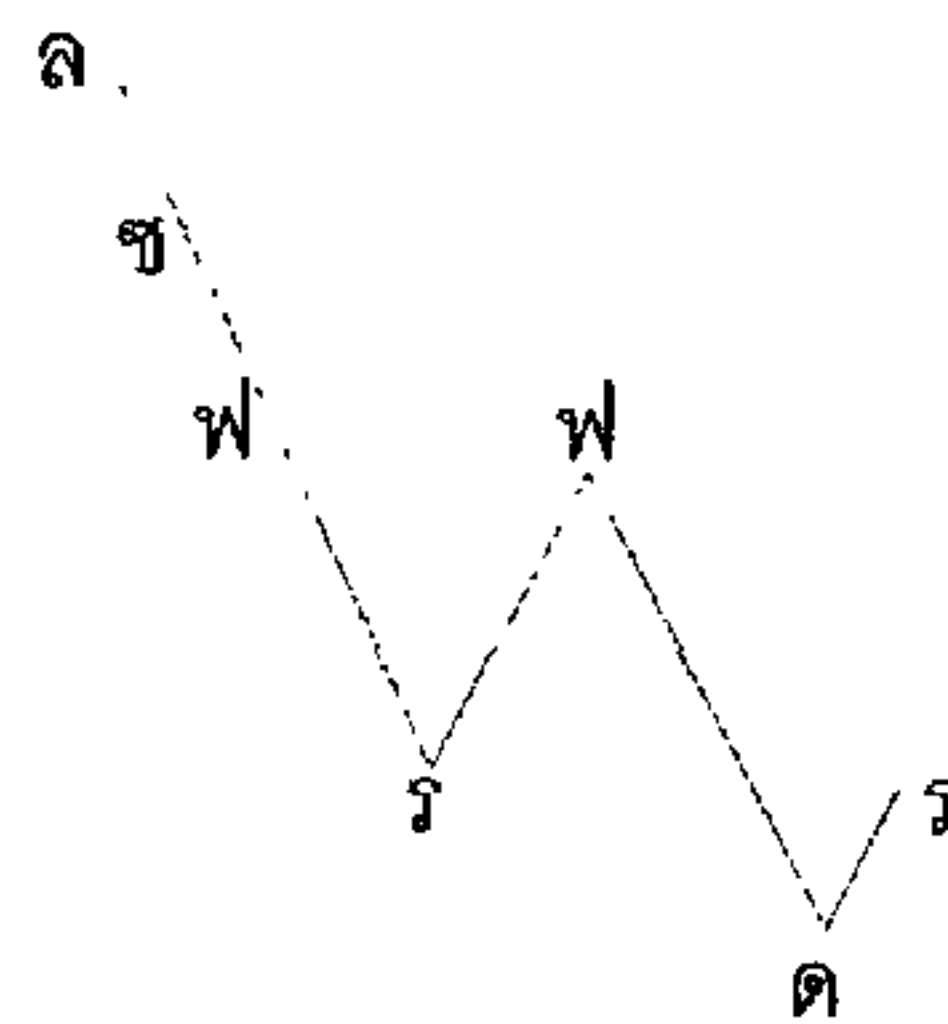
- ฟิ - ดัล ริ ฟิ - ริ

ทำนองรูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำในสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ เช่นเดียวกันกับทำนองข้างต้น
ทำนองรูปแบบสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ ทั้ง 3 ทำนอง มีรูปแบบทำนองและทิศทางคล้ายกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นและบอกสำเนียงเขมร

รูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลา

ลชฟร ฟด-ร

ทำนองรูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลา เป็นทำนองที่เด่นอีกทำนองหนึ่งของเพลงสำเนียงเขมร ทำนองนี้เป็นทำนองหลักที่สำคัญ เพราะเป็นทำนองจบของท่อนเพลง หรือจบเพลง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	---ร	-รรร	-ร-ร	ฟ6
2	-ชฟร	-ด-ฟ	ล-ฟ	ฟ-ด-ล	ฟ3
3	---ด	-ด-ด	-ฟชล	-ด-ร	ฟ6
4	-ฟ-ด	รฟ-ร	---ด	---ล	ฟ3
5	---ล	-ล-ล	-ด-ล	-ช-ฟ	ฟ1
6	-ชฟร	-ด-ฟ	ล-ฟ	ฟ-ด-ล	ฟ3
7	----	-ช-ด	----	-ช-ล	ฟ3
8	ดลชฟ	ฟ-ด-ฟ	ลชฟร	ฟ-ด-ล	ฟ6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	----	---ด	---ร	-ดดด	ฟ5
2	-ร-ด	-ล-ด	-ฟชล	-ด-ร	ฟ6
3	----	-ด-ด-ด	ร-ด-ล-ด	รฟ-ร	ฟ6
4	--ร-ด	รฟ--	-ด-ด-ด	-ร-ด-ล	ฟ3

5	--- ล	- ล - ล	- ด - ล	- ช - ฟ	ฟ1
6	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	ล ช ฟ	ฟ ช ล	ฟ3
7	----	- ช - ด	----	- ช - ล	ฟ3
8	ด ล ช ฟ	ล ช ฟ	ล ช ฟ ร	ฟ ช ล	ฟ6

- วรรค 5-8 ของทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเดียวกัน
- วรรคที่ 2 กับ วรรคที่ 6 ห้องที่ 3-4 ของท่อน 1 และ วรรคที่ 6 ของท่อนที่ เป็นทำนองเดียวกันที่ใช้จบวรรคหรือจบเพลง พบเห็นบ่อยในเพลงสำเนียงเขมร เช่น เพลงขอมทรงเครื่อง เขมรพวง เป็นทำนองหลักที่เด่นและสำคัญของเพลงสำเนียงเขมร
- วรรคที่ 4 ห้องที่ 1-2 ของท่อนที่ 1 เป็นทำนองที่เด่น เป็นทำนองเฉพาะที่พบในเพลงเขมร
- ทำนองของวรรคที่ 8 ของทั้ง 2 ท่อน เป็นทำนองเฉพาะในเพลงสำเนียงเขมร ทำนองในห้องที่ 2 และ 4 เป็นกระสวนจังหวะที่ทำให้เกิดลักษณะเด่น บ่งบอกความเป็นเขมร
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ ฟา ลา โด เร

เพลง เขมรพวง สองชั้น

ท่อน 1

----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร
- ฟ - ด	- ร - ฟ	- ล ช ฟ	- ด - ร	-- ด ล	- ด --	- ช - ล	- ช - ด
--- ด	- ด - ด	- ร ด ล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
--- ล	- ล - ล	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	--- ฟ	--- ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ

ท่อน 2

----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ล ช ฟ	- ร - ฟ	-- ล ช	ช ช - ล
----	ด ด ด ด	--- ร	ด ม ร ร	----	- ด - ล	ช ล ด ล	ช ฟ - ช
----	----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ร	----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร
--- ด	--- ม	--- ช	--- ร	--- ฟ	--- ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ
- ล ด ร	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	- ร ฟ ช	ฟ ร ฟ ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ
- ล ด ร	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	- ร ฟ ช	ฟ ร ฟ ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ

เพลงเขมรพวง เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ร้องและบรรเลงกันมานาน มาเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับเพลงร้องสำหรับประกอบรูปภาพ (ตาโบลวิวัฒน์) ขึ้นถวายในการรับรองแขกบ้านแขกเมืองชาวต่างประเทศ ซึ่งมีอยู่ 8 เรื่องด้วยกัน แต่โดยเฉพาะในเรื่องขอมดำดิน ทรงบรรจุทำนองเขมรพวงให้ร้องในบทของพระปทุม (ท้าวพันธุ) ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก นักดนตรีก็จำเอาไปร้องกันได้จนติดปาก จนทำให้ผู้ที่ไม่รู้จักชื่อเพลงของเดิม เรียกเพลงเขมรพวงไปตามบทร้องว่า เขมรพระปทุม และเรียกกันต่อไป เมื่อราว พ.ศ. 2460 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองเพลงเขมรพวงหรือเขมรพระปทุมสองชั้น มาแต่งขยายเป็นสามชั้น โดยประดิษฐ์ให้มีสำนวนทำนองเป็นทางกรอสำเนียงเขมร แบบเดียวกับเพลงเขมรเลียนนคร และเรียกชื่อตามของเดิมว่า เพลงเขมรพวง นอกจากนี้ราว พ.ศ. 2460-2462 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต โปรดให้จางวางทั่ว พาทยโกศล แต่งขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยให้ทำนองเที่ยวต้นและเที่ยวกลับไม่ซ้ำกัน เวลาบรรเลงและขับร้องจะดำเนินทำนอง 2 เที่ยว เพลงทางนี้เมื่อรวมทั้งเถาจะมีความยาวรวม 12 ท่อน (ณรงค์ชัย ปิฎกธิด.ม.ป.ป.:30)

ลักษณะของเพลงเขมรพวง มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน แต่ละท่อนมีความยาวไม่เท่ากัน คือ ท่อน 1 มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ส่วนท่อนที่ 2 มีความยาว 6 บรรทัด หรือเท่ากับ 48 ห้องเพลง บรรทัดที่ 5 - 6 ของท่อนที่ 2 มีทำนองซ้ำกัน เป็นการเน้นทำนองเพลงให้เด่นขึ้น ใช้หน้าทับปรบไก่ สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เพลงเขมรพวงใช้โน้ต 5 เสียงหลักในบันไดเสียง ฟา คือ ฟา ซอล ลา โด เร โดยมีโน้ตเสียง มี เป็นโน้ตรอง

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงาไม่เข้มเป็นตำแหน่งโน้ตเสียงรอง
- เพลงจบด้วยโน้ตเสียง ฟา ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ในบันไดเสียงฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 15 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	3
2	- XXX	- X - X	9
3	--- X	--- X	6
4	- X - X	- X - X	4
5	-- XX	- X --	1
6	--- X	- X - X	2
7	-- XX	XX - X	2
8	- XXX	XXXX	3
9	XXXX	- X - X	4
10	----	XXXX	1
11	----	- X - X	1
12	XXXX	X X - X	1
13	----	----	1
14	XXXX	XXXX	1
15	--- X	XXXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 , 3 , 4 และ 9 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 29 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- ฟ	2
2	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	2
3	--- ซ	--- ล	1
4	--- คํ	--- รํ	1
5	- ฟ - คํ	- รํ - ฟ	1

6	- ลํ ํ ฝ	- ดํ - ํ	1
7	- - ดํ ฅ	- ดํ - -	1
8	- ฅ - ฅ	- ฅ - ดํ	1
9	<u>- - - ด</u>	<u>- ดํ - ดํ</u>	1
10	- ํ ดํ ฅ	- ฅ - ฝ	1
11	- ฅ ฝ ร	- ด - ฝ	1
12	- - ฅ ฅ	ฝ ฅ - ฅ	2
13	<u>- - - ฅ</u>	<u>- ฅ - ฅ</u>	1
14	- ฅ ดํ ฅ	ฅ ฅ ฝ ร	1
15	- - - ฝ	- - - ด	2
16	ร ด ฅ ด	- ร - ฝ	4
17	- ฅ ฅ ฝ	- ร - ฝ	1
18	- - - -	ดํ ดํ ดํ ดํ	1
19	- - - ํ	ดํ ํ ํ ํ	1
20	- - - -	- ดํ - ฅ	1
21	ฅ ฅ ดํ ฅ	ฅ ฝ - ฅ	1
22	ด ร ฝ ฅ	ฅ ฅ ฝ ร	1
23	- - - -	- - - ํ	1
24	- ํ ํ ํ ํ	- ํ - ํ	1
25	- - - ดํ	- - - ํ	1
26	- - - ํ	- - - ํ	1
27	- ร ฝ ฅ	ฝ ร ฝ ด	2
28	- ฅ ด ร	- ฝ - ฅ	2
29	- ฅ - ฅ	- ฝ - ร	2

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย ไม่มีทำนองที่โดดเด่นเป็นพิเศษ มีหลายๆ รูปแบบ
ทำนองที่เป็นทำนองเฉพาะบ่งบอกสำเนียงเพลง นอกจากนี้ยังมีรูปแบบทำนองที่เหมือนกันแต่
ต่างเสียงกัน ได้แก่

- รูปแบบทำนองที่ 3 กับ 4
- รูปแบบทำนองที่ 9 กับ 13

- รูปแบบทำนองที่ 2 กับ 24
- รูปแบบทำนองที่ 15 กับ 26

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- XXX - X - X) (XXXX - X - X) และ (- - XX XX - X)

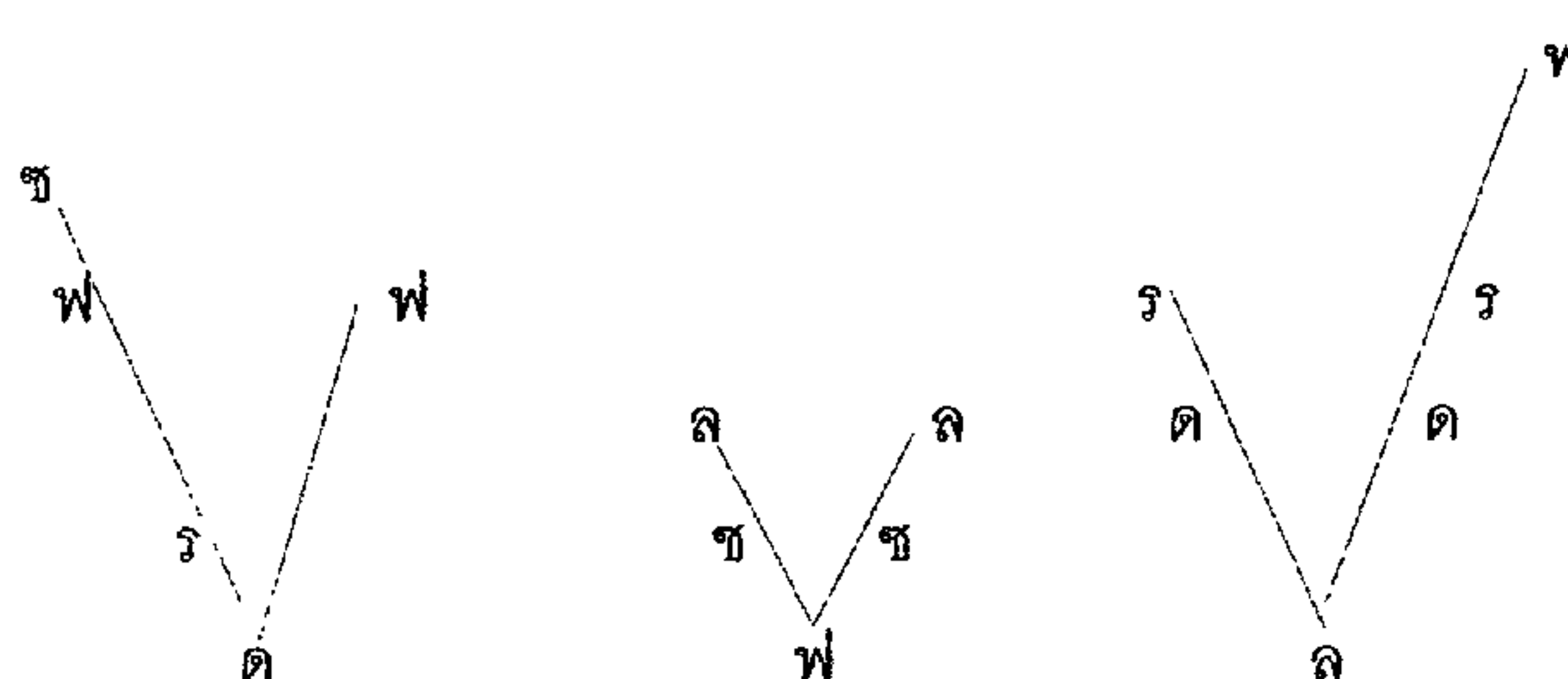
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหาย

- ช ฟ ร - ด - ฟ

- ล ช ฟ ช - ล

ร ด ล ด - ร - ฟ

ทำนองรูปสามเหลี่ยมหายเริ่มจากที่เสียงสูงสุด เคลื่อนที่ลงมาที่เสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อนขึ้น กลับไปยังที่เสียงสูงสุด (ดังรูปข้างบน) ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร พบในเพลงสำเนียงเขมร เช่น เพลงเขมรเอวบาง

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	ฟ1
2	--- ช	--- ล	--- ด	--- รั	ฟ6
3	- ฟ - ด	- รั - ฟ	- ล ช ฟ	- ด - รั	ฟ6
4	-- ด ล	- ด --	- ช - ล	- ช - ด	ฟ5
5	--- ด	- ด - ด	- รั ด ล	- ช - ฟ	ฟ1
6'	- ช ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล	ฟ3
7	--- ล	- ล - ล	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	ฟ6
8	--- ฟ	--- ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ	ฟ1

	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	-----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	ฟ1
2	- ล ช ฟ	- ร - ฟ	- - ล ช	ฟ ช - ล	ฟ3
3	--- ด	--- ม	--- ช	--- ร	ฟ6
4	--- ฟ	--- ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ	ฟ1
5	- ล ด ร	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	ฟ6
6	- ร ฟ ช	ฟ ร ฟ ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ	ฟ1
7	- ล ด ร	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	ฟ6
8	- ร ฟ ช	ฟ ร ฟ ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ	ฟ1

- ทำนองเพลงทั้ง 2 ท่อนขึ้นเหมือนกันจบเหมือนกัน
- วรรคที่ 6 ท่อนที่ 1 ใน 2 ห้องท้าย กับวรรคที่ 2 ท่อนที่ 2 ใน 2 ห้องท้าย มีทำนองเดียว และเป็นทำนองหลักที่พบบ่อยๆ ตอนจบวรรคหรือจบเพลงในเพลงสำเนียงเขมร
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ ฟา ลา โด เร
- ทั้ง 2 ท่อนขึ้นเสียง ฟา จบ และจบด้วยเสียง ฟา

เพลง เขมรปากท่อ สองชั้น

-----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล	- ช ฟ ร	- ฟ - ร	- ด ด ด	- ร ด ล
-----	-----	- ฟ - ฟ	--- ช	- ล ช ฟ	ช ล - ช	--- ฟ	--- ร
-----	-----	- ฟ - ด	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ด	- ร - ฟ	--- ร
- ช - ช	--- ล	--- ด	--- ร	ด ล - ด	ร ฟ - ร	--- ด	--- ล

เพลงเขมรปากท่อ เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ทำนองเก่า สำเนียงเขมร นักดนตรีไม่ทราบนามแต่งขึ้นและตั้งชื่อเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ชาวเขมร ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลปากท่อ จังหวัดราชบุรี สันนิษฐานจากสำนวนทำนองว่า เป็นเพลงที่แต่งในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เพลงนี้นอกจากจะนิยมบรรเลงกันโดยทั่วไปแล้ว ยังนิยมนำไปบรรเลงขับร้องประกอบการแสดง โขนละคร ด้วยในสมัยรัชกาลที่ 6 มีนักดนตรีหลายท่านนำเพลงเขมรปากทอสองชั้นทำนองเก่าสำเนียงเขมรไปแต่งขยายเป็นอัตราจังหวะสามชั้นและแต่งตัดเป็นชั้นเดียวครบถ้วนหลายทางด้วยกัน คือ

ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ทางของจางวางทั่ว พาทยโกศล และทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งแต่งไว้เมื่อ พ.ศ. 2461

ลักษณะของเพลงเขมรปากท่อ มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- เพลงจบด้วยเสียง ลา ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	---X	1
2	-XXX	-X-X	2
3	-XXX	-XXX	1
4	----	----	2
5	-X-X	---X	3
6	-XXX	XX-X	1
7	---X	---X	3
8	-X-X	-X-X	2
9	XX-X	XX-X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 5 และ 7 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 14 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	---ล	1
2	-ลลล	-ล-ล	1
3	-ขฟร	-ฟ-ร	1
4	-ดัดัด	-รัดล	1
5	-ฟ-ฟ	---ข	1
6	-ลขฟ	ขล-ข	1
7	---ฟ	---ร	1
8	-ฟ-ด	-ด-ด	1
9	-ร-ด	-ล-ด	1
10	-ร-ฟ	---ร	1
11	-ข-ข	---ล	1
12	---ด	---ร	1
13	ดล-ด	รฟ-ร	1
14	---ด	---ล	1

รูปแบบของทำนองเพลงนี้มีหลากหลายทำนอง ไม่มีรูปแบบทำนองใดซ้ำกันเลย

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงลำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

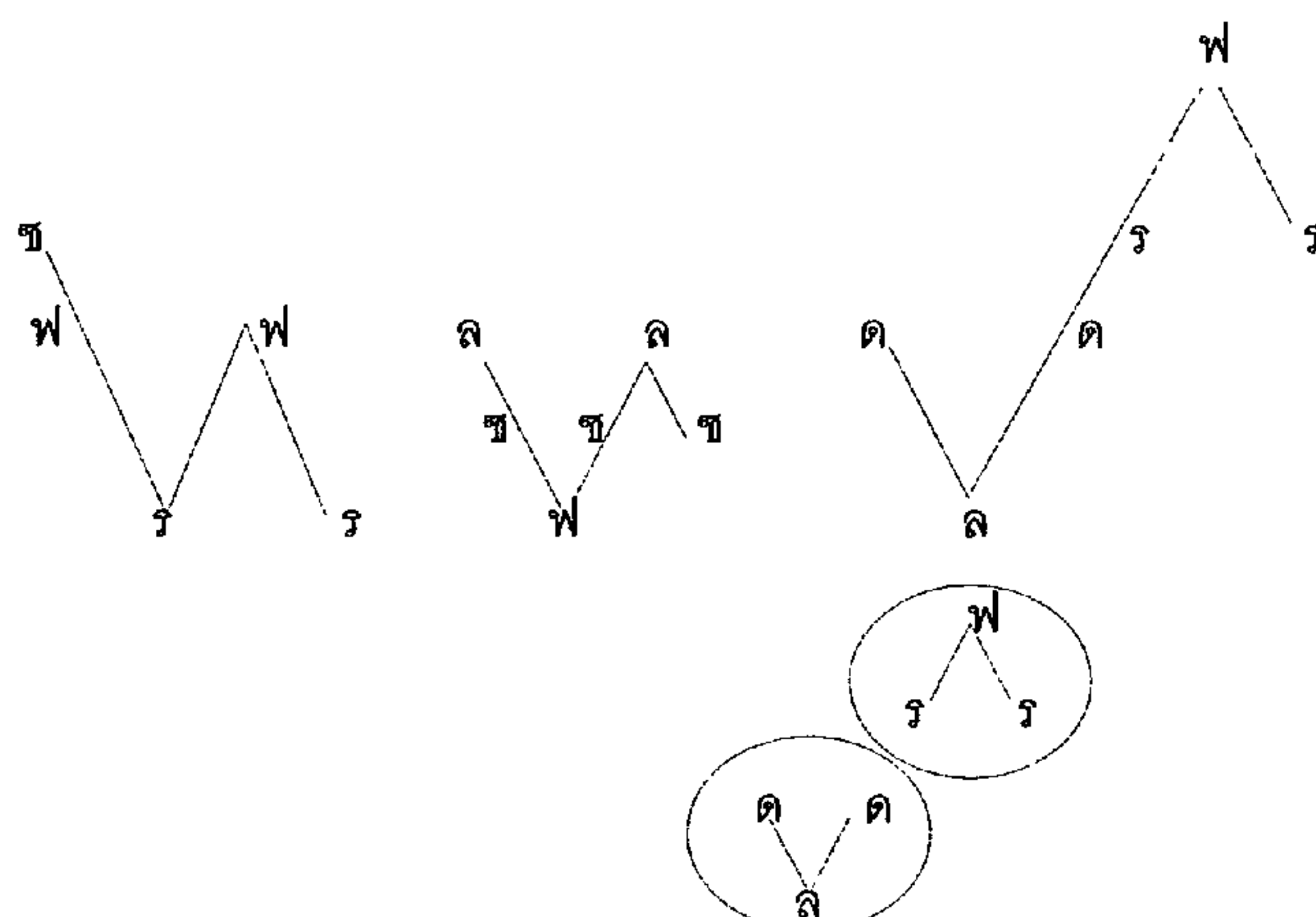
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- XXX - X - X) (- XXX XX - X) และ (XX - X XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปแบบสลับมหายและควาในทำนอง

- ช ฟ ร - ฟ - ร

- ล ช ฟ ช ล - ช

ดํ ฌ - ดํ ฌ ฟ - ฌ

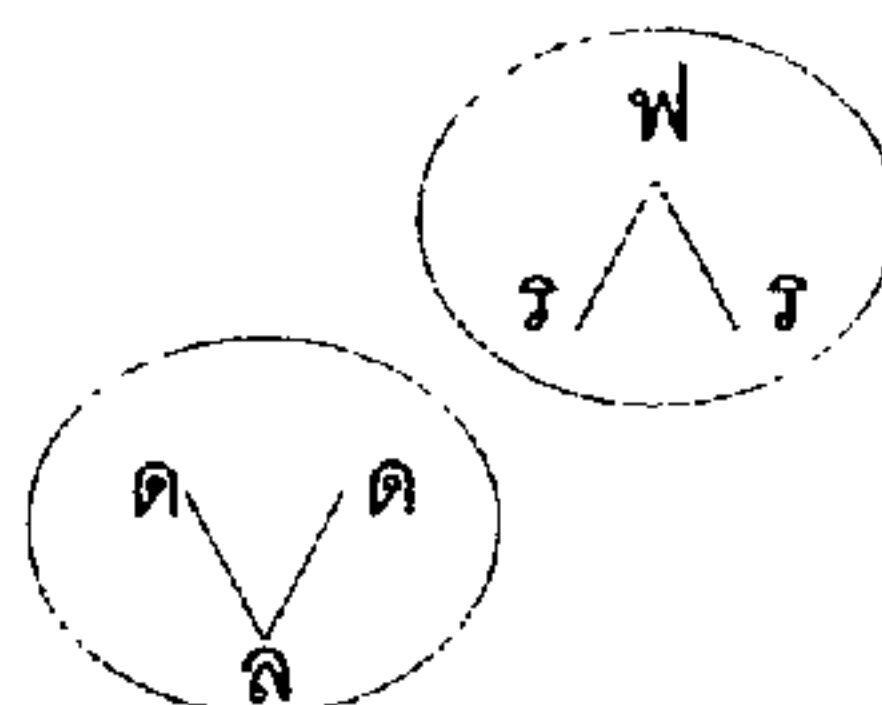
ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร ทำนองเพลงที่น่าสนใจคือการใช้รูปแบบสลับมหายและควาในทำนอง คือทำนองเพลงที่เป็นสลับมหายเริ่มที่เสียงสูง เคลื่อนต่ำลงมาหาเสียงต่ำ แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปหาเสียงที่สูงกว่า แล้วเคลื่อนกลับลงมาที่เสียงต่ำอีกครั้ง ดังรูปข้างล่างบน

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล	ฟ3
2	- ช ฟ ร	- ฟ - ร	- ดํ ดํ ดํ	- ฌ ดํ ล	ฟ3
3	----	----	- ฟ - ฟ	--- ช	ฟ2
4	- ล ช ฟ	ช ล - ช	--- ฟ	--- ร	ฟ6
5	----	----	- ฟ - ด	- ด - ด	ฟ5
6	- ร - ด	- ล - ด	- ร - ฟ	--- ร	ฟ6
7	- ช - ช	--- ล	--- ดํ	--- ฌ	ฟ6
8	ดํ ล - ดํ	ฌ ฟ - ฌ	--- ดํ	--- ล	ฟ3

- วรรคที่ 8 ทำนอง 2 ห้องแรก จะมีกระสวนจังหวะที่ทำให้เกิดลักษณะเด่น บ่งบอกความเป็นเขมร มีรูปแบบสลับมหายและควา ห้องที่ 1 ขึ้นโด จบ โด ห้องที่ 2 ขึ้นเร จบ เร ดังรูป

- วรรคที่ 6 ใน 2 ห้องท้าย กับวรรคที่ 8 ห้องที่ 2 มีรูปแบบทิศทางเดียวกัน เป็นรูปสามเหลี่ยม

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 2, 3, 5, 6 คือ ซอล ลา โด เร

- เพลงขึ้นด้วยเสียง ลา และจบด้วยเสียง ลา

เพลง เขมรโพธิสัตว์ สองชั้น

ท่อน 1

-- ด ฟ	ซ ล ท ด	--- ร	- ด ด ด	- ร - ด	- ล - ฟ	--- ร	- ด - ล
----	ซ ฟ ซ ล	ด ร ด ล	- ซ - ฟ	ล ซ ฟ ร	- ด - ฟ	-- ล ซ	ฟ ซ - ล
----	ซ ฟ ซ ล	- ด - ร	- ด - ฟ	--- ร	- ด - ฟ	--- ร	- ด - ล
--- ล	- ล - ล	ซ ล ด ร	ด ล ด ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ ซ --	ล ซ ด ล	- ซ - ฟ

ท่อน 2

--- ด	ร ม ฟ ซ	--- ล	- ซ ซ ซ	- ร - ด	ด ด - ร	ร ร - ฟ	ฟ ฟ - ซ
----	- ฟ - ล	--- ซ	- ฟ - ร	----	ซ ล ด ร	ด ร ฟ ร	ฟ ด - ร
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ร	ฟ ร ด ล	- ด - ร	-- ซ ฟ	ร ฟ - ซ
----	ฟ ซ ล ด	- ร - ด	- ล - ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ ซ --	ล ซ ด ล	- ซ - ฟ

ท่อน 3

-- ด ฟ	ซ ล ท ด	--- ร	- ด ด ด	- ร - ด	- ล - ด	- ล - ร	- ด ด ด
--- ฟ	--- ด	--- ล	- ด --	- ร - ด	- ล - ด	--- ร	- ร - ร
- ฟ - ร	- ด - ร	- ด - ฟ	----	- ล ซ ฟ	- ร - ฟ	--- ซ	- ล --
- ด - ล	- ซ - ล	- ซ - ด	----	- ร - ด	- ล - ด	--- ร	ด ร - ฟ
----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ฟ - ร	- ด - ฟ	--- ร	ด ล - ด
----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด	- ฟ - ร	- ด - ฟ	--- ร	- ด - ล
- ด ด ด	- ล - ด	- ล ร ด	- ล ล ล	- ซ ฟ ร	- ฟ - ร	- ด ด ด	- ร ด ล
----	--- ล	- ล ล ล	- ล - ล	- ซ ฟ ร	- ฟ - ร	- ด ด ด	- ร ด ล
----	ด ล ซ ฟ	- ฟ ซ ล	ซ ล ด ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ ซ --	ล ซ ด ล	- ซ - ฟ

เพลงเขมรโพธิสัตว์ เพลงเถา นายช้อย สุนทรวาทิน แต่งเป็นเพลงเถาเมื่อต้นรัชกาลที่ 5 โดยแต่งจากเพลงเขมรโพธิสัตว์สองชั้นทำนองเก่า ที่ใช้ประกอบการแสดงละคร ทำนองทางร้อง พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) เป็นผู้แต่ง ต่อมาใน พ.ศ. 2474 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ให้เป็นทางที่บรรเลงด้วยแตรว

ลักษณะของเพลงเขมรโพธิสัตว์ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 3 ท่อน 2 ท่อนแรกมีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด เท่ากับ 32 ห้องเพลง ส่วนท่อน 3 มีความยาว 9 บรรทัด เท่ากับ 72 ห้องเพลง สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร โดยมีโน้ตเสียง ที่ เป็นเสียงรอง

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องที่แลเงาไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรอง
 - เพลงจบด้วยเสียง ฟา ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 23 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	-- XX	XXXX	2
2	--- X	- XXX	3
3	- X - X	- X - X	8
4	--- X	- X - X	6
5	----	XXXX	5
6	XXXX	- X - X	6
7	-- XX	XX -X	2
8	XXXX	XXXX	1
9	XXXX	XX --	3
10	--- X	XXXX	2

11	- X - X	XX - X	1
12	XX - X	XX - X	1
13	- - - -	- X - X	1
14	XXXX	XX - X	1
15	- - - X	- - - X	4
16	- X - X	- XXX	1
17	- X - X	- - - -	2
18	- - - X	- X - -	1
19	- - - X	XX - X	2
20	- - - -	- - - X	3
21	- XXX	- X - X	7
22	- XXX	- XXX	3
23	- XXX	XXXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 3 , 4 , 5 , 6 และ 21 จะมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 53 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- - ด ฟ	ช ล ท ดั	2
2	- - - รุ	- ดั ดั ดั	2
3	- รุ - ดั	- ล - ฟิ	1
4	- - - รุ	- ดั - ล	3
5	- - - -	ช ฟ ช ล	2
6	ดั รุ ดั ล	- ช - ฟ	1
7	ล ช ฟ ร	- ด - ฟ	1
8	- - ล ช	ฟ ช - ล	1
9	- ดั - รุ	- ดั - ฟิ	1
10	- - - รุ	- ดั - ฟิ	1

11	---ล	-ล-ล	1
12	ชลดํริ	ดํลดํช	1
13	ลชฟร	ฟช--	2
14	ลชดํล	-ช-ฟ	3
15	---ด	รμφช	1
16	---ล	-ชชช	1
17	-ร-ด	ดด-ร	1
18	รร-ฟ	ฟฟ-ช	1
19	----	-ฟ-ล	1
20	---ช	-ฟ-ร	1
21	----	ชุลดร	1
22	ดรฟร	ฟด-ร	1
23	---ล	---ด	2
24	---ฟ	---ร	1
25	ฟรดล	-ด-ร	1
26	--ชฟ	รฟ-ช	1
27	----	ฟชลดํ	1
28	-ริ-ดํ	-ล-ช	2
29	-ริ-ดํ	-ล-ดํ	3
30	-ล-ริ	-ดํดํดํ	1
31	---ฟิ	---ดํ	1
32	---ริ	-ริ-ริ	1
33	-ฟ-ร	-ด-ร	1
34	-ด-ฟ	----	1
35	-ลชฟ	-ร-ฟ	1
36	---ช	-ล--	1
37	-ดํ-ล	-ช-ล	1
38	-ช-ดํ	----	1
39	---ริ	ดํริ-ฟิ	1
40	----	---ฟิ	1

41	- ฟี ฟี ฟี	- ฟี - ฟี	1
42	- ฟี - รั	- ดั - ฟี	1
43	--- รั	ดั ล - ดั	2
44	----	--- ดั	1
45	- ดั ดั ดั	- ดั - ดั	1
46	- ดั ดั ดั	- ล - ดั	1
47	- ล รั ดั	- ล ล ล	1
48	- ช ฟ ร	- ฟ - ร	1
49	- ดั ดั ดั	- รั ดั ล	1
50	----	--- ล	1
51	- ล ล ล	- ล - ล	2
52	----	ดั ล ช ฟ	2
53	- ฟ ช ล	ช ล ดั ช	1

รูปแบบของทำนองเพลงมีความหลากหลายในทำนอง การซ้ำทำนองมีไม่มากนัก

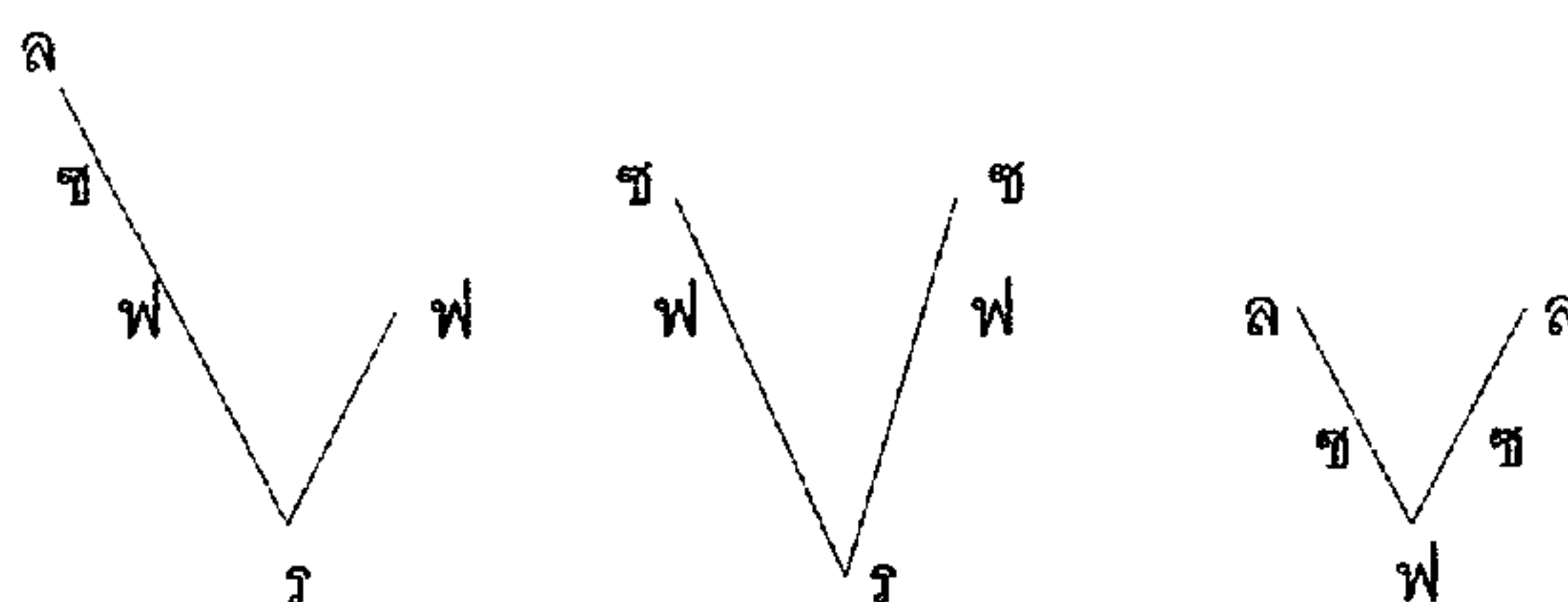
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

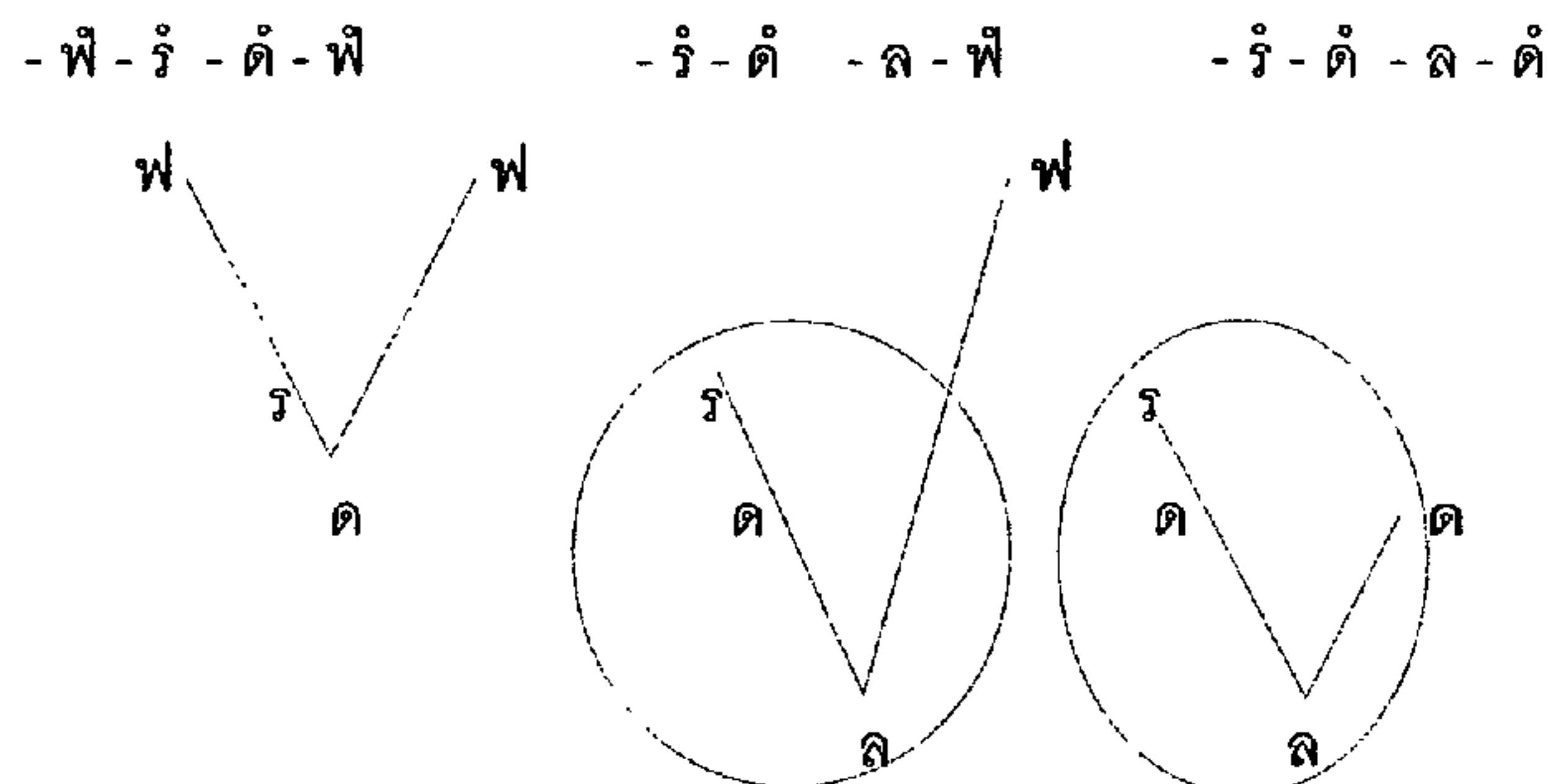
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 5 รูปแบบ คือ (- XXX - X - X) (XXXX - X - X) (- - XX XX - X) (- X - X - X - X) และ (- - - X XX - X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

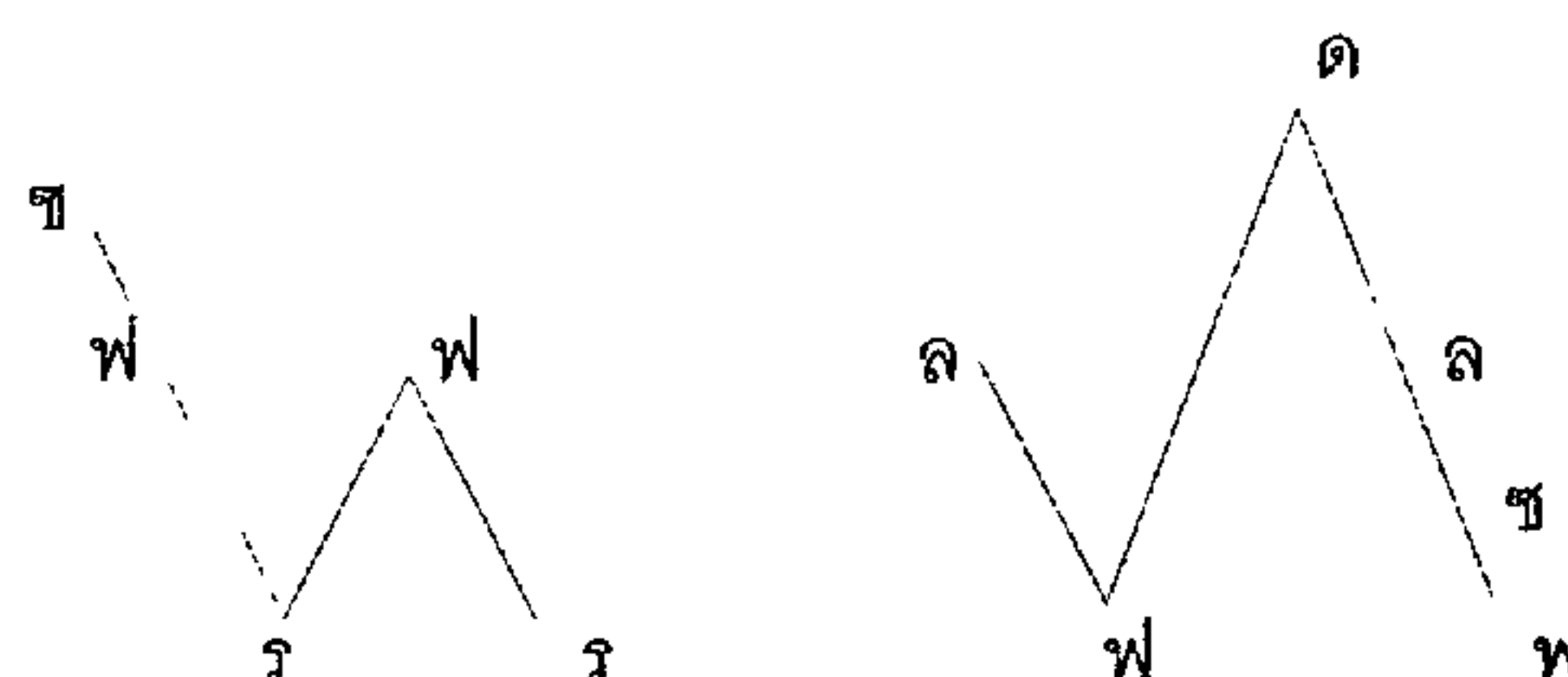
รูปสามเหลี่ยมหมาย

- ล ช ฟ - ร - ฟ - - ช ฟ ร ฟ - ช - - ล ช ฟ ช - ล

ทำนองรูปสามเหลี่ยมหมายถึงเริ่มจากที่เสียงสูงสุด เคลื่อนที่ลงมาถึงเสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อนขึ้นกลับไปยังที่เสียงสูงสุด (ดังรูปข้างบน) ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกลำเนียงเขมร ในวงกลมให้สังเกตว่าทั้ง 2 ทำนองมีที่มาของโน้ต 3 เสียงเหมือนกัน มีทิศทางเดียวกัน แต่เสียงสุดท้ายต่างกัน

ทำนองเพลงที่น่าสนใจคือการใช้รูปแบบสามเหลี่ยมหมายถึงและคว่ำในทำนอง คือทำนองเพลงที่เป็นสามเหลี่ยมหมายถึงเริ่มที่เสียงสูง เคลื่อนต่ำลงมาหาเสียงต่ำ แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปหาเสียงที่สูงกว่า แล้วเคลื่อนกลับลงมาที่เสียงต่ำอีกครั้ง ดังรูปข้างบน

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 34 วรรคเพลง ดังนี้

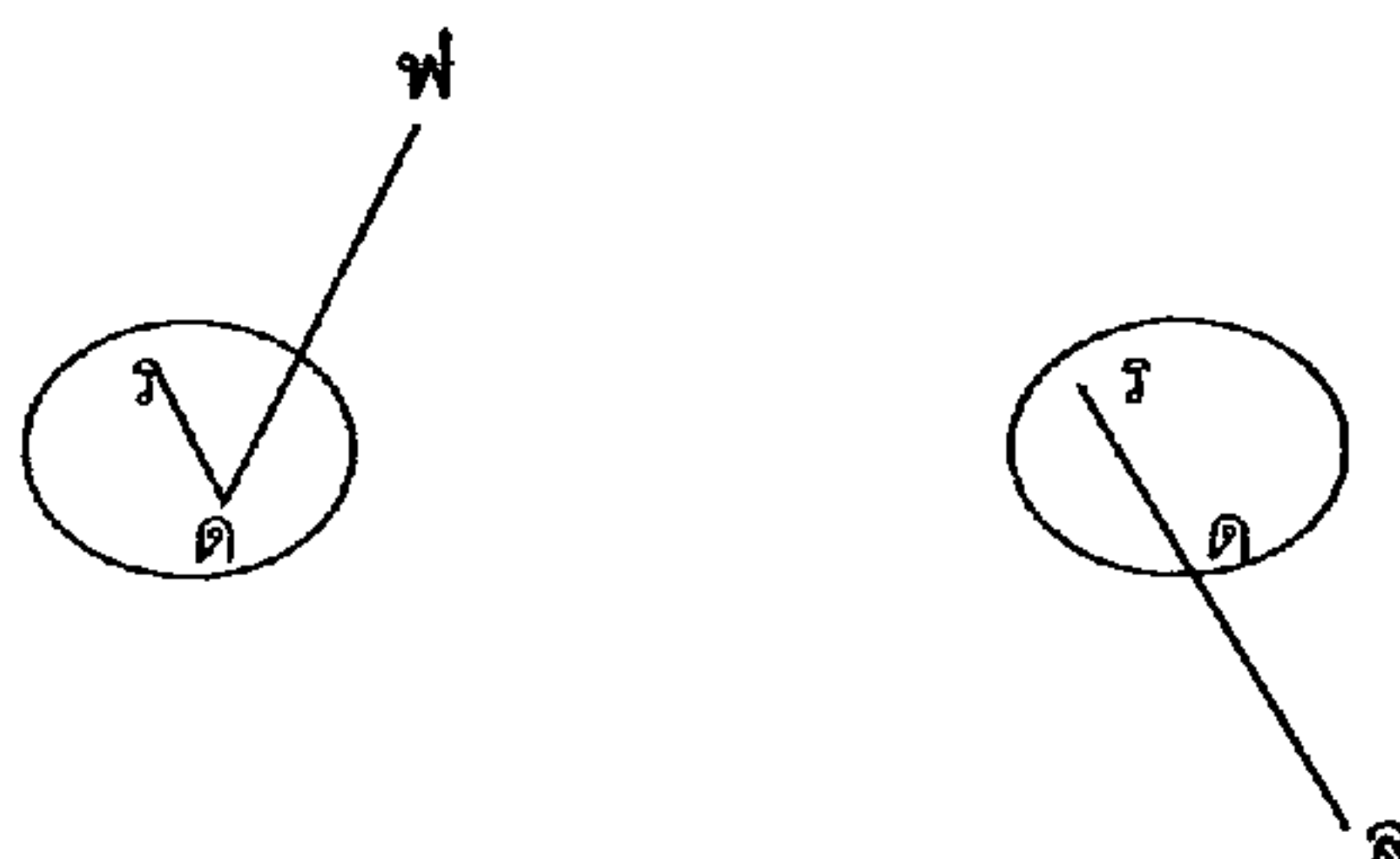
- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 3 มี 18 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	-- ด ฟ	ช ล ท ด	--- ร	- ด ด ด	ฟ5
2	- ร - ด	- ล - ฟ	--- ร	- ด - ล	ฟ3
3	----	ช ฟ ช ล	ด ร ด ล	- ช - ฟ	ฟ1

4	ลชฟร	-ด-ฟ	--ลช	ฟช-ล	ฟ3
5	-----	ชฟชล	-ดํ-รํ	-ดํ-ฟํ	ฟ1
6	----รํ	-ดํ-ฟํ	----รํ	-ดํ-ล	ฟ3
7	----ล	-ล-ล	ชลดํรํ	ดํลดํช	ฟ2
8	ลชฟร	ฟช--	ลชดํล	-ช-ฟ	ฟ1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	---ด	รมฟช	---ล	-ชชช	ฟ2
2	-ร-ด	ดด-ร	รร-ฟ	ฟฟ-ช	ฟ2
3	-----	-ฟ-ล	---ช	-ฟ-ร	ฟ6
4	-----	ชลุดร	ดรฟร	ฟด-ร	ฟ6
5	---ล	---ด	---ฟ	---ร	ฟ6
6	ฟรดล	-ด-ร	--ชฟ	รฟ-ช	ฟ2
7	-----	ฟชลดํ	-รํ-ดํ	-ล-ช	ฟ3
8	ลชฟร	ฟช--	ลชดํล	-ช-ฟ	ฟ1
ทำนองเพลงท่อนที่ 3					
1	--ดฟ	ชลทดํ	----รํ	-ดํดํดํ	ฟ5
2	-รํ-ดํ	-ล-ดํ	-ล-รํ	-ดํดํดํ	ฟ5
3	---ฟํ	---ดํ	---ล	-ดํ--	ฟ5
4	-รํ-ดํ	-ล-ดํ	----รํ	-รํ-รํ	ฟ6
5	-ฟ-ร	-ด-ร	-ด-ฟ	-----	ฟ1
6	-ลชฟ	-ร-ฟ	---ช	-ล--	ฟ3
7	-ดํ-ล	-ช-ล	-ช-ดํ	-----	ฟ5
8	-รํ-ดํ	-ล-ดํ	----รํ	ดํรํ-ฟํ	ฟ1
9	-----	---ฟํ	-ฟํฟํฟํ	-ฟํ-ฟํ	ฟ1
10	-ฟํ-รํ	-ดํ-ฟํ	----รํ	<u>ดํล-ดํ</u>	ฟ5
11	-----	---ดํ	-ดํดํดํ	-ดํ-ดํ	ฟ1
12	-ฟํ-รํ	-ดํ-ฟํ	----รํ	<u>-ดํ-ล</u>	ฟ3
13	-ดํดํดํ	-ล-ดํ	-ลรํดํ	-ลลล	ฟ3
14	-ชฟร	-ฟ-ร	-ดํดํดํ	-รํดํล	ฟ3
15	-----	---ล	-ลลล	-ล-ล	ฟ3

16	- ช ฟ ร	- ฟ - ร	- ดี้ ดี้	- รั ดี้	ฟ3
17	----	ดิล ช ฟ	- ฟ ช ล	ช ล ดี้	ฟ2
18	ล ช ฟ ร	ฟ ช - -	ล ช ดี้	- ช - ฟ	ฟ1

- วรรคสุดท้ายทั้ง 3 ท่อน ซึ่งเป็นวรรคจบมีทำนองเหมือนกัน ซึ่งเป็นลักษณะเด่น
- วรรคที่ 4 ท่อนที่ 1 ใน 2 ห้องท้าย เป็นทำนองหลักที่พบบ่อยๆ ตอนจบวรรคหรือจบเพลงในเพลงสำเนียงเขมร เช่น เพลงขอมทรงเครื่อง เพลงเขมรพวง
- รูปแบบทำนองของวรรคที่ 6 ใน 2 ห้องแรก และ 2 ห้อง หลังมีกระสวนจังหวะเดียวกัน โน้ต 2 เสียงแรกก็เหมือนกัน ต่างกันที่เสียงที่ 3 หรือ ลูกตก โดยทำนองที่เริ่มมาจากทำนองโน้ตเดียวกันแล้วแยกเสียงลูกตกในตอนท้าย ทำนองที่ 1 ขึ้นไปที่เสียงสูง(รูปสามเหลี่ยม) ทำนองที่ 2 ลงมาที่เสียงต่ำ ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองที่เด่นอีกทำนองหนึ่ง ดังรูปข้างล่าง

- วรรคที่ 10 และ 12 ท่อนที่ 3 มีทำนองน่าสนใจ คือ มีทำนองใน 3 ห้องแรกเหมือนกันแต่ในห้องสุดท้ายที่ขีดเส้นได้ นั้น มีทำนองและลูกตกที่ต่างกัน
- วรรคที่ 14 และ 16 มีรูปแบบทำนองเดียวกัน
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ ฟา ซอล ลา โด เร
- ทั้ง 3 ท่อนขึ้นเสียง โด และจบด้วยเสียง ฟา

เพลง เขมรกำปอ สองชั้น

--- ฟ	-- ชล	- ดํ ชล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ฟ --	- ช - ล	ช ฟ - ช
-- ฟ ร	- ฟ --	ฟ ร - ฟ	- ร - ด	- ร ด ล	- ด --	- ร - ฟ	ร ด - ร
-- ฟ ร	- ฟ --	ฟ ร - ฟ	- ร - ด	- ร ด ล	- ด --	- ร - ฟ	ร ด - ร

เพลงเขมรกำปอ เพลงเถา นายเถีร ปี่เพราะ นำเพลงเขมรกำปอชั้นเดียว ทำนองเก่า
สำเนียงเขมร ซึ่งเป็นเพลงที่นิยมนำมาบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงละครมาแต่โบราณ มาแต่ง
ขยายเป็นอัตราจังหวะสองชั้นและสามชั้นตามลำดับ ทั้งทางดนตรีและทางขับร้อง ครบเป็นเถา
เมื่อ พ.ศ. 2482 (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:26)

ลักษณะของเพลงเขมรกำปอ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 3
บรรทัด เท่ากับ 24 ห้องเพลง หรือเท่ากับ 3 จังหวะหน้าทับ จุดเด่น คือ ภาระสวนจังหวะและการซ้ำ
ทำนอง ใช้หน้าทับพิเศษ (เขมร) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะ
หน้าทับเขมร

-	+	-	+	-	+	-	+
----	-โจ๊ะ- จ๊ะ	-โจ๊ะ- จ๊ะ	- ดิง - ทัง	-โจ๊ะ- จ๊ะ	- ดิง - ทัง	- ดิง - ทัง	-โจ๊ะ- จ๊ะ

- เครื่องหมายจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จับ

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทาง โดยสามารถ
วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา และ เสียงโด โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องไม่แลเงาเป็นตำแหน่งโน้ตที่ไม่ได้ใช้ในเพลงนี้
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 6 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	-- XX	1
2	- XXX	- X - X	1
3	- XXX	- X --	3
4	- X - X	XX - X	3
5	-- XX	- X --	2
6	XX - X	- X - X	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 3 - 6 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 8 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ฟ	-- ซ ล	1
2	- ดั ซ ล	- ซ - ฟ	1
3	- ซ ฟ ร	- ฟ --	1
4	- ซ - ล	ซ ฟ - ซ	1
5	-- ฟ ร	- ฟ --	2
6	ฟ ร - ฟ	- ร - ด	2
7	- ร ด ล	- ด --	2
8	- ร - ฟ	ร ด - ร	2

รูปแบบทำนองที่มีการซ้ำทำนองได้แก่ รูปแบบที่ 5 - 8 ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหลักของเพลง และเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

--- ฟ	-- ชล	- ด ชล	- ช - ฟ	- ช ฟ ร	- ฟ --	- ช - ล	ช ฟ - ช
-- ฟ ร	- ฟ --	ฟ ร - ฟ	- ร - ด	- ร ด ล	- ด --	- ร - ฟ	ร ด - ร
-- ฟ ร	- ฟ --	ฟ ร - ฟ	- ร - ด	- ร ด ล	- ด --	- ร - ฟ	ร ด - ร

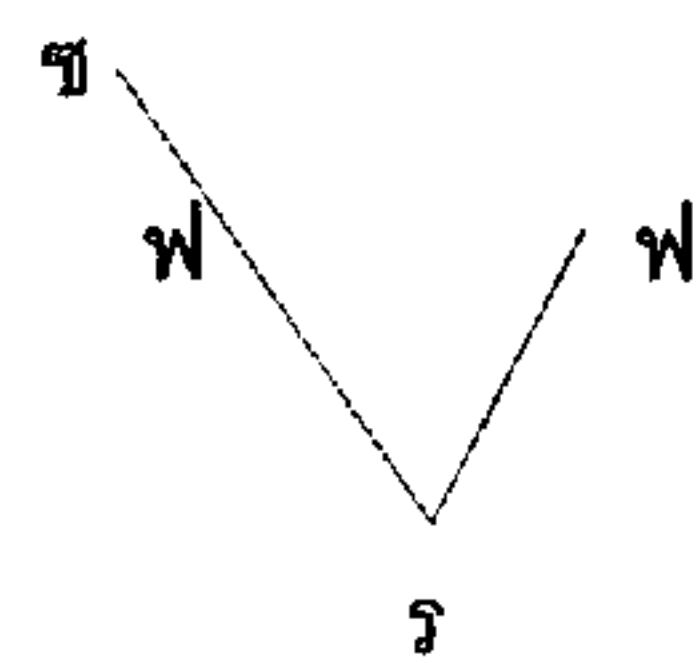
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (- XXX - X --) (- -- X XX - X) (- -- XX - X --) และ (- X - X - X - X)

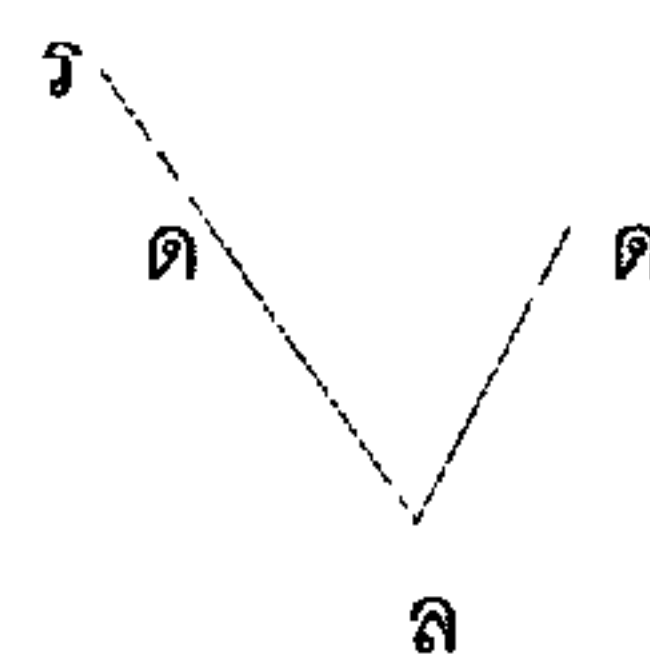
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

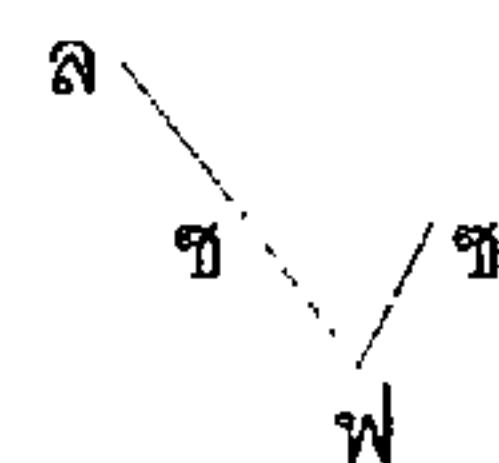
- ช ฟ ร - ฟ --

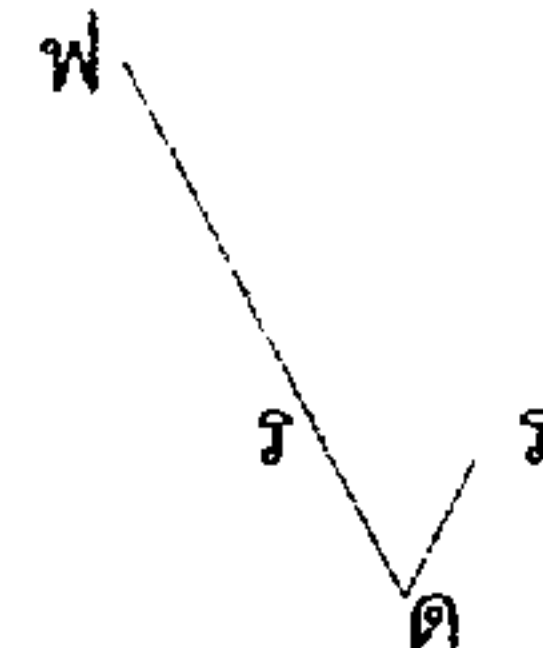
- ร ด ล - ด --

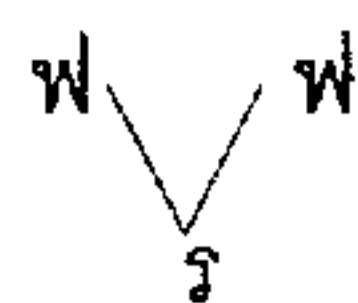
--- ล ช ฟ - ช

- ฟ ร ด - ร --

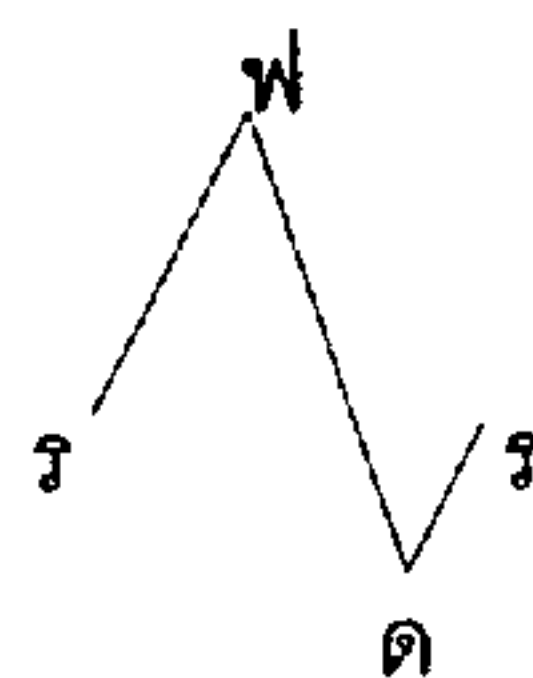
-- ฟ ร - ฟ --

ทำนองรูปสามเหลี่ยมหงาย เริ่มจากที่เสียงสูงสุด เคลื่อนที่ลงมาที่เสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อนขึ้นกลับไปยังที่เสียงสูงสุด (ดังรูปข้างบน) ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

- ร - ฟ - ด - ร

ทำนองเพลงที่น่าสนใจคือการใช้รูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำและในทำนอง คือ ทำนองเพลงที่เป็นสามเหลี่ยมคว่ำเริ่มที่เสียงต่ำ เคลื่อนขึ้นหาเสียงสูง แล้วเคลื่อนกลับลงมาที่เสียงต่ำกว่า แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปที่เสียงสูงอีกครั้งหนึ่ง ดังรูปข้างล่างบน

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 6 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	--- ฟ	-- ซ ล	- ดํ ซ ล	- ซ - ฟ	ฟ1
2	- ซ (ฟ ร	- ฟ) --	- ซ - ล	(ซฟ - ซ)	ฟ2
3	-- ฟ ร	- ฟ) --	ฟ ร - ฟ)	- ร - ด	ฟ5
4	- ร (ด ล	- ด) --	- ร - ฟ	(ร ด- ร)	ฟ6
5	-- (ฟ ร	- ฟ) --	ฟ ร - ฟ)	- ร - ด	ฟ5
6	- ร (ด ล	- ด) --	- ร - ฟ	(ร ด- ร)	ฟ6

- ในวงเล็บเป็นกระสวนจังหวะที่เด่น ทำให้ทำนองเพลงบ่งบอกความเป็นเขมรได้ชัดเจน
- วรรคที่ 2 ,4 และ 6 มีรูปแบบจังหวะเดียวกัน โดยวรรคที่ 4 และ 6 มีรูปแบบทำนองเดียวกัน
- วรรคที่ 3 และ 5 มีรูปแบบจังหวะและทำนองเช่นเดียวกัน
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ฟา จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 5, 6 คือ ฟา ซอล ลา โด เร

เพลง เขมรอมตึกสองชั้น

ท่อน 1

----	----	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	- ซ ซ ซ	ล ดํ - ล	- ดํ ฟ ซ	ล ซ ฟ ร
----	----	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	- ซ ซ ซ	ล ดํ - ล	- ดํ ฟ ซ	ล ซ ฟ ร
-- รํ รํ	มํ รํ ดํ ล	ซ ฟ ซ ล	- ดํ - รํ	- มํ รํ ดํ	- รํ --	มํ ดํ รํ มํ	- ซํ - รํ
-- รํ รํ	มํ รํ ดํ ล	ซ ฟ ซ ล	- ดํ - รํ	- มํ รํ ดํ	- รํ --	มํ ดํ รํ มํ	- ซํ - รํ

ท่อน 2

----	----	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ช ฟ ร	- ฟ --	- ฟ - ช	- ล - ร
----	----	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ช ฟ ร	- ฟ --	- ฟ - ช	- ล - ร
-- รั รั	มี รั ดั ล	ช ฟ ช ล	- ดั - รั	- มี รั ดั	- รั --	มี ดั รั มี	- ชั - รั
-- รั รั	มี รั ดั ล	ช ฟ ช ล	- ดั - รั	- มี รั ดั	- รั --	มี ดั รั มี	- ชั - รั

เพลงเขมรอมตึก เพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงเขมรมีลีลาจังหวะคึกคักเร้าใจ เป็นเพลง 4 ท่อน ม.ล. ต่วนศรี วรวรรณ แต่งทำนองสำหรับใช้บรรเลงประกอบละครหลวงนฤมิตร ซึ่งจัดแสดงที่โรงละครปรีดาฉาย เพลงนี้บางท่านอธิบายว่า พื้นฐานของทำนองเดิมเป็นเพลงเก่าสำเนียงเขมร (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.: 33)

ลักษณะของเพลงเขมรอมตึก มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน แต่ละท่อนมีความยาว 4 บรรทัด เท่ากับ 32 ห้องเพลง หรือเท่ากับ 4 หน้าทับ สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ ใช้หน้าทับเขมร จุดเด่นของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน แต่ละท่อนมีประโยคหลักอยู่ 2 ประโยคหลัก คือ ประโยคที่ 1 เรียกว่าประโยคขึ้นเพลงได้แก่บรรทัดที่ 1 และ 2 ของทั้ง 2 ท่อน ส่วนที่เพลงเป็นประโยคจบเพลงได้แก่ บรรทัดที่ 3 และ 4 ของทั้ง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีทำนองจบเหมือนกัน ใช้หน้าทับพิเศษ (เขมร) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับเขมร

-	+	-	+	-	+	-	+
----	- ใจะ- ใจะ	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ

- เครื่องหมายจังหวะจิง (-) หมายถึง จิง (+) หมายถึง จับ

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทาง โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคือลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	-----	-----	4
2	XXXX	- X - X	10
3	- XXX	XX - X	2
4	- XXX	XXXX	2
5	- - XX	XXXX	4
6	- XXX	- X - -	6
7	- XXX	- X - X	2
8	- X - X	- X - X	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 6 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 10 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	ด ร ด ฟ	- ช - ล	2
2	- ช ช ช	ล ด - ล	2
3	- ด ฟ ช	ล ช ฟ ร	2
4	- - ร ร	ม ร ด ล	4
5	ช ฟ ช ล	- ด - ร	4
6	- ม ร ด	- ร - -	4
7	ม ด ร ม	- ช - ร	4
8	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	2
9	- ช ฟ ร	- ฟ - -	2
10	- ฟ - ช	- ล - ร	2

รูปแบบของทำนองจะมีลักษณะการซ้ำทำนอง โดยเฉพาะรูปแบบทำนองที่ 4 – 7 นั้นมีการซ้ำถึง 4 ครั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่สำคัญและบ่งบอกสำเนียงเพลงเขมร

ท่อน 1

----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	- ช ช ช	ล ตี - ล	- ตี ฟ ช	ล ช ฟ ร
----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	- ช ช ช	ล ตี - ล	- ตี ฟ ช	ล ช ฟ ร
-- รี้ รี้	มี รี้ ตี ล	ช ฟ ช ล	- ตี - รี้	- มี รี้ ตี	- รี้ --	มี ตี รี้ มี	- ชี้ - รี้
-- รี้ รี้	มี รี้ ตี ล	ช ฟ ช ล	- ตี - รี้	- มี รี้ ตี	- รี้ --	มี ตี รี้ มี	- ชี้ - รี้

ท่อน 2

----	----	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ช ฟ ะ	- ฟ --	- ฟ - ช	- ล - ร
----	----	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ช ฟ ะ	- ฟ --	- ฟ - ช	- ล - ร
-- รี้ รี้	มี รี้ ตี ล	ช ฟ ช ล	- ตี - รี้	- มี รี้ ตี	- รี้ --	มี ตี รี้ มี	- ชี้ - รี้
-- รี้ รี้	มี รี้ ตี ล	ช ฟ ช ล	- ตี - รี้	- มี รี้ ตี	- รี้ --	มี ตี รี้ มี	- ชี้ - รี้

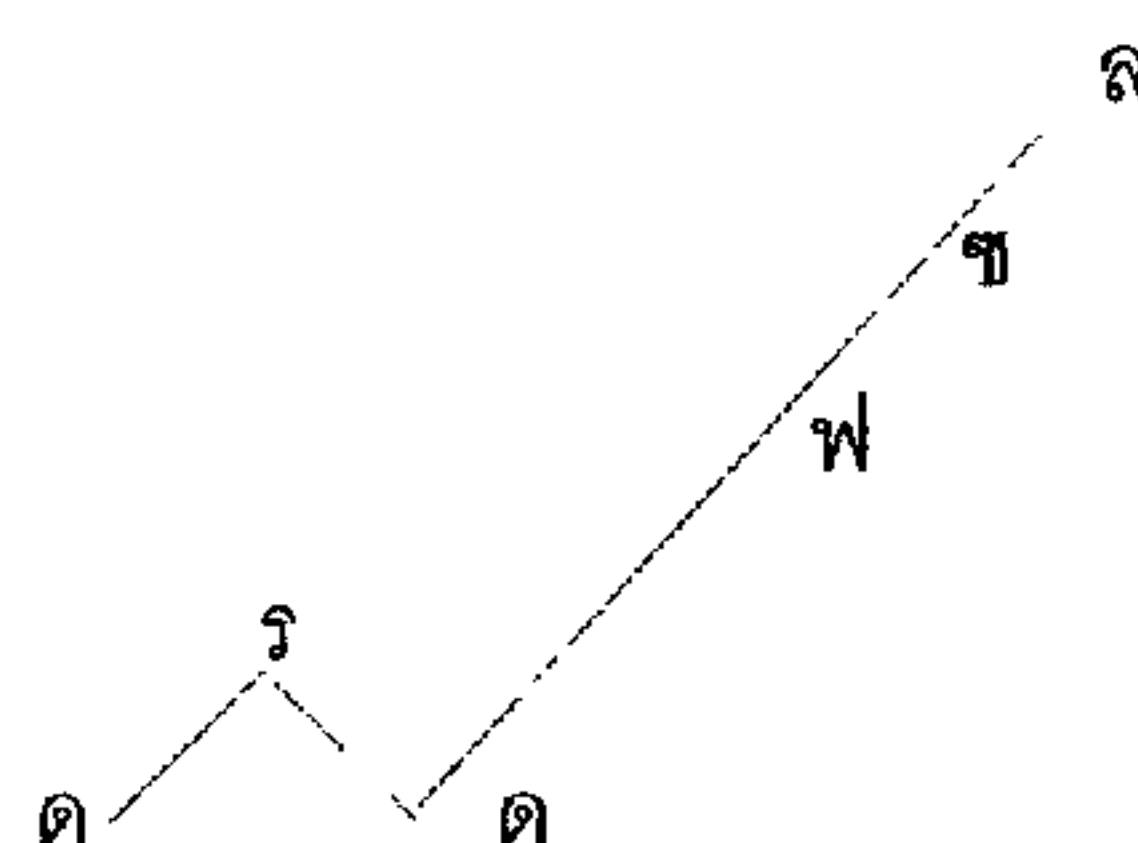
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (XXXX - X - X) (- XXX XX - X) (- XXX XXXX) และ (- XXX - X --)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย

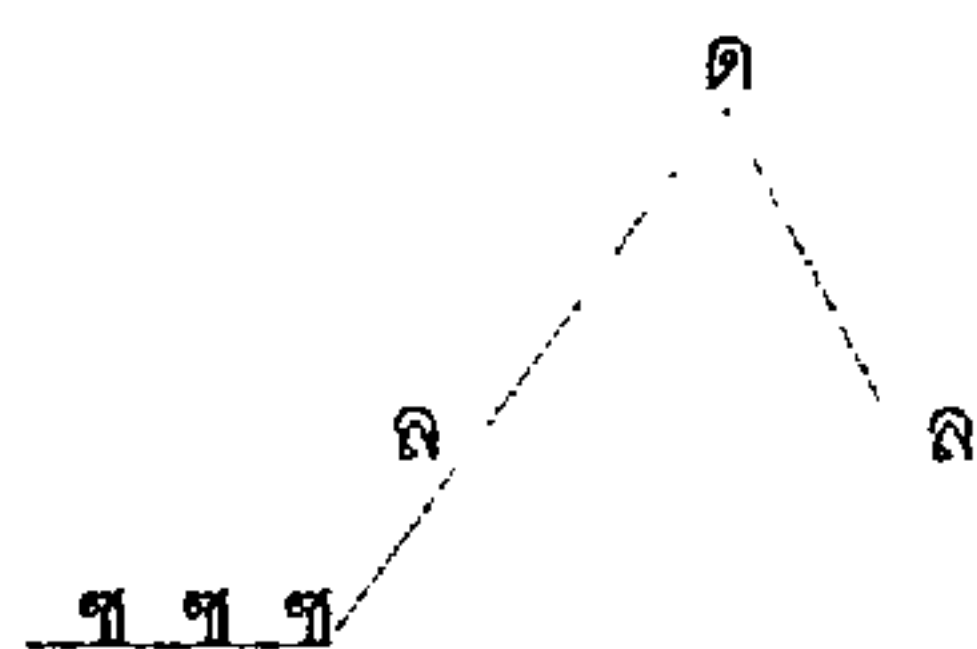
ด ร ด ฟ - ช - ล

มีทิศทางจากเสียงต่ำแล้วขยับเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำแล้วเคลื่อนที่ขึ้นไปที่สูงเป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย ดังรูปข้างบน

รูปสามเหลี่ยม

- ซ ซ ซ ล ด - ล

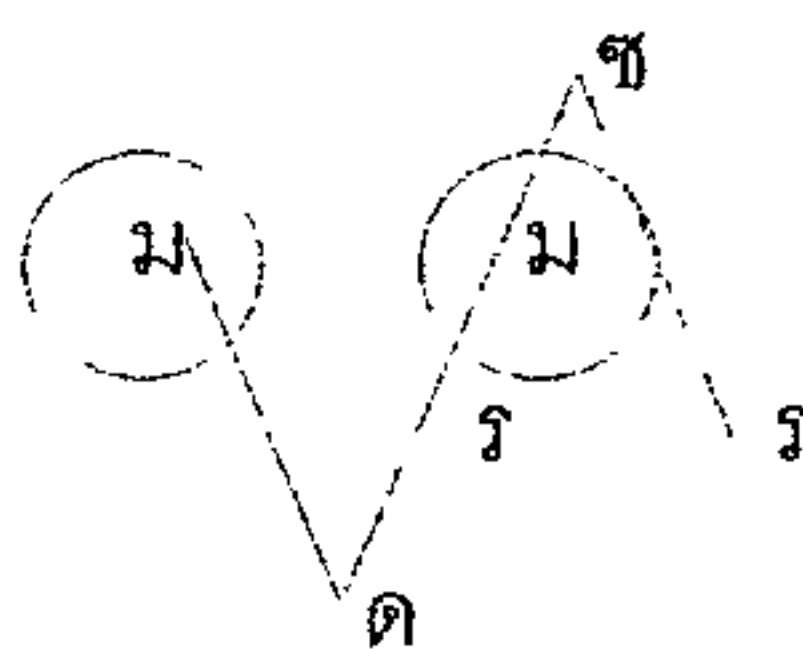
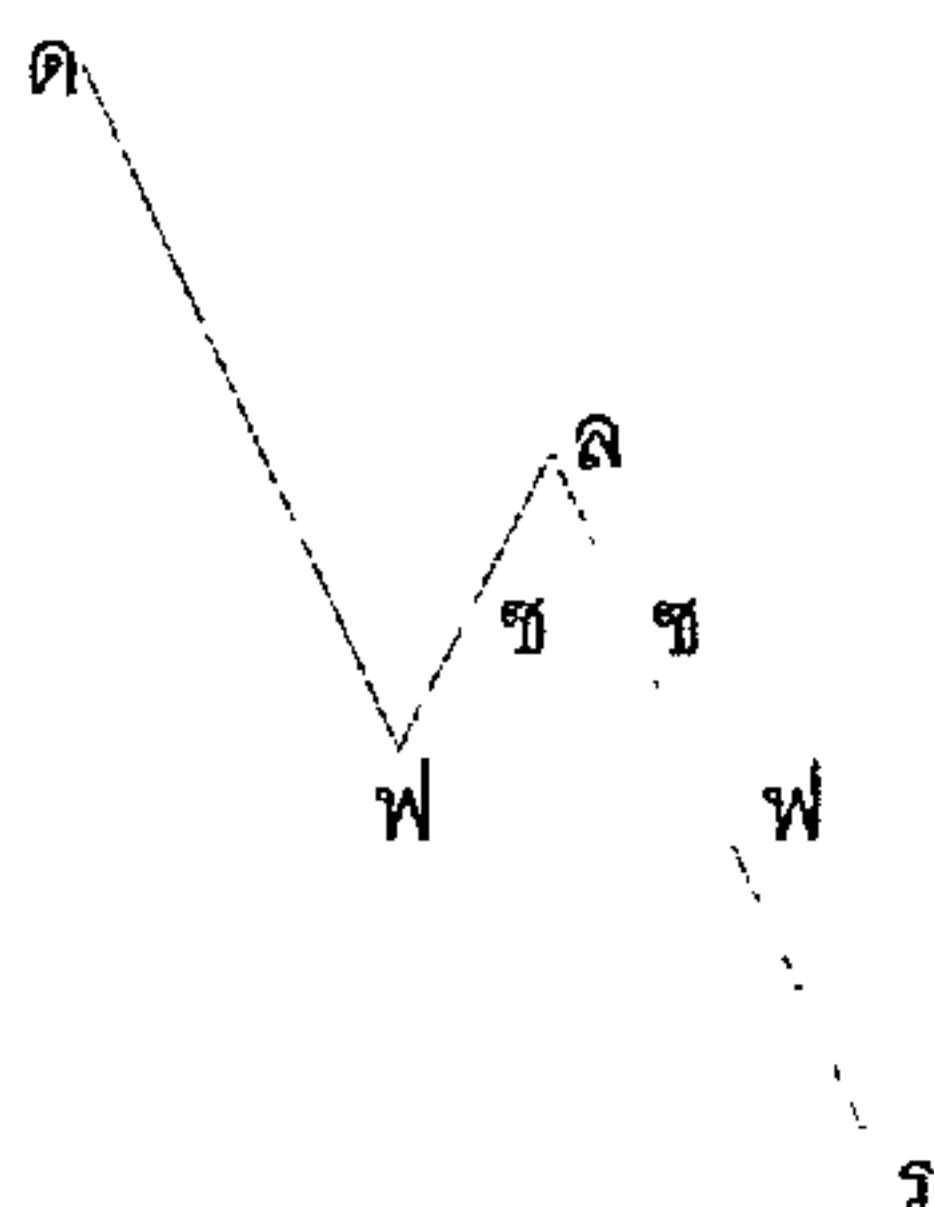

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร มีทำนองที่น่าสนใจเป็นรูปสามเหลี่ยม มีโน้ตเสียงซ้ำๆ 3 เสียงแล้วเคลื่อนที่ ขึ้นไปยังเสียงสูงผ่านเสียงลาไปถึงเสียงสูงสุดคือเสียงโด แล้วเคลื่อนที่ที่กลับลงมาที่เสียงต่ำคือเสียงลา ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหมายและควำในทำนอง

- ด ฟ ซ ล ซ ฟ ร

ม ด ร ม - ซ - ร

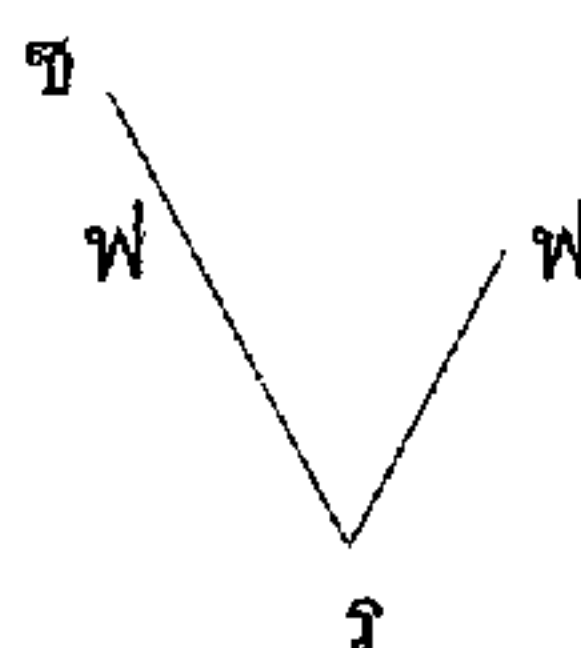
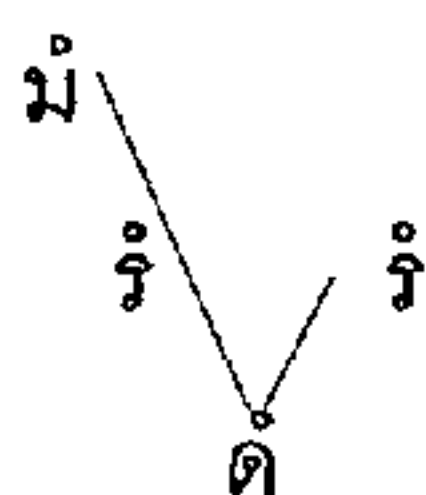

มีทำนองที่น่าสนใจคือในวงกลมเป็นโน้ตตัวจริงที่ทำหน้าที่เชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลงให้เด่นขึ้น

รูปสามเหลี่ยมหมาย

- ม ร ด - ร - -

- ซ ฟ ร - ฟ - -

ทำนองทั้ง 2 เป็นรูปสามเหลี่ยมหมายเหมือนกัน ต่างกันที่ระดับเสียงและการเรียงเสียง 2 ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	ฟ3
2	- ซ ซ ซ	ล ด - ล	- ด ฟ ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ6
3	----	----	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	ฟ3
4	- ซ ซ ซ	ล ด - ล	- ด ฟ ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ6
5	-- ร ร	ร ด ล	ซ ฟ ซ ล	- ด - ร	ฟ6
6	- ร ด	- ร --	ด ร	- ซ - ร	ฟ6
7	-- ร ร	ร ด ล	ซ ฟ ซ ล	- ด - ร	ฟ6
8	- ร ด	- ร --	ด ร	- ซ - ร	ฟ6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	---	----	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	ฟ1
2	- ซ ฟ ร	- ฟ --	- ฟ - ซ	- ล - ร	ฟ6
3	--		- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	ฟ1
4	- ล ฟ ร	- ร --	----	----	ฟ6
5	-- ร ร	ร ด ล	ซ ฟ ซ ล	- ด - ร	ฟ6
6	- ร ด	- ร --	ด ร	- ซ - ร	ฟ6
7	-- ร ร	ร ด ล	ซ ฟ ซ ล	- ด - ร	ฟ6
8	- ร ด	- ร --	ด ร	- ซ - ร	ฟ6

- ทุกวรรคจะมีการซ้ำทำนองเป็นคู่จนจบเพลง
- วรรคที่ 4-8 ทั้ง 2 ท่อน มีโน้ตเสียง มี ซึ่งเป็นโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงฟาเป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงให้ราบรื่นสัมพันธ์กัน และทำให้ทำนองเด่นขึ้น
- ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง เร ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียง ฟา จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 3, 6 คือ ฟา ลา เร

เพลง ขอมทรงเครื่อง สองชั้น

----	---ร	-รรร	-ร-ร	---ร	---ฟ	---ช	-ล-ร
----	----	ฟชฟร	-ฟ-ช	-รํดํล	-ช-ฟ	--ลช	ฟช-ล
---ล	-ล-ล	ดํลชฟ	-ช-ล	-ดํ-รํ	-ดํ-ล	ชฟ-ช	-ล-ร
----	----	ฟชฟร	-ฟ-ช	----	-ดํ-ล	--ชฟ	-ม-ร
---ด	---ฟ	-ลชฟ	-ม-ร	-มชร	มรดล	--รด	ลด-ร

ขอมทรงเครื่อง นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงขอมทรงเครื่องสองชั้นทำนองเก่า ซึ่งใช้ประกอบการแสดงละคร มาแต่งขยายและแต่งดัดชั้นเดียวครบเป็นเพลงเก่าเมื่อ พ.ศ. 2474 เพื่อให้วงมโหรีหลวงบรรเลงและร้องส่งออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์.ม.ป.ป.:20)

ลักษณะของเพลงขอมทรงเครื่อง มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 5 บรรทัด หรือเท่ากับ 40 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลง บังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	---X	1
2	-XXX	-X-X	3
3	---X	---X	2
4	---X	-X-X	2
5	----	----	2
6	XXXX	-X-X	3

7	-- XX	XX - X	2
8	- X - X	- X - X	1
9	XX - X	- X - X	1
10	----	- X - X	1
11	-- XX	- X - X	1
12	- XXX	XXXX	1

รูปแบบของจังหวะมีความหลากหลาย มีรูปแบบที่ 2 และ 6 ที่ใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญ

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 17 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- ร	1
2	- ร ร ร	- ร - ร	1
3	--- ร	--- ฟ	1
4	--- ช	- ล - ร	1
5	ฟ ช ฟ ร	- ฟ - ช	2
6	<u>- ร ด ล</u>	<u>- ช - ฟ</u>	1
7	-- ล ช	ฟ ช - ล	1
8	--- ล	- ล - ล	1
9	ด ล ช ฟ	- ช - ล	1
10	- ด - ร	- ด - ล	1
11	ช ฟ - ช	- ล - ร	1
12	----	- ด - ล	1
13	-- ช ฟ	- ม - ร	1
14	--- ด	--- ฟ	1
15	<u>- ล ช ฟ</u>	<u>- ม - ร</u>	1
16	- ม ช ร	ม ร ด ล	1
17	-- ร ด	ล ด - ร	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลายของทำนองเพลง ทำนองที่ 7 และ 17 มีรูปแบบทำนองเดียวกัน ทำนองที่ 6 และ 15 มีรูปแบบทำนองทิศทางเดียวกัน

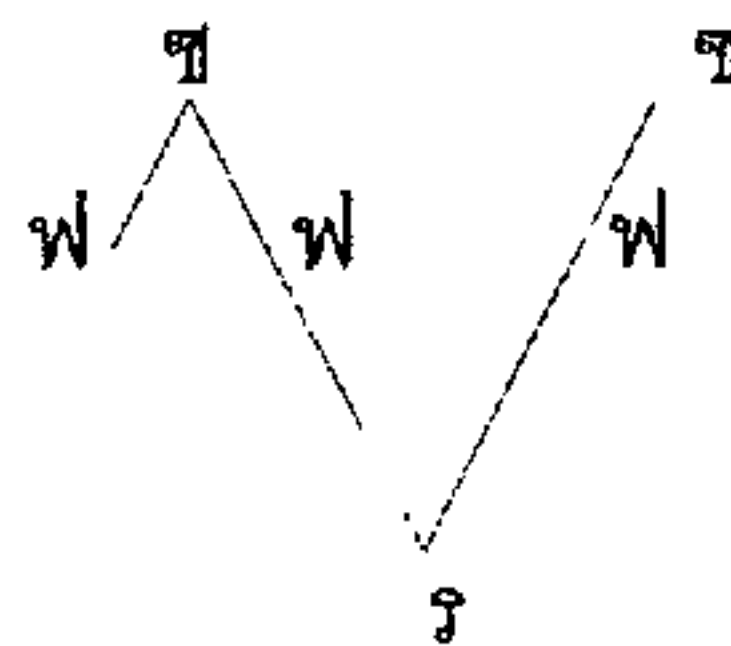
----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร	--- ร	--- ฟ	--- ช	- ล - ร
----	----	ฟ ช ฟ ร	- ฟ - ช	- รี้ ดี้ ล	- ช - ฟ	-- ล ช	ฟ ช - ล
--- ล	- ล - ล	ดี้ ล ช ฟ	- ช - ล	- ดี้ - รี้	- ดี้ - ล	ช ฟ - ช	- ล - ร
----	----	ฟ ช ฟ ร	- ฟ - ช	----	- ดี้ - ล	-- ช ฟ	- ม - ร
--- ด	--- ฟ	- ล ช ฟ	- ม - ร	- ม ช ร	ม ร ด ล	-- ร ด	ล ด - ร

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง มีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงเขมรที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (XXXX - X - X) (-- XX XX - X) (XX - X - X - X) และ (--- X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

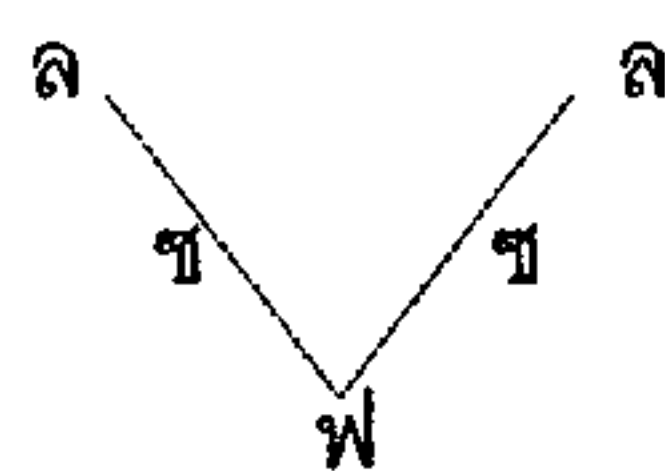
ฟ ช ฟ ร - ช - ร

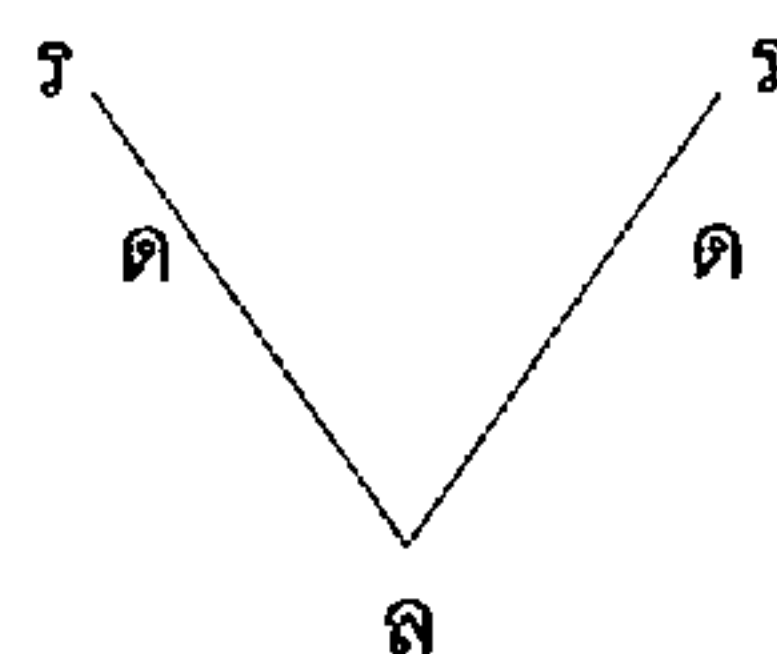
ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร มีทิศทางจากเสียงต่ำแล้วขยับเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำเคลื่อนที่ลงไปที่เสียงต่ำสุดแล้วเคลื่อนที่ขึ้นไปเสียงสูงอีกครั้งเป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย ดังรูปข้างบน

รูปสามเหลี่ยมหงาย

-- ล ช ฟ ช - ล

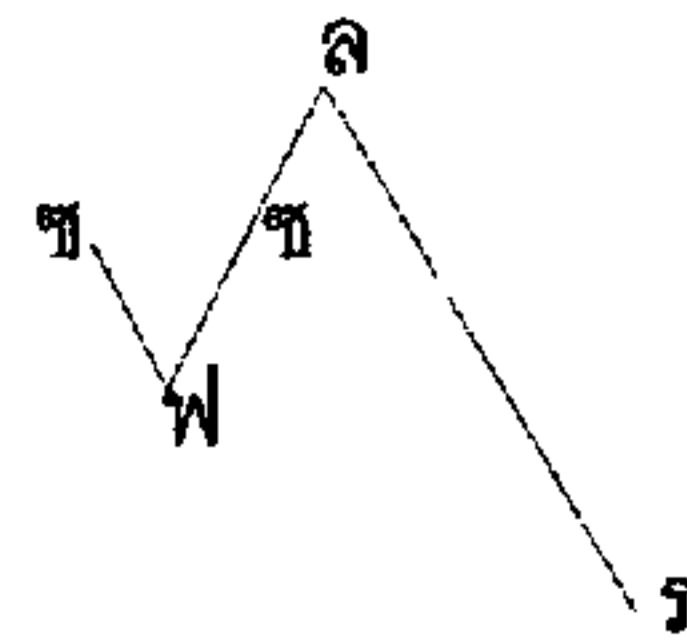
-- ร ด ล ด - ร

ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบจังหวะและมีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายขึ้นเหมือนกัน ต่างกันที่เสียง ซึ่งเป็นทำนองที่พบได้บ่อยในเพลงสำเนียงเขมร เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำในทำนอง

ช พ - ช - ล - ร

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

--- ช - ล - ร

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำลง

4. วรรณคดี และ ลูกตก

มีวรรณคดีทั้งหมด 10 วรรณคดี ดังนี้

วรรณคดี	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	--- ร	- ร ร ร	- ร - ร	พ6
2	--- ร	--- พ	--- ช	- ล - ร	พ6
3	----	----	พ ช พ ร	- พ - ช	พ2
4	- รั ด ล	- ช - พ	-- ล ช	พ ช - ล	พ3
5	--- ล	- ล - ล	ด ล ช พ	- ช - ล	พ3
6	- ด - รั	- ด - ล	ช พ - ช	- ล - ร	พ6
7	----	----	พ ช พ ร	- พ - ช	พ2
8	----	- ด - ล	-- ช พ	- ช - ร	พ6
9	--- ด	--- พ	- ล ช พ	- ช - ร	พ6
10	- ช ร	- ร ด ล	-- ร ด	ล ด - ร	พ6

- วรรคที่ 1 เป็นทำนองเท่า ซึ่งพบทำนองลูกเท่าในเพลงสำเนียงเขมรหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงเขมรเอบาง เขมรพวง เขมรโพธิสัตว์ เป็นต้น
- วรรคที่ 4-8 ทั้ง 2 ท่อน มีกระสวนจังหวะเดียวกัน ต่างกันที่ทำนองเสียง
- วรรคที่ 8-10 มีโน้ตเสียง มี ซึ่งเป็นโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงฟา เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงให้ราบรื่นสัมพันธ์กัน และทำให้ทำนองเด่นขึ้น
- มี 6 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร มี
- ท่อนเพลงขึ้นด้วยเสียง เร จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียง เร เป็นลูกตกลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 2, 3, 6 คือ ซอล ลา เร

เพลง เขมรขอทาน สองชั้น

----	- ด - ล	-- ซ ฟ	- ซ - ล	--- ด	- ฟ - ร	- ล - ด	- ซ - ล
----	- ล ด ซ	-- ฟ ร	- ฟ - ซ	- ฟ - ล	- ด - ซ	- ร - ฟ	- ด - ร

เพลงเขมรขอทาน เพลงอัตราสองชั้น ไม่ทราบนามผู้แต่ง ใช้บรรเลงประกอบการแสดง ลักษณะของเพลงเขมรขอทาน มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 2 บรรทัด หรือเท่ากับ 16 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (เขมร) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง จังหวะหน้าทับเขมร

	-	+	-	+	-	+	-	+
----	- ใจะ- ใจะ	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ	- ดิง - ทัง	- ดิง - ทัง	- ใจะ- ใจะ	

- เครื่องหมายจังหวะจิง (-) หมายถึง จิง (+) หมายถึง จับ

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทาง โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงลำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 5 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	- X - X	1
2	-- XX	- X - X	2
3	--- X	- X - X	1
4	- X - X	- X - X	3
5	----	- XXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 4 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 8 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	- ดํ - ล	1
2	-- ซ ฟ	- ซ - ล	1
3	--- ดํ	- ฟ - รํ	1
4	- ล - ดํ	- ซ - ล	1
5	----	- ล ดํ ซ	1
6	-- ฟ ร	- ฟ - ซ	1
7	- ฟ - ล	- ดํ - ซ	1
8	- ร - ฟ	- ด - ร	1

รูปแบบของทำนองในเพลงนี้มีหลากหลายทำนอง มีทำนองที่ 4 กับ 8 ที่ใช้รูปแบบทำนองเดียวกันแต่ไม่ใช่โน้ตเดียวกัน และทำนองที่ 2 กับ 6 ก็ใช้รูปแบบทำนองเดียวกันต่างเสียงกัน

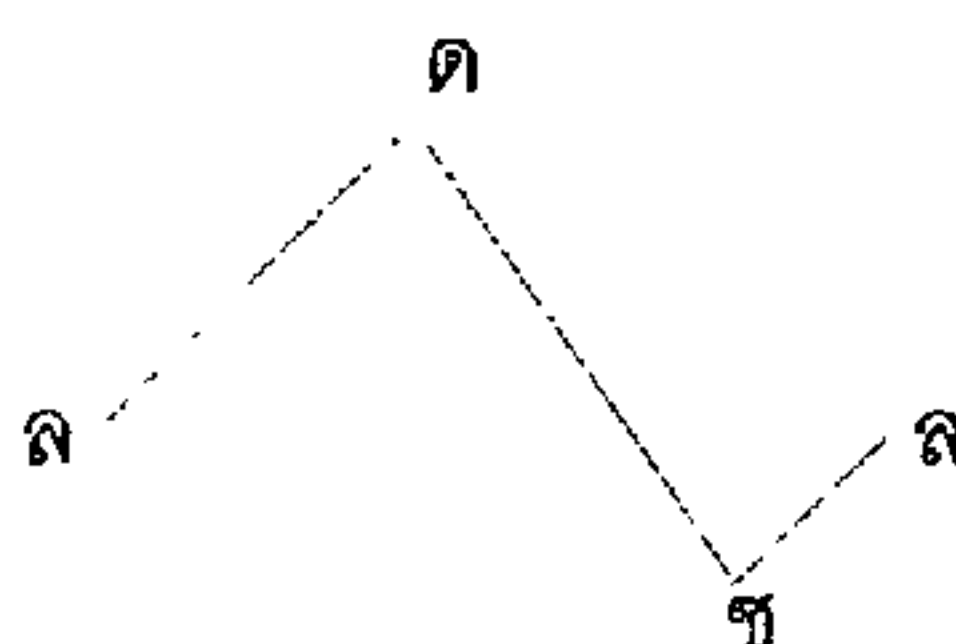
----	- ดํ - ล	-- ซ ฟ	- ซ - ล	--- ดํ	- ฟ - รํ	- ล - ดํ	- ซ - ล
----	- ล ดํ ซ	-- ฟ ร	- ฟ - ซ	- ฟ - ล	- ดํ - ซ	- ร - ฟ	- ด - ร

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงเขมรที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

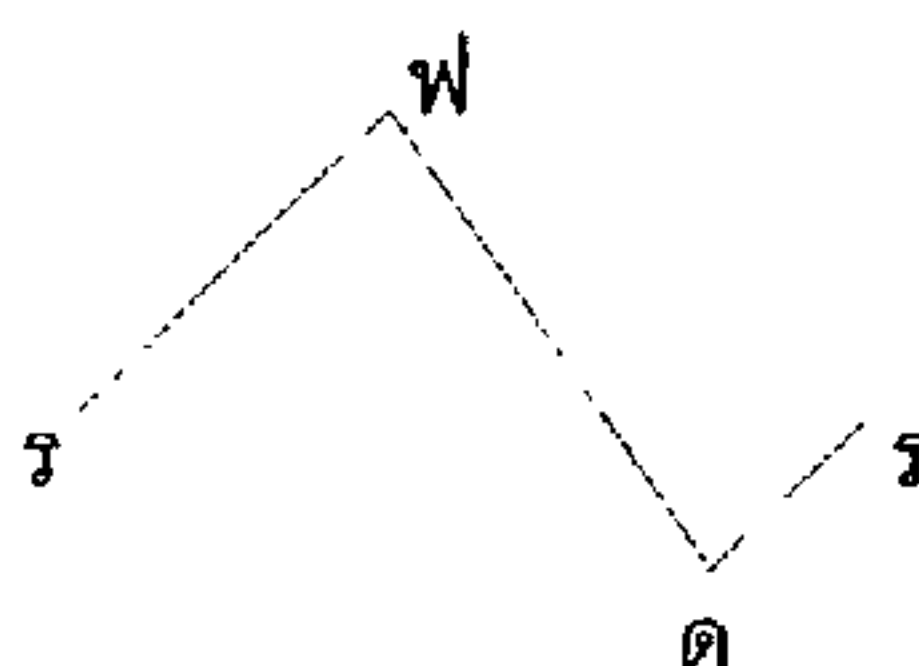
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) และ (--- X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

- ล - ดํ - ซ - ล

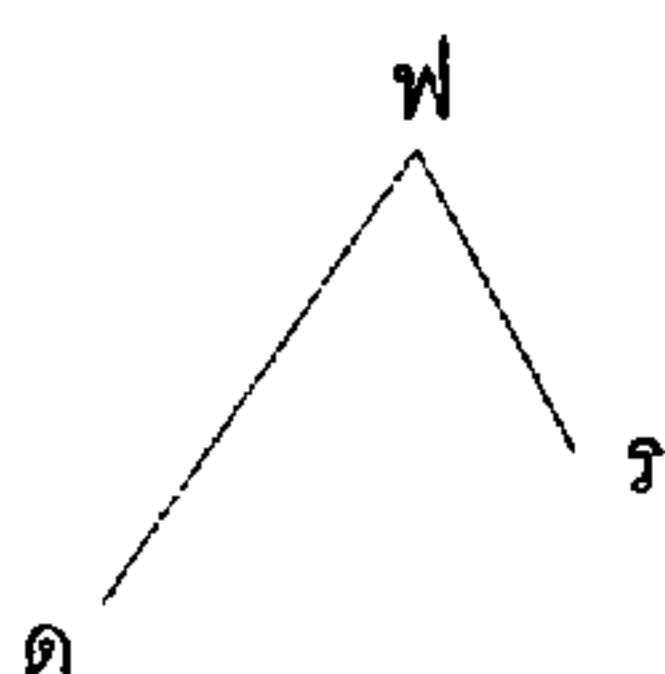

- ร - ฟ - ด - ร

ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบจังหวะและทำนองเหมือนกัน ต่างกันเพียงระดับเสียง
รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- - - ดํ - ฟ - รํ

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยเริ่มจากเสียงโด เคลื่อนที่ไปที่เสียงฟา แล้วเคลื่อนที่กลับลง มาที่เสียงเร ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 4 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	- ด - ล	-- ซ ฟ	- ซ - ล	ฟ6
2	--- ด	- ฟ - ร	- ล - ด	- ซ - ล	ฟ6
3	----	- ล ด ซ	-- ฟ ร	- ฟ - ซ	ฟ2
4	- ฟ - ล	- ด - ซ	- ร - ฟ	- ด - ร	ฟ3

- วรรคที่ 1- 4 เป็นทำนองเฉพาะของเพลง
- วรรคที่ 2 และ วรรคที่ 4 ใน 2 ห้องหลัง มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองเดียวกัน ต่างกันที่การใช้ระดับเสียง
- วรรคที่ 4- 8 ทั้ง 2 ท่อน มีกระสวนจังหวะเดียวกัน ต่างกันที่ทำนองเสียง
- วรรคที่ 8-10 มีโน้ตเสียง มี ซึ่งเป็นโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงฟา เป็นตัวเชื่อม ทำนองเพลงให้ราบรื่นสัมพันธ์กัน และทำให้ทำนองเด่นขึ้น
- มี 6 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร มี
- ท่อนเพลงขึ้นด้วยเสียง เร จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียง เร เป็นลูกตกลำดับที่ 6 ของบันไดเสียงฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียง ลำดับที่ 2 , 3 , 6 คือ ซอล ลา เร

เพลง เขมรผิดข้าว สองชั้น

ท่อน 1

----	----	ด ร ด ฟ	- ซ - ล	- ร ร ร	- ล - ร	- ล - ท	- ด - ร
-- ม ฟ	- ม - ร	ม ด ม ร	- ด - ล	----	ซ ฟ ซ ล	ด ร ด ล	- ซ - ฟ
- ซ ฟ ร	- ฟ - ล	- ซ ฟ ร	- ซ ฟ ร				

ท่อน 2

----	----	- ด - ม	- ร - ม	- ด - ม	- ร - ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ
--- ซ	- ฟ ฟ ฟ	- ล ด ร	- ฟ - ซ	ล ซ ฟ ร	- ฟ - ล	- ซ ฟ ร	- ซ ฟ ร

เพลงเขมรผิดซ้ำ เป็นเพลงอัตราสองชั้น ไม่ทราบนามผู้แต่ง ใช้บรรเลงประกอบการแสดง
ลักษณะของเพลงเขมรผิดซ้ำ มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีความยาวไม่เท่ากัน
ท่อน 1 มีความยาว 2 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 20 ห้องเพลง ท่อน 2 มีความยาว 2 บรรทัด หรือ
เท่ากับ 16 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลง
บังคับทาง โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร และมีโน้ต
เสียงรอง คือ โน้ตเสียงมี เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงและเน้นทำนองเพลงให้เด่นขึ้น

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงลำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนอง

- เพลงจบด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 5 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	2
2	XXXX	- X - X	5
3	- XXX	- X - X	3
4	- X - X	- X - X	3
5	-- XX	- X - X	1
6	----	XXXX	1
7	- XXX	- XXX	2
8	--- X	- XXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2-4 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ โดยเฉพาะรูปแบบจังหวะที่ 2 ซึ่ง
ถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 15 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	ด ร ด ฟ	- ช - ล	1
2	- ร ร ร	- ล - ร	1
3	- ล - ท	- ดิ - ริ	1
4	-- มี ฟ	- มี - ริ	1
5	มี ดิ มี ริ	- ดิ - ล	1
6	----	ช ฟ ช ล	1
7	ดิ ริ ดิ ล	- ช - ฟ	1
8	- ช ฟ ร	- ฟ - ล	1
9	- ช ฟ ร	- ช ฟ ร	2
10	- ด - ม	- ร - ม	1
11	- ด - ม	- ร - ด	1
12	ร ด ล ด	- ร - ฟ	1
13	---ช	- ฟ ฟ ฟ	1
14	- ล ด ร	- ฟ - ช	1
15	ล ช ฟ ร	- ฟ - ล	1

รูปแบบของทำนองในเพลงนี้มีความหลากหลายแตกต่างกันไป

ท่อน 1

----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	- ร ร ร	- ล - ร	- ล - ท	- ดิ - ริ
-- มี ฟ	- มี - ริ	มี ดิ มี ริ	- ดิ - ล	----	ช ฟ ช ล	ดิ ริ ดิ ล	- ช - ฟ
- ช ฟ ร	- ฟ - ล	- ช ฟ ร	- ช ฟ ร				

ท่อน 2

----	----	- ด - ม	- ร - ม	- ด - ม	- ร - ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ
---ช	- ฟ ฟ ฟ	- ล ด ร	- ฟ - ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ล	- ช ฟ ร	- ช ฟ ร

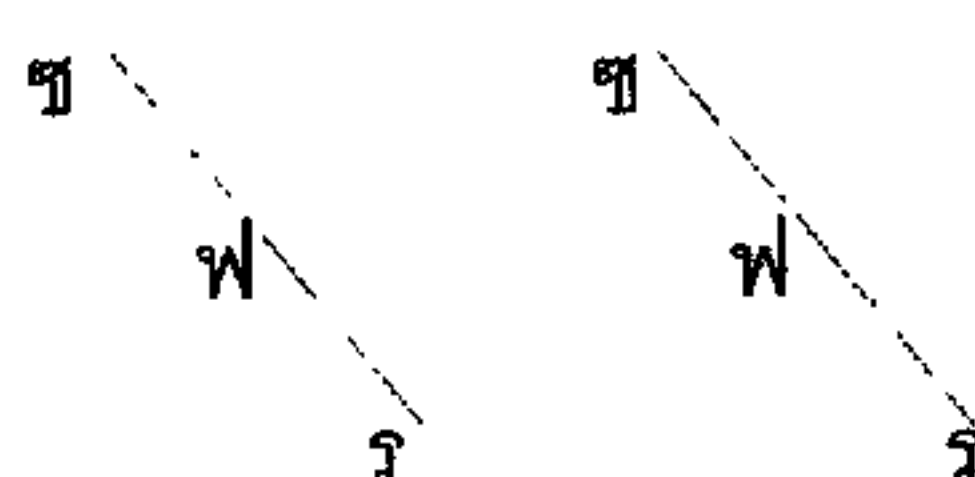
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงเขมรที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- XXX - XXX) (XXXX - X - X)
และ (- X - X - X - X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

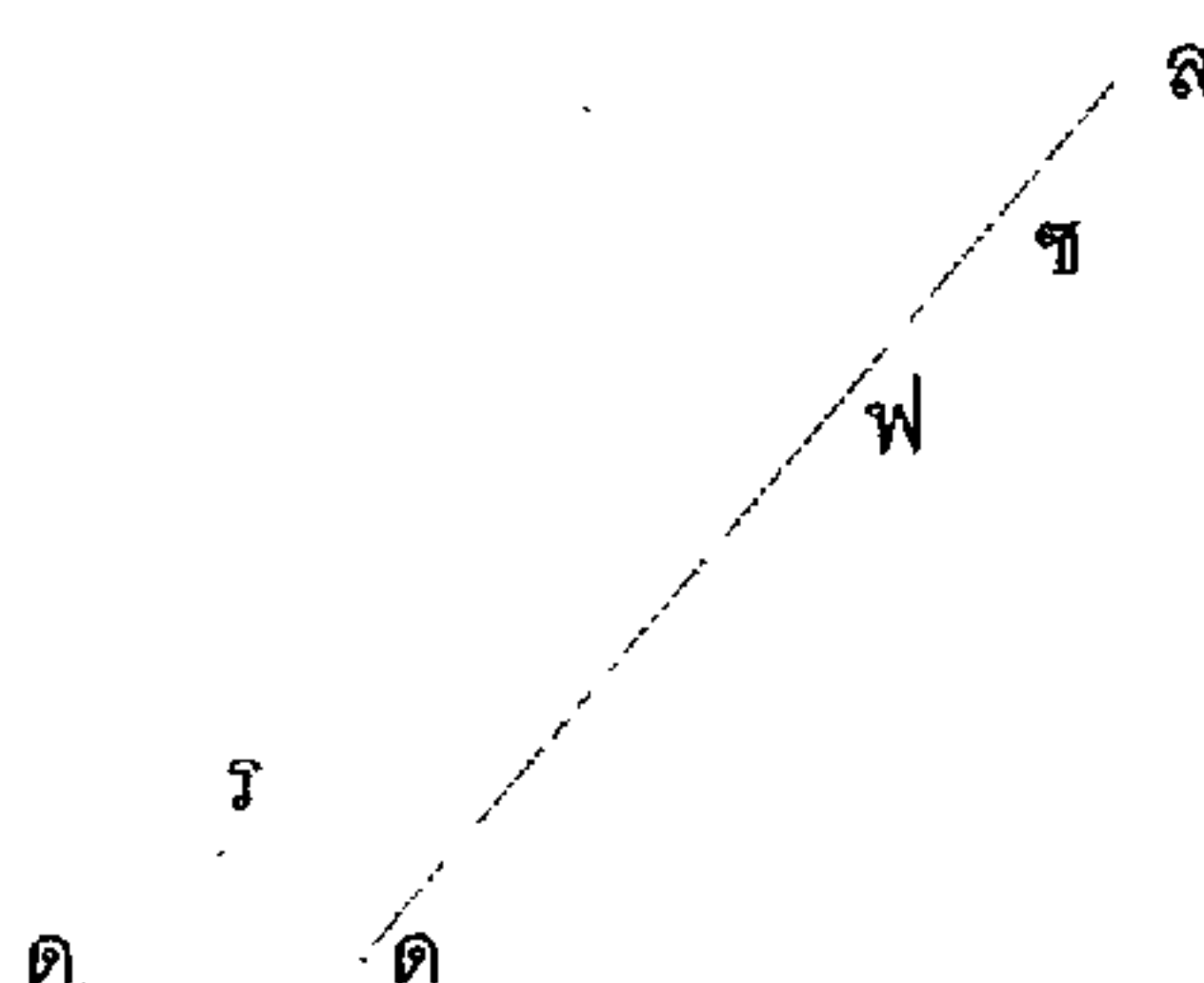
รูปเรียงเสียง

- ซ ฟ ร - ซ ฟ ร

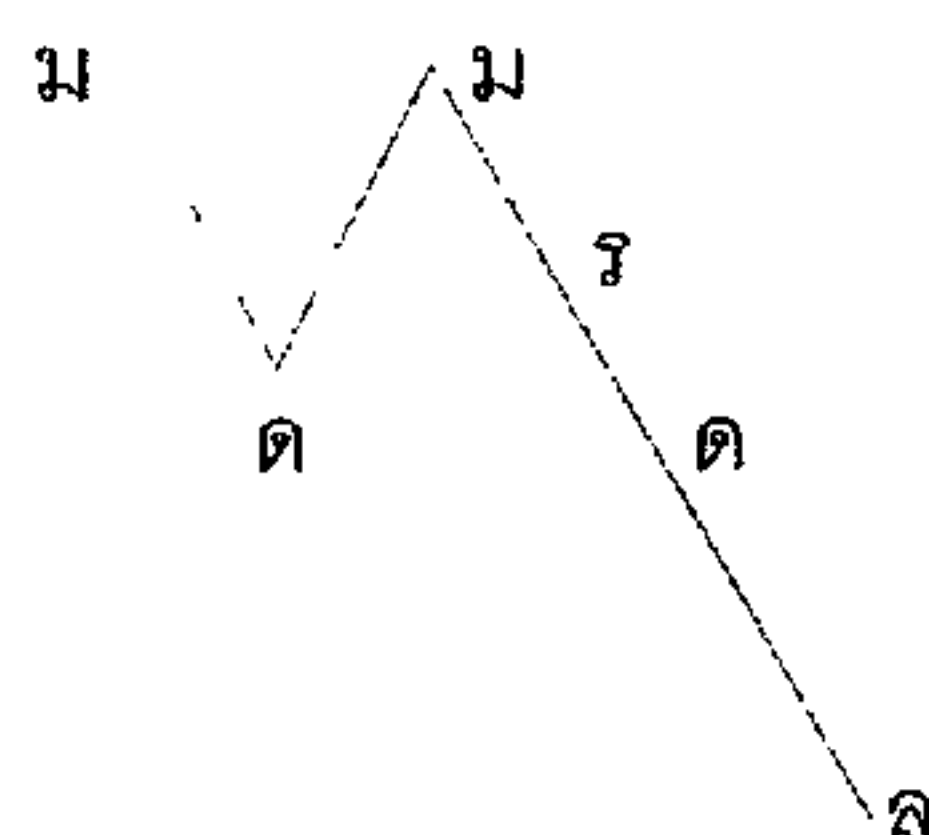
รูปสามเหลี่ยมขยักขึ้นเสียงสูง

ด ร ด ฟ - ซ - ล

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

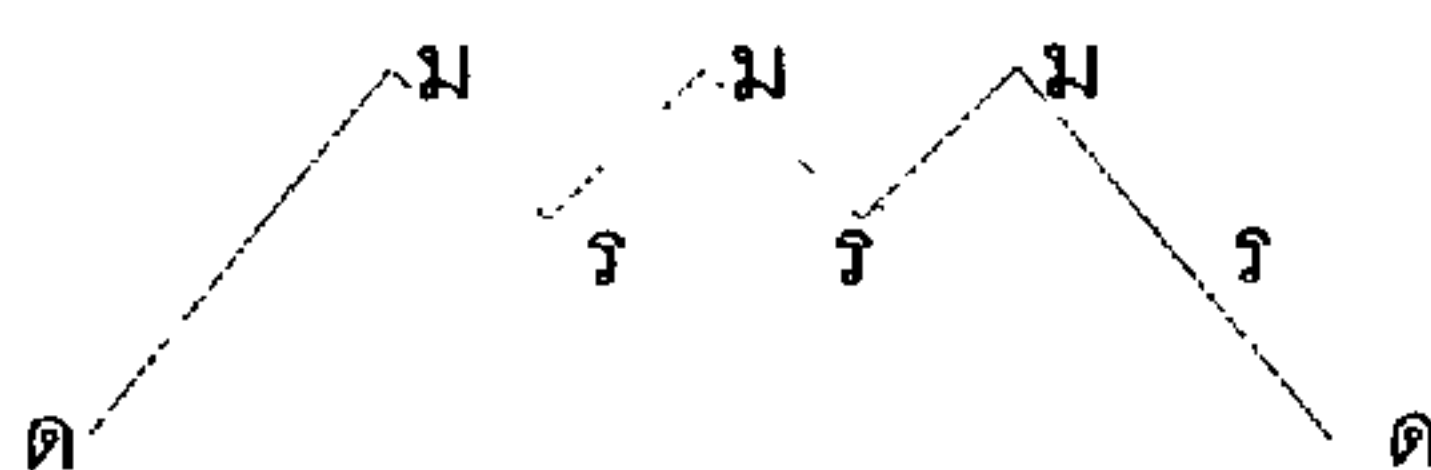
ม ด ม ร - ด - ล

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ โดยเริ่มจากเสียงมี เคลื่อนที่ลงมาถึงเสียงโด แล้วกลับขึ้นไปเสียงมี เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย แล้วเคลื่อนลงมาถึงเสียงลา โดยผ่านเสียงเรและเสียงโด เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ดังรูป

รูปสลับฟันปลา

- ด - ม - ร - ม - ด - ม - ร - ด

มีทิศทางขึ้น-ลงสลับฟันปลา ขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียงโด เป็นทำนองที่มีจุดเด่น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 9 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 5 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 4 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	ด ร ด ฟ	- ช - ล	ฟ3
2	- ร ร ร	- ล - ร	- ล - ฟ	- ด - ร	ฟ6
3	-- ม ฟ	- ม - ร	ม ด ม ร	- ด - ล	ฟ3
4	----	ช ฟ ช ล	ด ร ด ล	- ช - ฟ	ฟ1
5	- ช ฟ ร	- ฟ - ล	- ช ฟ ร	- ช ฟ ร	6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	----	----	- - ด - ม	- - ร - ม	ฟ7
2	- ด - ม	- ร - ด	ร ด ล ด	- ร - ฟ	ฟ1
3	--- ช	- ฟ ฟ ฟ	- ล ด ร	- ฟ - ช	ฟ2
4	ล ช ฟ ร	- ฟ - ล	- ช ฟ ร	- ช ฟ ร	ฟ6

- วรรคที่ 1 ท่อนที่ 1 เป็นทำนองที่มีรูปแบบเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของเพลงเขมร ซึ่งเหมือนกับเพลงเขมรพายเรือ และเพลงเขมรอมตัก

- วรรคที่ 2 ใน 2 ห้องแรก ของท่อน 1 จะมีทำนองกระโดดไปมาระหว่างเสียง เร-ลา ใน 2 ห้องหลังมี โน้ตจร ลำดับที่ 4 ของบันไดเสียงฟา ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงและเน้นทำนองให้เด่นยิ่งขึ้น

- วรรคที่ 3 ท่อน 1 มีโน้ตจวลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงฟา ทำให้ทำนองมีสำเนียงชัดเจนยิ่งขึ้น

- วรรคที่ 5 มีทำนองเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงนี้ (แถบสีชมพู) และยังเป็นทำนองจบของเพลงอีกด้วย

- วรรคที่ 1-2 ของท่อนที่ 2 เป็นทำนองที่เด่นอีกหนึ่งทำนอง คือการสลับเสียงขึ้น-ลง โดยใช้โน้ตจรัสให้เป็นตัวบอกสำเนียงให้ชัดเจน โดยในวรรคที่ 1 นั้น ลูกตกเป็นเสียงมี ซึ่งจะพบไม่บ่อยนักที่โน้ตจรัสจะเป็นลูกตก

- มี 7 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา ที โด เร มี

- ท่อนเพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง เร ทั้ง 2 ท่อน

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียง เร เป็นลูกตกลำดับที่ 6 ของบันไดเสียงฟา

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ ฟา ซอล ลา เร และเสียงรองลำดับที่ 7 คือเสียง มี

สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงเขมร ดังนี้

1. บันไดเสียง

- ใช้บันไดเสียงฟา เป็นหลัก

2. รูปแบบของจังหวะ

มีรูปแบบหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

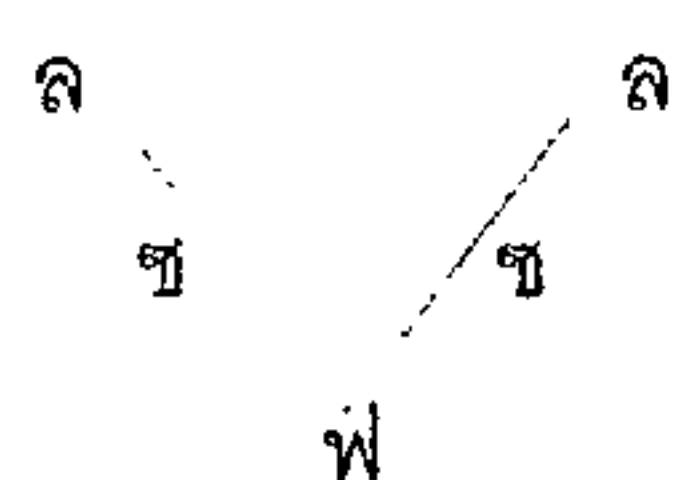
- (- - XX XX - X)
- (- XXX - X - -)
- (XXXX - X - X)
- (- - - X XX - X)
- (- X - X - X - X)
- (- - - X - X - X)
- (- XXX XX - X)
- (- - XX - X - -)

3. รูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่

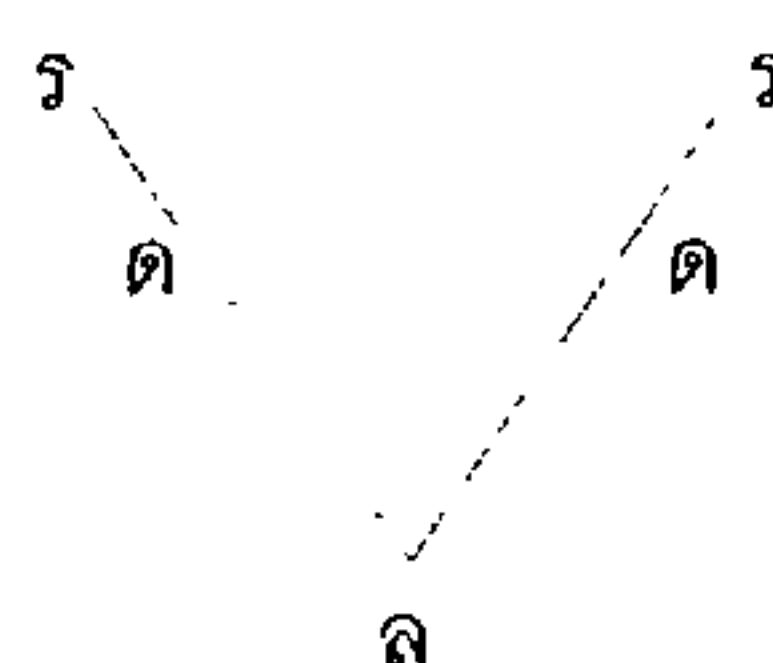
มีรูปแบบทำนองหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- รูปสามเหลี่ยมหงาย

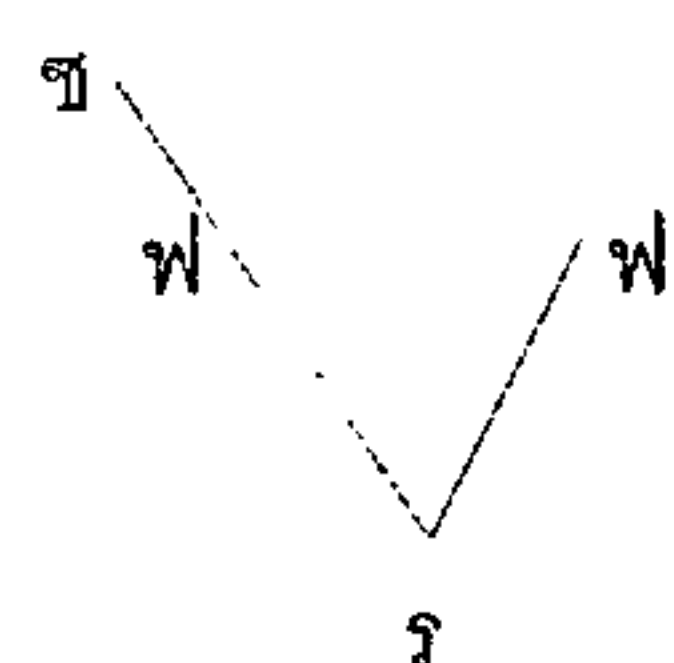
-- ล ช ฟ ช - ล

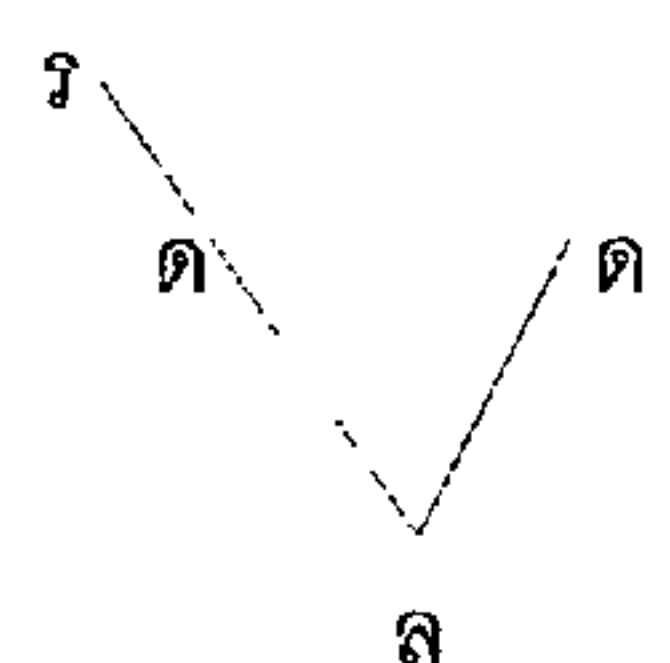
-- ร ด ล ด - ร

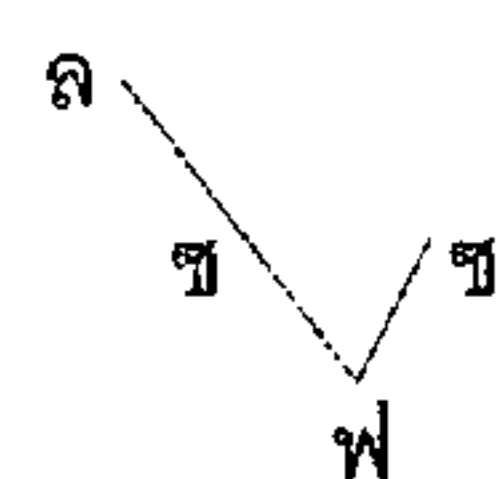
- ช ฟ ร - ฟ - -

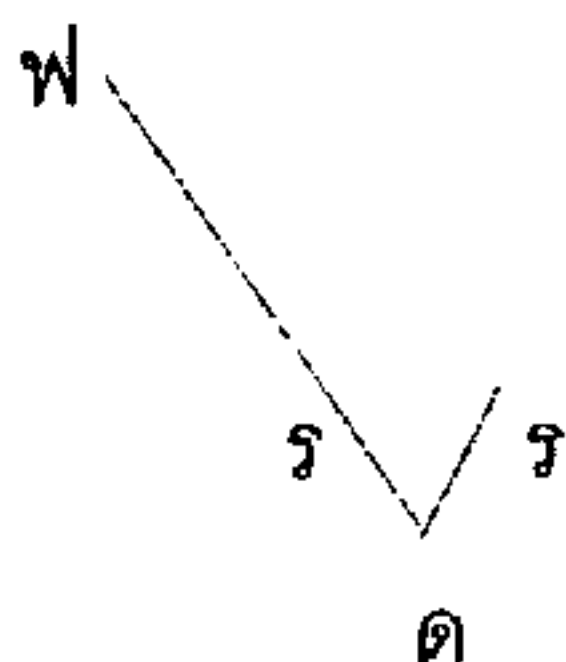
- ร ด ล - ด - -

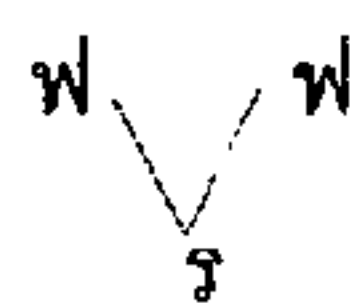
- - - ล ช ฟ - ช

- ฟ ร ด - ร - -

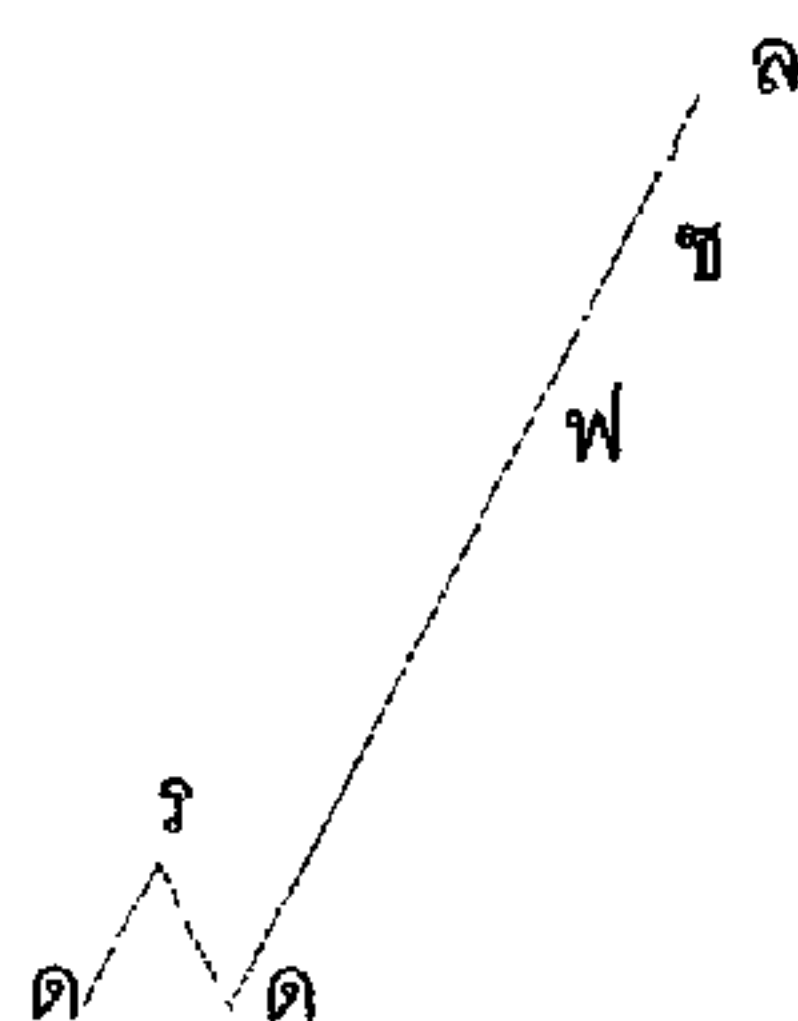

-- ฟ ร - ฟ --

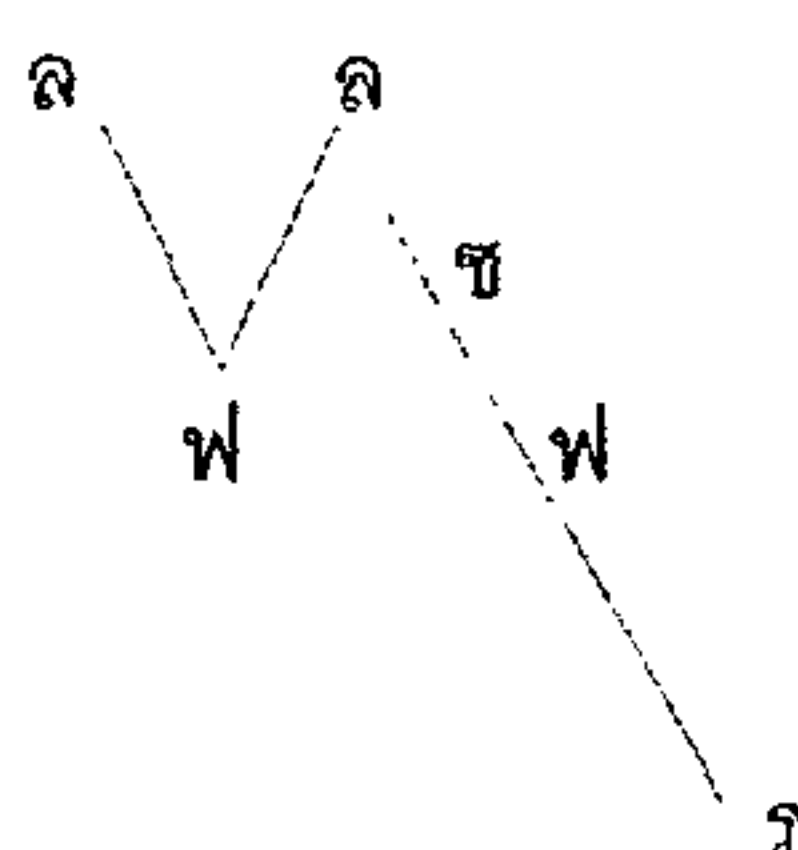
- รูปสามเหลี่ยมขยักเรียงเสียงขึ้น

ด ร ด ฟ - ช - ล

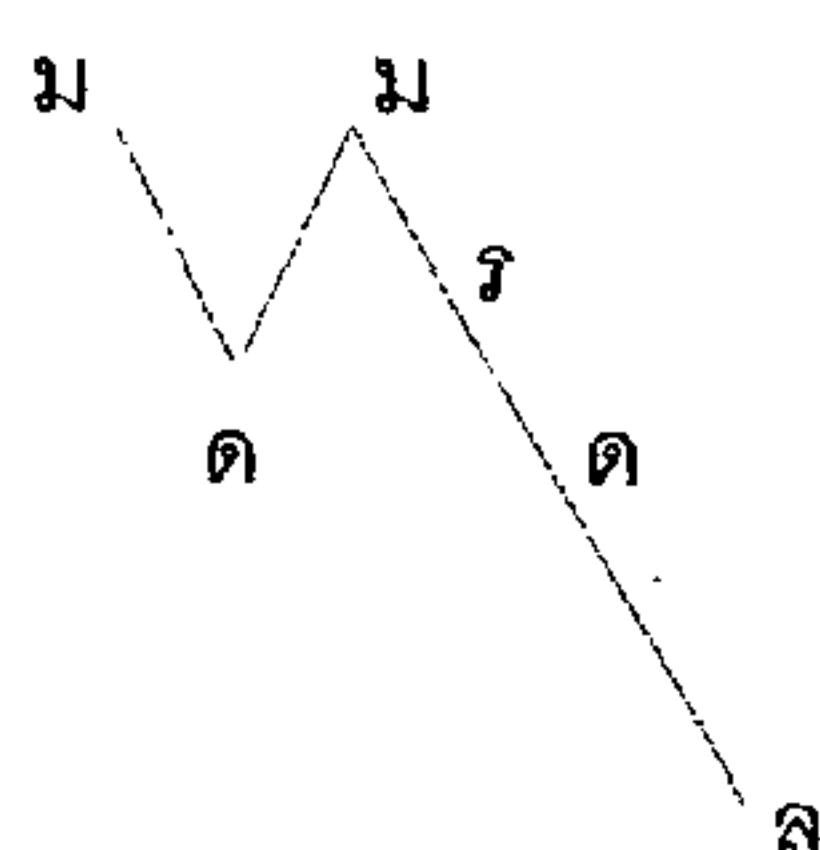

- รูปสามเหลี่ยมขยักเรียงเสียงลง

ล ฟ ล ช - ฟ - ร

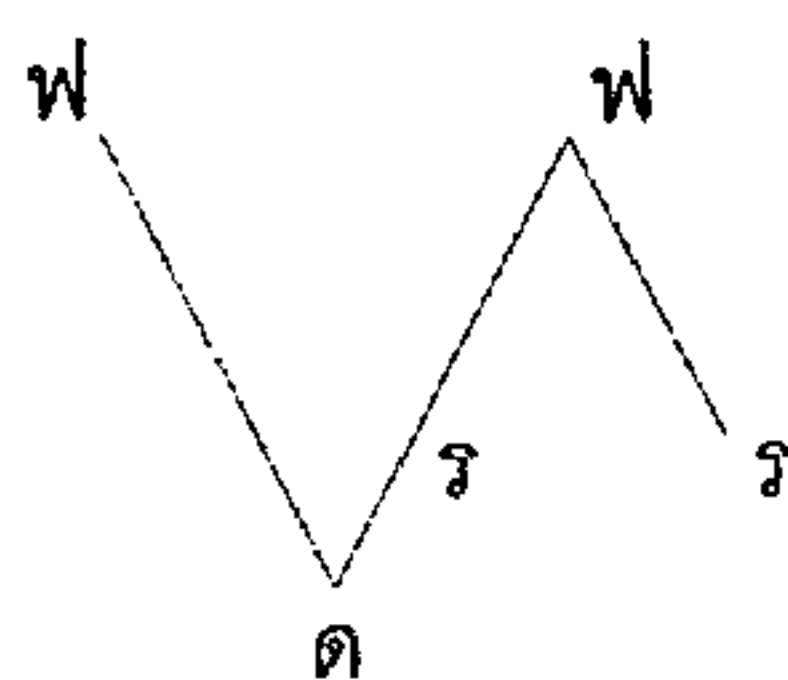

ม ด ม ร - ด - ล

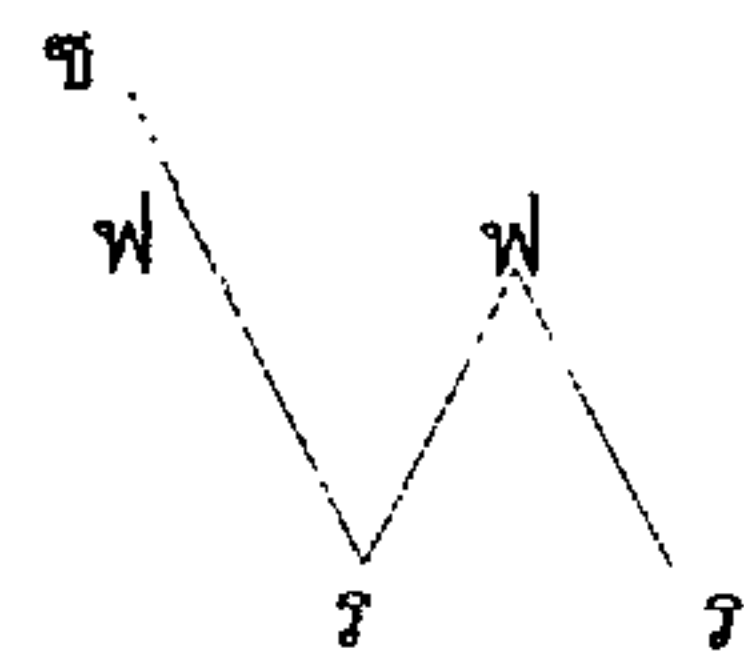

- รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ

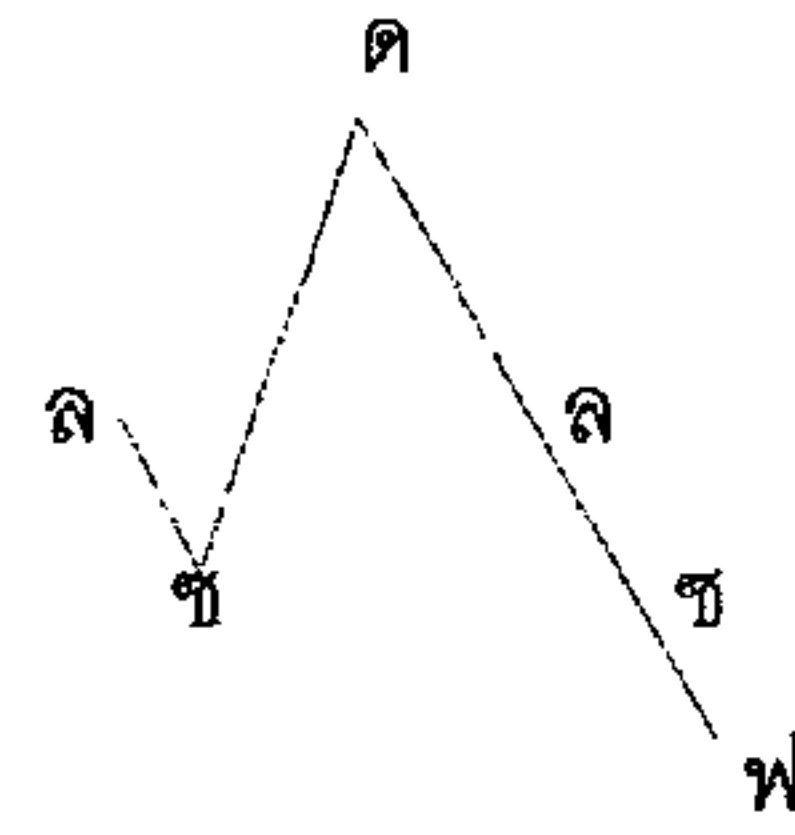
- ฟ - ด ร ฟ - ร

- ชฟร - ฟ - ร

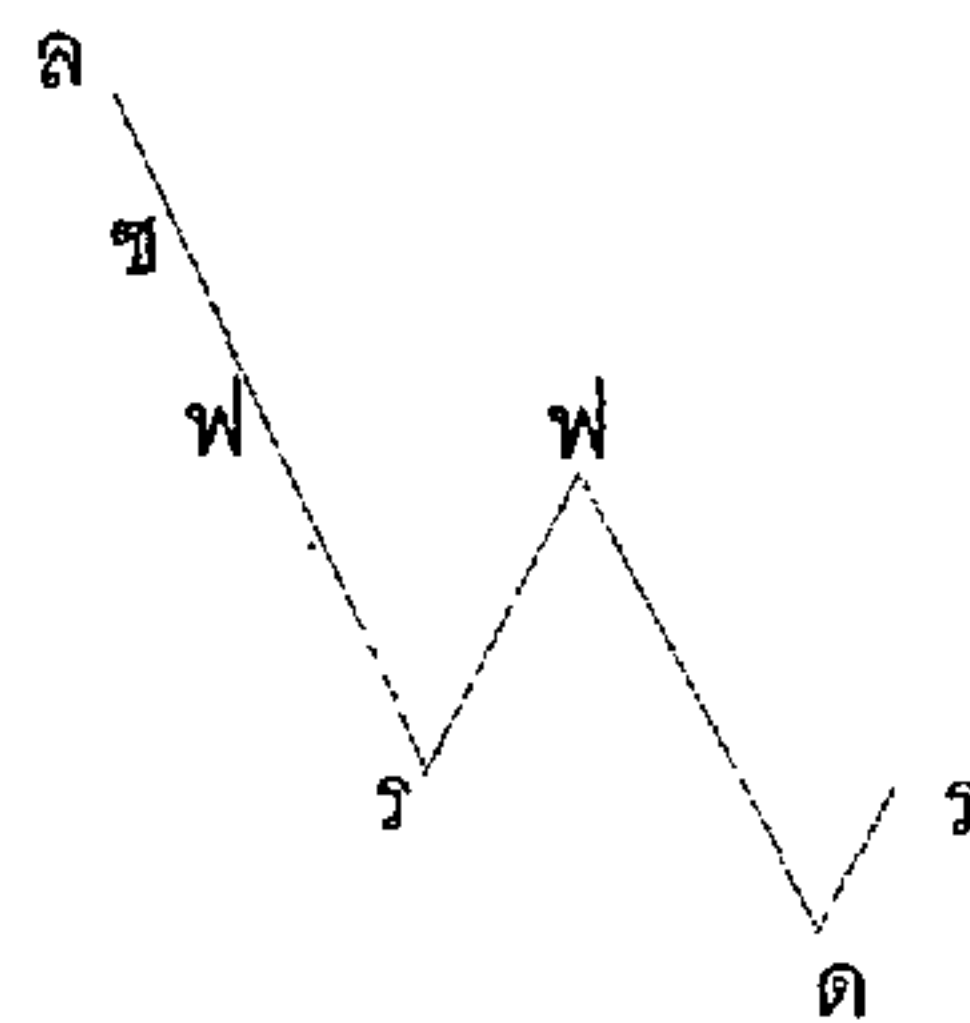

ลชคัล - ช - ฟ

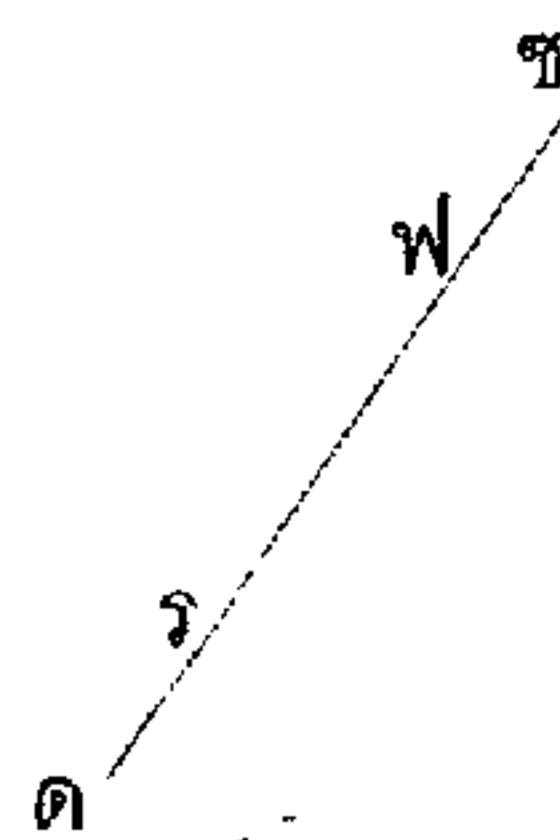
- รูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลา

ลชฟร ฟค - ร

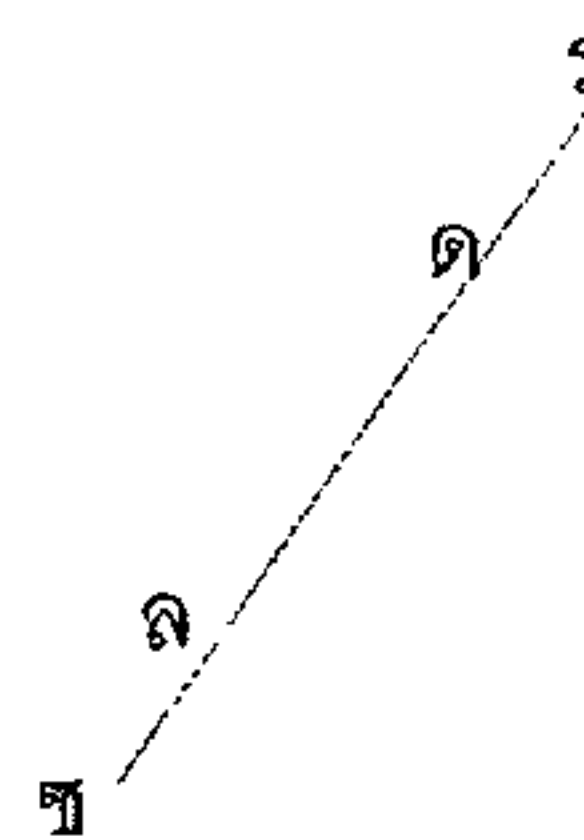

- รูปแบบเรียงเสียงขึ้น

- ด - ร - ฟ - ช

- ช - ล - ค - ร

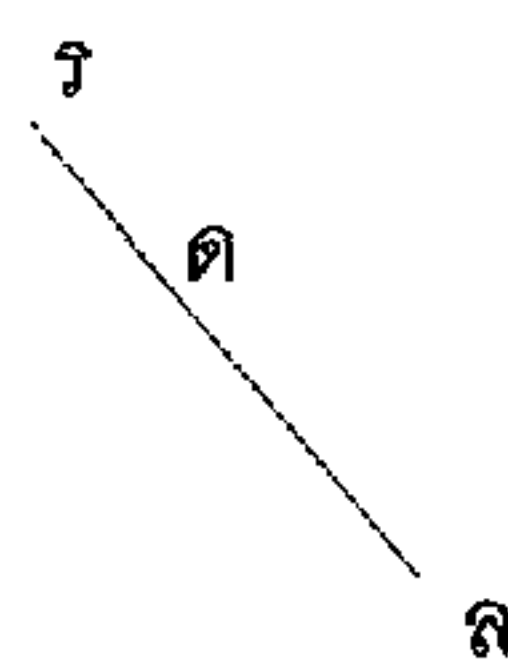

- ชลค

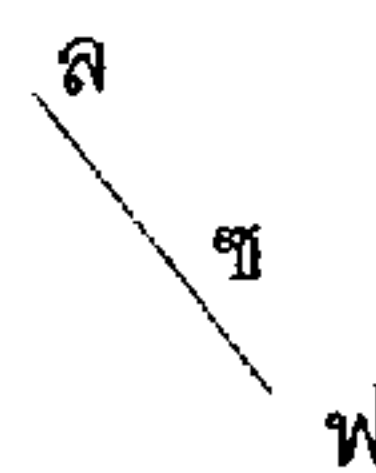

- รูปแบบเรียงเสียงลง

- รคล

- ลชฟ

4. วรรณคดีเพลงและลูกตก

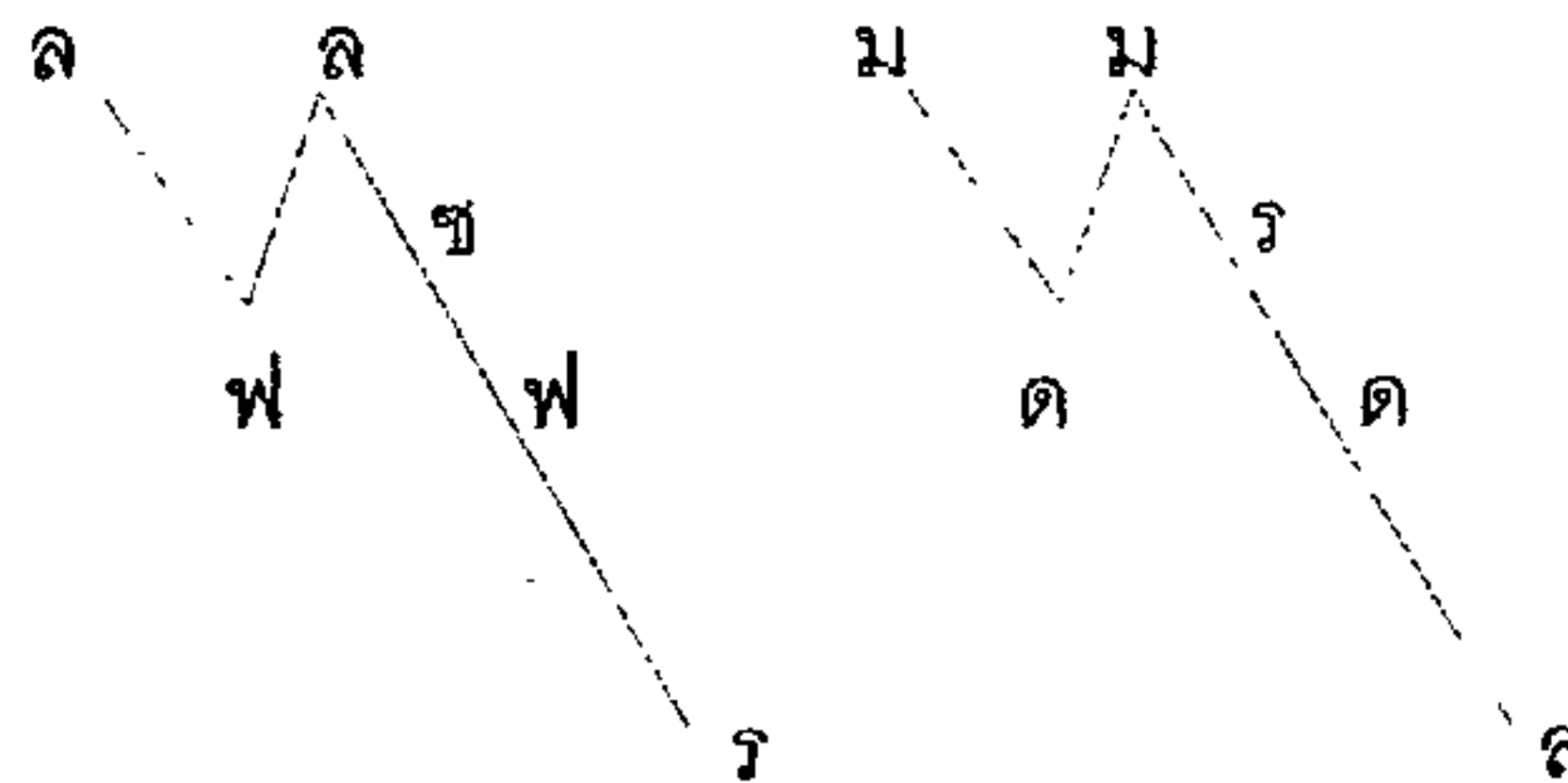
- 1 วรรณคดีเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง

- ลูกตกในการจบเพลง จบด้วยเสียงเร คือเสียงลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง เป็นส่วนใหญ่ และมีการจบในเสียงอื่นๆ รองลงมา คือ เสียงฟา และ เสียงลา ซึ่งอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา

- มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ตอนจะจบนั้น จะมีทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพื่อมาลงจบ 2 ทางหลักด้วยกันคือ มาจากเสียงสูง และ มาจากเสียงต่ำ ทิศทางการจบแบบมาจากเสียงสูงนั้นโน้ตครั้งสุดท้ายจะเรียงมาตามบันไดเสียง เช่น จบเสียงเร จะต้องผ่านเสียงฟา มาจบที่เสียงเร ลา - ซอล - ฟา - เร ถ้ามาจากเสียงต่ำ จะต้องผ่านเสียงโดมาลงจบที่เสียงเร เร - โด - ลา - โด - เร ดังรูปตัวอย่าง

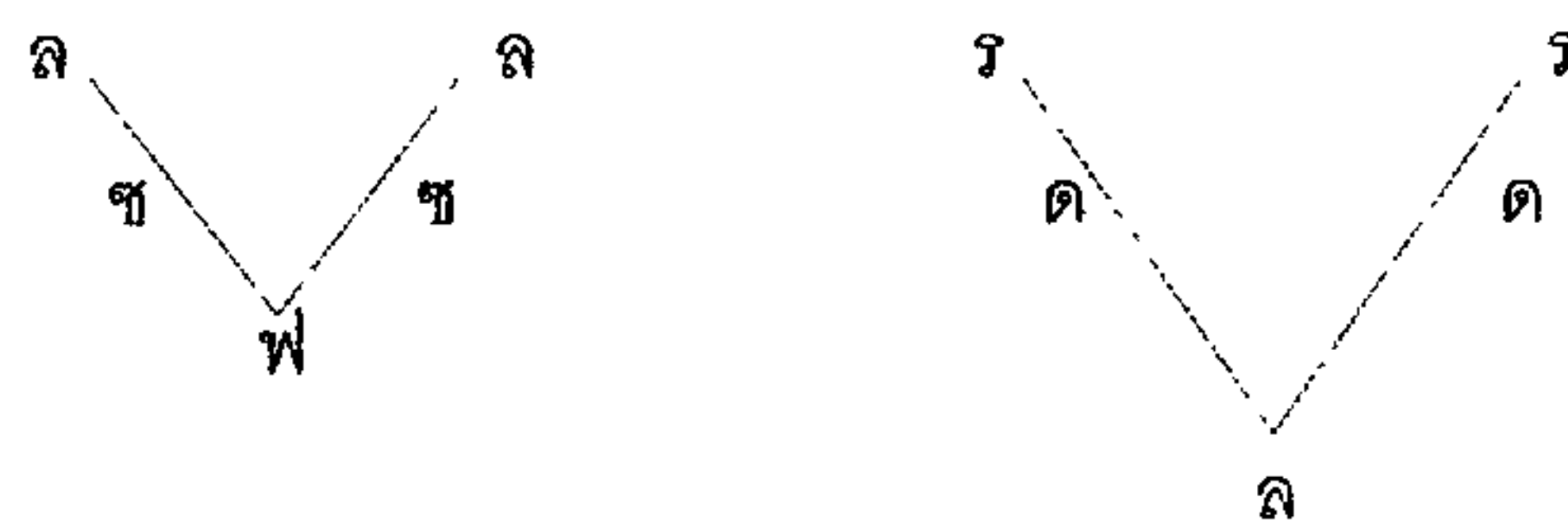
ล ฟ ล ซ - ฟ - ร

ม ด ม ร - ด - ล

-- ล ซ ฟ ซ - ล

-- ร ด ล ด - ร

ทำนองตัวอย่างนี้ เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงเขมร

เพลงไทยสำเนียงมอญ

เพลง มอญรำดาบ สองชั้น

ท่อน 1

- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ท - -	- ดิ - ริ	- ช - ชิ	พิ ริ - ดิ	- ฟ - ล	ช ท - -
ช ล ท ดิ	ริ ดิ ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ดิ	- - - ริ	พิ ริ - ช	- ฟ ช ล	- ช - ริ
- - - พิ	- - - ชิ	- - - พิ	- - - ริ	- ลิ ชิ พิ	- ดิ - ริ	- - - ดิ	- ท - -
- ริ - ดิ	- ฟ - ล	ช ล ฟ ช	- ท - -	ริ ช ริ ดิ	- ท - ล	ช ฟ ช ล	- ช ช ช

ท่อน 2

- - - -	- - - ช	- ช ช ช	- ช - ช	ม ม ร ม	ช ด - ด	ช ด ร ม	ฟ ช - -
- - - ริ	- - - ช	- - - ฟ	- ช - -	- ริ - ช	- ฟ - ช	- ท - ดิ	- ริ - ช
- - - -	- - - -	ล ช ฟ ช	ล ท ดิ ริ	- - ริ มิ	- ริ - ช	- ริ ริ ริ	- ดิ - ท
- - - -	- - - ดิ	ริ ดิ ช ดิ	- ท - -	ริ ช ริ ดิ	- ท - ล	ช ฟ ช ล	- ช ช ช

เพลงมอญรำดาบ เพลงอัตราจังหวะสองชั้นทำนองเก่าสมัยอยุธยา ใช้ประกอบการแสดงละครและวงมโหรีมาแต่โบราณ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำมาบรรจุในฉบับพระมหาสมุทร เวลาบรรเลงรับต้องบรรเลงซ้ำทำนองเดิมเดียวกัน 4 ครั้งทำให้ซ้ำซากน่าเบื่อ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงแต่งทางเปลี่ยนขึ้นใหม่อีก 3 ทาง ฉะนั้นทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นจึงมีอยู่ 4 ทำนองด้วยกัน โดยแต่งเมื่อ พ.ศ. 2464 ต่อมาใน พ.ศ. 2475 นายมนตรี ตราโมท ได้นำมาดัดแปลงแต่งขยายเป็นสามชั้น แก้แปลงทำนองสองชั้น และแต่งตัดเป็นชั้นเดียวให้มีสำเนียงมอญครบทั้งเก้า ทั้งทำนองทางร้องและทางดนตรี (ณรงค์ชัย ปีกุรักษ์.ม.ป.ป.:205)

ลักษณะของเพลงมอญรำดาบมีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน แต่ละท่อนมีความยาว 4 บรรทัด เท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ ซึ่งในเพลงนี้เป็นเพลงทางเปลี่ยนสำเนียงมอญโดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียงลา และเสียงมี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง)

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 18 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- XXX	1
2	- X --	- X - X	1
3	- X - X	XX - X	1
4	- X - X	XX --	1
5	XXXX	XXXX	3
6	--- X	XX - X	1
7	- XXX	- X - X	4
8	--- X	--- X	4
9	--- X	- X --	2
10	- X - X	- X - X	3
11	XXXX	- X --	2
12	XXXX	- X - X	2
13	XXXX	- XXX	2
14	XXXX	XX - X	1
15	XXXX	XX --	1
16	--XX	- X - X	1
17	----	--- X	2
18	----	----	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 5 , 7 , 8 และ 10 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 29 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	1
2	- ท - -	- ดั - รั	1
3	- ช - ชั	ฟ รั - ดั	1
4	- ฟ - ล	ช ท - -	1
5	ช ล ท ดั	รั ดั ท ล	1
6	ช ฟ ช ล	ช ล ท ดั	1
7	- - - รั	ฟ รั - ช	1
8	- ฟ ช ล	- ช - รั	1
9	- - - ฟ	- - - ชั	1
10	- - - ฟ	- - - รั	1
11	- ลั ชั ฟ	- ดั - รั	1
12	- - - ดั	- ท - -	1
13	- รั - ดั	- ฟ - ล	1
14	ช ล ฟ ช	- ท - -	1
15	รั ช รั ดั	- ท - ล	2
16	ช ฟ ช ล	- ช ช ช	2
17	- - - -	- - - ช	1
18	- ช ช ช	- ช - ช	1
19	ม ม ร ม	ช ด - ด	1
20	ช ด ร ม	ฟ ช - -	1
21	- - - ร	- - - ช	1
22	- - - ฟ	- ช - -	1
23	- ร - ช	- ฟ - ช	1
24	- ท - ดั	- รั - ช	1
25	ล ช ฟ ช	ล ท ดั รั	1
26	- - รั มั	- รั - ช	1

27	- รี้ รี้ รี้	- ดี้ - ท	1
28	-----	--- ดี้	1
29	รี้ ดี้ ช ดี้	- ท --	1

รูปแบบของทำนองในเพลงนี้มีความหลากหลายไม่ค่อยซ้ำกัน แต่ละรูปแบบทำนองเป็นทำนองเฉพาะที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

ท่อน 1

- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ท --	- ดี้ - รี้	- ช - ชี้	ฟ รี้ - ดี้	- ฟ - ล	ช ท --
ช ล ท ดี้	รี้ ดี้ ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ดี้	--- รี้	ฟ รี้ - ช	- ฟ ช ล	- ช - รี้
--- ฟ	--- ชี้	--- ฟ	--- รี้	- ลี้ ชี้ ฟ	- ดี้ - รี้	--- ดี้	- ท --
- รี้ - ดี้	- ฟ - ล	ช ล ฟ ช	- ท --			ช ฟ ช ล	- ช ช ช

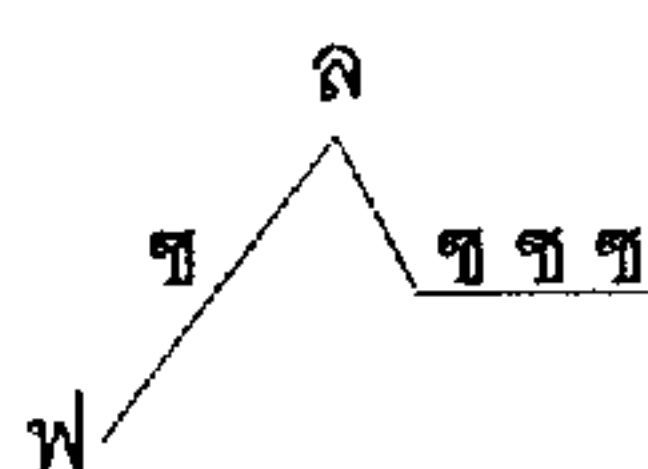
ท่อน 2

-----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช	ม ม ร ม	ช ด - ด	ช ด ร ม	ฟ ช --
--- ร	--- ช	--- ฟ	- ช --	- ร - ช	- ฟ - ช	- ท - ดี้	- รี้ - ช
-----	-----	ล ช ฟ ช	ล ท ดี้ รี้	- - รี้ ช	- รี้ - ช	- รี้ รี้ รี้	- ดี้ - ท
-----	--- ดี้	รี้ ดี้ ช ดี้	- ท --			ช ฟ ช ล	- ช ช ช

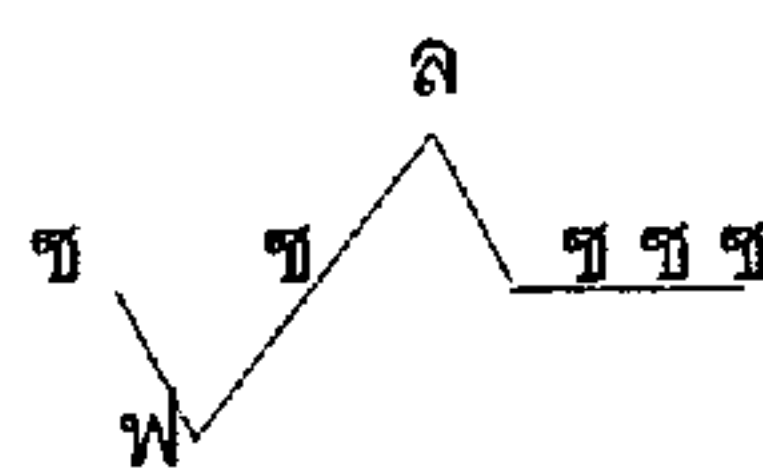
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 9 รูปแบบ คือ (- XXX - XXX) (- XXX - X - X) (XXXX XXXX) (XXXX - X - X) (- X - X - X - X) (--- X XX - X) (- X - X XX --) (-- XX - X - X) และ (--- X XXXX - X --)
 - รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ
- รูปสามเหลี่ยมคว่ำและซ้ำเสียง

- ฟ ช ล - ช ช ช

ล ฟ ช ล - ช ช ช

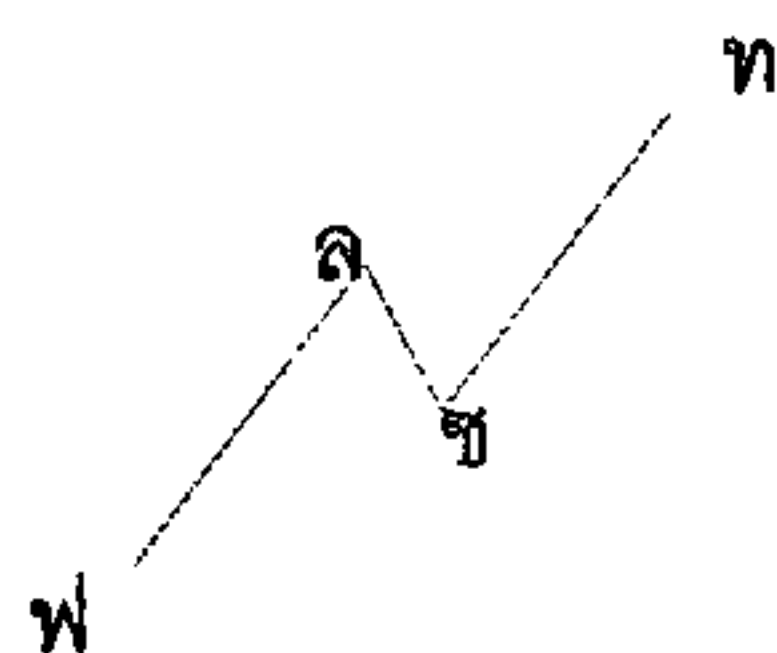

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ ทำนองแรกมีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำโดยเริ่มจากเสียงต่ำ เคลื่อนที่ไปที่เสียงสูงแล้วเคลื่อนลงมาที่เสียงต่ำ และเคลื่อนที่ซ้ำใน

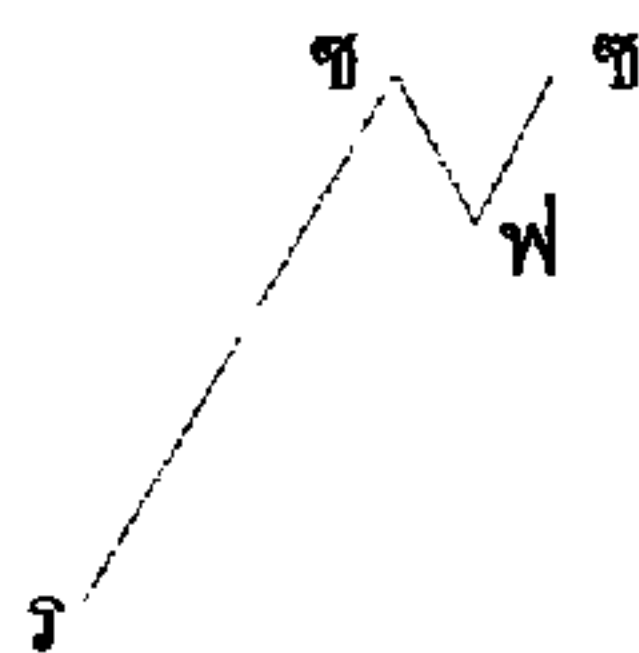
ระดับเสียงเดิม ส่วนทำนองที่สองนั้นมีส่วนต่างกันตรงจุดเริ่มคือเริ่มมาจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ แล้วจึงเคลื่อนที่ เหมือนกับแบบทำนองแรก

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย

- ฟ - ล ช ท - -

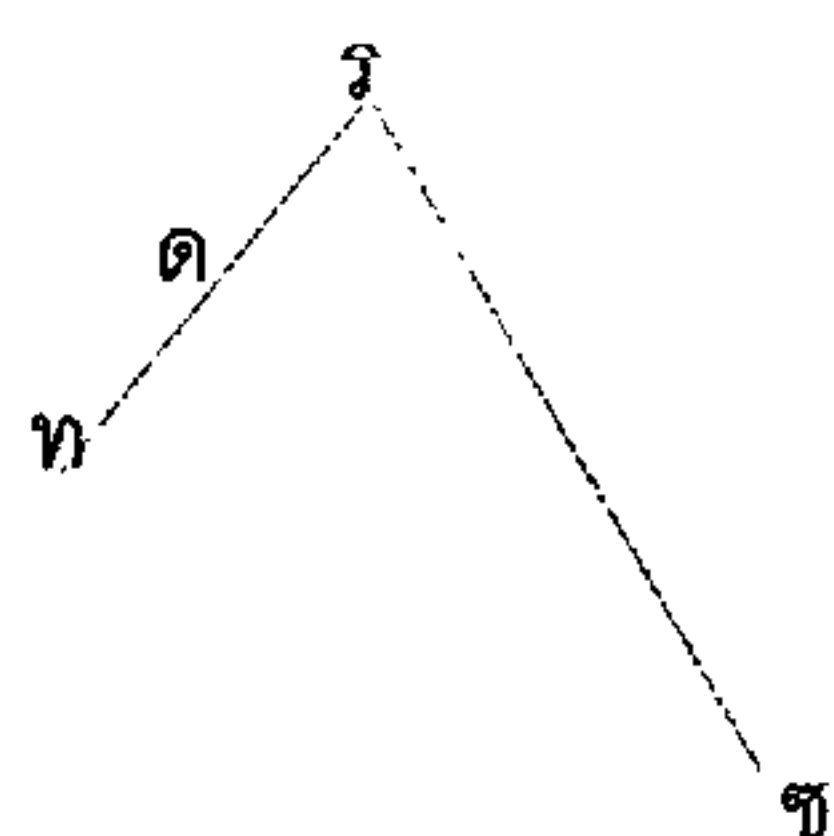
- ร - ช - ฟ - ช

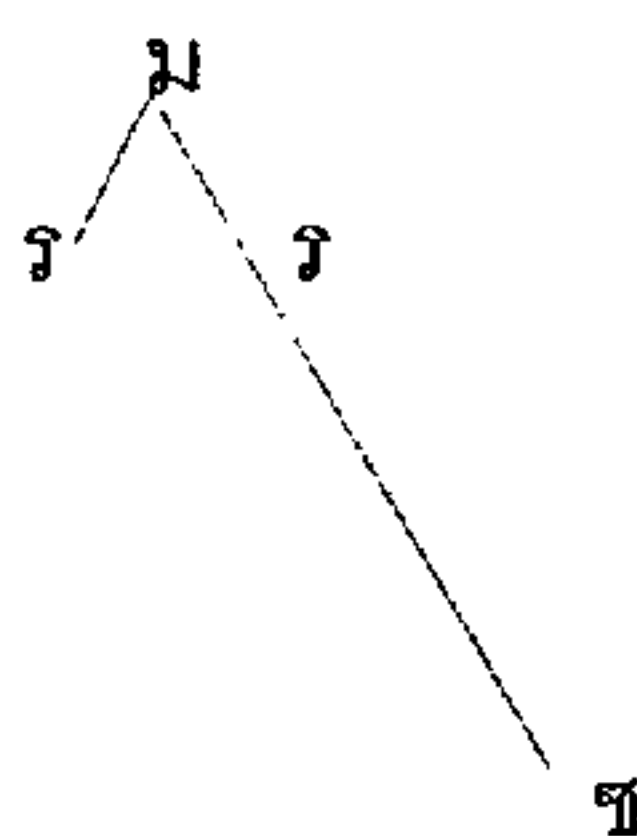
ทำนองมีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงต่ำ ขึ้นไปหาเสียงสูง แล้วเคลื่อนขยับลงที่เสียงต่ำ แล้วเคลื่อนที่ขึ้นไปหาเสียงสูงอีกครั้ง เหมือนการไต่ระดับ (ดังรูปข้างบน) เป็นลักษณะเด่นของทำนองเพลงสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

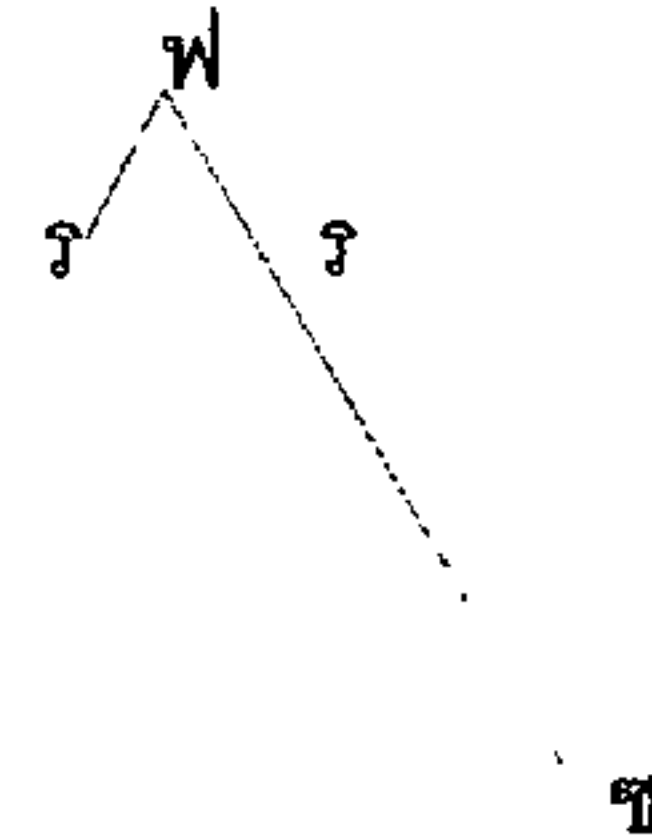
- ท - ดิ - ริ - ช

- - ริ มี - ริ - ช

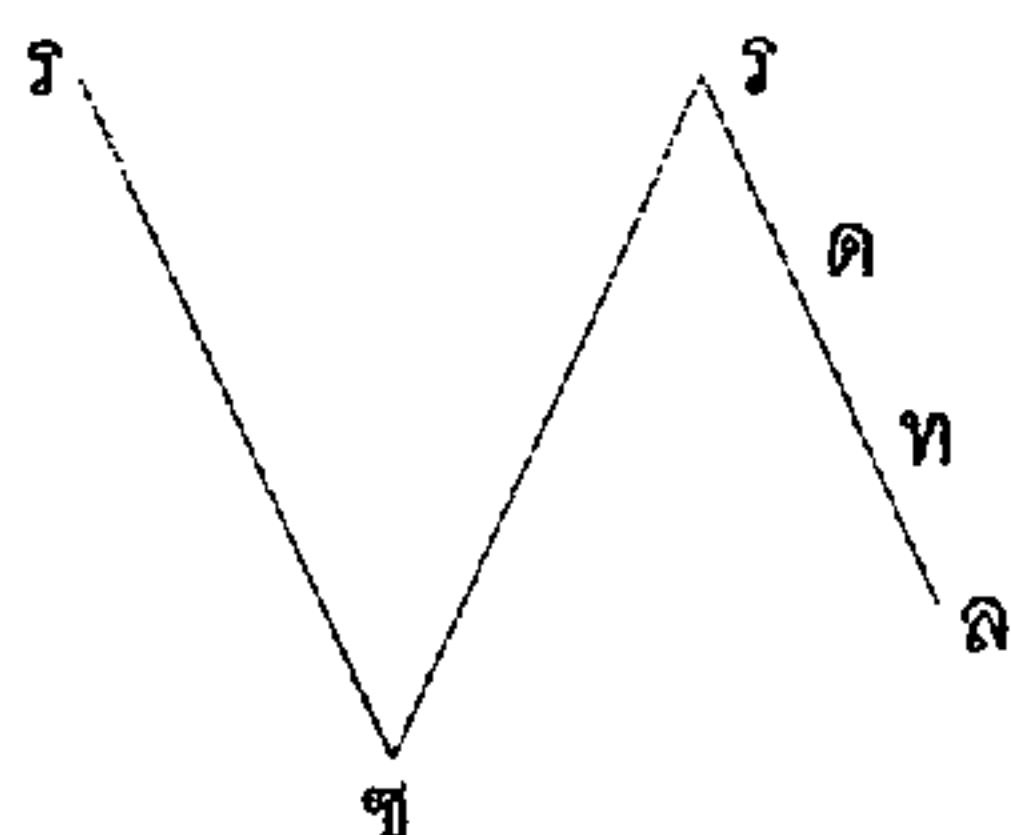
- - - ริ ฟ ริ - ช

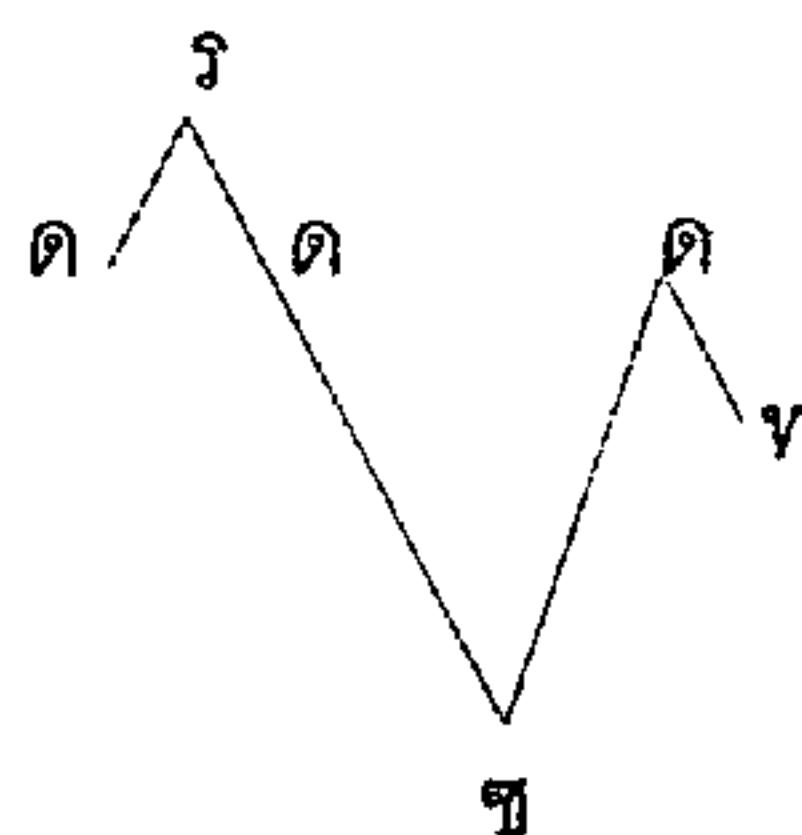
ทั้ง 3 ทำนองมีรูปแบบจังหวะต่างกัน แต่มีทิศทางคล้ายกัน คือ รูปสามเหลี่ยมคว่ำ ซึ่งเคลื่อนที่ไปยังเสียงสุดท้ายคือเสียงซอลเหมือนกัน เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่มีลักษณะเด่นที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ

ริ ช ริ ดิ - ท - ล

- - - ดิ ริ ดิ ช ดิ - ท - -

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ ทิศทางมีลักษณะกระโดดข้ามเสียงลงและขึ้น จากเสียงสูงลงมายังเสียงต่ำ ซึ่งกระโดดไปมา เป็นจุดเด่นที่บอกถึงลักษณะเอกลักษณ์แบบหนึ่งของเพลงสำเนียงมอญ (ดังรูปข้างบน)

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 16 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 8 วรรณคดี

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ท - -	- ดั - ร	ท3
2	- ช ช ช	ฟิ - ร - ดั	- ฟ - ล	ช ท - -	ท1
3	ช ล ท ดั	ร - ดั ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ดั	ท2
4	- ร ร ร	ฟิ - ช	- ฟ ช ล	- ช - ร	ท3
5	- - - ฟิ	- - - ช	- - - ฟิ	- - - ร	ท3
6	- ล ช ฟิ	- ดั - ร	- - - ดั	- ท - -	ท1
7	- ร - ดั	- ฟ - ล	ช ล ฟ ช	- ท - -	ท1
8	ร ช ร ดั	- ท - ล	ช ฟ ช ล	- ช ช ช	ท6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	- - - -	- - - ช	- ช ช ช	- ช - ช	ท6
2	ม ม ร ม	ช ด - ด	ช ด ร ม	ฟ ช - -	ท6
3	- - - ร	- - - ช	- - - ฟ	- ช - -	ท6
4	- ร - ช	- ฟ - ช	- ท - ดั	- ร - ช	ท6
5	- - - -	- - - -	ล ช ฟ ช	ล ท ดั ร	ท3
6	- - ร ม	- ร - ช	- ร ร ร	- ดั - ท	ท1
7	- - - -	- - - ดั	ร - ดั ช ดั	- ท - -	ท1
8	ร ช ร ดั	- ท - ล	ช ฟ ช ล	- ช ช ช	ท6

- วรรคที่ 1 ท่อนที่ 1 ใน 2 ห้องแรก เป็นทำนองขึ้นเพลง ซึ่งมีรูปแบบทำนองเหมือนกับทำนองจบท่อนและจบเพลง ซึ่งพบไม่บ่อยนัก

- วรรคที่ 1 ห้องที่ 3 และ 4 มีทำนองขยักจังหวะ ทำให้ทำนองเด่นขึ้นเป็นเอกลักษณ์

- วรรคที่ 2 ห้องแรกนั้นมีลักษณะพิเศษที่เสียงซอล คือ จากเสียงซอลต่ำกระโดดเคลื่อนที่ไปที่เสียงซอลสูงทันทีทันใด ซึ่งเป็นจุดเด่นของทำนองในวรรคนี้
- วรรคที่ 4 ห้องสุดท้ายมีการกระโดดข้ามเสียงจากเสียงต่ำ คือ ซอล ไปที่เสียงสูง คือ เร ซึ่งมีความห่างกัน 5 ช่วงเสียง เป็นลักษณะของเพลงสำเนียงมอญที่พบอยู่บ่อยๆ
- มีครบ 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ฟา จบด้วยเสียง ซอล
- ลูกตกทั้ง 2 ท่อน ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ ที โด เร ลา

เพลง มอญอ้อยอิง สองชั้น

----	---ซ	-ซซซ	-ซ-ซ	-ดํทซ	-ฟ-ท	ทท-ดํ	ดํด-ริ
---ร	-ริ-ริ	-ซํ-ฟิ	-ริ-ดํ	-ฟซล	ซลทดํ	ทดํซล	ทดํ-ท
----	----	-ฟิ-ริ	-ริ-ริ	-ฟิ-ริ	-ริ-ริ	-ซํฟิริ	-ดํ-ท
----	----	-ดํ-ล	-ล-ล	-ฟ-ซ	-ล-ท	-ริดํท	-ล-ซ

เพลงมอญอ้อยอิง ม.ล. ต่วนศรี วรวรรณ แต่งมอญอ้อยอิงสองชั้น สำหรับใช้บรรเลงประกอบละครคณะปรีดาสัย ซึ่งเป็นคณะละครของพระบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ นายเฉลิม บัวทอง ได้นำมาแต่งขยายและแต่งตัดทั้งทำนองดนตรีและทำนองร้อง โดยใช้ลีลาและสำเนียงเป็นภาษามอญครบเป็นเพลงเถา เมื่อ พ.ศ. 2488 (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:206)

ลักษณะเพลงมอญอ้อยอิง มีรูปแบบเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาวเท่ากัน คือ ยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงบังคับทาง โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลักได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียงลา เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง)

ที	โค	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	1
2	- XXX	- X - X	4
3	XX - X	XX - X	1
4	--- X	- X - X	1
5	- X - X	- X - X	6
6	- XXX	XXXX	1
7	XXXX	XX - X	1
8	----	----	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 6 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
- มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 13 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- ซ	1
2	- ซ ซ ซ	- ซ - ซ	1
3	- คี ท ซ	- ฟ - ท	1
4	ท ท - คี	คี คี - ริ	1
5	--- ริ	- ริ- ริ	1
6	- ซี - ฟิ	- ริ - คี	1

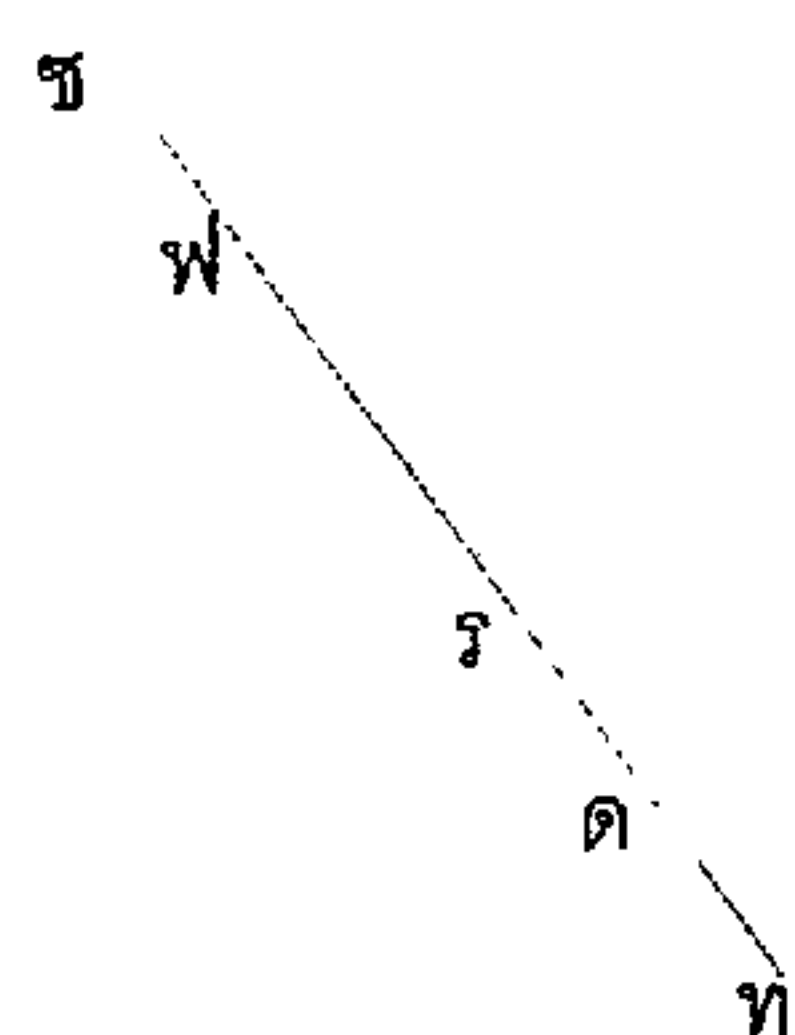
7	- ฟ ช ล	ช ล ท ดั	1
8	ท ดั ช ล	ท ดั - ท	1
9	- ฬิ - รั	- รั - รั	2
10	- ชั ฬิ รั	- ดั - ท	1
11	- ดั - ล	- ล - ล	1
12	- ฬ - ช	- ล - ท	1
13	- รั ดั ท	- ล - ช	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลายแตกต่างกัน ไม่ค่อยมีการซ้ำทำนอง
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบ
เฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

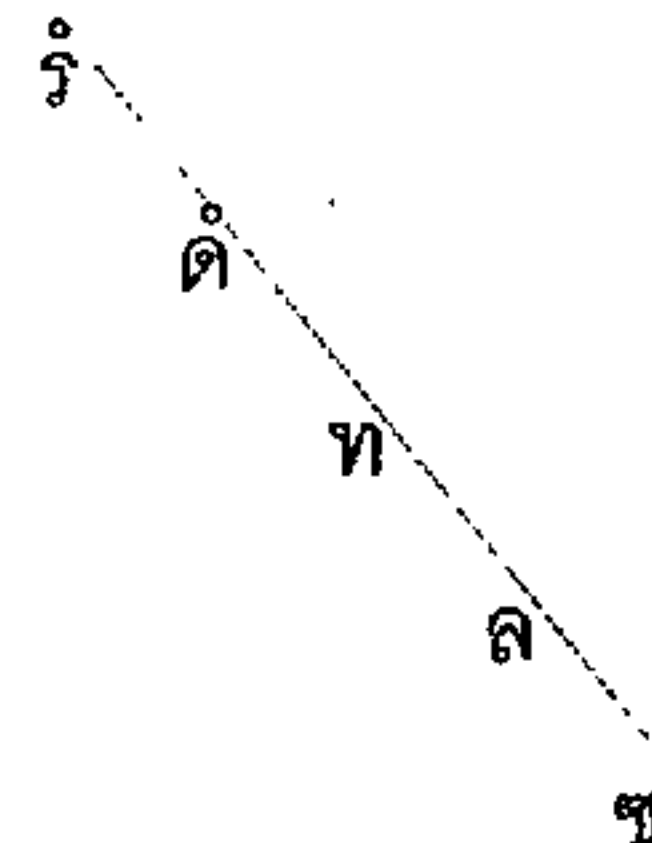
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (- XXX - X - X) (- X - X - X - X)
(- XXX XXXX) และ (XXXX XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปเรียงเสียง

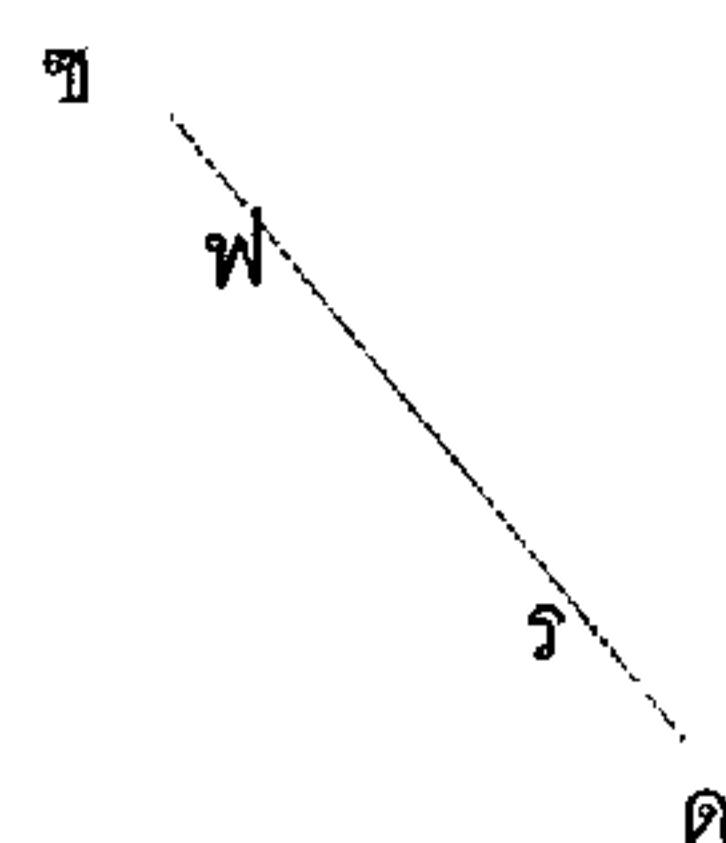
- ชั ฬิ รั - ดั - ท

- รั ดั ท - ล - ช

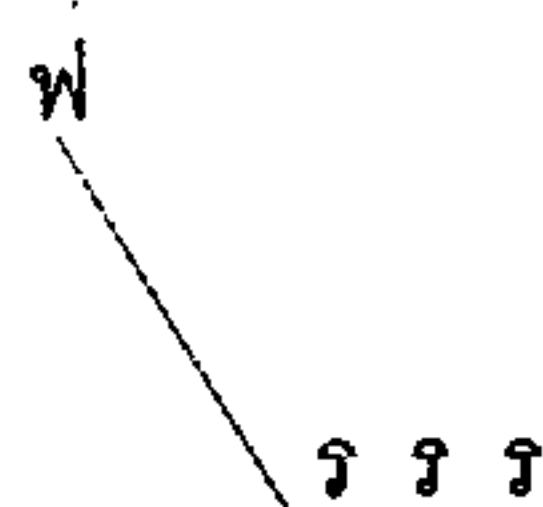
- ชั - ฬิ - รั - ดั

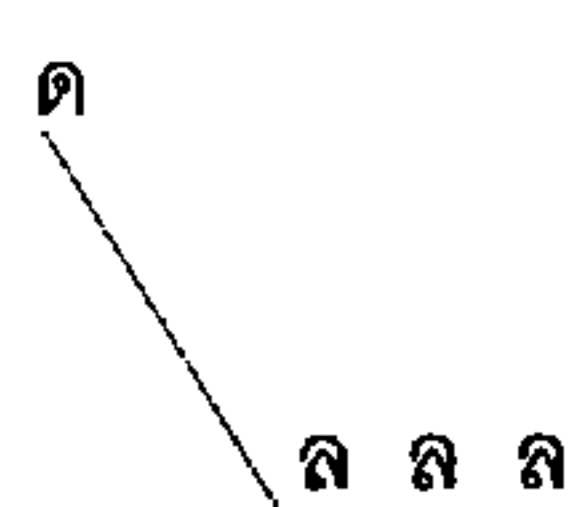
มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงไปที่เสียงต่ำทั้ง 3 ทำนอง ดังรูป ทำนองนี้เป็นรูปแบบ
ทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปทำนองซ้ำเสียง

- ฬิ - รั - รั - รั

- ดั - ล - ล - ล

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงเคลื่อนที่ลงมายังที่เสียงต่ำสุด แล้วซ้ำที่เสียงเดิม ดังรูป

- วรรคที่ 7 ทำนองเพลงมีการใช้โน้ตเสียงรอง ลำดับที่ 7 คือ เสียง ลา มาเป็นลูกตก ซึ่งไม่พบบ่อยนัก และทำให้สำเนียงเพลงเด่นยิ่งขึ้น

- มี 6 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง ซอล
- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักและเสียงรองของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 6 และ 7 คือ ที โด เร ซอล ลา

เพลง มอญดูดาว สองชั้น

--- ซ	- ซ ซ ซ	- ฟิ - ริ	- ริ - ริ	ดี ริ ฟิ ดี	- ริ - ดี	ท ดี ซ ล	ท ดี - ท
--- ซ	- ซ ซ ซ	- ฟิ - ริ	- ริ - ริ	ดี ริ ฟิ ดี	- ริ - ดี	ท ดี ซ ล	ท ดี - ท
- ท - ดี	ริ ดี ท ล	ซ ฟ ซ ล	ซ ล ท ดี	- ฟิ - ริ	- ดี - ท	-- ริ ค	ท ดี - ริ
----	- ฟิ - ริ	----	- ดี - ท	--- ดี	- ริ - ท	--- ซ	- ท - ดี
----	----	ริ ดี ริ ท	- ดี - ริ	----	----	--- ซ	--- ล
----	- ซ - ล	- ดี - ซ	- ซ - ซ				

เพลงมอญดูดาว เพลงอัตราจังหวะสองชั้นทำนองเก่า เป็นเพลงสำเนียงมอญใช้น้ำทับสองไม้กำกับอัตราจังหวะ เพลงนี้ใช้ประกอบการแสดงละครและประกอบลีลาทำรำในละครเรื่อง ชุนช้างชุนแผน เรียกรำพลายชุมพล ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2472 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำเพลงนี้ไปพระราชทานเป็นเพลงเถา ใช้น้ำทับปรบกำกับอัตราจังหวะ (ทรงเพิ่มจังหวะในทำนองเดิม) เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงราตรีประดับดาว (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์.ม.ป.ป.:203)

ลักษณะของเพลงมอญดูดาว รูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 5 บรรทัดครึ่ง เท่ากับ 44 ห้องเพลง ใช้น้ำทับพิเศษ (มอญ) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับมอญ

-	+	-	+
----	- ดิง - โจ๊ะ	-- ทั้งดิง	-- ทั้งดิง

- เครื่องหมายจังหวะจิง (-) หมายถึง จิง (+) หมายถึง จับ
โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที่ โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลัก

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	- XXX	2
2	- X - X	- X - X	4
3	XXXX	- X - X	2
4	XXXX	XX - X	2
5	- X X	XXXX	1
6	XXXX	XXXX	1
7	XXXX	XX - X	1
8	-- XX	XX - X	1
9	----	- X - X	3
10	--- X	- X - X	2
11	----	----	2
12	--- X	--- X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2 และ 9 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ และมีรูปแบบอื่นๆ ลดหลั่นกันไป ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 10 ทำนอง ดังนี้

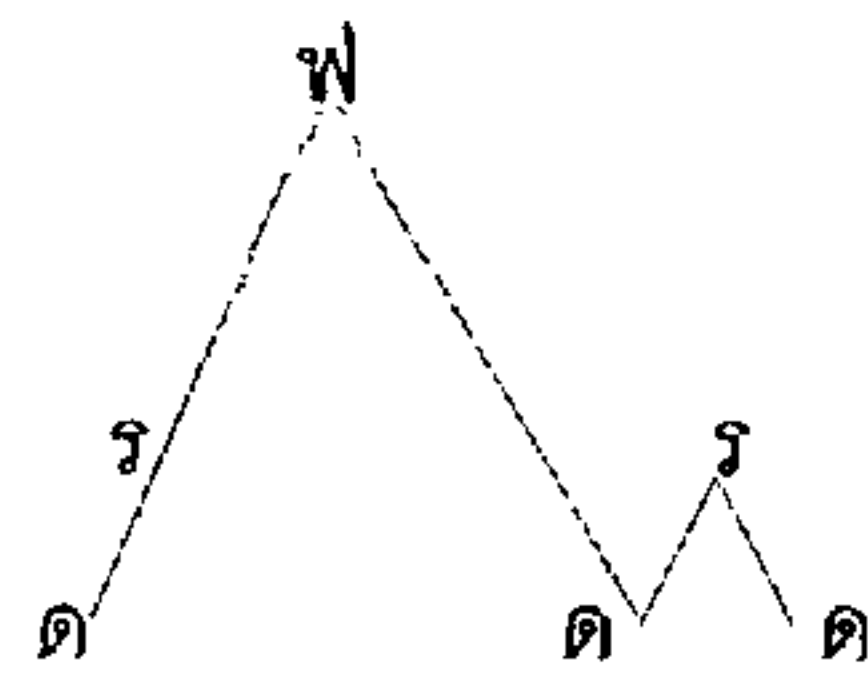
ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- - - ช	- ช ช ช	2
2	- ฟี - รี่	- รี่ - รี่	2
3	ดี่ รี่ ฟี ดี่	- รี่ - ดี่	2
4	ท ดี่ ช ล	ท ดี่ - ท	2
5	- ท - ดี่	รี่ยี่ ดี่ ท ล	1
6	ช ฟ ช ล	ช ล ท ดี่	1
7	- ฟี - รี่	- ดี่ - ท	1
8	- - รี่ ด	ท ดี่ - รี่	1
9	- - - -	- ฟี - รี่	1
10	- - - -	- ดี่ - ท	1
11	- - - ดี่	- รี่ - ท	1
12	- - - ช	- ท - ดี่	1
13	รี่ยี่ ดี่ รี่ ท	- ดี่ - รี่	1
14	- - - ช	- - - ล	1
15	- - - -	- ช - ล	1
16	- ดี่ - ช	- ช - ช	1

รูปแบบของทำนองที่ 1 - 4 มีการซ้ำกัน ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองที่มีความสำคัญของเพลงนี้
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบ
เฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

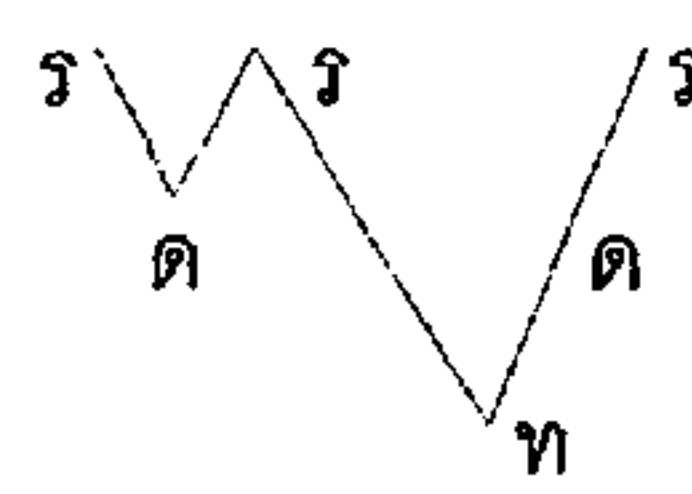
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) (XXXX XX - X) และ (XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย

ดํ รั ฟํ ดํ - รั - ดํ

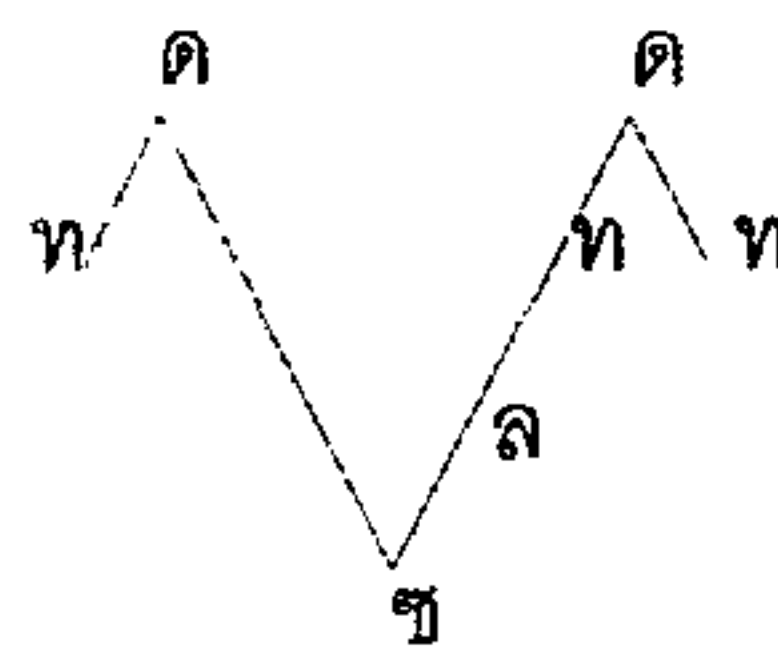
รั ดํ รั ท - ดํ - รั

ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบตรงข้ามกัน คือ ทำนองที่ 1 เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ทำนองที่ 2 เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย โดยมีรูปแบบจังหวะที่เหมือนกัน ทั้ง 2 ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำหงาย

ท ดํ ซ ล ท ดํ - ท

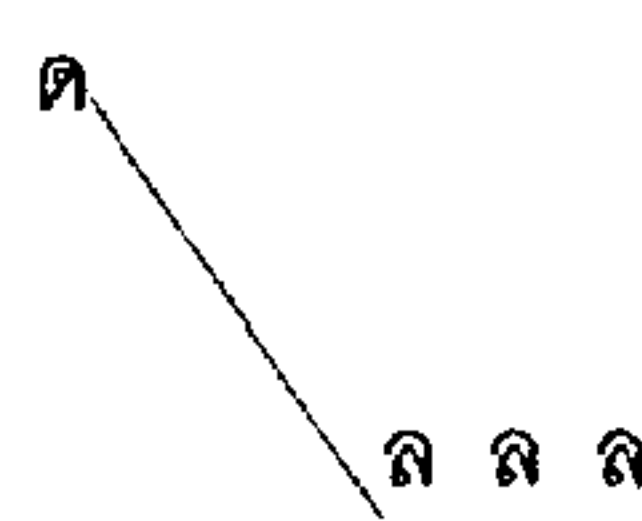
ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ ทำนองที่น่าสนใจคือเริ่มที่เสียง ที่ จบที่เสียงที่ โด เริ่มจากรูปสามเหลี่ยมคว่ำเล็กมีการเคลื่อนจากเสียง ที่ ขึ้นสูงที่เสียง โด แล้วเคลื่อนลงเสียงต่ำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่เสียง ซอล และเคลื่อนที่กลับไปเสียงโดสูง เป็นรูปสามเหลี่ยมหงายใหญ่ แล้วย้อนลงต่ำที่เสียงแรกของทำนองคือเสียง ที่ เป็นรูปสามเหลี่ยมเล็ก ดังรูป

รูปซ้ำเสียง

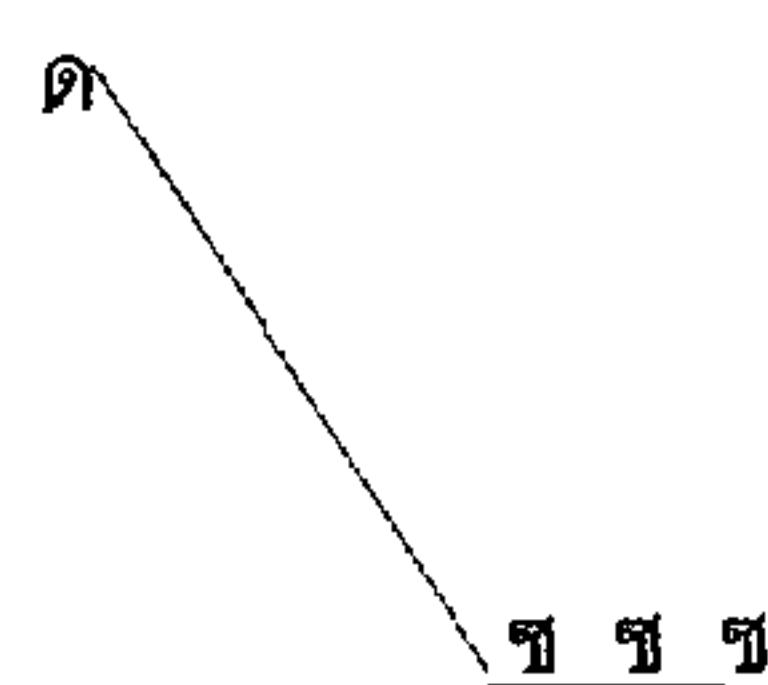
- ฟํ รั - รั - รั

- ดํ - ล - ล - ล

- ดํ - ซ - ซ - ซ

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงเคลื่อนที่ลงมายังที่เสียงต่ำสุด แล้วซ้ำที่เสียงเดิม ดังรูป

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 11 วรรณคดี ดังนี้

วรรณคดี	ทำนองเพลง				ลูกตลก
1	--- ซ	- ซ ซ ซ	- ฟิ - ริ	- ริ - ริ	ท6
2	ดิ ริ ฟิ ดิ	- ริ - ดิ	ท ดิ ซ ล	ท ดิ - ท	ท1
3	--- ซ	- ซ ซ ซ	- ฟิ - ริ	- ริ - ริ	ท3
4	ดิ ริ ฟิ ดิ	- ริ - ดิ	ท ดิ ซ ล	ท ดิ - ท	ท1
5	- ท - ดิ	ริ ดิ ท ล	ซ ฟิ ซ ล	ซ ล ท ดิ	ท2
6	- ฟิ - ริ	- ดิ - ท	-- ริ ด	ท ดิ - ริ	ท3
7	----	- ฟิ - ริ	----	- ดิ - ท	ท1
8	--- ดิ	- ริ - ท	--- ซ	- ท - ดิ	ท2
9	----	----	ริ ดิ ริ ท	- ดิ - ริ	ท3
10	----	----	--- ซ	--- ล	ท7
11	----	- ซ - ล	- ดิ - ซ	- ซ - ซ	ท6

- วรรณคดี 1 ขึ้นเพลงด้วยรูปแบบทำนองการซ้ำเสียง ซึ่งเป็นจบเพลงก็ใช้รูปแบบซ้ำเสียงเช่นเดียวกัน การจบลักษณะนี้พบในเพลงสำเนียงมอญหลาย เช่น เพลงมอญรำดาบ

- วรรณคดี 1 และ 3 ทำนองเหมือนกัน เช่นเดียวกับกับ วรรณคดี 2 และ 4 ก็มีทำนองเหมือนกัน เป็นการซ้ำวรรณคดีให้มีความโดดเด่น

- วรรณคดี 4 เป็นทำนองหลักที่สำคัญ เป็นทำนองเฉพาะที่บ่งบอกสำเนียงมอญ โดยเฉพาะ 2 ห้องท้าย พบอยู่บ่อยๆ ในเพลงสำเนียงมอญ เช่น เพลงนางครวญ มอญอ้อยอิง เปียดัน

- วรรณคดี 10 ทำนองเพลงมีการใช้โน้ตเสียงรอง ลำดับที่ 7 คือ เสียง ลา มาเป็นลูกตลก และทำให้สำเนียงเพลงเด่นยิ่งขึ้น ซึ่งพบ ในเพลงมอญอ้อยอิง

- มี 6 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง ซอล

- ลูกตลก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที

- ลูกตลกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักและเสียงรองของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตลก 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 และ 7 คือ ที โด เร ฟา ซอล

เพลง มอญขว้างดาบ สองชั้น

ท่อน 1

-----	- รี้ - ดี้	- รี้ - ฟี้	-----	- ท ท ท	ดี้ รี้ - ดี้	- ท ล ช	-----
- ช ช ช	ร ม ฟ ช	- - ร ม	ฟ ช - -	- ฟ - ท	- ดี้ - รี้	- ฟี้ - รี้	- ดี้ - ท
-----	ล ฟ ช ล	-----	ช ล ท ดี้	-----	ฟี้ รี้ ดี้ ล	- ล ช ล	ดี้ ล ช ฟ
- ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	ล ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	- ฟ - ท	- ดี้ - รี้	- ฟี้ - รี้	- ดี้ - ท

ท่อน 2

--- ท	- ท - ท	- ฟ - ท	- ดี้ - รี้	- มี้ รี้ ช	รี้ มี้ รี้	- ช ช ช	ฟ ร - ฟ
-----	ด ร ฟ ช	ฟ ช ล ช	ฟ ร - ฟ	- ม ร -	ม ร ด ฟ	- ม ร -	ม ร ด ร
--- ร	- รี้ - รี้	- ชี้ - ฟี้	- รี้ - ดี้	- ฟ ช ล	ช ล ท ดี้	ท ดี้ ช ล	ท ดี้ - ท
-----	- ดี้ - รี้	-----	- ท - ดี้	- ฟ ช ล	- ช ช ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช

เพลงมอญขว้างดาบ เพลงอัตราสองชั้นของเก่าประเภทหน้าทับปรบไก่ มี 2 ท่อน ท่อนละ 4 จังหวะ เป็นเพลงสำเนียงมอญ ไม่ทราบนามผู้แต่ง นายสมาน ทองสุโชติ นักดนตรีไทย วงกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้คิดแต่งขึ้นใหม่ (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:202)

ลักษณะเพลงมอญขว้างดาบ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด เท่ากับ 32 ห้องเพลง โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และมี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาและเสียงมีในเพลงนี้ มีบทบาทมาก ไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- มี 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	- X - X	3
2	- XXX	XX - X	3
3	- XXX	----	1
4	- XXX	XXXX	4
5	-- XX	XX --	1
6	----	XXXX	4
7	XXXX	XX - X	3
8	- X - X	- X - X	6
9	--- X	- X - X	2
10	- XX -	XXXX	2
11	- XXX	- XXX	1
12	XXXX	- X - X	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 1 , 2 , 4 , 6 และ 8 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 30 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	- รํ - ดํ	1
2	- รํ - ฟํ	----	1
3	- ท ท ท	ดํ รํ - ดํ	1
4	- ท ล ช	----	1
5	- ช ช ช	ร ม ฟ ท	1
6	-- ร ม	ฟ ช --	1
7	- ฟ - ท	- ดํ - รํ	2
8	- ฟํ - รํ	- ดํ - ท	2
9	----	ล ฟ ช ล	1

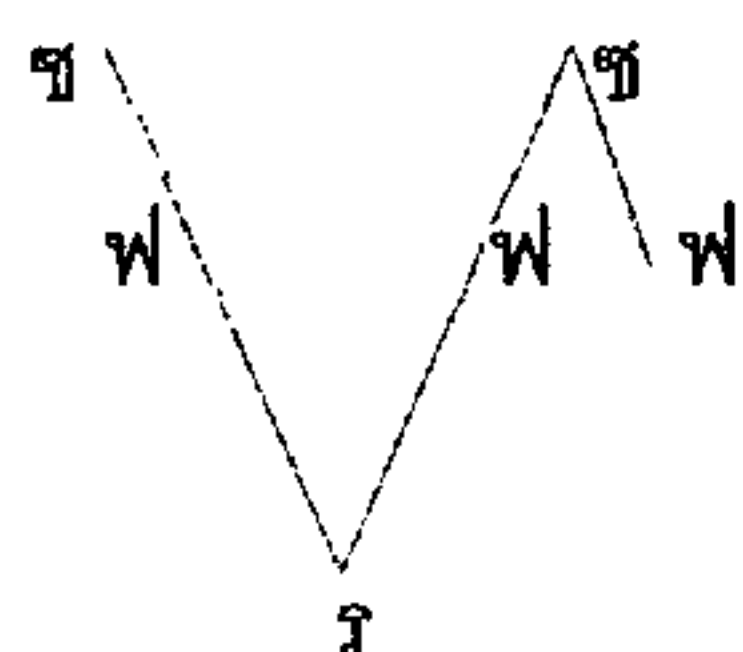
10	----	ช ล ท ดั	1
11	----	ฟ ร ิ ดั ล	1
12	- ล ช ล	ดั ล ช ฟ	1
13	- ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	1
14	ล ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	1
15	--- ท	- ท - ท	1
16	- ฟ - ท	- ดั - ิ	1
17	- ม ิ ิ ช	ิ ม ิ ร ิ	1
18	- ช ช ช	ฟ ร - ฟ	1
19	----	ด ร ฟ ช	1
20	ฟ ช ล ช	ฟ ร - ฟ	1
21	- ม ร -	ม ร ด ฟ	1
22	- ม ร -	ม ร ด ร	1
23	--- ร	- ิ - ิ	1
24	- ช ิ - ฟิ	- ิ - ดั	1
25	- ฟ ช ล	ช ล ท ดั	1
26	ท ดั ช ล	ท ดั - ท	1
27	----	- ดั - ิ	1
28	----	- ท - ดั	1
29	- ฟ ช ล	- ช ช ช	1
30	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	1

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

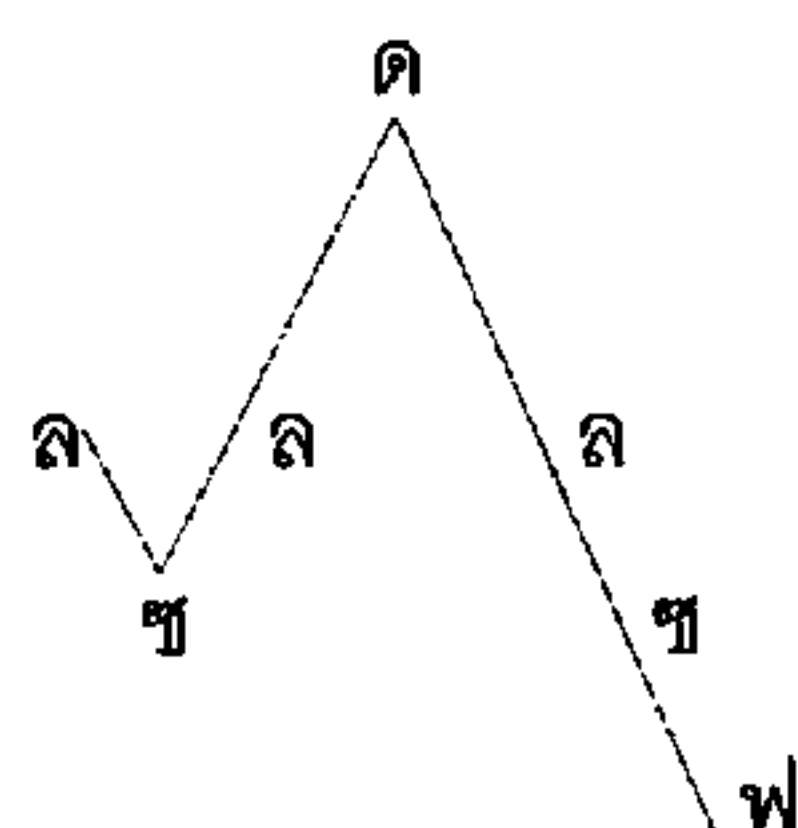
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 5 รูปแบบ คือ (- XXX XX - X) (XXXX XX - X) (- XXX XXXX) (- XX - XXXX) และ (XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ

- ช ฟ ร ฟ ช - ฟ

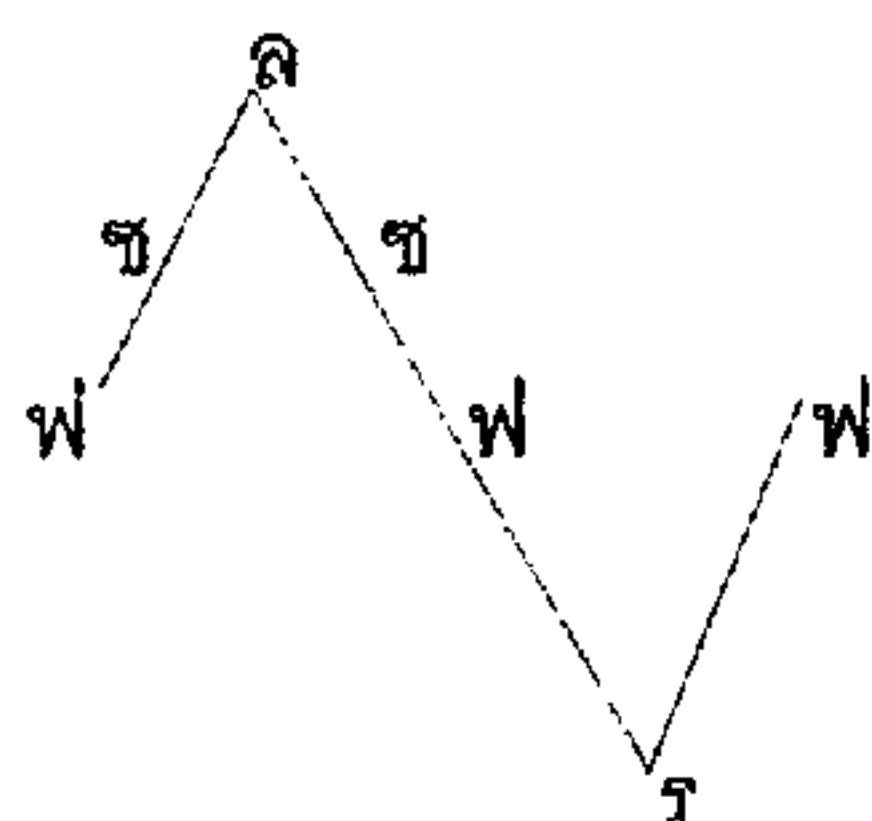
- ล ช ล ด ล ช ฟ

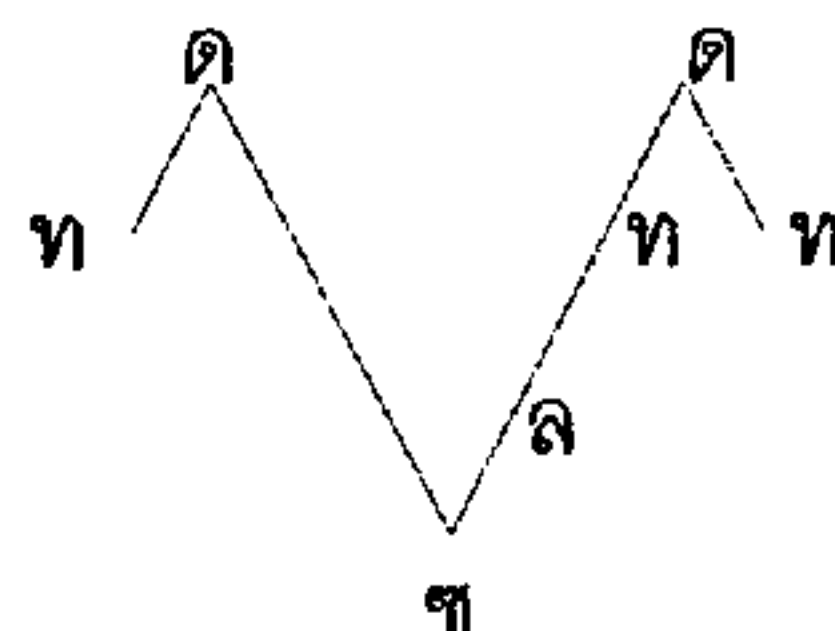
ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบตรงข้ามกัน คือ ทำนองที่ 1 เป็นรูปสามเหลี่ยมหงายใหญ่กว่าเล็ก ทำนองที่ 2 เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำเล็กกว่าใหญ่ ทั้ง 2 ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำหงายในทำนอง

ฟ ช ล ช ฟ ร - ฟ

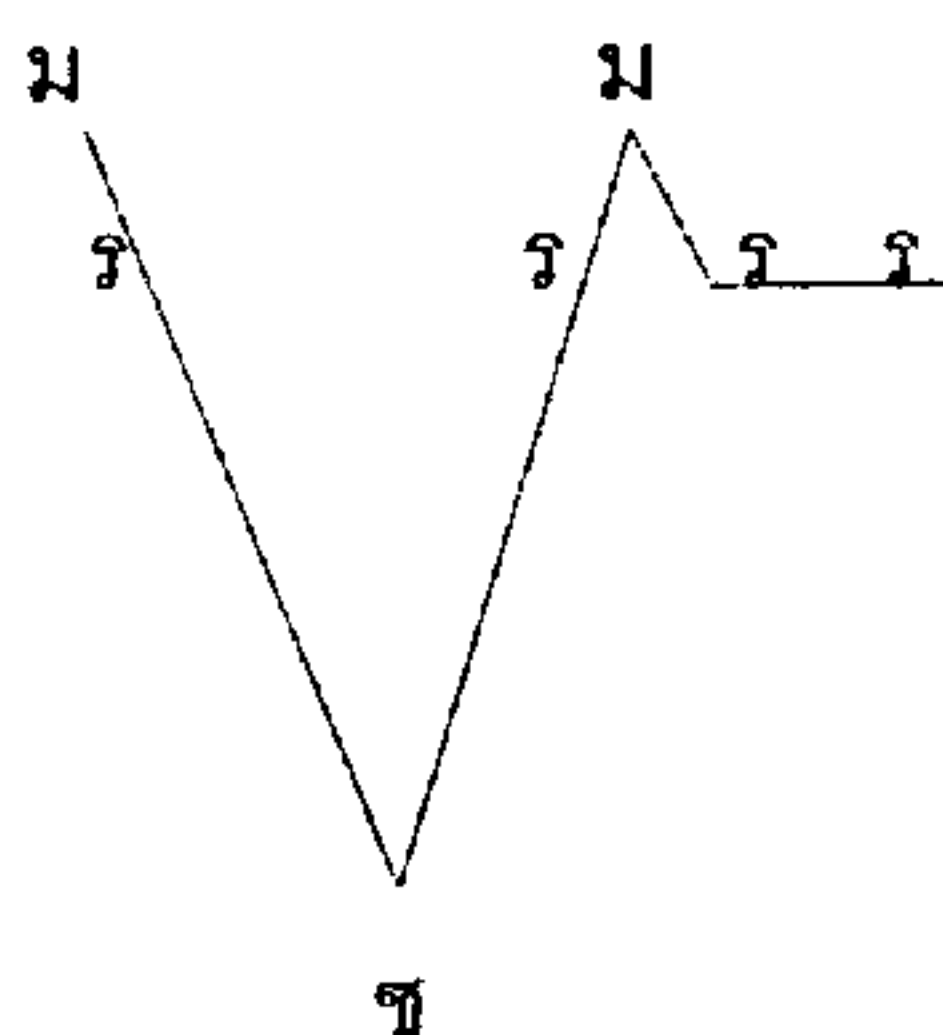

ท ด ช ล ท ด - ท

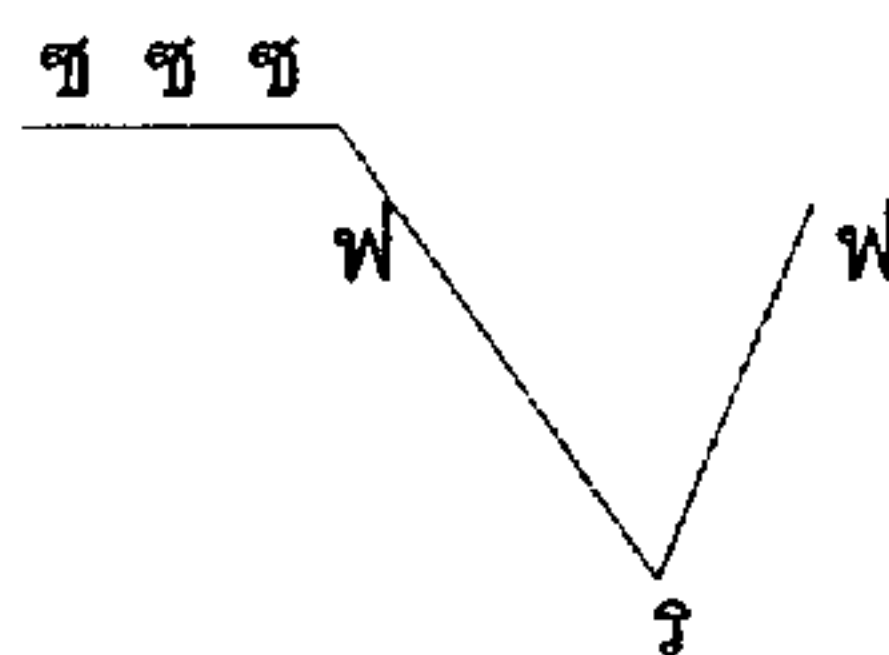

มีทิศทาง ขึ้นลงเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำนองดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

- ม ร ช ร ม ร ร

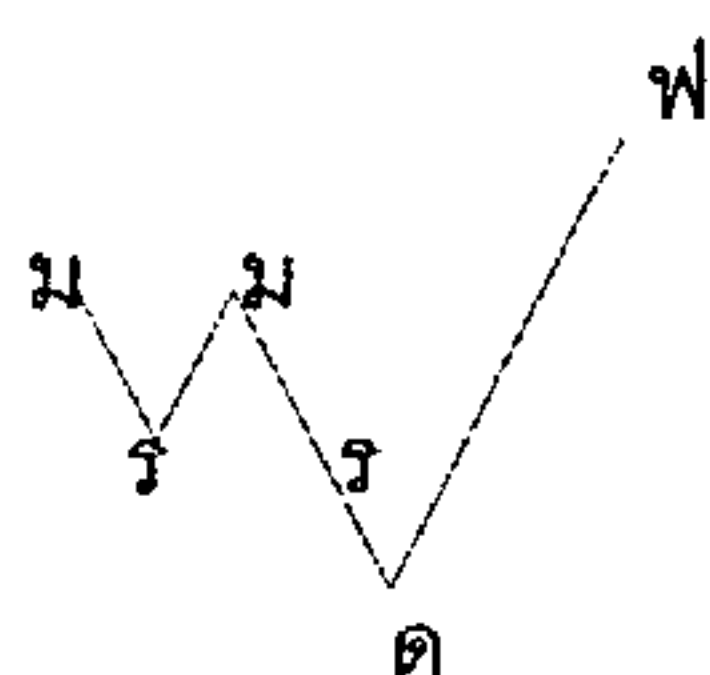
- ช ช ช ฟ ร - ฟ

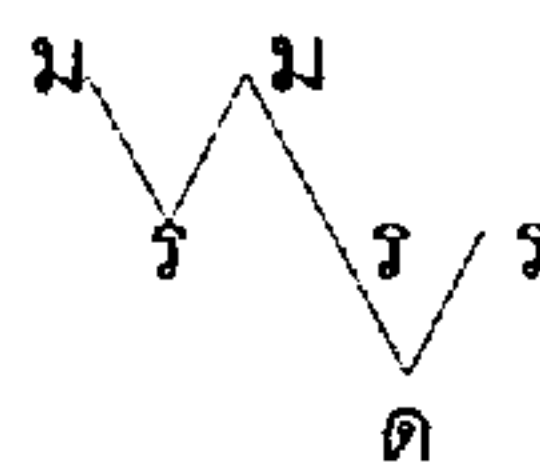
สังเกตได้ว่าทั้งสองทำนองมีการขึ้นลงของเสียงเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายมีการซ้ำเสียง เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- ม ร - ม ร ด ฟ

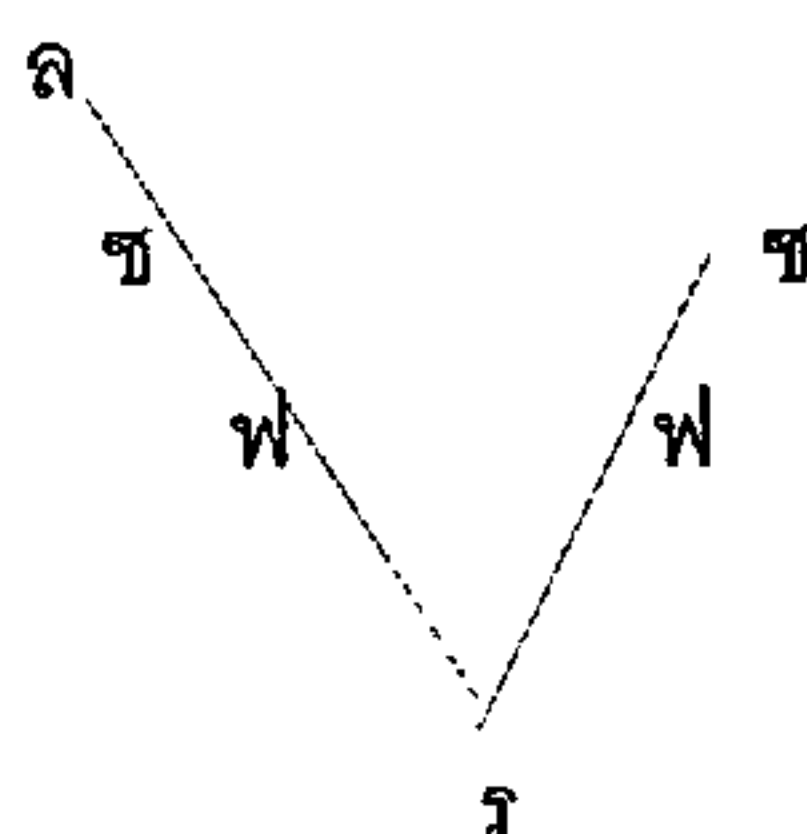
- ม ร - ม ร ด ร

รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำสลับฟันปลา ทั้งสองทำนองเป็นทำนองคู่กันถ้านำมาต่อกัน จะเป็นรูปสลับฟันปลา ซึ่งเป็นทำนองเฉพาะที่มีลักษณะเด่น เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

ล ช ฟ ร - ฟ - ช

เป็นทำนองจบของเพลงซึ่งเป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย

4. วรรณคดี และ ลูกตก

มีวรรณคดีทั้งหมด 16 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 8 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	- รี้ - คี	- รี้ - ฟี้	----	ท5
2	- ท ท ท	คี้ รี้ - คี	- ท ล ช	----	ท6
3	- ช ช ช	ร ม ฟ ช	- - ร ม	ฟ ช - -	ท6
4	- ฟ - ท	- คี - รี้	- ฟี้ - รี้	- คี - ท	ท1
5	(----	ล ฟ ช ล	(----	ช ล ท คี	ท2
6	----	ฟี้ คี ล	- ล ช ล	คี้ ล ช ฟ	ท5
7	- ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	ล ช ฟ ร	ฟ ช - ฟ	ท5
8	- ฟ - ท	- คี - รี้	- ฟี้ - รี้	- คี - ท	ท1

	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	---ท	-ท-ท	-ฟ-ท	-ด-ร	ท3
2	-มรช	รรมร	-ชชช	ฟร-ฟ	ท5
3	----	ดรฟช	ฟชลช	ฟร-ฟ	ท5
4	-มร-	มรด	-มร-	มรด	ท3
5	---ร	-ร-ร	-ช-ฟ	-ร-ด	ท2
6	-ฟชล	ชลทด	ทดชล	ทด-ท	ท1
7	----	-ด-ร	----	-ท-ด	ท2
8	-ฟชล	-ชชช	ลชฟร	-ฟ-ช	ท6

- วรรคที่ 1 ท่อนที่ 1 ขึ้นต้นเพลงด้วยทำนองหลักจังหวะ คือ ลูกตกจะจบก่อนจังหวะตกในห้องสุดท้ายของวรรค เช่นเดียวกันกับวรรคที่ 2 ก็จบก่อนจังหวะเหมือนกัน ซึ่งไม่พบบ่อยนัก
- วรรคที่ 3 ท่อน 1 ทำนองในห้องที่ 3 และ 4 จะมีทำนองซ้ำทำนองในห้องที่ 2 เป็นการย้ำทำนองให้เด่น เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญ ไม่พบในเพลงทั่วไป
- วรรคที่ 5 ท่อน 1 มีการล้อ-รับ
- วรรคที่ 7 ท่อน 1 มีการซ้ำทำนองภายในวรรค
- วรรคที่ 4 และ 8 ท่อน 1 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองที่บอกให้รู้ว่าจบวรรคหรือจบท่อน จบเพลง
- วรรคที่ 2 ท่อน 2 เป็นอีกทำนองหนึ่งที่เป็นทำนองเฉพาะเพลงสำเนียงมอญ มีความโดดเด่นของทำนองเพลงที่ต่างไปจากทำนองทั่วไป
- วรรคที่ 4 ท่อน 2 ในวรรคเพลงแบ่งทำนองย่อยเป็น 2 ทำนอง 2 ห้องแรกเป็นทำนองถาม 2 ห้อง ห้องท้ายเป็นทำนองตอบ ซึ่งมีรูปแบบจังหวะทำนองเหมือนกัน ต่างกันที่เสียงลูกตก
- วรรคที่ 6 เป็นทำนองที่พบเห็นบ่อยๆ ในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เป็นรูปแบบทำนองเฉพาะ
 - มี 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา
 - เพลงขึ้นด้วยเสียง เร จบด้วยเสียง ซอล ท่อน 1 จบด้วยเสียง ที ท่อน 2 จบซอล
 - ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
 - ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักและเสียงรองของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ ที โด เร ฟา ซอล

เพลง สุตสงวน สองชั้น

- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ร ร ร	- ด - ร	- ฟ - -	- ด - ร	- - - ด	- ท - -
ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด - ช	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -
- ร - ด	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ช ล ท ด	ร ด ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ด
- ท - ด	- ร - ท	- - - ด	- ร - -	- ฟ ฟ ฟ	- ด - ร	- - - ด	- ท - -
- ร ด ท	- ฟ - ท	- - - ด	- ร - -	- ช - ล	- ท - ด	- ร - ท	- ด - -
- ร - ด	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -

เพลงสุตสงวน เพลงเถาเป็นเพลงสำเนียงมอญ มี 6 จังหวะหน้าทับ เพลงนี้ในอัตราสามชั้น สันนิษฐานว่าเป็นของนายก้อย ญ บางช้าง ส่วนในอัตราสองชั้นและชั้นเดียวมีนักดนตรีนำไปแต่ง ตัดและใช้บรรเลงเป็นเพลงเถาหลายทาง คือ

ทางของสมเด็จพระเจ้าฟ้าสุทนต์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์ตัดเป็นอัตรา จังหวะสองชั้นและชั้นเดียว ตั้งพระทัยจะใช้บรรเลงด้วยวงเครื่องสายโดยเฉพาะ พร้อมกันนี้ได้ นำ ออกบรรเลงเมื่อคราวเสด็จทรงเครื่องสายเป็นการส่วนพระองค์ในหมู่พระประยูรญาติ โดยทรงขอ สามสายเป็นครั้งแรก ณ วังกรมหมื่นทิฆาทรงศ์ประวัติ

ทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งตัดเป็นอัตราจังหวะสองชั้นและ ชั้นเดียวครบเป็นเถา ทั้งเที่ยวแรกและทำนองเปลี่ยนเที่ยวกลับ พร้อมทั้งแต่งทำนองทางร้องทั้งเถา เฉพาะทำนองเปลี่ยนได้แต่งไว้เป็นสำเนียงมอญ เพื่อเอื้อในการนำไปไปบรรเลงรับร้องในวงปี่พาทย์ มอญ

ทางของนายมนตรี ตราโมท แต่งตัดพร้อมทั้งแต่งทำนองทางร้องในอัตราจังหวะสองชั้น และชั้นเดียว เมื่อ พ.ศ. 2470

ทางของนายสำราญ ภารสุต ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งเที่ยวกลับเป็นทำนองทางเปลี่ยน ตลอดทั้งเถา เพื่อให้เพลงมีความไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2514 (ณรงค์ชัย ปิฎกธัต.ม.ป.ป. :286)

ลักษณะของเพลงสุตสงวน มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 6 บรรทัด เท่ากับ 48 ห้องเพลง ใช้น้ำทับปรบไก่ โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และมี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนอง เพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่ การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญขว้างดาบ มอญรำดาบ เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 11 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- XXX	1
2	- XXX	- X - X	3
3	- X --	- X - X	1
4	XXXX	XXXX	3
5	XXXX	XX - X	1
6	- XXX	XXXX	2
7	- X - X	----	2
8	- X - X	- X - X	4
9	XXXX	----	2
10	--- X	- X --	4
11	- X - X	- X --	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2, 4, 8 และ 10 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 19 ทำนอง ดังนี้

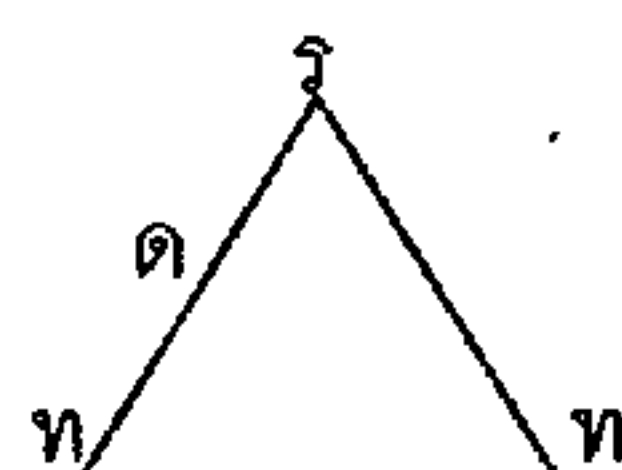
ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	1
2	- ร ร ร	- ด - ร	1
3	- ฟ - -	- ด - ร	1
4	- - - ด	- ท - -	2
5	ท ด ช ล	ท ด ช ล	1
6	ท ด ช ล	ท ด - ช	1
7	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	2
8	- ฟ - ช	- - - -	2
9	- ร - ด	- ท - ฟ	2
10	ช ล ฟ ช	- - - -	1
11	ช ล ท ด	ร ด ท ล	1
12	ช ฟ ช ล	ช ล ท ด	1
13	- ท - ด	- ร - ท	1
14	- - - ด	- ร - -	2
15	- ฟ ฟ ฟ	- ด - ร	1
16	- ร ด ท	- ฟ - ท	1
17	- ช - ล	- ท - ด	1
18	- ร - ด	- ด - -	1
19	ช ล ฟ ช	- - - -	1

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

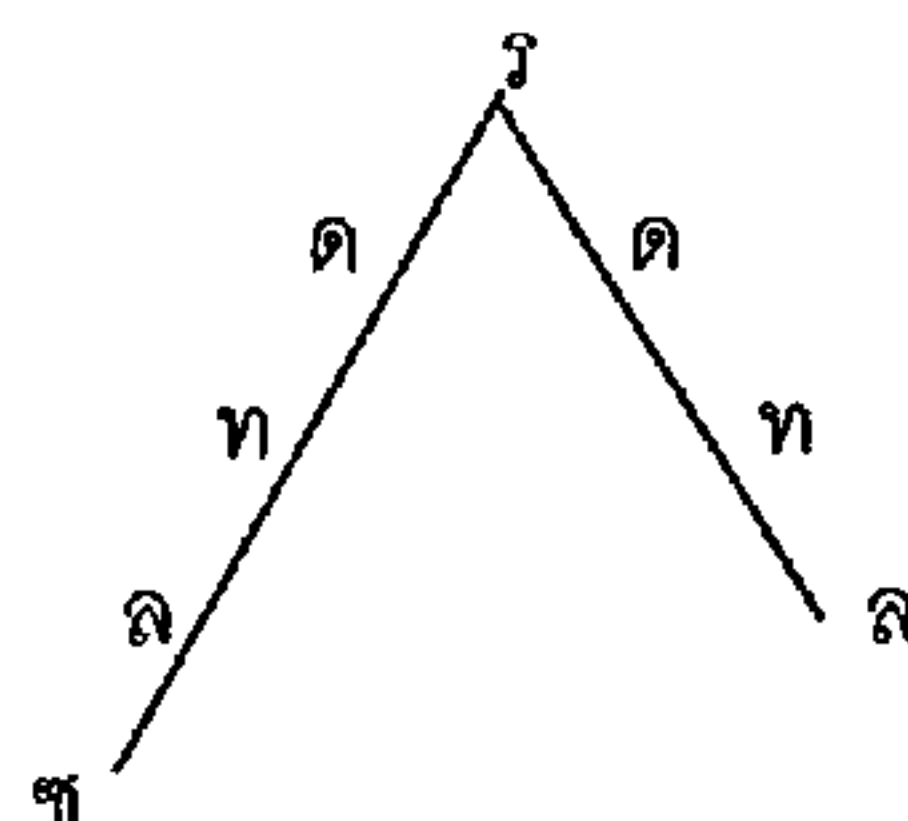
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 5 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) (XXXX XX - X) (XXXX XXXX) (- X - - - X - X) และ (- XXX XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ท - ด - วั - ท

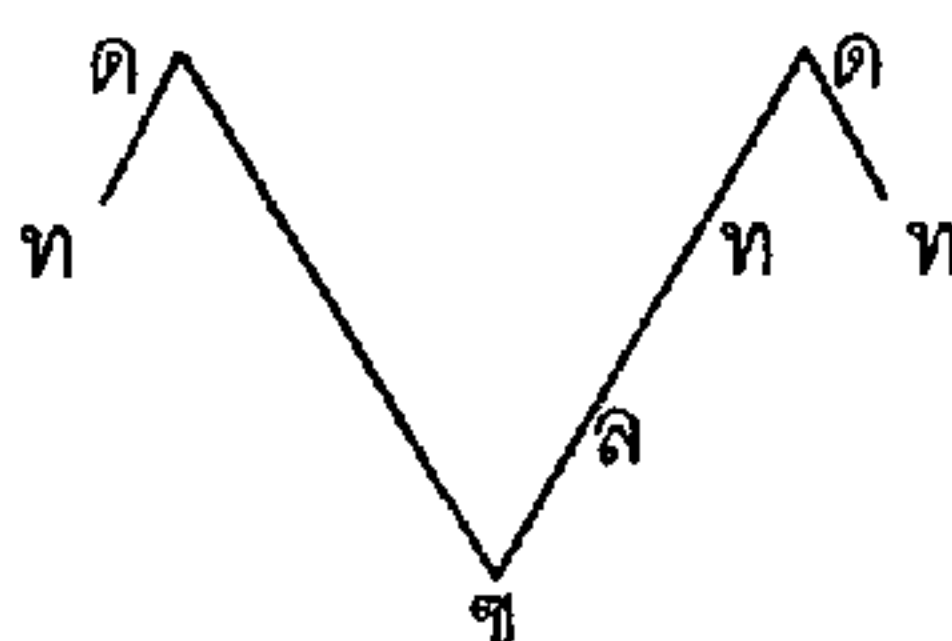
ช ล ท ด วั ด ท ล

ทิศทางการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ โดนเริ่มด้วยเสียงต่ำสุดเคลื่อนที่ขึ้นไปที่สูง สูง แล้วเคลื่อนลงมายังเสียงต่ำ ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหางในทำนอง

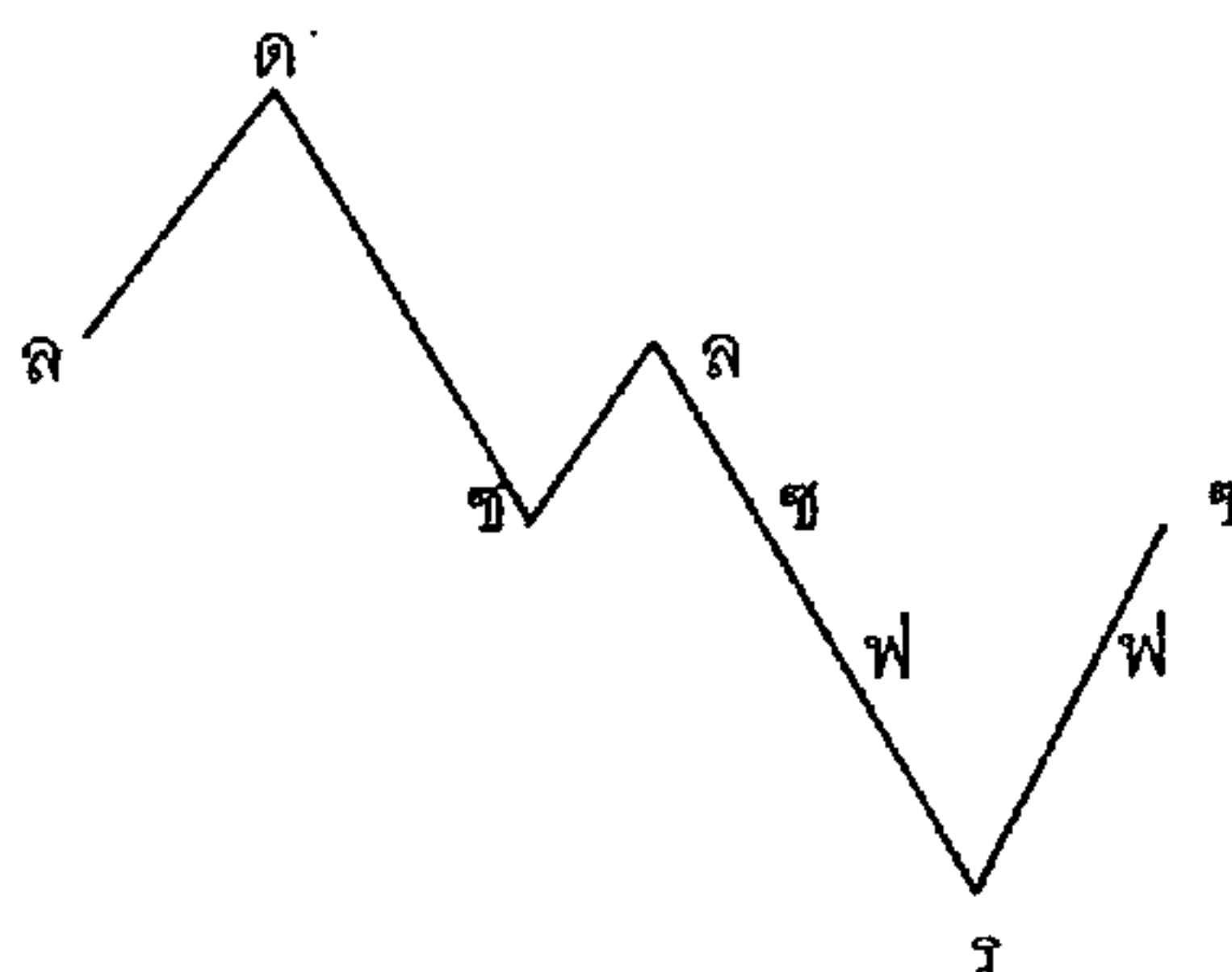
ท ด ช ล ท ด - ท

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ ทำนองเริ่มที่เสียง ที่ จบที่เสียงที่ โดเริ่มจากรูปสามเหลี่ยมคว่ำเล็กมีการเคลื่อนจากเสียง ที่ ขึ้นสูงที่เสียง โด แล้วเคลื่อนลงเสียงต่ำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่เสียง ชอล และเคลื่อนที่กลับไปเสียงโดสูง เป็นรูปสามเหลี่ยมหางใหญ่ แล้วย้อนลงต่ำที่เสียงแรกของทำนองคือเสียง ที่ เป็นรูปสามเหลี่ยมเล็ก ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- ล ด ช ลช ฟ ร - ฟ - ช

รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมหางและคว่ำสลับฟันปลา เป็นทำนองเฉพาะที่พบในเพลงสำเนียงมอญ เป็นทำนองที่สำคัญคือเป็นทำนองจบวรรคเพลงหรือท่อนเพลงและเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 12 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ร ร ร	- ด - ร	ท3
2	- ฟ - -	- ด - ร	- - - ด	- ท - -	ท1
3	ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด ช ล	ท ด - ช	ท6
4	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ท6
5	- ร - ด	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ท6
6	ช ล ท ด	ร ด ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ด	ท2
7	- ท - ด	- ร - ท	- - - ด	- ร - -	ท3
8	- ฟ ฟ ฟ	- ด - ร	- - - ด	- ท - -	ท1
9	- ร ด ท	- ฟ - ท	- - - ด	- ร - -	ท3
10	- ช - ล	- ท - ด	- ร - ท	- ด - -	ท2
11	- ร - ด	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ท6
12	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ท6

- วรรคที่ 1 ขึ้นต้นเพลงด้วยทำนองเฉพาะ คล้ายเพลง มอญรำดาบ
- วรรคที่ 1 , 3 , 6 คือ 3 วรรคในเพลง ที่ลูกตกลงพร้อมจังหวะ วรรคเพลงที่เหลือนจะมีทำนองหลักจังหวะ คือ จบก่อนจังหวะ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเพลงนี้
- วรรคที่ 3 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญ
- วรรคที่ 5 และ 11 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 4 และ มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองที่บอกให้รู้ว่าจบวรรค หรือจบท่อนจบเพลง
- มี 6 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ฟา จบด้วยเสียง ซอล
- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ ที โด เร ฟา ซอล

เพลง นางครวญ สองชั้น

ท่อน 1

ด ร ฟ ช	- ท - ดั	- รี่ - ดั	- รี่ รี่ รี่	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	ท ดั ช ล	ท ดั - ท
----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	- ล - ช	- ฟ - ด	ร ม ด ร	----
- ล ช ช	ฟ ม ร ร	- ล ช ช	ฟ ม ร ร	ช ช ฟ ช	ล ช ฟ ร	ฟ ช ด ร	ฟ ช ล ท
----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	- ล ช ฟ	ช ล ช ดั	ท ล ช ฟ	ช ล - ช

ท่อน 2

--- ช	- ช - ช	- ดั - ล	- ช - ฟ	- ล - ช	- ฟ - -	ม - ร ม	ด ร - ร
----	รี่ปี่ รี่ปี่	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	- ฟ ช ล	ช ล ท ดั	ท ดั ช ล	ท ดั - ท
----	- ช - รี่	- ดั ท ดั	- รี่ปี่ รี่ปี่	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	ท ดั ช ล	ท ดั - ท
----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	- ล ช ฟ	ช ล ช ดั	ท ล ช ฟ	ช ล - ช

เพลงนางครวญ เพลงอัตราสามชั้นเป็นเพลงที่มีสำนวนทำนองคู่กับเพลงสุดสงวน สันนิษฐานว่านักดนตรีไม่ทราบนามได้แต่งขยายจากเพลงมอญรำดาบสองชั้นหรือเพลงนางรำ ในฉบับเรือนเรศชนช้าง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงนำเพลงนางครวญสามชั้นนี้มาทรงนิพนธ์ให้เป็นสำเนียงฝรั่ง มีทำนองและจังหวะลีลาแบบตะวันตก เพื่อให้แตรวงบรรเลง เพลงเถานายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงนางครวญสามชั้นมาแต่งตัดเป็นอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวครบเป็นเถาเมื่อพ.ศ. 2476 (ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์.ม.ป.ป.:137)

ลักษณะของเพลงนางครวญ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับท่อนละ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคิดลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และมี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง

- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่ การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญขว้างดาบ มอญรำดาบ เพลงสุดสงวน เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 13 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	XXXX	- X - X	1
2	- X - X	- XXX	1
3	- X - X	- X - X	5
4	XXXX	XX - X	8
5	----	XXXX	4
6	XXXX	----	1
7	- XXX	XXXX	5
8	XXXX	XXXX	2
9	--- X	- X - X	1
10	- X - X	- X --	1
11	X - XX	XX - X	1
12	----	- X - X	1
13	- XXX	- XXX	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 3 , 4 , 5 และ 7 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ โดยเฉพาะรูปแบบที่ 4 ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 20 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	ด ร ฟ ช	- ท - ดั	1
2	- รี่ - ดั	- รี่ รี่ รี่	1
3	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	3
4	ท ดั ช ล	ท ดั - ท	6
5	----	ท ดั ช ล	3

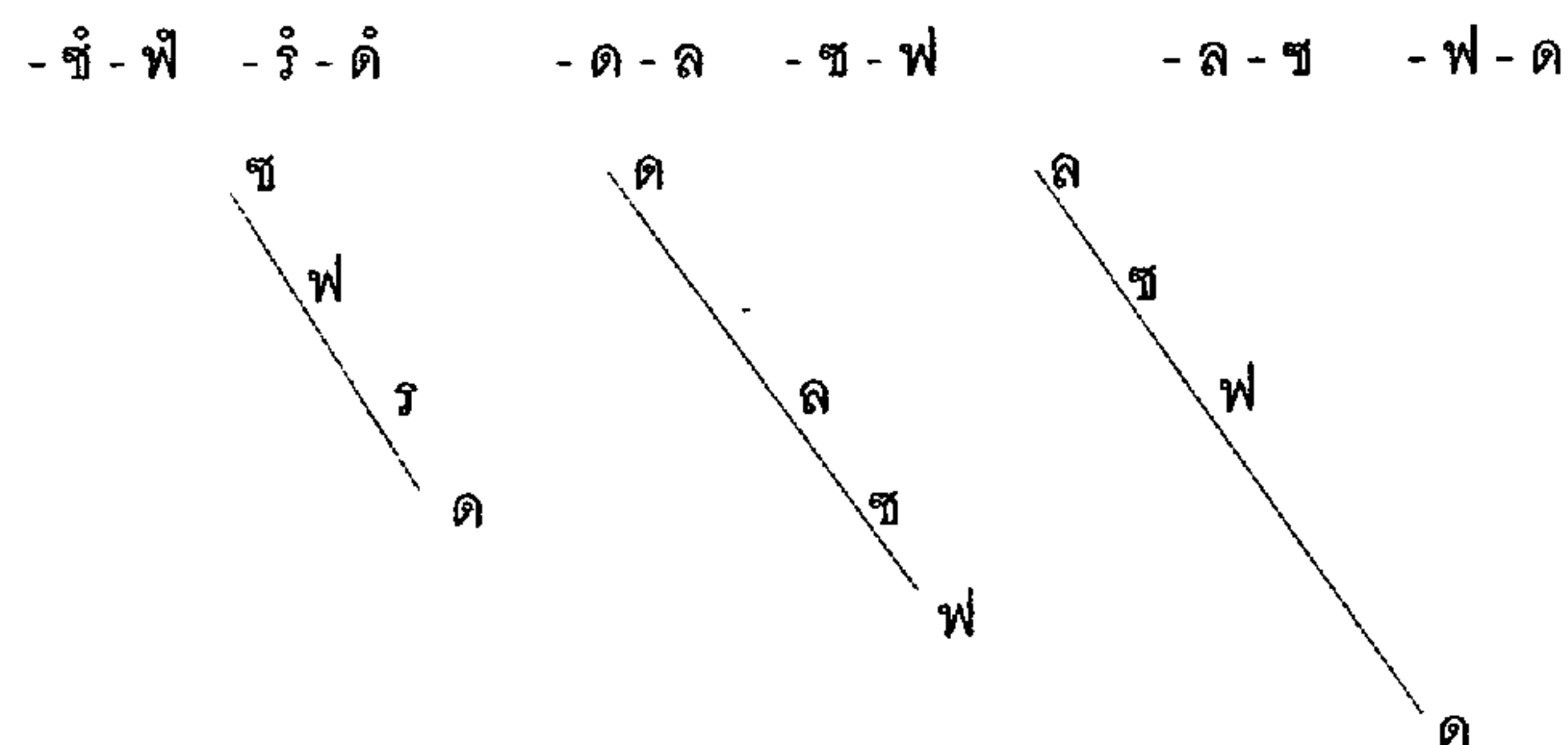
6	- ล - ช	- ฟ - ด	1
7	ร ม ด ร	----	1
8	- ล ช ช	ฟ ม ร ร	2
9	ช ช ฟ ช	ล ช ฟ ร	1
10	ฟ ช ด ร	ฟ ช ล ท	1
11	- ล ช ฟ	ช ล ช ด	2
12	ท ล ช ฟ	ช ล - ช	2
13	--- ช	- ช - ช	1
14	- ด - ล	- ช - ฟ	1
15	- ล - ช	- ฟ --	1
16	ม - ร ม	ด ร - ร	1
17	----	ร ร ร ร	1
18	- ฟ ช ล	ช ล ท ด	1
19	----	- ช - ร	1
20	- ด ท ด	- ร ร ร	1

รูปแบบของทำนองที่น่าสนใจคือทำนองที่ 4 ซึ่งเป็นทำนองหลักที่สำคัญในเพลงนี้ และเป็นทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 5 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) (XXXX XX - X) (XXXX XXXX) (- XXX XXXX) และ (XXXX XXXX XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

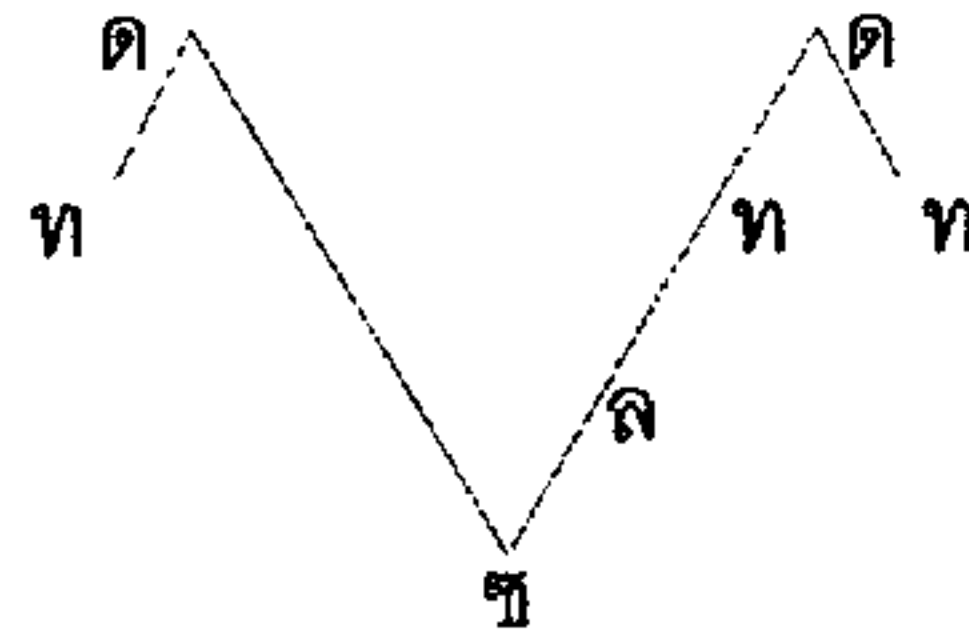
รูปเรียงเสียง

ทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงมาถึงเสียงต่ำ โดยเริ่มด้วยเสียงสูงสุดเคลื่อนที่ผ่านเสียงตามลำดับชั้นบันไดลงมายังที่เสียงต่ำสุด ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

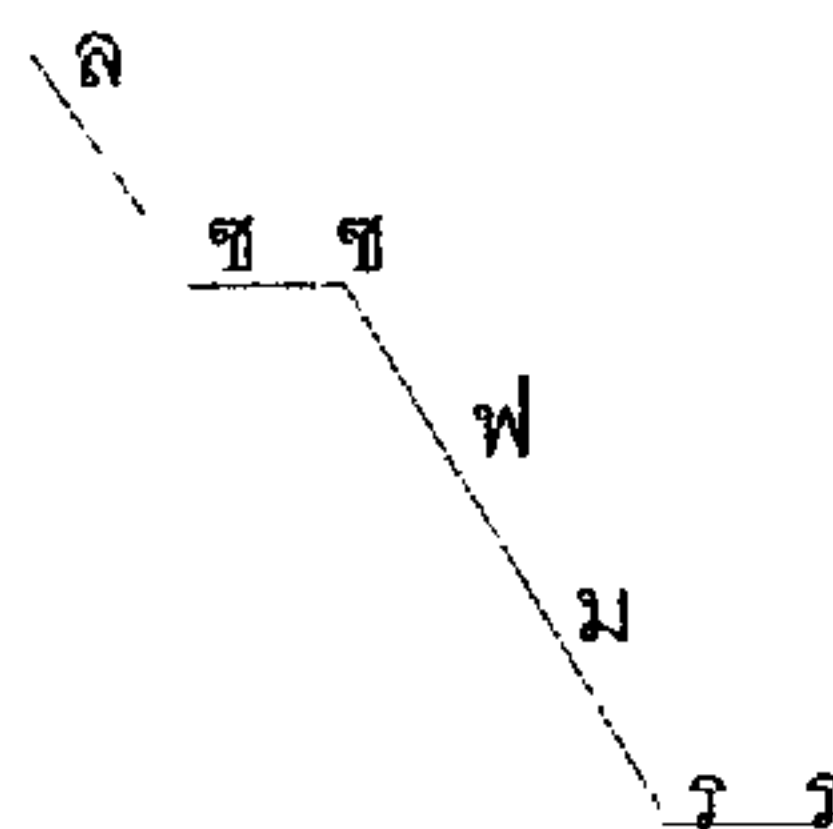
ท ด ซ ล ท ด - ท

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญที่พบบ่อยครั้ง ทำนองที่น่าสนใจคือเริ่มที่เสียง ที จบที่เสียงที โดยเริ่มจากรูปสามเหลี่ยมคว่ำเล็กมีการเคลื่อนจากเสียง ที ขึ้นสูงที่เสียงโด แล้วเคลื่อนลงเสียงต่ำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่เสียง ซอล และเคลื่อนที่กลับไปเสียงโดสูง เป็นรูปสามเหลี่ยมหงายใหญ่ แล้วย้อนลงต่ำที่เสียงแรกของทำนองคือเสียง ที เป็นรูปสามเหลี่ยมเล็ก ดังรูป

รูปชั้นบันได

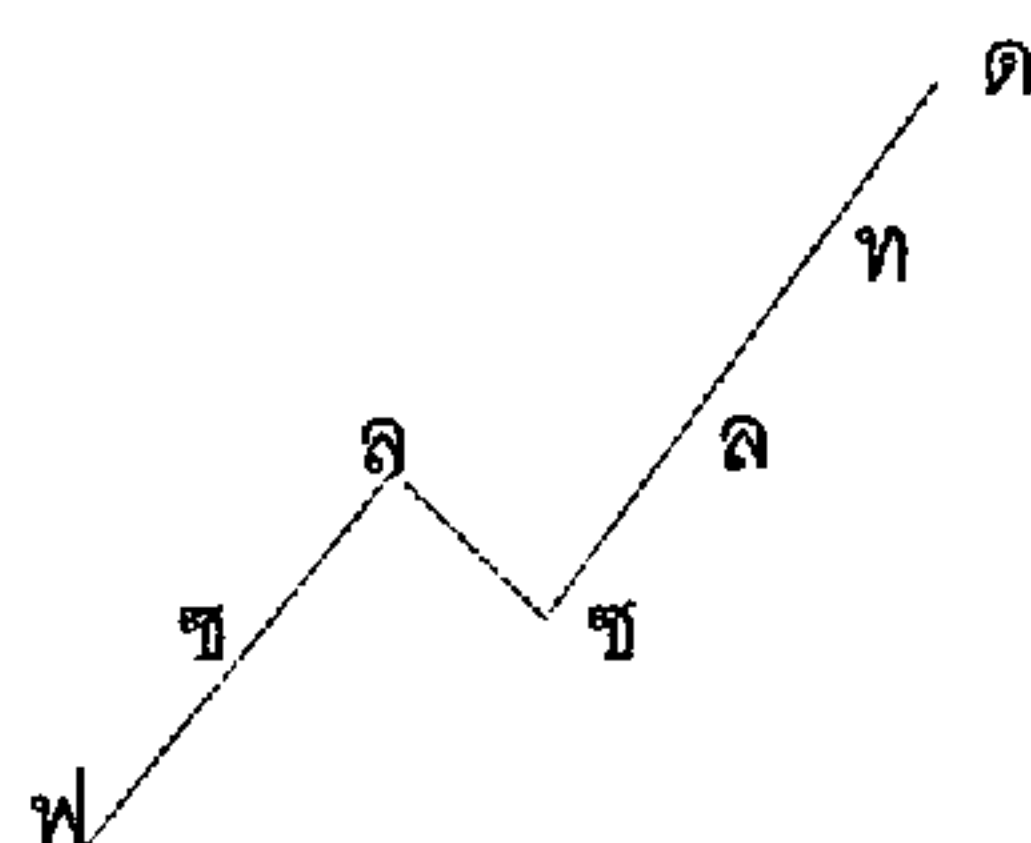
- ล ซ ซ ฟ ม ร ร

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากที่สูงมาที่ต่ำ โดยเริ่มจากเสียง ลา ลงมาถึงเสียงซอล แล้วซ้ำอยู่กับที่จากนั้นเคลื่อนลงต่ำมาที่เสียงเร โดยผ่านเสียงฟา เสียงมี และซ้ำที่เสียงเร ลักษณะเหมือนชั้นบันได ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองที่เด่นในเพลงนางครวญ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

รูปสามเหลี่ยมได้ระดับ

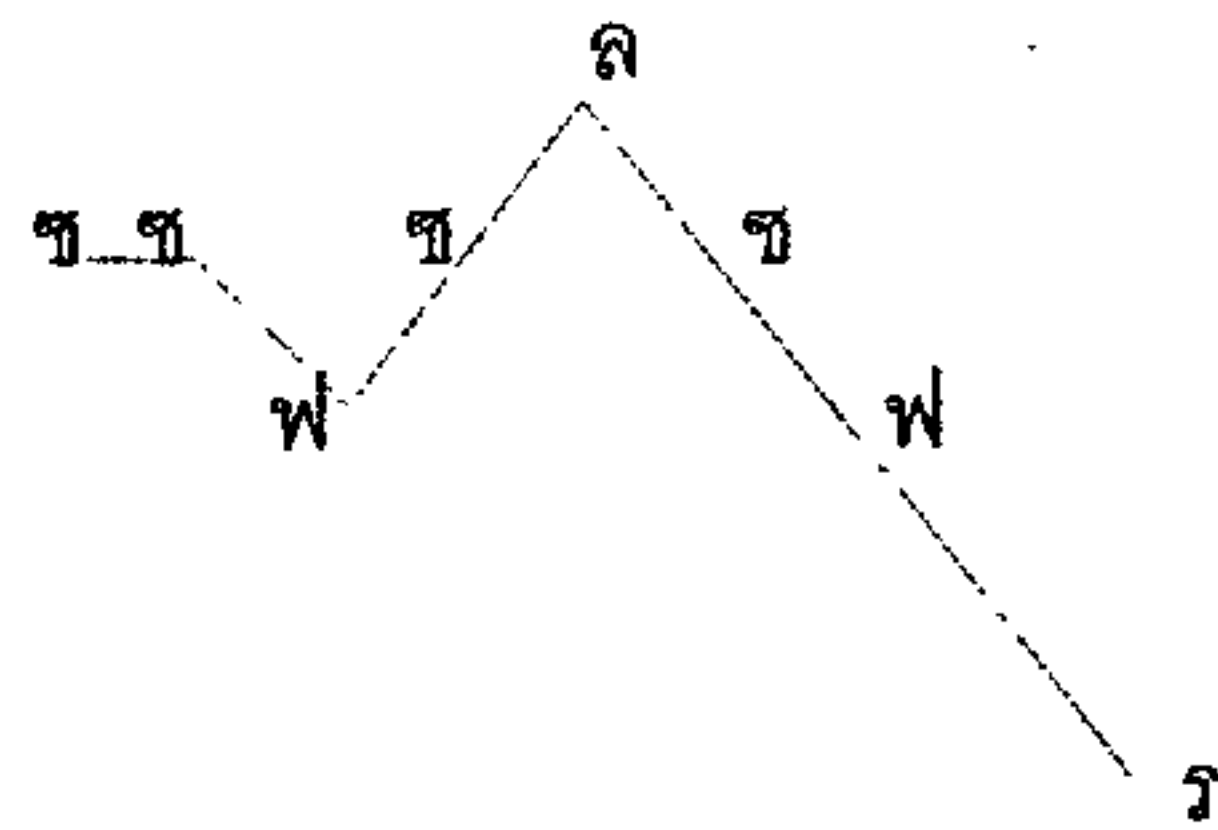
- ฟ ซ ล ซ ล ท ด

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากที่ต่ำขึ้นไปที่สูง โดยเริ่มจากเสียงฟาเคลื่อนขึ้นไปผ่านเสียงซอล ไปถึงเสียงลา แล้วเคลื่อนย้อนกลับลงมาที่เสียงซอลเป็นรูปสามเหลี่ยม แล้วเคลื่อนขึ้นไปยังเสียงโด โดยผ่านเสียงลา และเสียงที ดังรูป

รูปซ้ำเสียงเรียงเสียงขึ้น-ลง

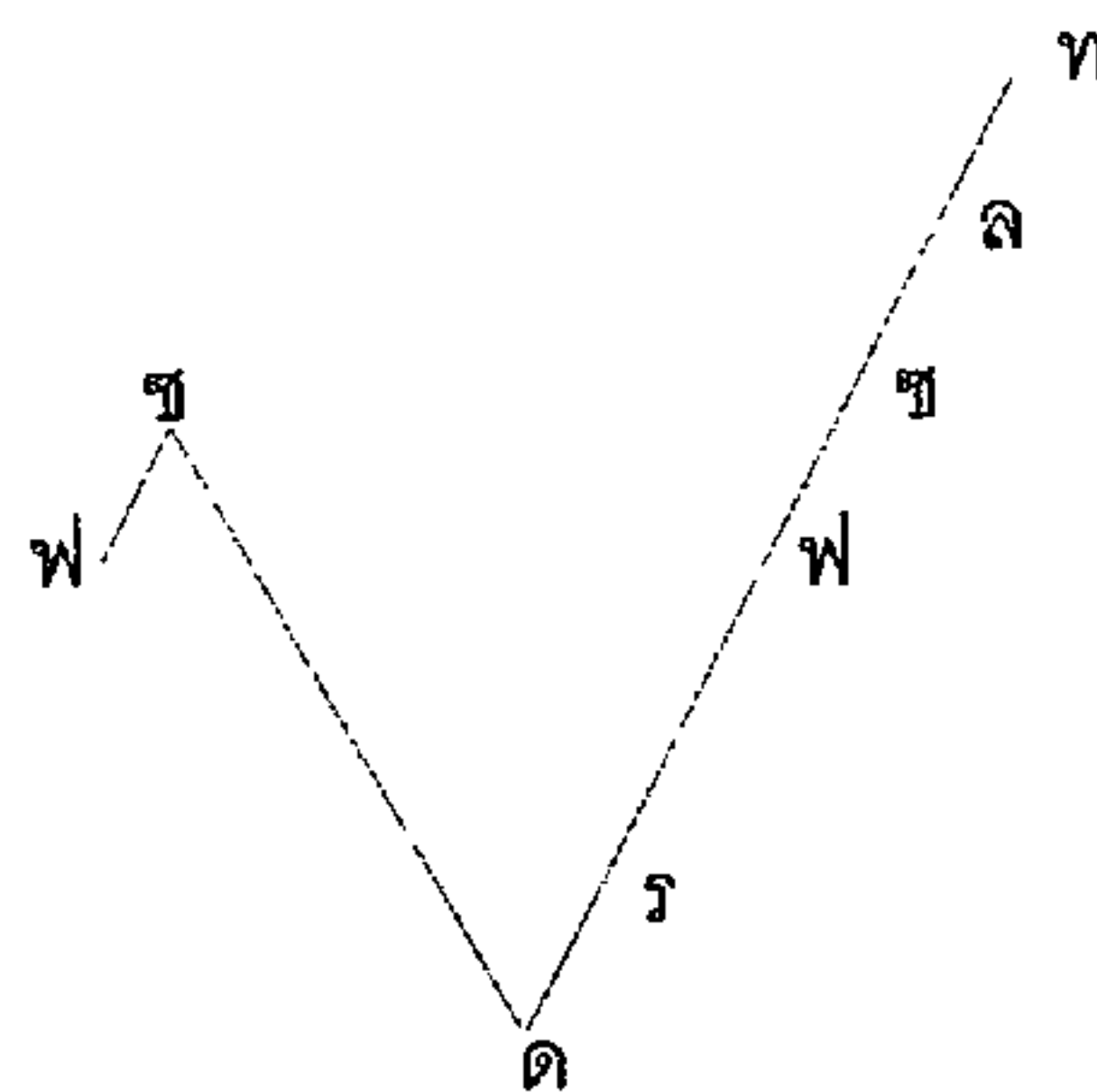
ซ ซ ฟ ซ ล ซ ฟ ร

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงซอล โดยซ้ำอยู่กับที่ แล้วเคลื่อนลงต่ำที่เสียงฟา แล้วเคลื่อนขึ้นผ่านเสียงซอลไปที่เสียงลาเป็นรูปสามเหลี่ยม แล้วเคลื่อนลงต่ำมาที่เสียงเร โดยผ่านเสียง ซอล ฟา ดังรูปข้างบน

รูปสามเหลี่ยมลง - ขึ้นเรียงเสียง

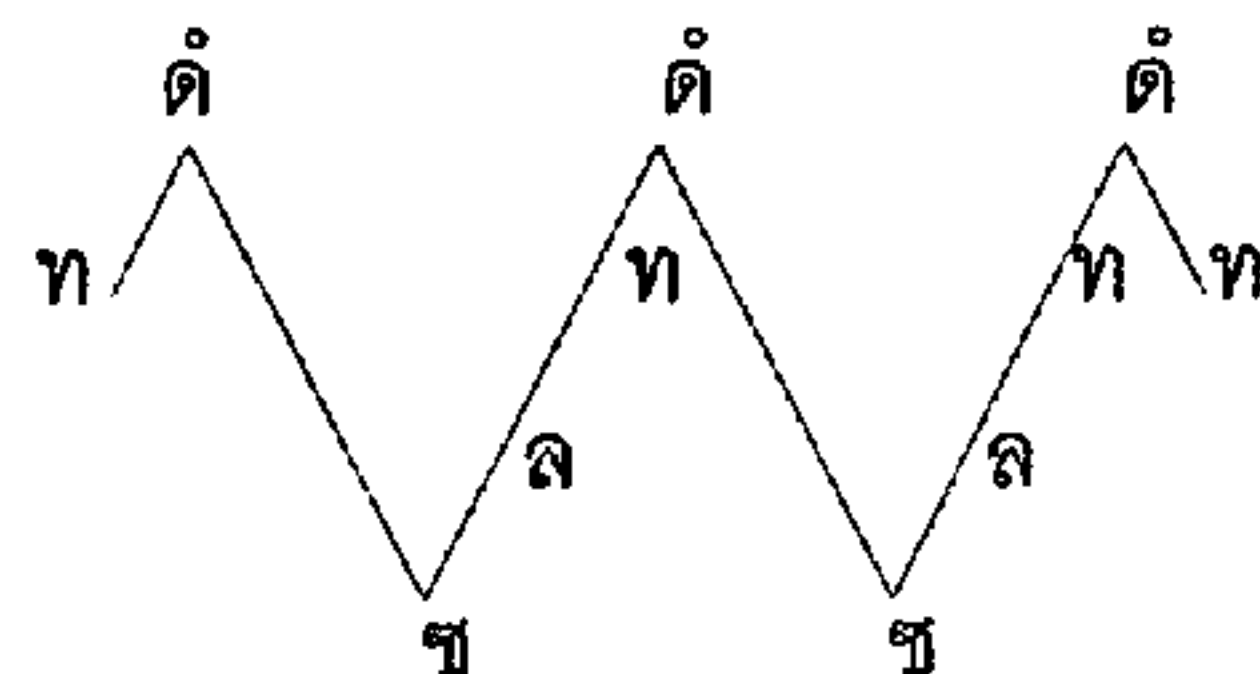
ฟ ซ ด ร ฟ ซ ล ท

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ และสามเหลี่ยมหงาย โดยเริ่มมีการกระโดดข้ามเสียงและเรียงเสียงขึ้น ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

ท ดั ซ ล ท ดั ซ ล ท ดั - ท

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมกลับพื้นปลา เป็นรูปแบบทำนองเฉพาะของเพลงนางครวญ
ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	ด ร ฟ ช	- ท - ดั	- รี่ - ดั	- รี่ รี่ รี่	ท3
2	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	ท ดั ช ล	~~ท ดั - ช~~	ท1
3	-----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	ท6
4	- ล - ช	- ฟ - ด	ร ม ด ร	-----	ท3
5	- ล ช ช	ฟ ม ร ร	- ล ช ช	ฟ ม ร ร	ท3
6	ช ช ฟ ช	ล ช ฟ ร	ฟ ช ด ร	ฟ ช ล ท	ท1
7	-----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	ท6
8	- ล ช ฟ	ช ล ช ดั	ท ล ช ฟ	~~ท ดั - ช~~	ท6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	--- ช	- ช - ช	- ดั - ล	- ช - ฟ	ท5
2	- ล - ช	- ฟ - -	ม - ร ม	ด ร - ร	ท3
3	-----	รี่ รี่ รี่	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	ท2
4	- ฟ ช ล	ช ล ท ดั	ท ดั ช ล	~~ท ดั - ช~~	ท1
5	-----	- ช - รี่	- ดั ท ดั	- รี่ รี่ รี่	ท3
6	- ชี่ - ฟี่	- รี่ - ดั	ท ดั ช ล	~~ท ดั - ช~~	ท1
7	-----	ท ดั ช ล	ท ดั ช ล	ท ดั - ช	ท6
8	- ล ช ฟ	ช ล ช ดั	ท ล ช ฟ	~~ท ดั - ช~~	ท6

- วรรคที่ 2 - 3 ท่อน 1 และ วรรคที่ 6- 7 ของท่อน 2 มีรูปแบบทำนองเดียวกัน 2 วรรคนี้
เป็นรูปแบบทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงสำเนียงมอญ โดย เฉพาะวรรคที่ 2 นั้นพบทำนอง
เดียวกันนี้ในเพลงสุดสงวน

- วรรคสุดท้ายของทั้ง 2 ท่อนมีรูปแบบทำนองเหมือนกัน

- ห้องสุดท้ายในวรรคที่ 2 , 8 ท่อน 1 และ วรรคที่ 4 , 6 , 8 มีรูปแบบจังหวะและทิศทางเดียวกัน คือเป็นรูปสามเหลี่ยม จะพบในตอนในจบของวรรคเพลง ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลง ดังรูป

- มี 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง ซอล ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียง ซอล ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียงซอล
- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ ที โด เร ฟา ซอล

เพลง นาคบริพัตร สองชั้น

----	- ด - ช	- ฟ - ล	- ชชช	- ด ท ช	- ฟ - ท	ท ท - ด	ด ด - ร
--- ร	- ร - ร	- ฟ - ด	- ร - ฟ	--- ช	- ฟ - ร	ด ร ฟ ร	ด ท - ด
--- ด	- ด - ด	- ท - ร	ด ท ล ช	- ล - ช	- ฟ - ช	- ด ด ด	- ร ด ท
- ฟ - ท	- ด - ร	ฟ ร ด ท	- ล - ช	- ล ด ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	----

เพลงนาคบริพัตร เรียกอีกชื่อหนึ่งว่านาคบริพันธ์ นายท้าวประสิทธิ์ พาทยโกศล นำเพลงนาคบริพัตรสองชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้นและแต่งตัดชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกธรรต.ม.ป.ป.:137)

ลักษณะของเพลงนาคบริพัตร มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปรบไก่ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และมี เป็นโน้ตรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลัก และเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โค	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- มี 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่ การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญว่างดาบ มอญรำดาบ เพลงสุดสงวน เพลงนางครวญ เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	- X - X	1
2	- X - X	- XXX	1
3	- XXX	- X - X	1
4	XX - X	XX - X	1
5	--- X	- X - X	3
6	XXXX	XX - X	1
7	- X - X	- X - X	3
8	- X - X	XXXX	1
9	- XXX	- XXX	1
10	XXXX	- X - X	1
11	- XXX	XXXX	1
12	- X - X	----	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 5 และ 7 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 16 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	- ดั - ช	1
2	- ฟ - ล	- ช ช ช	1
3	- ดั ท ช	- ฟ - ท	1
4	ท ท - ดั	ดั ดั - รั	1
5	--- รั	- รั - รั	1
6	- ฟิ - ดั	- รั - ฟิ	1
7	--- ชั	- ฟิ - รั	1
8	ดั รั ฟิ รั	ดั ท - ดั	1
9	--- ดั	- ดั - ดั	1
10	- ท - รั	ดั ท ล ช	1
11	- ล - ช	- ฟ - ช	1
12	- ดั ดั ดั	- รั ดั ท	1
13	- ฟ - ท	- ดั - รั	1
14	ฟิ รั ดั ท	- ล - ช	1
15	- ล ดั ช	ล ช ฟ รั	1
16	- ฟ - ช	----	1

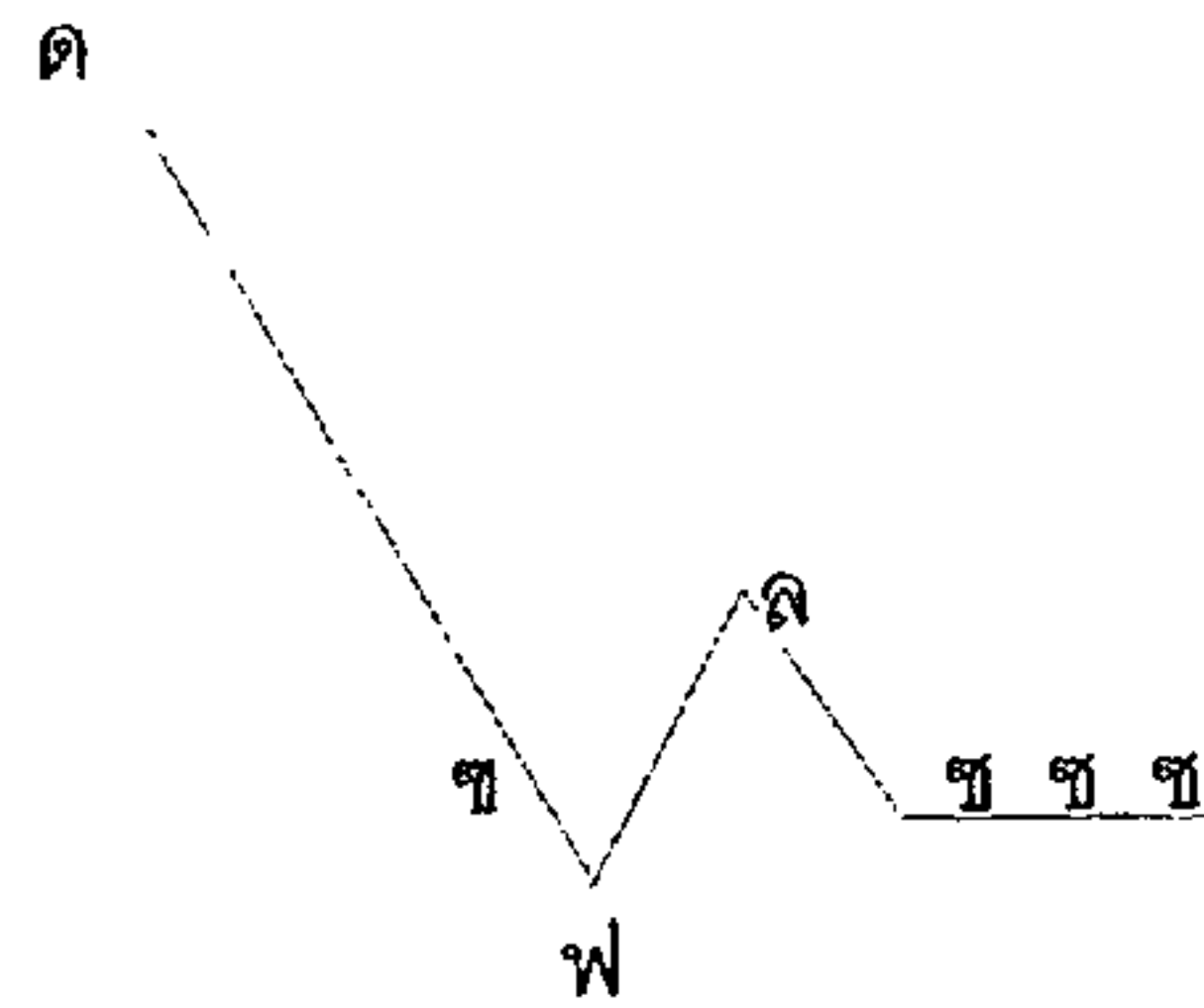
รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย ทำนองที่ 5 และ 9 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกันต่างกันที่ระดับเสียง

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X - XXX) (- - - X XXXX)
(- X - X - X - X) และ (- XXX XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำซ้ำเสียง

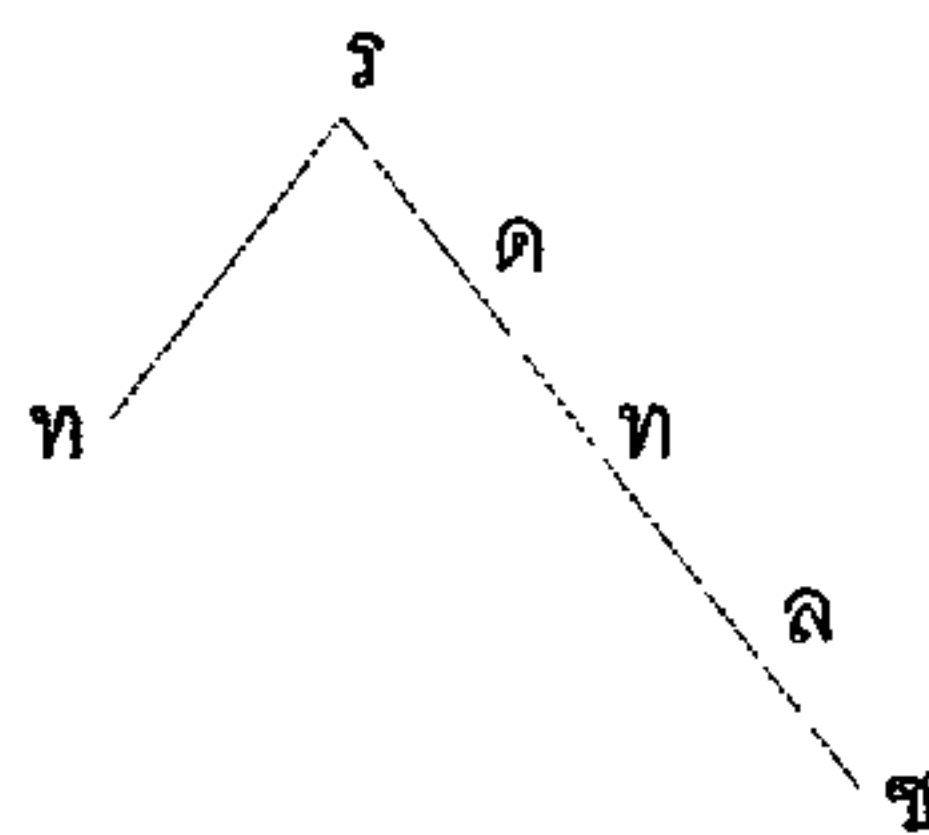
- ด - ช - ฟ - ล - ช ช ช

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ มีทิศทางการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำหงาย โดยเริ่มด้วยเสียงสูงสุดเคลื่อนที่ขึ้นไปเสียงต่ำสุด แล้วเคลื่อนขึ้นไปมายังเสียงสูง เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย แล้วเคลื่อนลงต่ำอีกครั้ง แล้วซ้ำเสียง อยู่ที่เดิม ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

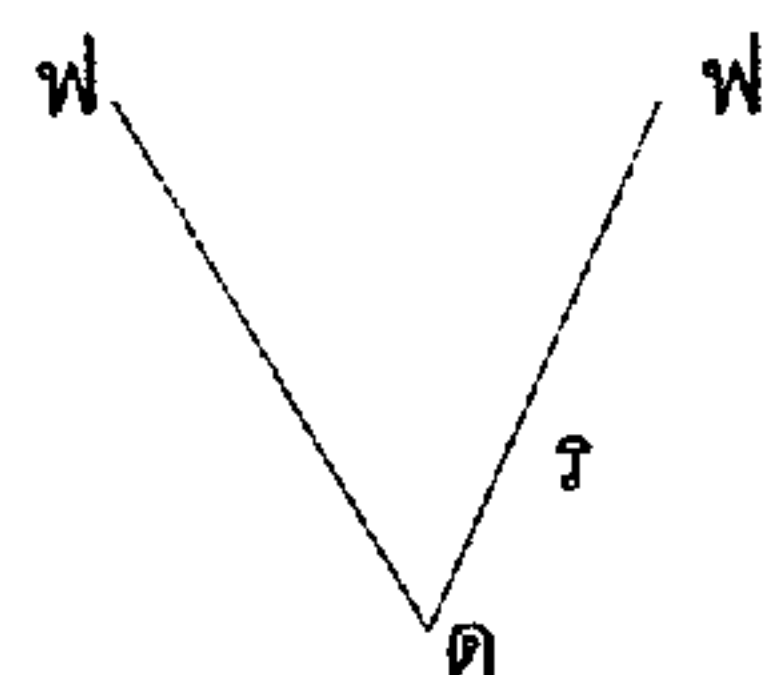
- ท - ร - ด - ท ล ช

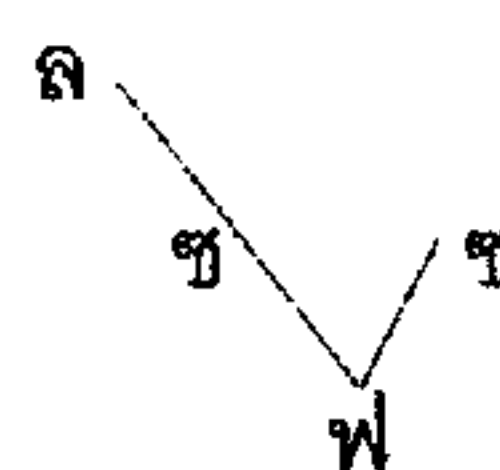
ทิศทางการทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ มีการเคลื่อนจากเสียง ที่ ขึ้นสูงที่เสียง เร แล้วเคลื่อนลงเสียงต่ำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่เสียง ขอล โดยผ่านเสียงโด ที่ ลา ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหงาย

- ฟ - ด - ร - ฟ

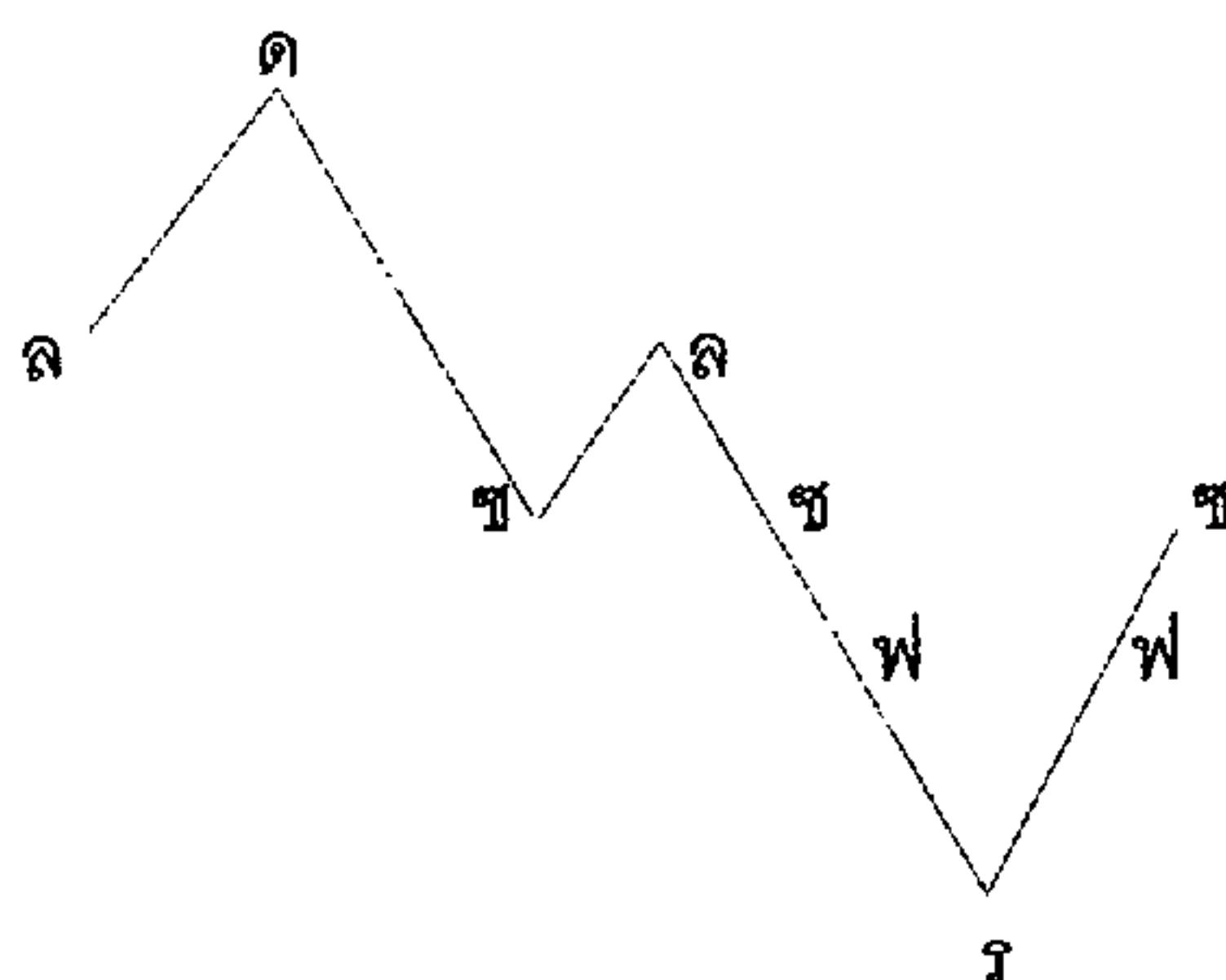
- ล - ช - ฟ - ช

มีทิศทางรูปสามเหลี่ยมหงาย ทำนองที่ 1 เริ่มจากเสียงฟา จบด้วยเสียง ฟา ทำนองที่ 2 เริ่มที่ลา ไปจบที่เสียงขอล ดังรูปข้างบน

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- ล ด ี ช ล ช ฟ ร - ฟ - ช

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญที่พบบ่อยครั้ง รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำสลับฟันปลา เป็นทำนองเฉพาะที่พบในเพลงสำเนียงมอญ เช่น เพลงสุดสงวน เป็นทำนองที่สำคัญคือเป็นทำนองจบวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	- ด ี - ช	- ฟ - ล	- ช ช ช	ท6
2	- ด ี ท ช	- ฟ - ท	ท ท - ด ี	ด ี ด ี - ร ี	ท3
3	--- ร ี	- ร ี - ร ี	- ฟ ี - ด ี	- ร ี - ฟ ี	ท5
4	--- ช ี	- ฟ ี - ร ี	ด ี ร ี ฟ ี ร ี	ด ี ท - ด ี	ท2
5	--- ด ี	- ด ี - ด ี	- ท - ร ี	ด ี ท ล ช	ท6
6	- ล - ช	- ฟ - ช	- ด ี ด ี ด ี	- ร ี ด ี ท	ท1
7	- ฟ - ท	- ด ี - ร ี	ฟ ี ร ี ด ี ท	- ล - ช	ท6
8	- ล ด ี ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	----	ท6

- วรรคที่ 1 ขึ้นต้นเพลงด้วยทำนองสำเนียงมอญ เป็นทำนองเฉพาะ
- วรรคที่ 8 เป็นวรรคจบเพลง จะพบทำนองนี้ได้ในเพลงมอญอื่นๆ เช่น เพลงสุดสงวน เป็นทำนองหลักที่สำคัญของเพลงสำเนียงมอญ
- มี 6 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง ซอล
- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที่ ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ ที โด เร ฟา ซอล

เพลง หกบท สองชั้น

ท่อน 1

--- ฟ	ซ ล ท ดั	--- รั	- ดั - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	--- ล	- ท - ดั
--- มั	- มั - มั	- รั - มั	- ซั - รั	- ฟั - รั	- ดั - ท	ท ท - ดั	ดั ดั - รั
- ฟั - ซั	- ฟั - รั	รั รั - ดั	ดั ดั - ท	- ท ล ซ	- ล - ซ	- ซ - ซ	--- ดั
- ฟ - ท	- ดั - รั	- ฟั - รั	- ดั - ท	- รั รั รั	- ดั - ท	ท ท - ล	ล ล - ซ

ท่อน 2

--- รั	- มั มั มั	--- ซั	- มั มั มั	--- รั	- มั มั มั	- รั - มั	- มั - มั
--- มั	- มั - มั	- รั - มั	- ซั - รั	- ฟั - รั	- ดั - ท	ท ท - ดั	ดั ดั - รั
- ฟั - ซั	- ฟั - รั	รั รั - ดั	ดั ดั - ท	- ท ล ซ	- ล - ซ	- ซ - ซ	--- ดั
- ฟ - ท	- ดั - รั	- ฟั - รั	- ดั - ท	- รั รั รั	- ดั - ท	ท ท - ล	ล ล - ซ

เพลงหกบท เพลงหกบทสองชั้นเป็นทำนองเก่าสมัยอยุธยา เดิมเรียกว่า ยี่กินหกบท หรือ ลีกินหกบท พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) แต่งขยายเป็นสามชั้น ต่อมาในรัชกาลที่ 6 นักดนตรีไม่ทราบนามแต่งตัดเป็นชั้นเดียวจนครบเป็นเพลงเถา เพลงนี้มีความหมายเป็นเชิงรำพึงรำพันด้วยความโศกเศร้า นอกจากนี้จางท้าว พาทย์โกศล ยังได้แต่งเป็นเพลงเถาขึ้นอีกทางหนึ่ง พร้อมทั้งแต่งทางให้เป็นทางเดี่ยวสำหรับบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ทุกชิ้น (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. ม.ป.ป.:295)

ลักษณะของเพลงหกบท มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับท่อนละ 32 ห้องเพลง ใช้น้ำทับปรบไก่ โครงสร้างของทำนองเดียวกันทั้ง 2 ท่อน ต่างกันเพียง ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 ของทั้ง 2 ท่อน ซึ่งไม่เหมือนกัน ส่วนทำนองเพลงในบรรทัดที่ 2 และ 4 ของทั้ง 2 ท่อน นั้นเหมือนกัน โดยทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

- ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1
 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 2 - 4
 ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1
 B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 2 - 4

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และเสียง มี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่า เสียงลา และ เสียงมี ในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียงหลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญขว้างดาบ มอญรำดาบ เพลงสุดสงวน เพลงนางครวญ เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 7 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	XXXX	1
2	--- X	- X - X	4
3	- X - X	- X - X	12
4	XX - X	XX - X	6
5	- XXX	- X - X	4
6	--- X	- XXX	3
7	- X - X	--- X	2

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง รูปแบบจังหวะที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในเพลงนี้คือรูปแบบที่ 3

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 18 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- ฟ	ช ล ท ดั	1
2	--- รั	- ดั - ช	1
3	- ล - ช	- ฟ - ช	1
4	--- ล	- ท - ดั	1
5	--- มั	- มั - มั	2
6	- รั - มั	- ชั - รั	2
7	- ฟิ - รั	- ดั - ท	4
8	ท ท - ดั	ดั ดั - รั	2
9	- ฟิ - ชั	- ฟิ - รั	2
10	รั รั - ดั	ดั ดั - ท	2
11	- ท ล ช	- ล - ช	2
12	- ช - ช	--- ดั	2
13	- ฟ - ท	- ดั - รั	2
14	- รั รั รั	- ดั - ท	2
15	ท ท - ล	ล ล - ช	2
16	--- รั	- มั มั มั	2
17	--- ชั	- มั มั มั	2
18	- รั - มั	- มั - มั	2

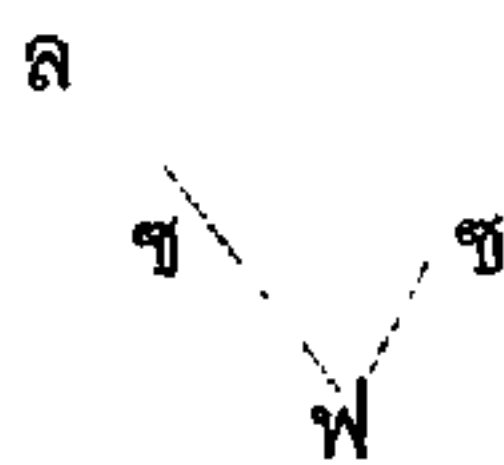
รูปแบบของทำนองคือการซ้ำของทำนองเพลงในหลายๆ ทำนอง โดยเฉพาะทำนองที่ 7

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ คือ (- X - X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

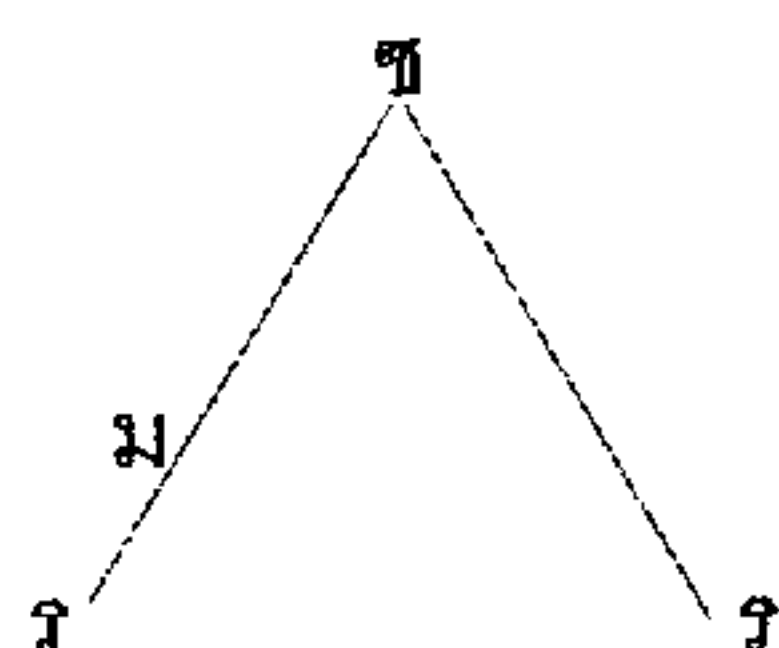
- ล - ช - ฟ - ช

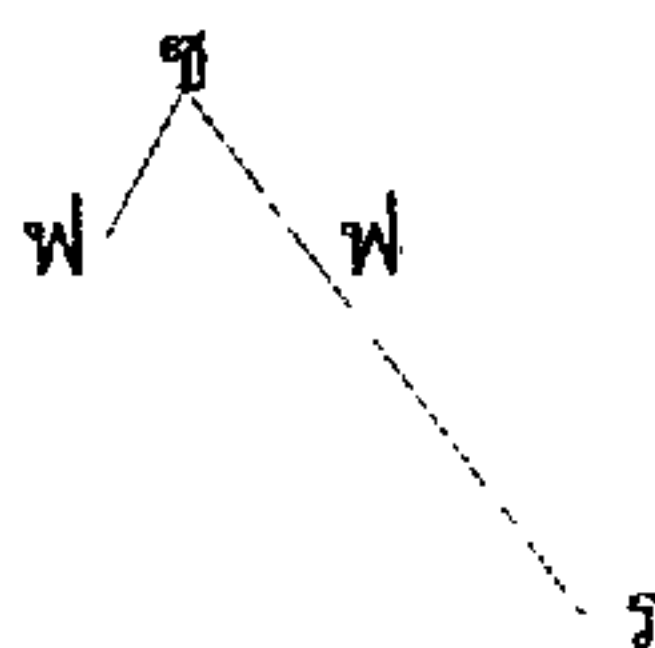
มีทิศทางรูปสามเหลี่ยมหงาย ทำนองที่ 1 เริ่มจากเสียงลา เคลื่อนลงไปที่เสียงฟา โดยผ่านเสียงซอล แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปเสียงซอล เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย ดังรูปข้างบน

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ร - ม - ช - ร

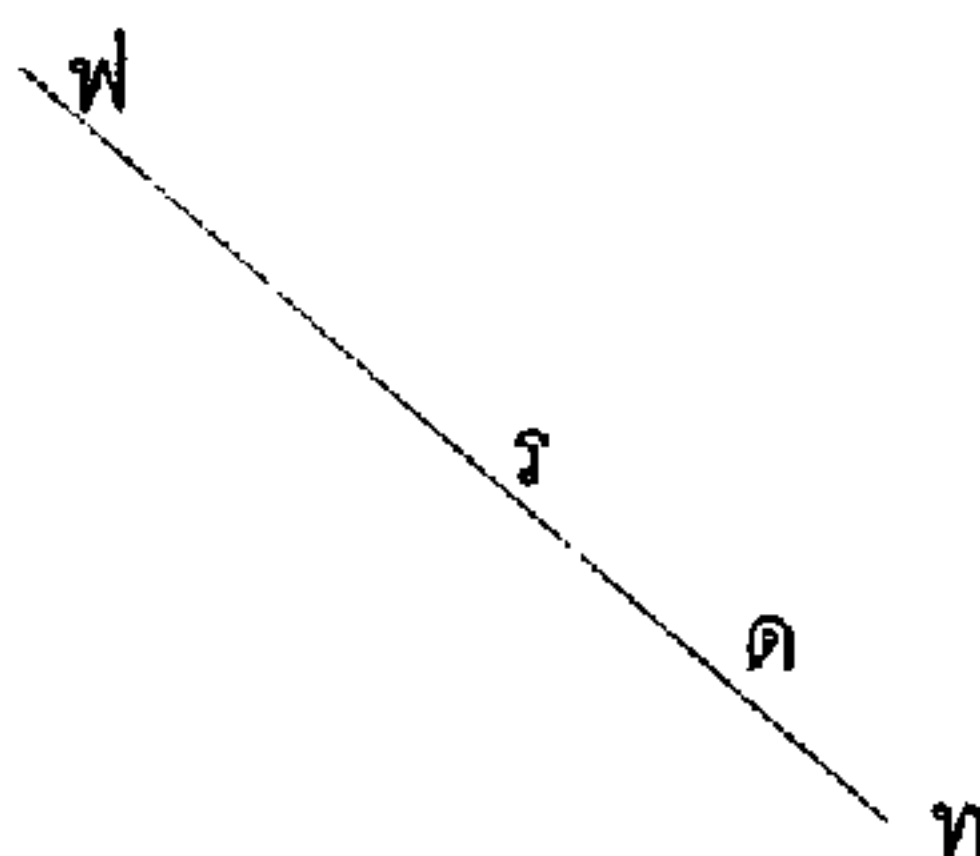
- ฟ - ช - ฟ - ร

รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ โดยเริ่มที่เสียงเร แล้วเคลื่อนขึ้นไปเสียงซอล โดยผ่านเสียงมี แล้วกลับลงมาจากเสียงเร ซึ่งเป็นเสียงเดียวกับเสียงที่เริ่มทำนอง (ดังรูปด้านซ้าย) ส่วนทำนองที่ 2 เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำเช่นเดียวกัน แต่เริ่มและจบไม่เหมือนกัน

รูปเรียงเสียงลง

- ฟ - ร - ด - ท

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญในเพลงนี้ โดยมีทิศทางการเคลื่อนที่เรียงเสียงจากเสียงสูงลงมาถึงเสียงต่ำตามขั้นบันไดเสียง ที

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 16 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 8 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	--- ฟ	ช ล ท ดิ	--- ริ	- ดิ - ช	ท6
2	- ล - ช	- ฟ - ช	--- ล	- ท - ดิ	ท2
3	--- ม	- ม - ม	- ริ - ม	- ช - ริ	ท3
4	- ฟ - ริ	- ดิ - ท	ท ท - ดิ	ดิ ดิ - ริ	ท3
5	- ฟ - ช	- ฟ - ริ	ริ ริ - ดิ	ดิ ดิ - ท	ท1
6	- ท ล ช	- ล - ช	- ช - ช	--- ดิ	ท2
7	- ฟ - ท	- ดิ - ริ	- ฟ - ริ	- ดิ - ท	ท1
8	- ริ ริ ริ	- ดิ - ท	ท ท - ล	ล ล - ช	ท6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	--- ริ	- ม ม ม	--- ช	- ม ม ม	ด3
2	--- ริ	- ม ม ม	- ริ - ม	- ม - ม	ด3
3	--- ม	- ม - ม	- ริ - ม	- ช - ริ	ด2
4	- ฟ - ริ	- ดิ - ท	ท ท - ดิ	ดิ ดิ - ริ	ท3
5	- ฟ - ช	- ฟ - ริ	ริ ริ - ดิ	ดิ ดิ - ท	ท1
6	- ท ล ช	- ล - ช	- ช - ช	--- ดิ	ท2
7	- ฟ - ท	- ดิ - ริ	- ฟ - ริ	- ดิ - ท	ท1
8	- ริ ริ ริ	- ดิ - ท	ท ท - ล	ล ล - ช	ท6

- วรรณคดี 3-8 ของทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน ต่างกันเพียง 2 วรรณคดีแรก
- วรรณคดี 8 เป็นวรรณคดีจบเพลง เป็นทำนองหลักที่สำคัญของเพลงสำเนียงมอญ
- วรรณคดี 1-3 ของท่อนที่ 2 มีการเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นบันไดเสียงซอล ลูกตลกเสียง มีและเร และ ในวรรณคดี 4 จึงเปลี่ยนกลับเป็นบันไดเสียง ที่ ดั้งเดิม
- มี 7 เสียง ได้แก่ ที่ โด เร มี ฟา ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ฟา จบด้วยเสียง ซอล ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงฟา จบด้วยด้วยเสียงซอล ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง ซอลเช่นเดียวกัน

- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ ที โด เร ลา โดยมีลูกตกหลักในบันไดเสียงซอล 2 เสียง ได้แก่ ลูกตกลำดับที่ 2 และ 3 คือ เร มี

เพลง พราหมณ์ตีดน้ำเต้า สองชั้น

- - - ฟ	- - - ท	- - - ดั	- - - รั	- - - -	- - - -	- ดั - รั	- ฟ - ชั
- ฟ - ลั	- ชั - ฟ	- ลั ชั ฟ	- มี - รั	- - - -	- ฟ - รั	- รั - รั	- - - -
- ฟ - ดั	- ดั - ดั	- - - ท	- - - ดั	- - - ท	- - ดั รั	ดั รั ฟิ ดั	- - - -
- ท ดั รั	ฟิ รั ดั ท	ดั รั ดั ท	ดั ท ล ช	- ล ดั ช	ล ช ฟ รั	- ฟ - ช	- - - -

เพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้า ทำนองเก่ามีทั้งอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว ใช้บรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขนละคร ในอัตราจังหวะสองชั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำไปบรรจุไว้ในตบนิทราชาคริต ส่วนชั้นเดียวใช้บรรเลงแทรกในเพลงเร็วของโบราณเรื่องหนึ่ง เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าแขกพราหมณ์ มีนักดนตรีนำเพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้าสองชั้นนี้ไปแต่งเป็นทำนองทางเปลี่ยนหลายทาง เช่นนำไปแต่งเป็นทางเปลี่ยนสำหรับประกอบการแสดงละครดึกดำบรรพ์ เรื่องควี โดยแต่งเป็นสำเนียงภาษาต่างๆ 4 ภาษา ส่วนหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งเมื่อ พ.ศ. 2462 ให้มีสำเนียงภาษามอญในเที่ยวแรก ส่วนเที่ยวที่สองใช้สำเนียงภาษาแขก สำหรับประกอบการบรรเลงเพลงดับนางลอย นอกจากนี้หลวงประดิษฐไพเราะยังได้นำเพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้าสองชั้นทำนองเก่ามาแต่งขยายเป็นอัตราจังหวะสามชั้น เป็นทำนองที่ดำเนินลีลาพื้นๆ โดยแต่งเมื่อ พ.ศ. 2460 ต่อมาใน พ.ศ. 2462 จึงได้แต่งเที่ยวกลับทางเปลี่ยนให้มีทำนองลีลาไพเราะยิ่งขึ้น ต่อมานายมนตรี ตราโมท ได้แต่งตัดในอัตราชั้นเดียว โดยให้มีลีลาทำนองแตกต่างไปจากเพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้าชั้นเดียวทำนองเก่า (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์.ม.ป.ป.:179)

ลักษณะเพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้า (ดังโน้ต) เป็นเพลงทางเปลี่ยนสำเนียงมอญ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับปดปด โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที่ โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล โดยมีโน้ตเสียง ลา และมี เป็นโน้ตรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลัก และเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- มี 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่ การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญขว้างดาบ มอญรำดาบ เพลงสุดสงวน เพลงนางครวญ เพลงหกบท เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	3
2	----	----	1
3	- X - X	- X - X	3
4	- XXX	- X - X	1
5	--- X	- X - X	3
6	XXXX	----	1
7	XXXX	XXXX	1
8	- XXX	XXXX	2
9	- X - X	----	1

รูปแบบจังหวะลำดับที่ 1 , 3 , 5 และ 8 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 15 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- - - ฟ	- - - ท	1
2	- - - ดั	- - - ริ	1
3	- ดั - ริ	- ฟิ - ชุ	1
4	- ฟิ - ลั	- ชุ - ฟิ	1
5	- ลั ชุ ฟิ	- มั - ริ	1
6	- - - -	- ฟิ - ริ	1
7	- ริ - ริ	- - - -	1
8	- ฟิ - ดั	- ดั - ดั	1
9	- - - ท	- - - ดั	1
10	- - - ท	- - ดั ริ	1
11	ดั ริ ฟิ ดั	- - - -	1
12	- ท ดั ริ	ฟิ ริ ดั ท	1
13	ดั ริ ดั ท	ดั ท ล ช	1
14	- ล ดั ช	ล ช ฟิ ร	1
15	- ฟ - ช	- - - -	1

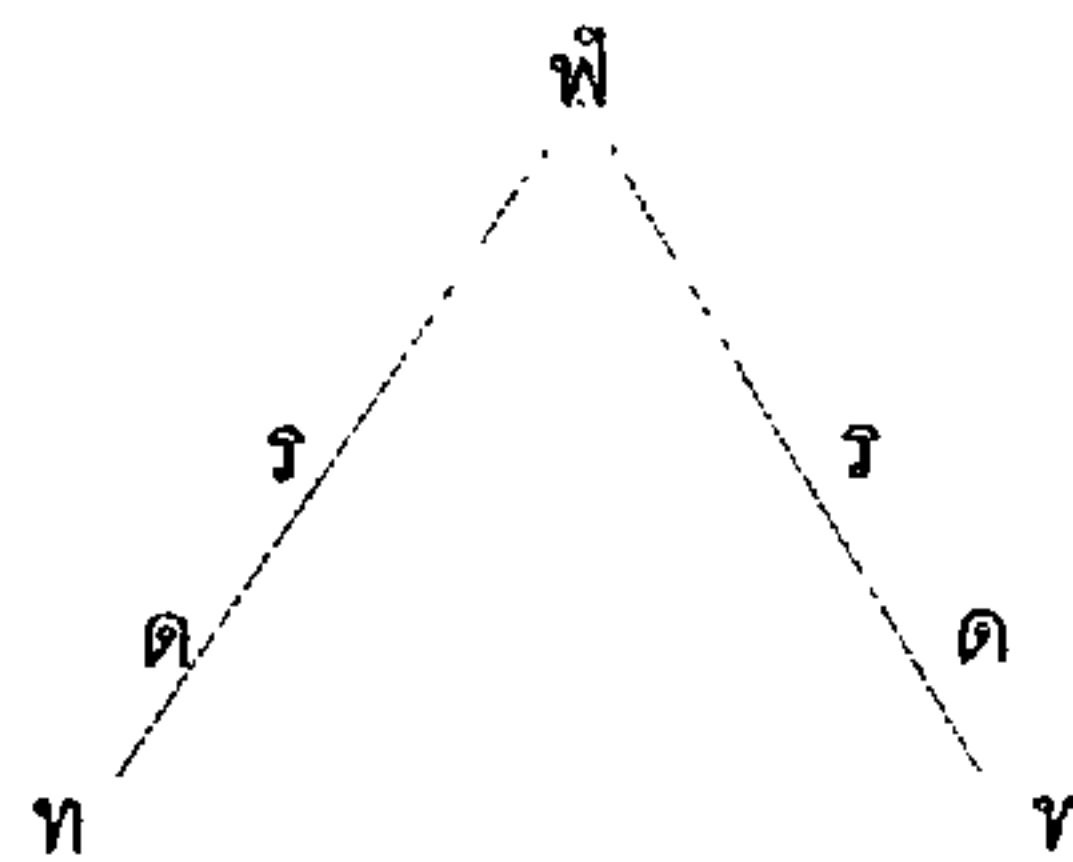
รูปแบบของทำนองมีความหลากหลายของทำนอง ไม่ค่อยมีการซ้ำทำนองกัน มีทำนองที่ 2 และ 9 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกันแต่ต่างเสียงกัน

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (- XXX XXXX)
และ (- XXX XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

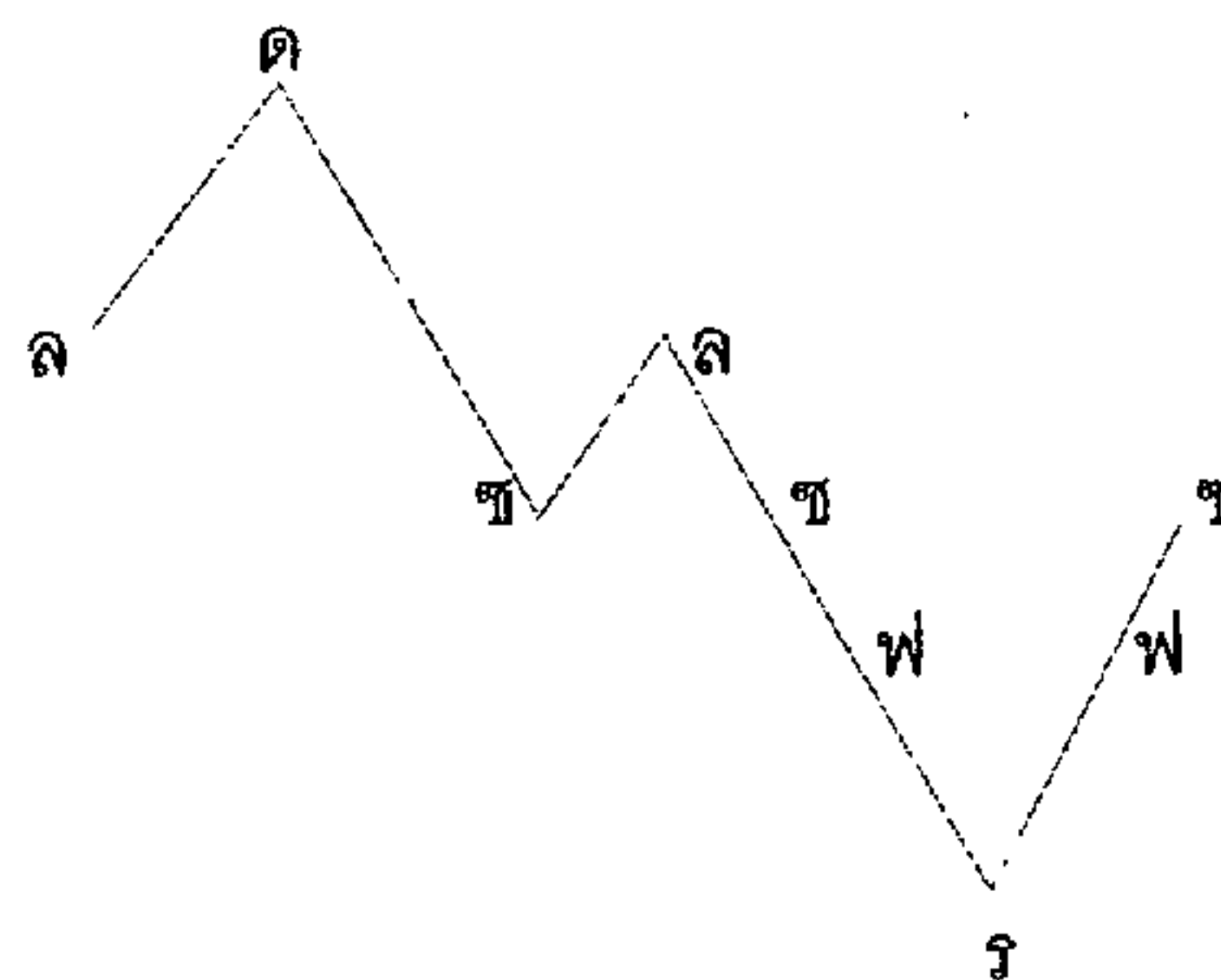
- ท ด รั ฟ รั ด ทุ

ทิศทางการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ โดยเริ่มด้วยเสียงต่ำสุดเคลื่อนที่ขึ้นไปเสียงสูงสุด แล้วเคลื่อนกลับลงมายังเสียงต่ำอีกครั้ง เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- ล ด ทุ ล ทุ ฟ รั - ฟ - ทุ

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำสลับฟันปลา เป็นทำนองเฉพาะที่พบในเพลงสำเนียงมอญ เช่น เพลงชุดสงวน เพลงนาครีพัตร เป็นทำนองที่สำคัญคือเป็นทำนองจบวรรคเพลงหรือท่อนเพลง ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	--- ฟ	--- ท	--- ด	--- รั	ท3
2	----	----	- ด - รั	- ฟ - ทุ	ท6
3	- ฟ - ล	- ทุ - ฟ	- ล ทุ ฟ	- ม - รั	ท3
4	----	- ฟ - รั	- รั - รั	----	ท3
5	- ฟ - ด	- ด - ด	--- ท	--- ด	ท2

6	- - - ท	- - ดั รั	ดั รั ฟั ดั	- - - -	ท2
7	- ท ดั รั	ฟั รั ดั ท	ดั รั ดั ท	ดั ท ล ช	ท1
8	- ล ดั ช	ล ช ฟั รั	- ฟ - ช	- - - -	ท6

- วรรคที่ 4 และ 6 รวมถึงวรรคที่ 8 มีลักษณะของทำนองเป็นแบบลักจิงหะ คือ ลูกตกจบ ก่อนตำแหน่งสุดท้ายของวรรค

- วรรคที่ 8 เป็นวรรคจบเพลงจะพบทำนองนี้ได้ในเพลงมอญอื่นๆ เช่น เพลงสุดสงวน เพลง นาคบริพัตร เป็นต้น เป็นทำนองหลักที่สำคัญของเพลงสำเนียงมอญ

- วรรคที่ 3 มีโน้ตจร หรือ เสียงจร เป็นโน้ตรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงที่ คือ เสียงมี มา เชื่อมทำนองเพลง ระหว่างเสียงฟา กับเสียงเร ทำให้เพลงมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

- มี 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียงฟา จบด้วยเสียง ซอล

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที่

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที่ ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียง ลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ ที โด เร ซอล

เพลง มอญทำอิฐ สองชั้น

- - - -	- ม - ล	- - - ช	- ล - -	- มี - รั	- ดั - ล	- - - ช	- ม - ล
- - - -	- ม - ล	- - - ช	- ม - -	- ช ช ช	- ร - ม	- - - ร	- ด - -
- ท - ท	- - - ล	ช ล ท ม	- ช - ล				

เพลงมอญทำอิฐ เพลงอัตราสองชั้น ทำนองเก่า เป็นเพลงสำเนียงมอญ นิยมร้องและ บรรเลงประกอบการแสดงละคร (ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช.ม.ป.ป.:204)

ลักษณะของเพลงมอญทำอิฐ มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 2 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 20 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (มอญ) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับมอญ

- + - +
 - - - - - ดิง - ใจะ - - ทั้งดิง - - ทั้งดิง

- เครื่องหมายจังหวะจิง (-) หมายถึง จิง (+) หมายถึง จับ
 โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที่ โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล
 โดยมีโน้ตเสียง ลา และ มี เป็นโน้ตรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลัก
 และเน้นสำเนียงของเพลง

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงมอญ ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่ การจบด้วยเสียง ซอล ดังกล่าวนี พบเห็นในเพลงสำเนียงมอญหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงมอญดูดาว เพลงมอญกว้างดาบ มอญรำดาบ เพลงสุดสงวน เพลงนางครวญ เพลงหกบท เป็นต้น

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 7 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- - - -	- X - X	2
2	- - - X	- X - -	3
3	- X - X	- X - X	1
4	- - - X	- X - X	1
5	- XXX	- X - X	1
6	- X - X	- - - X	1
7	XXXX	- X - X	1

รูปแบบจังหวะค่อนข้างหลากหลาย มีรูปแบบจังหวะที่ 2 และ 3 ที่มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 9 ทำนอง ดังนี้

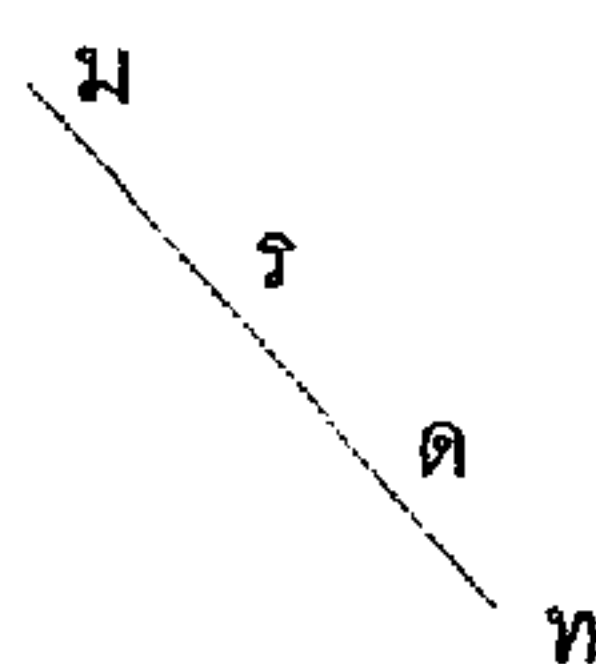
ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	- ม - ล	2
2	--- ช	- ล --	1
3	- ม - ร	- ด - ล	1
4	--- ช	- ม - ล	1
5	--- ช	- ม --	1
6	- ช ช ช	- ร - ม	1
7	--- ร	- ด --	1
8	- ท - ท	--- ล	1
9	ช ล ท ม	- ช - ล	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองเฉพาะของเพลงมอญทำอิฐ
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบ
เฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (- X - X - X - X) และ (XXXX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปเรียงเสียงลงต่ำ

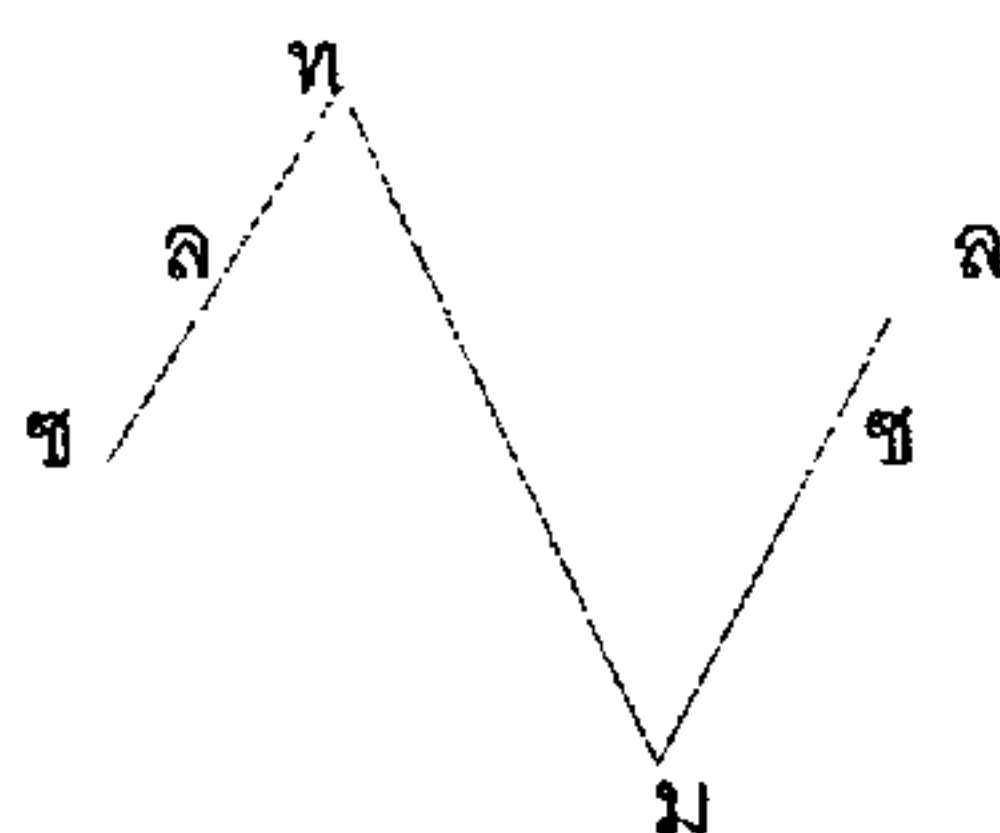
- ม - ร - ด - ล

มีรูปแบบทิศทางการเคลื่อนที่เรียงเสียงลงต่ำโดยเริ่มด้วยเสียงสูงสุดเคลื่อนที่ลงไปที่เสียง
ต่ำสุด ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมคว่ำหงาย

ช ล ท ม - ช - ล

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ รูปแบบทำนองเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำหงาย เริ่มด้วยการเรียงเสียงขึ้น แล้วเคลื่อนกระโดดลงที่เสียงต่ำ แล้วเคลื่อนเรียงเสียงขึ้นไป ที่เสียงสูง ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 5 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1		ม - ล	--- ช	- ล - -	ด6
2	- ม - ร	- ด - ล	--- ช	- ม - ล	ด6
3		ม - ล	--- ช	- ม - -	ด3
4	- ช ช ช	- ร - ม	--- ร	- ด - -	ด1
5	- ท - ท	--- ล	ช ล ท ม	- ช - ล	ด6

- วรรคที่ 1 และวรรคที่ 3 มีรูปแบบทำนองคล้ายกันต่างกันที่ลูกตก
- วรรคที่ 5 มีโน้ตจรัลลำดับที่ 7 คือเสียงที่ เป็นตัวเชื่อมเพลง และทำให้ทำนองเพลงมีความโดดเด่นขึ้น
- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ชอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียงมี จบด้วยเสียง ลา
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงลา ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 3 , 6 คือ โด มี ลา

เพลง มอญมอญเรื่อ สองชั้น

ท่อน 1

- รั - ฟี	- รั - ดั	รั ดั รั ท	- ดั - รั	--- ฟ	-- ชล	ชล ฟ ช	----
- รั รั รั	- ฟี - ชั	- ฟี - ท	- ดั - รั	--- ฟ	-- ชล	ชล ฟ ช	----
-- รั ดั	-- ชล	ช ฟ ช ท	- ดั ช ท	-- รั ดั	-- ชล	ช ฟ ช ท	- ดั ช ท
-- รั ดั	ท ล ท ดั	- - รั ดั	ท ล ท ดั	-- รั ดั	ท ล ท ดั	รั ดั รั ท	- ดั - รั
----	----	ฟี รั ดั ท	- ล - ช				

ท่อน 2

- ล - ช	- ฟ - ด	-- ร ม	ร ด ร ฟ	- ล - ช	- ฟ - ด	-- ร ม	ร ด ร ฟ
----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	-- ฟ ด	-- ฟ ร	-- ทู ด	ร ด ฟ ร
-- ฟ ด	-- ฟ ร	-- ทู ด	ร ด ฟ ร	ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร
ด ด ทู ด	ร ด ทู ด	ร ด ทู ด	ร ด ทู ด	- ช ล ท	ล ท ดั รั	ดั รั ล ท	ดั รั - ช
----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช	- ล - ช	- ฟ - ด	-- ร ม	ร ด ร ฟ
- ล - ช	- ฟ - ด	-- ร ม	ร ด ร ฟ	----	--- ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ
-- ฟ ด	-- ฟ ร	-- ทู ด	ร ด ฟ ร	-- ฟ ด	-- ฟ ร	-- ทู ด	ร ด ฟ ร
ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	ด ด ทู ด	ร ด ทู ด	ร ด ทู ด	ร ด ทู ด
- ช ล ท	ล ท ดั รั	ดั รั ล ท	ดั รั - ดั				

ท่อน 3

(----)	- มั - ชั	(----)	- มั - ชั	- ดั ดั ดั	รั มั - รั	ดั รั ล ท	ดั รั - ดั
(----)	- มั - ชั	(----)	- มั - ชั	- ดั ดั ดั	รั มั - รั	ดั รั ล ท	ดั รั - ดั
--- ดั	- รั - มั	--- ท	- ดั - รั	- ฟ ฟ ฟ	ชล - ช	- ฟ - ล	- ช ช ช
--- ดั	- รั - มั	--- ท	- ดั - รั	- ฟ ฟ ฟ	ชล - ช	- ฟ - ล	- ช ช ช

เพลงมอญมอญเรื่อ เพลงอัตราสองชั้น ไม่ทราบนามผู้แต่ง ใช้ประกอบการแสดง

ลักษณะของเพลงมอญมอญเรื่อ มีรูปแบบ เป็นเพลง 3 ท่อน ทั้ง 3 ท่อน มีความยาวไม่เท่ากัน ท่อนที่ 1 มีความยาว 4 บรรทัดครึ่งหรือเท่ากับ 36 ห้อง ท่อน 2 มีความยาว 8 บรรทัดครึ่งหรือเท่ากับ 66 ห้อง (รวมเที่ยวที่สอง) ท่อนที่ 3 มีความยาว 4 บรรทัดหรือเท่ากับ 32 ห้อง ท่อนที่ 3 มีการล้อ-รับ เป็นเพลงทางกรอ หรือเรียกว่าเพลงบังคับทาง ใช้หน้าทับพิเศษ (มอญ) ซึ่งบ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับมอญ

- + - +
 ---- - ดิง - โຈ๊ะ -- ทั้งดิง -- ทั้งดิง

- เครื่องหมายจังหวะจึง (-) หมายถึง จังหวะ (-) หมายถึง จังหวะ
 โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคิตลักษณะได้ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ที่ โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล
 โดยมีโน้ตเสียง ลา และ มี เป็นโน้ตรอง (จะเห็นได้ว่าเสียงลาในเพลงนี้ มีบทบาทมากไม่แพ้เสียง
 หลักเสียงอื่น สามารถที่จะกล่าวได้ว่าเป็นเสียงหลักเสียงหนึ่ง) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนอง
 เพลงของโน้ตเสียงหลัก

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมร ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ที่
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 18 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- X - X	- X - X	4
2	XXXX	- X - X	3
3	--- X	-- XX	2
4	XXXX	----	2
5	- XXX	- X - X	1
6	-- XX	-- XX	4
7	XXXX	- XXX	2
8	-- XX	XXXX	7
9	----	----	1
10	----	--- X	2
11	- XXX	- X - X	2
12	XXXX	XXXX	4

13	- XXX	XXXX	1
14	XXXX	XX - X	3
15	----	- X - X	4
16	- XXX	XX - X	4
17	--- X	- X - X	4
18	- X - X	- XXX	2

รูปแบบจังหวะค่อนข้างหลากหลาย และแต่ละรูปแบบจังหวะมีการใช้ซ้ำบ่อยครั้งในเพลงนี้ โดยเฉพาะรูปแบบที่ 7 ใช้มากกว่ารูปแบบอื่น ซึ่งทั้งหมดเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 31 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- รั - ฟิ	- รั - ดั	1
2	รั ดั รั ท	- ดั - รั	1
3	--- ฟ	-- ช ล	2
4	ช ล ฟ ช	----	2
5	- รั รั รั	- ฟิ - ชิ	1
6	- ฟิ - ท	- ดั - รั	1
7	-- รั ดั	-- ช ล	2
8	ช ฟ ช ท	- ดั ช ท	2
9	-- รั ดั	ท ล ท ดั	3
10	รั ดั รั ท	- ดั - รั	1
11	ฟิ รั ดั ท	- ล - ช	1
12	- ล - ช	- ฟ - ด	2
13	-- ร ม	ร ด ร ฟ	2
14	----	--- ฟ	1
15	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	1
16	-- ฟ ด	-- ฟ ร	2
17	-- ท ด	ร ด ฟ ร	2

18	ฟ ด ฟ ร	ฟ ช ฟ ร	2
19	ด ด ทุ ด	ร ด ทุ ด	1
20	ร ด ทุ ด	ร ด ทุ ด	1
21	- ช ล ท	ล ท ดํ รั	1
22	ดํ รั ล ท	ดํ รั - ช	1
23	-----	--- ช	1
24	- ช ช ช	- ช - ช	1
25	ดํ รั ล ท	ดํ รั - ดํ	3
26	-----	- ม - ช	4
27	- ดํ ดํ ดํ	รั ม - รั	2
28	--- ดํ	- รั - ม	2
29	--- ท	- ดํ - รั	2
30	- ฟ ฟ ฟ	ช ล - ช	2
31	- ฟ - ล	- ช ช ช	2

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลายของทำนองเพลง และมีการซ้ำทำนองในหลายๆ รูปแบบซึ่งเน้นให้ทำนองเพลงมีความโดดเด่นขึ้น

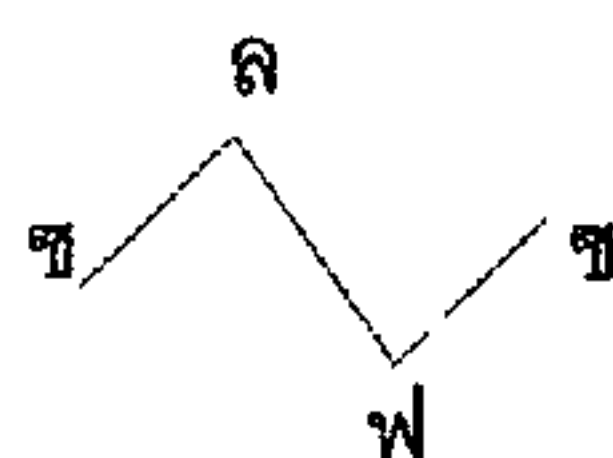
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงมอญที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (XXXX ----) (-XXX XXXX)
(-X-X -XXX) และ (XXXX XX-X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงาย

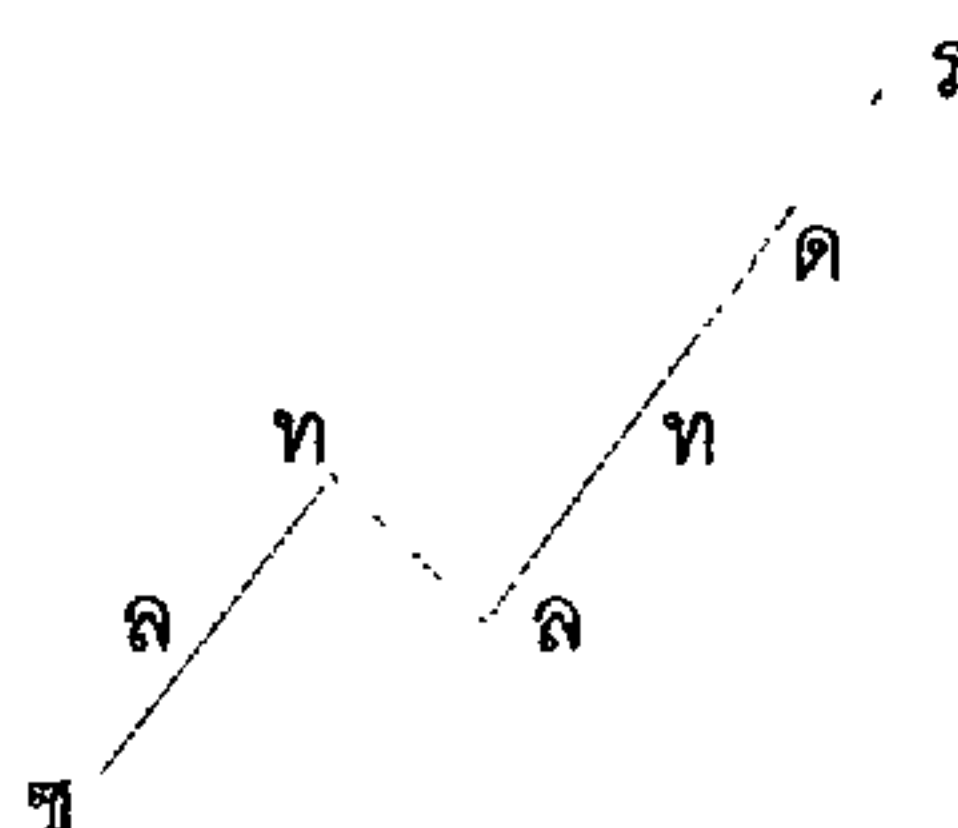
ช ล ฟ ช -----

ทิศทางที่น่าสนใจคือจุดเริ่มกับจบคือเสียงเดียวกันเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายและคว่ำ ดังรูป โน้ต 3 เสียงนี้ เป็นเสียงหลักสำคัญในเพลงสำเนียงมอญ ในวรรคจบของเพลงจะมีโน้ต 3 เสียง เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่

รูปเรียงเสียงไต่ขึ้นเสียงสูง

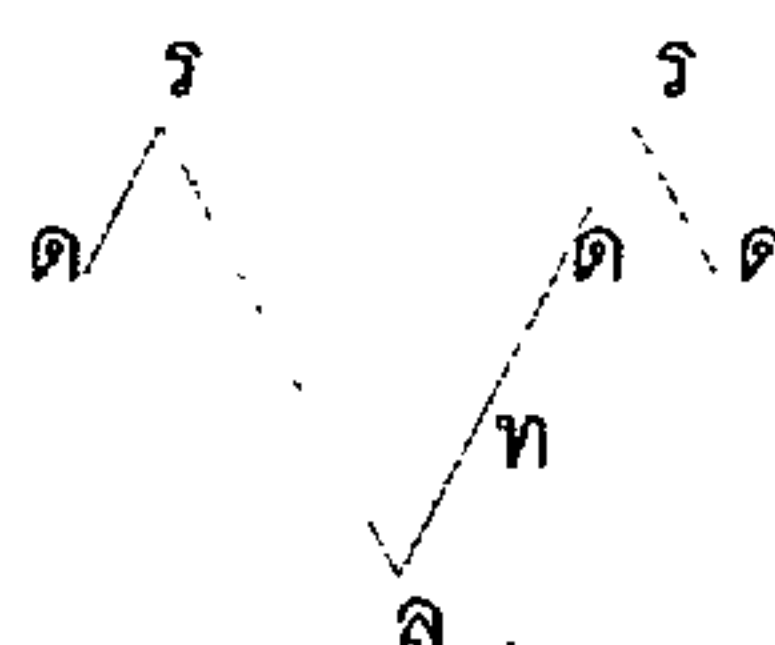
- ซ ล ท ล ท ด รั

มีทิศทางการขึ้นไปยังที่เสียงสูง โดยเริ่มจากเสียงซอล ไต่เรียงเสียงขึ้นไปทีเสียงที่ ผ่านเสียงลา แล้วขยักย้อนกลับลงมาที่เสียงลาเกิดเป็นรูปสามเหลี่ยม แล้วเคลื่อนที่ไต่ขึ้นไปทีเสียงสูงสุดคือเสียงเร โดยผ่านเสียง ที่ โด ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมคว่ำภายในทำนอง

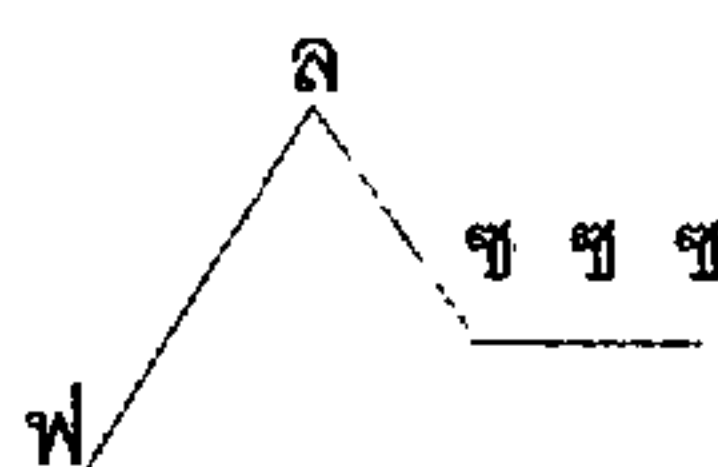
ด รั ล ท ด รั - ด

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ มีทิศทางดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น เป็นรูปแบบทำนองที่พบบ่อย และเป็นทำนองหลักสำคัญในเพลงสำเนียงมอญ

รูปซ้ำเสียง

- ฟ - ล - ซ ซ ซ

จบทำนองด้วยการซ้ำเสียง จุดเด่นที่น่าสนใจคือ โน้ต 3 เสียงหลักดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ เสียง ฟา ซอล และ ลา มีความเกี่ยวข้องในทำนองที่บ่งบอกว่าจบวรรคหรือจบเพลง หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือถ้าจะจบเพลงต้องพบโน้ต 3 เสียงนี้เกี่ยวพันอยู่ด้วยเป็นส่วนใหญ่ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงมอญ

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 26 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 9 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 9 วรรณคดี
- ท่อน 3 มี 8 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	- ร - พ	- ร - ค	ร ค ร ท	- ค - ร	ท3
2	--- พ	-- ช ล	ช ล พ ช	----	ท6
3	- ร ร ร	- พ - ช	- พ - ท	- ค - ร	ท3
4	--- พ	-- ช ล	ช ล พ ช	----	ท6
5	~~--- ร ค~~	~~--- ช ล~~	~~ช พ ช ท~~	~~- ค - ช ท~~	ท1
6	~~--- ร ค~~	~~--- ช ล~~	~~ช พ ช ท~~	~~- ค - ช ท~~	ท1
7	-- ร ค	ท ล ท ค	- - ร ค	ท ล ท ค	ท2
8	~~-- ร ค~~	~~ท ล ท ค~~	~~ร ค ร ท~~	~~- ค - ร~~	ท3
9	----	----	พ ร ค ท	- ล - ช	ท6
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	~~- ล - ช~~	~~- พ - ค~~	~~--- ร - พ~~	~~ร ค - พ~~	ท5
2	~~- ล - ช~~	~~- พ - ค~~	~~--- ร - พ~~	~~ร ค - พ~~	ท5
3	----	--- พ	- พ พ พ	- พ - พ	ท5
4	-- พ ค	-- พ ร	-- ท ค	ร ค พ ร	ท3
5	--- พ ค	-- พ ร	-- ท ค	ร ค พ ร	ท3
6	พ ค พ ร	พ ช พ ร	พ ค พ ร	พ ช พ ร	ท3
7	ค ค ท ค	ร ค ท ค	ร ค ท ค	- ร ค ท ค	ท2
8/1	~~--- ช ล ท~~	~~- ล - ค - ร~~	~~ค - พ - ล - ท~~	~~- ค - ร - ช~~	ท6
8/2	~~--- ช ล ท~~	~~- ล - ค - ร~~	~~ค - พ - ล - ท~~	~~- ค - ร - ค~~	ท2
9	----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช	ท6
ทำนองท่อนที่ 3					
1	~~(---)~~	~~- ม - ช~~	~~(---)~~	~~- ม - ช~~	ท6
2	~~ค ค ค~~	~~- ม - ค~~	~~ค - ล - ท~~	~~- ค - ค~~	ท2

3	(---)	-มิ-รุ-	(---)	-มิ-รุ-	ท6
4	-ด-ด-ด	-มิ-รุ-	-ด-ด-ด	-ด-ด-ด	ท2
5	---ค-	-ริ-มิ-	---ท	-ค-ริ-	ท3
6	-ฟฟฟ	ชล-ช	-ฟ-ล	-ชชช	ท6
7	---ค-	-ริ-มิ-	---ท	-ค-ริ-	ท3
8	-ฟฟฟ	ชล-ช	-ฟ-ล	-ชชช	ท6

- ให้สังเกตวรรคเพลงจะมีการซ้ำทำนองในหลายๆ วรรค ของทุกท่อน (ดูตามแถบสี)
- วรรคที่ 8 ท่อนที่ 1 เทียบแรกกับเทียบที่ 2 จะมีความแตกต่างกันที่ลูกตกท้ายห้อง (ดูแถบสีประกอบ) ในวรรค 8/1 (เทียบแรก) ลูกตกเสียง ซอล วรรค 8/2 (เทียบหลัง) มีลูกตกเสียง โด
- วรรคที่ 1 และ 3 ท่อนที่ 3 มีการล้อ-รับ
- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง ซอล ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียงซอล ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงลา จบด้วยเสียงซอล ท่อน 3 ขึ้นด้วยเสียงมี จบด้วยเสียงซอล
- ทุกท่อนจบด้วยเสียงซอล
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ ที โด เร ซอล ลา

สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงมอญ ดังนี้

1. บันไดเสียง

- ใช้บันไดเสียงที่เป็นหลัก

2. รูปแบบของจังหวะ

มีรูปแบบหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

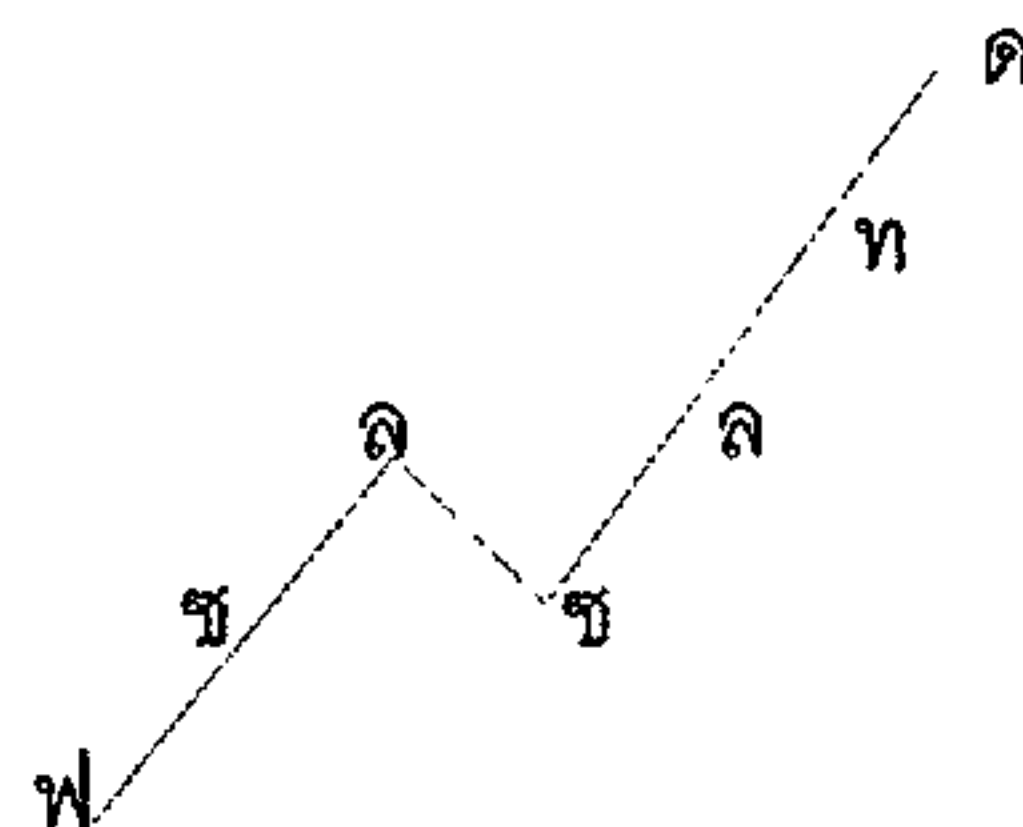
- (XXXX XXXX)
- (XXXX - X - X)
- (XXXX XX - X)
- (--- X XX - X)
- (- X - X - X - X)
- (--- X - X - X)
- (- XXX XXXX)
- (- - XX - X - X)
- (- XXX XXXX - X - X)

3. รูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่

มีรูปแบบทำนองหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- รูปสามเหลี่ยมขยักได้ระดับ

- ฟ ช ล ช ล ท ค

- รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

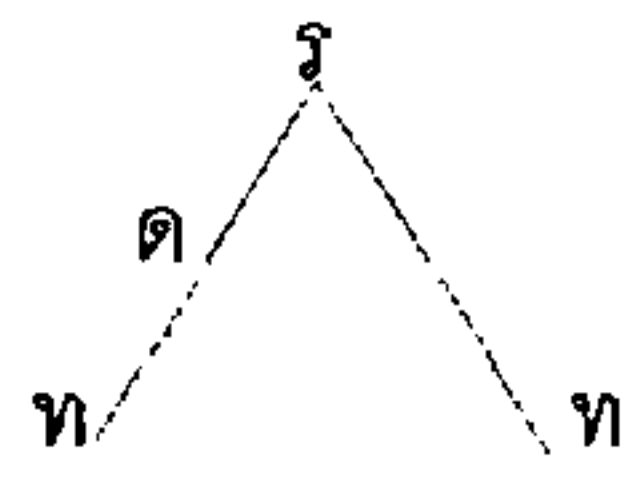
- ท ค ท

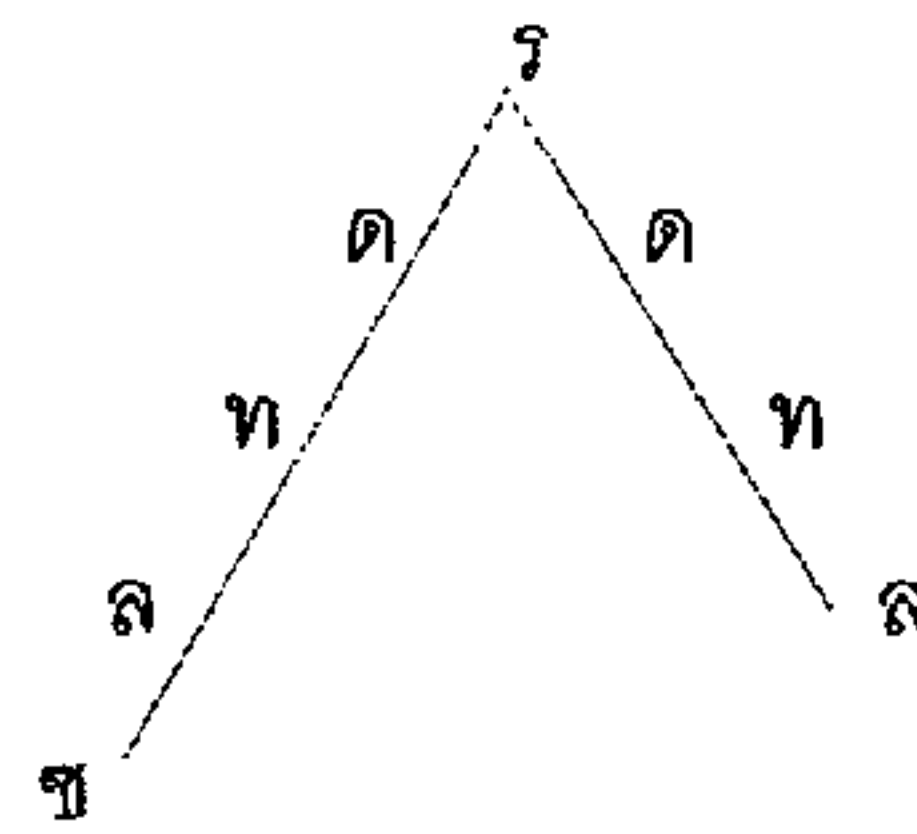
- ช ล ช

- ท - ด - ร - ท

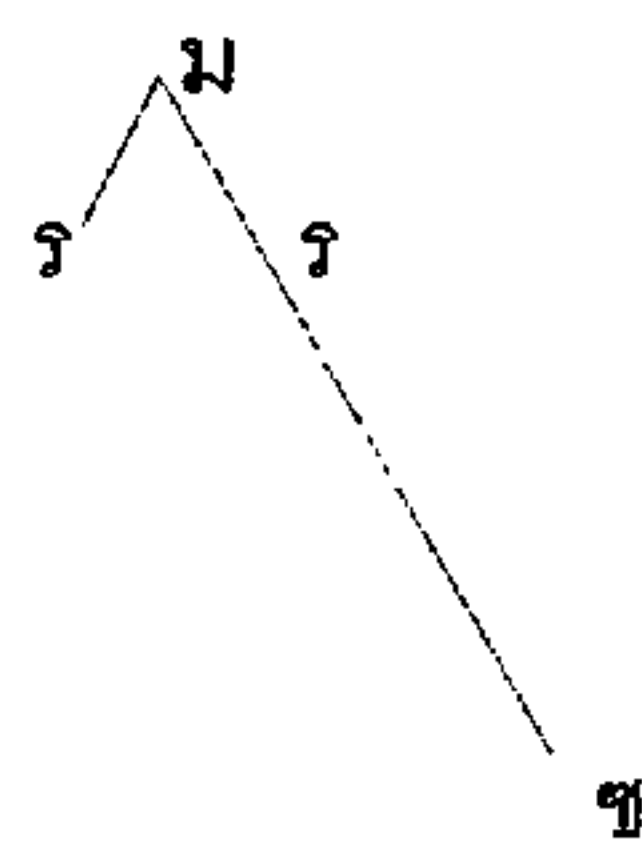

ช ล ท ด ร ด ท ล

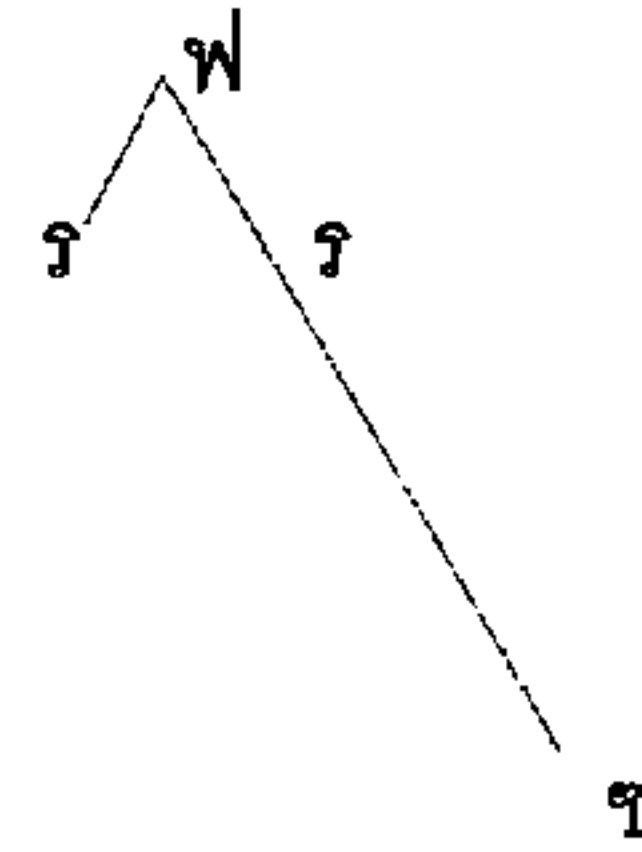

- รูปสามเหลี่ยมขยักเรียงเสียงลง

- - ร ม - ร - ช

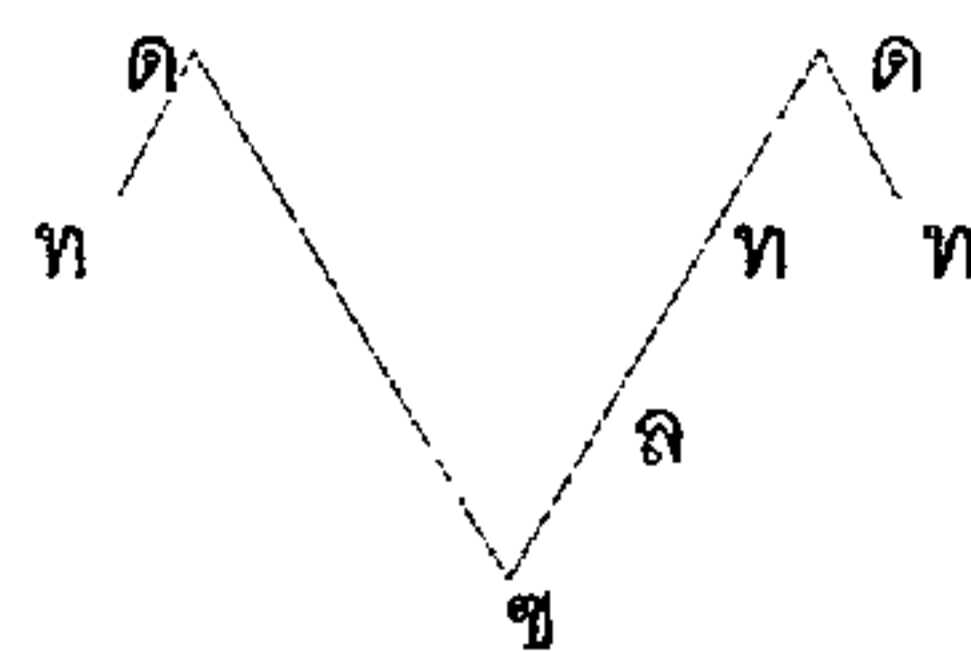

- - - ร ฟ ร - ช

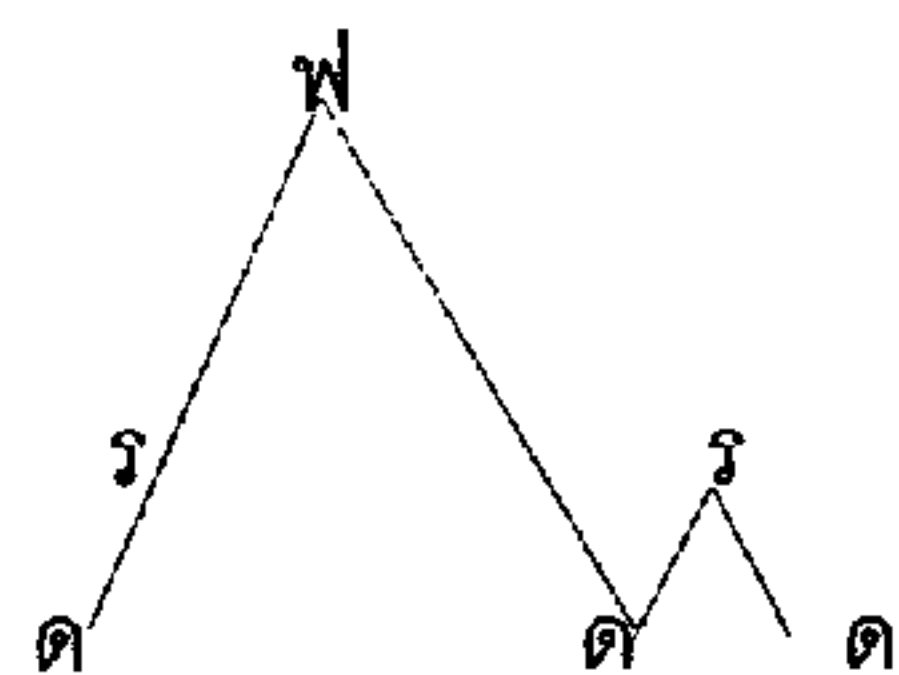
- รูปสามเหลี่ยมคว่ำและหงายในทำนอง

ท ด ช ล ท ด - ท

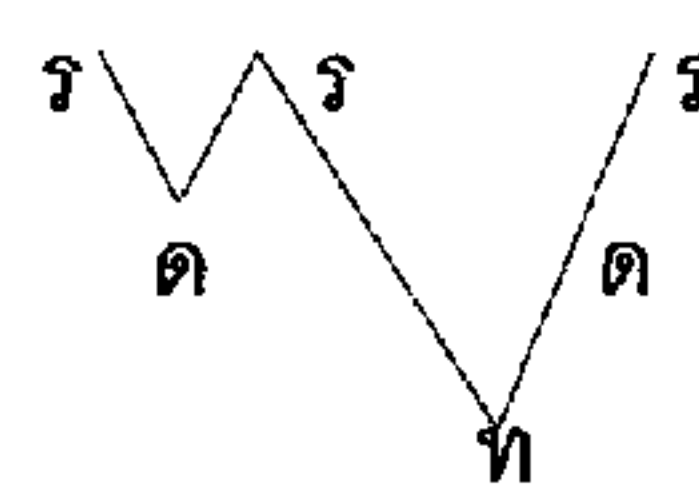

- รูปสามเหลี่ยมขยักคว่ำและหงาย

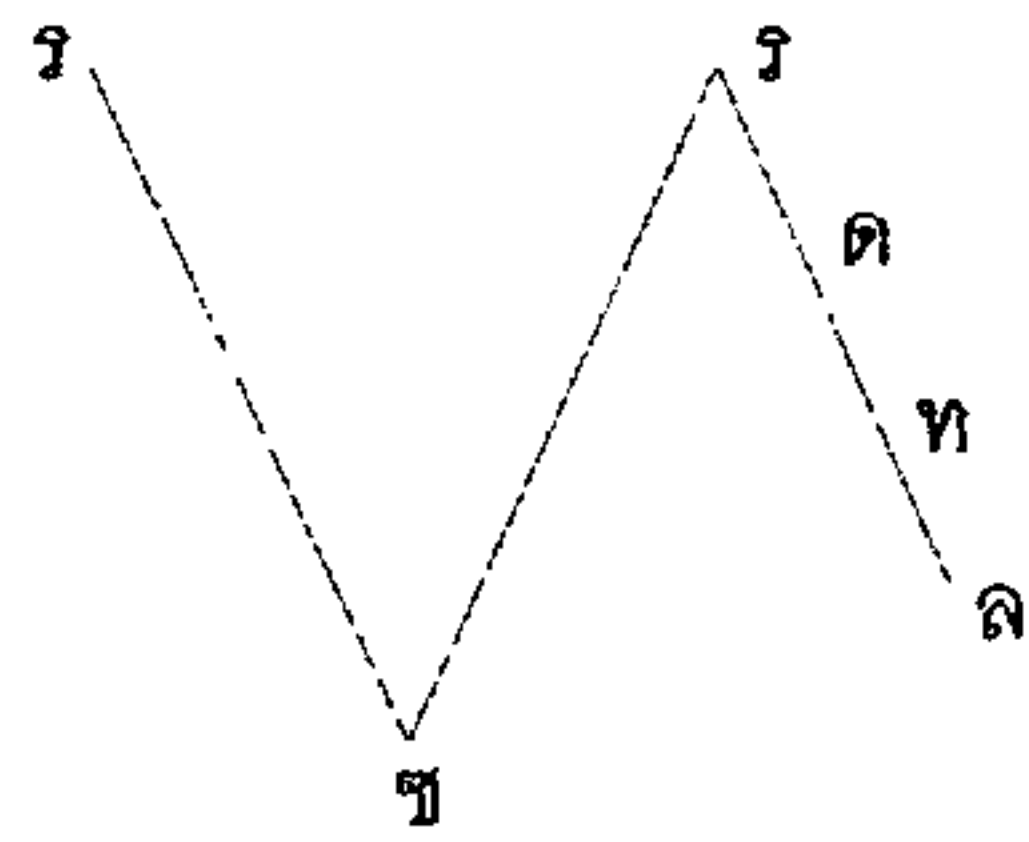
ด ร ฟ ด - ร - ด

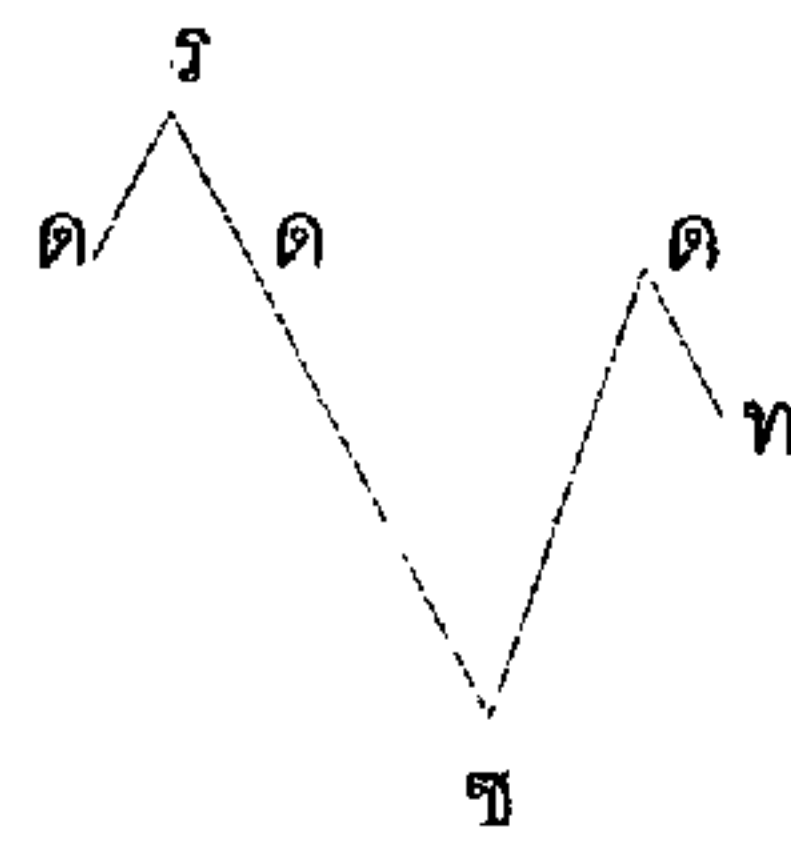
ร ด ร ท - ด - ร

รื้ช รื้ด - ท - ล

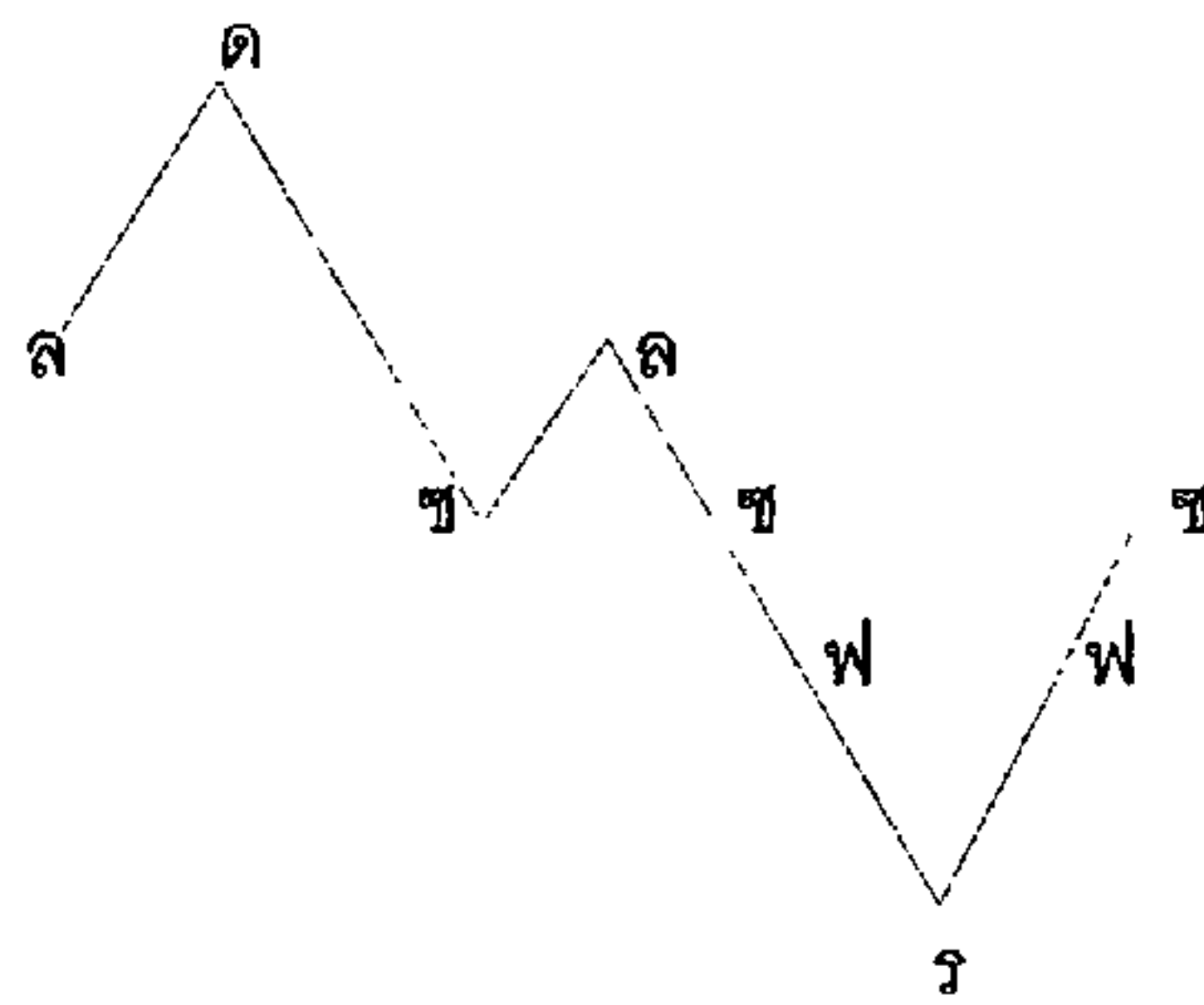

--- ดื้ รื้ดช ดื้ - ท ---

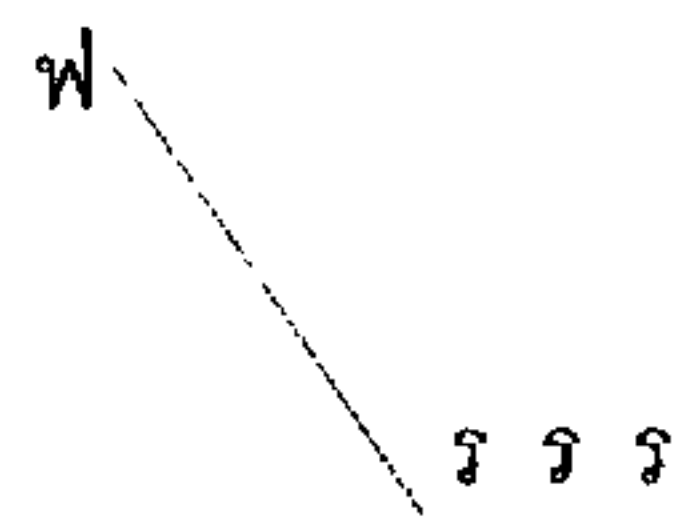
- รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- ล ดื้ช ลชฟ ร - ฟ - ช

- รูปซ้ำเสียง

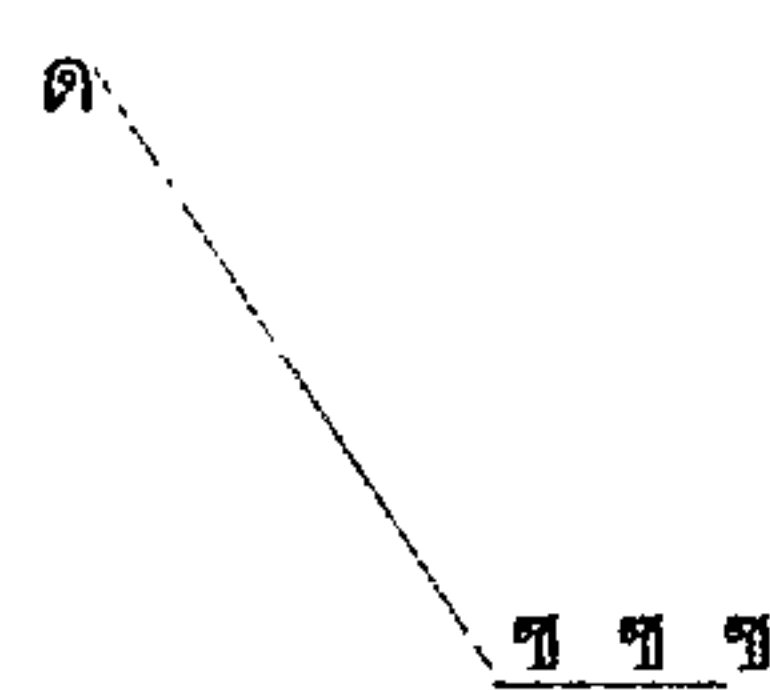
- ฟ - รื้ - รื้ - รื้

- ดื้ - ล - ล - ล

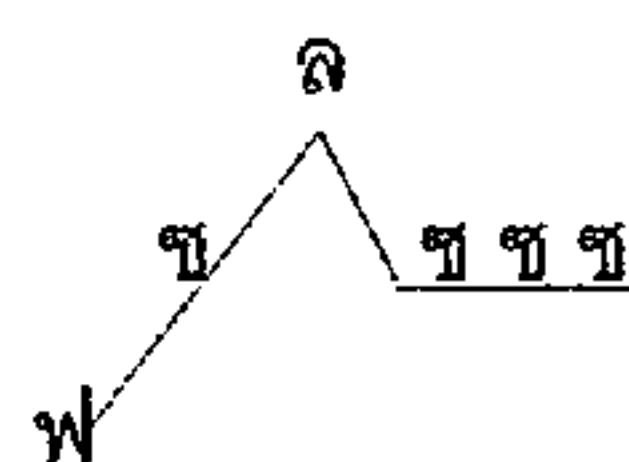

- ดื้ - ช - ช - ช

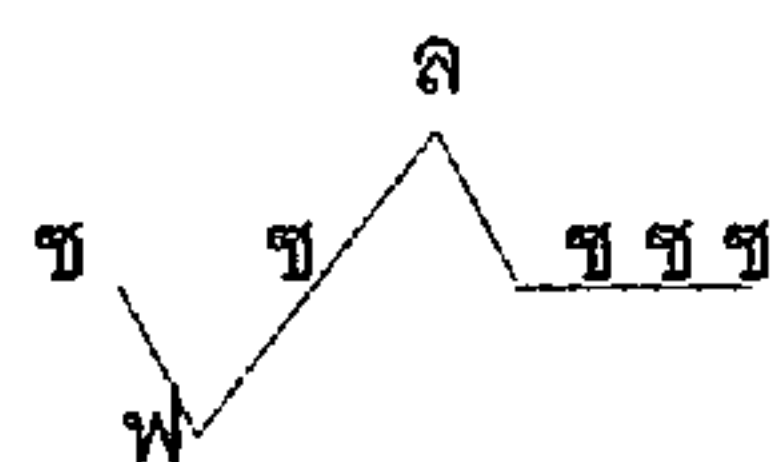

- รูปสามเหลี่ยมคว่ำและซ้ำเสียง

- ฟชล - ชชช

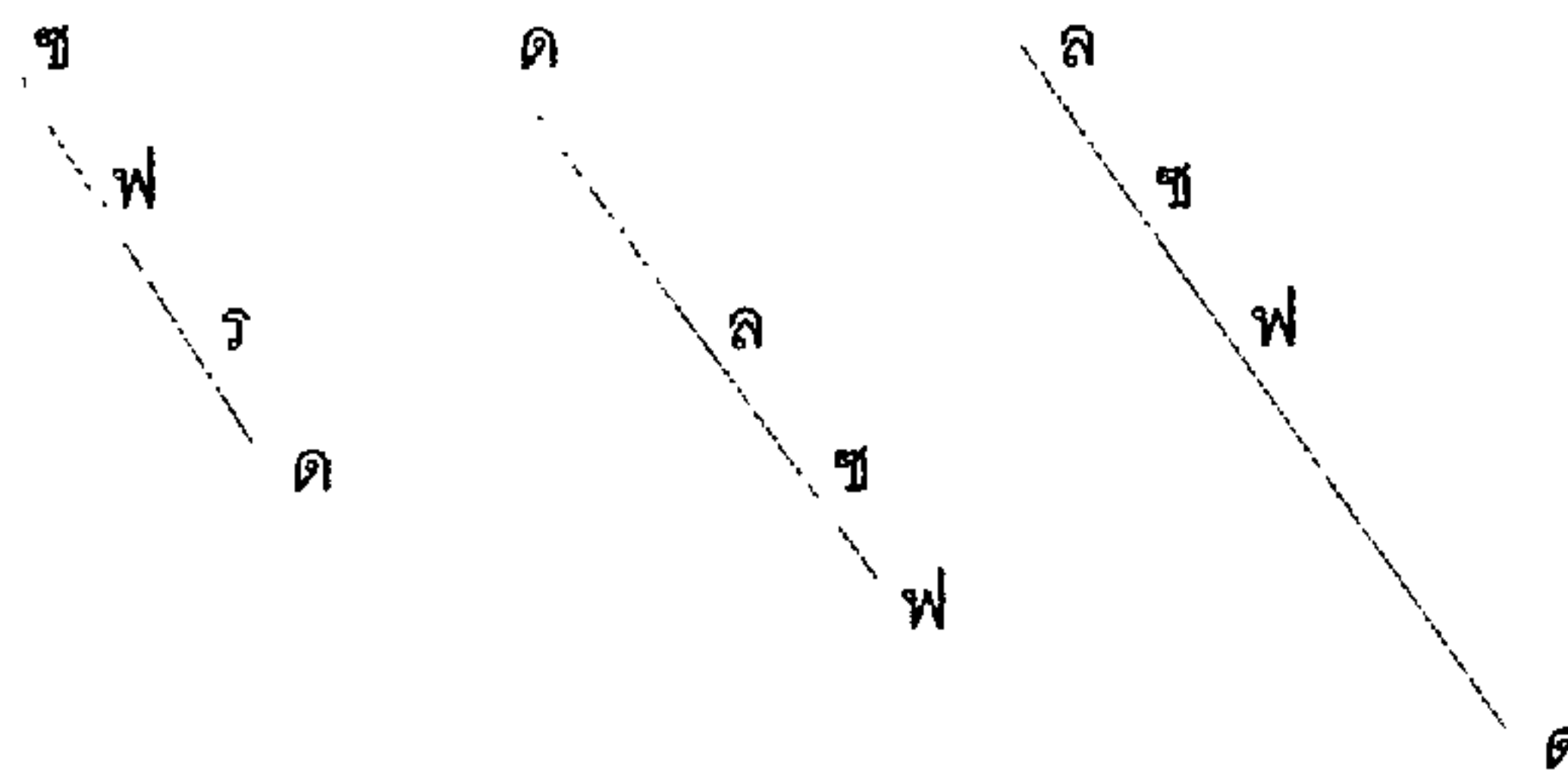

ลฟชล - ชชช

- รูปแบบเรียงเสียงลง

- ช - ฟ - ร - ด - ด - ล - ช - ฟ - ล - ช - ฟ - ด

4. วรรณคดีเพลงและลูกตก

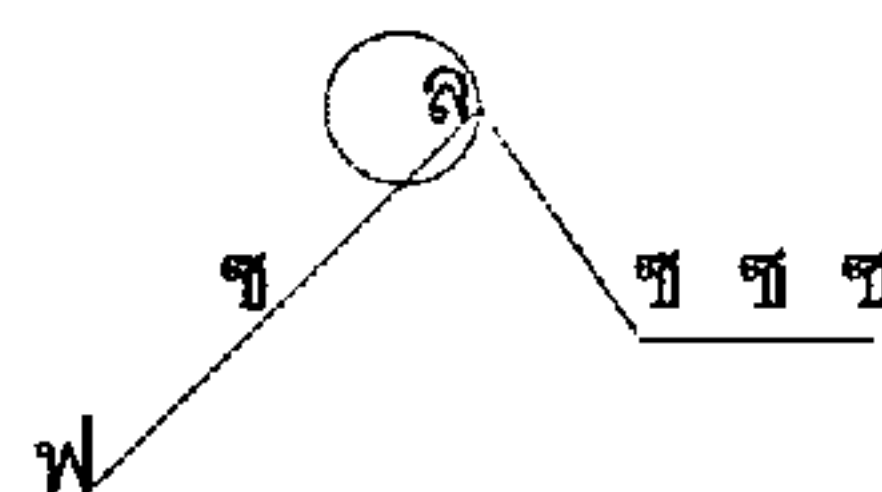
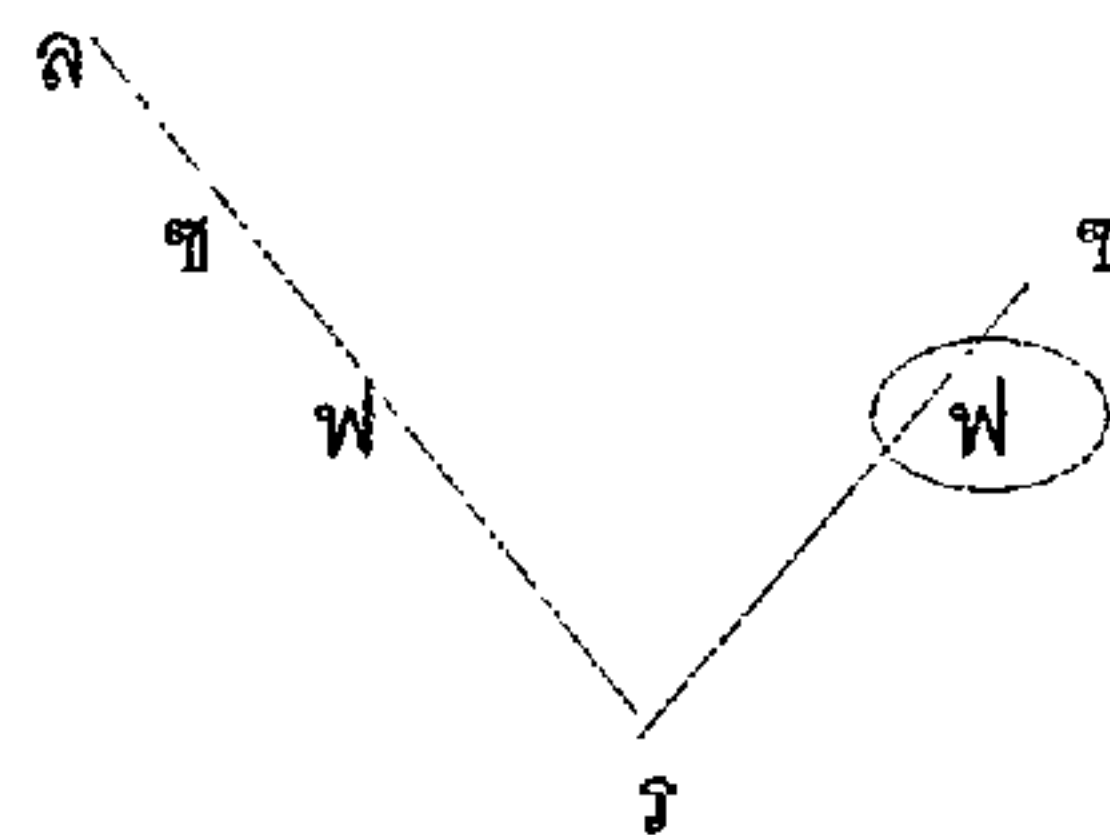
- 1 วรรณคดีเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง

- ลูกตกในการจบเพลง จบด้วยเสียงซอล คือ เสียงลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที่

- มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไป

หาเสียง ซอล ตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่แบบเรียงเสียง ขึ้น-ลง สลับกัน โดยมีโน้ตที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันคือ เสียง ฟา กับเสียงลา สังเกตได้ว่าการจบเพลงสำเนียงมอญนั้น จะต้องผ่านเสียง 2 เสียงดังกล่าว ถ้าเคลื่อนที่จากเสียงสูงจะต้องผ่านเสียงลา และถ้าเคลื่อนที่มาจากเสียงสูงจะต้องผ่านเสียงฟา ดังตัวอย่างโน้ต

ลา - ซอล - ฟา - เร - ฟา - ซอล ดังรูปตัวอย่าง

เพลงไทยสำเนียงแขก

เพลงแขกหนึ่ง สองชั้น

----	----	- ช ร ช	ล ท ด ร	----	ม ด ร ม	ช ม ร ด	ร ด ท ล
----	ร ร ร ร	ม ด ร ม	ร ด ท ล	-- ช ฟ	ช ด --	ช ล ด ล	ช ฟ - ช
-- ช ล	ช ช ช ช	- ด - ล	- ล ล ล	-- ช ล	ด ร ด ล	--- ช	ฟ ล ช ฟ
----	- ด - ฟ	----	- ช - ล	-- ช ด	----	ช ล ด ล	ช ฟ - ช

เพลงแขกหนึ่ง ในอัตราจังหวะสองชั้นเป็นทำนองเก่า มีนักดนตรีนำไปแต่งขยายและแต่งตัดครบเป็นเพลงเถาหลายทาง เช่น ทางสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ประทานชื่อใหม่ว่าแขกมัสกรีเถา แต่งเมื่อราว พ.ศ. 2460 -2464 ทางนายมนตรี ตราโมท แต่งเมื่อ พ.ศ. 2472 เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงแขกกุลิตเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษดิ์. ม.ป.ป.:42)

ลักษณะเพลงแขกหนึ่ง มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ไซหน้าทับปรบไก่ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร โดยมีโน้ตเสียง ที และมี เป็นโน้ตเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- มี 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบที่ไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	1
2	- XXX	XXXX	1
3	----	XXXX	2
4	XXXX	XXXX	2
5	-----	- XXX	1
6	-- XX	XX --	2
7	XXXX	XX -X	2
8	-- XX	XXXX	1
9	- X - X	- XXX	1
10	--- X	XXXX	1
11	----	- X - X	2
12	XX --	----	1

รูปแบบจังหวะค่อนข้างมีหลากหลายรูปแบบ รูปแบบหลักที่สำคัญของเพลงจะมีการใช้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 14 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- ช ร ช	ล ท ด ร	1
2	----	ม ด ร ม	1
3	ช ม ร ด	ร ด ท ล	1
4	----	ร ร ร ร	1
5	ม ด ร ม	ร ด ท ล	1
6	-- ช ฟ	ช ด --	1
7	ช ล ด ล	ช ฟ - ช	2
8	-- ช ล	ช ช ช ช	1

9	- ด - ล	- ล ล ล	1
10	-- ช ล	ด ร ด ล	1
11	--- ช	ฟ ล ช ฟ	1
12	----	- ด - ฟ	1
13	----	- ช - ล	1
14	-- ช ด	----	1

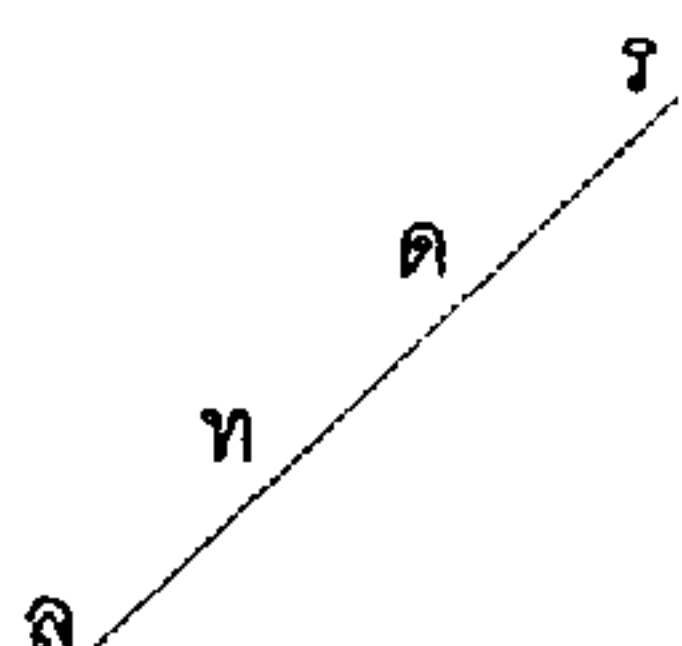
รูปแบบของทำนอง จะมีความหลากหลาย แต่ละทำนองเป็นทำนองเฉพาะของเพลง สำเนียงแขก โดยเฉพาะรูปแบบที่ 7 จะเป็นทำนองหลักที่สำคัญ เป็นทำนองจบของเพลงและเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก

----	----	- ช ร ช	ล ท ด ร	----	ม ด ร ม	ช ม ร ด	ร ด ท ล
----	ร ร ร ร	ม ด ร ม	ร ด ท ล	-- ช ฟ	ช ด --	ช ล ด ล	ช ฟ - ช
-- ช ล	ช ช ช ช	- ด - ล	- ล ล ล	-- ช ล	ด ร ด ล	--- ช	ฟ ล ช ฟ
----	- ด - ฟ	----	- ช - ล	-- ช ด	----	ช ล ด ล	ช ฟ - ช

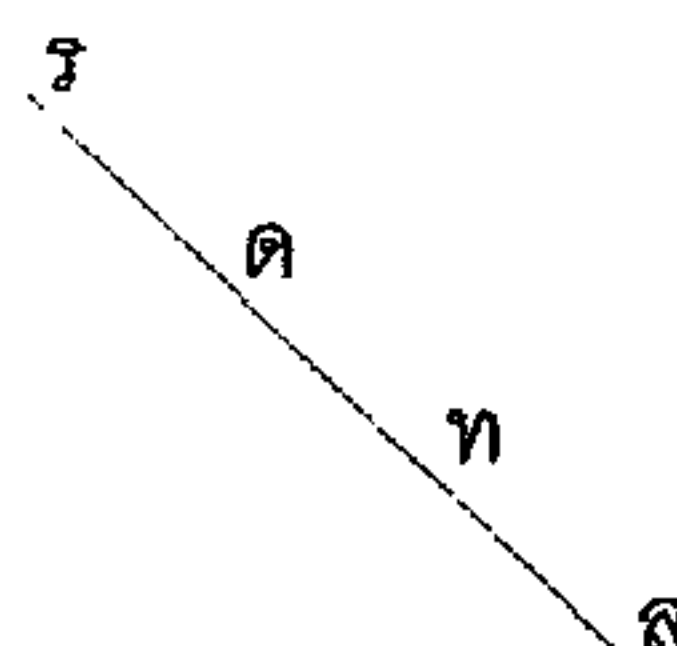
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองและมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (XXXX XXXX) และ (XXXX XX-X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ
รูปเรียงเสียงขึ้นและเรียงเสียงลง

ล ท ด ร

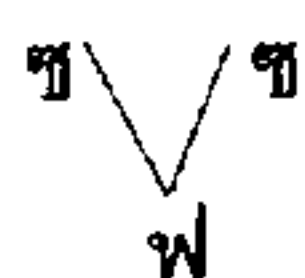

ร ด ท ล

มีทิศทางการเคลื่อนที่แบบเรียงเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และเรียงเสียงจากเสียงลงมาที่เสียงต่ำ ลักษณะทำนองเรียงเสียงขึ้น-ลง นี้จะพบบ่อยๆในเพลงสำเนียงแขก

รูปสามเหลี่ยมหงาย

ทิศทางการจบเพลง ขึ้นเสียง ซอล จบเสียง ซอล คือ ขึ้นด้วยเสียงที่ 2 ของบันไดเสียง ฟา และ จบ ด้วยเสียงที่ 2 จะพบการจบเพลงในรูปแบบสามเหลี่ยมหงายนี้ในเพลง แหกต๋อยหม้อ เพลงแขกขาว เป็นต้น

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

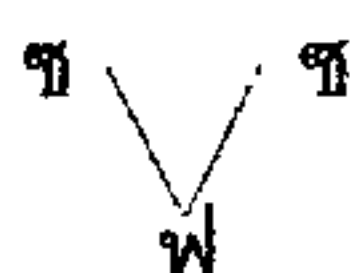
มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	-----	-----	- ซ ร ซ	ล ท ด ร	ฟ6
2	-----	ม ด ร ม	ซ ม ร ด	ร ด ท ล	ฟ3
3	-----	ร ร ร ร	ม ด ร ม	ร ด ท ล	ฟ3
4	-- ซ ฟ	ซ ด --	ซ ล ด ล	ซ ฟ - ซ	ฟ2
5	-- ซ ล	ซ ซ ซ ซ	- ด - ล	- ล ล ล	ฟ3
6	-- ซ ล	ด ร ด ล	--- ซ	ฟ ล ซ ฟ	ฟ1
7	-----	- ด - ฟ	-----	- ซ - ล	ฟ3
8	-- ซ ด	-----	ซ ล ด ล	ซ ฟ - ซ	ฟ2

- วรรคที่ 1 ,2 และ 3 ห้องสุดท้ายมีลักษณะทำนองเป็นแบบเรียงเสียง ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขกที่มีทำนองในลักษณะนี้

- ทำนอง 2 ห้องสุดท้ายของวรรคที่ 4 และ วรรคที่ 8 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก สำหรับจบวรรคหรือจบเพลง

- วรรคที่ 4 , 8 ห้องสุดท้าย ทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำ เป็นวรรคจบเพลง ซึ่งจะพบทำนองลักษณะนี้ได้ในเพลงสำเนียงแขกหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงแขกขาว แหกต๋อยหม้อ เป็นต้น ดังรูป

- เพลงขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียง ซอล

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 2 ของบันไดเสียง ฟา

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียง ที่ ซึ่งในเพลงนี้นั้นมีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 6 คือ ฟา ซอล ลา เร

เพลง แหกขาว สองชั้น

ท่อน 1

--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ช	- ฟ ม ร	----	ม ด ร ม	ร ม ฟ ช
----	----	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล
----	----	ท ล ช ด	- ท - ล	ท ล ช ด	- ท - ล	ท ล ช ล	ช ฟ ม ฟ
----	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ม	ร ด - ร

ท่อน 2

----	--- ร	----	ม ร ด ล	-- ด ช	-- ด ล	-- ช ล	ช ฟ ม ร
----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ช	- ล - ร	----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล
----	ล ท ล ล	ล ท ล ล	ล ท ล ล	-- ล ล	ด ช ล ด	-- ล ร	ด ล ช ฟ
----	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ม	ร ด - ร

เพลงแหกขาว เพลงอัตราสองชั้น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2464 เพื่อให้คณะปี่พาทย์วงวังกุหลาบของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา บรรเลงและขับร้องแทนเพลงจีนซิมเล็กในต้นนางลอย และใน พ.ศ.2478 หลวงประดิษฐไพเราะก็นำเพลงแหกขาวสองชั้นนี้มาแต่งขยายเป็นสามชั้น และแต่งตัดเป็นชั้นเดียวครบเป็นเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:34)

ลักษณะของเพลงแหกขาว มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง จุดเด่นของเพลงคือการไล่เรียงเสียงขึ้นลงไปมาโดยไม่ค่อยข้ามเสียงมากนัก ทำให้เกิดสำเนียงเพลงที่ชัดเจน บรรทัดที่ 4 ของทั้ง 2 ท่อน มีโครงสร้างของทำนองที่เหมือนกัน โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร โดยมีโน้ตเสียง ที และ มี เป็นโน้ตเสียงรอง (โน้ตรองทั้งสองมีบทบาทมาก ถือได้ว่าเป็นโน้ตเสียงหลักเลยทีเดียว) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง เร ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	2
2	--- X	- XXX	1
3	- XXX	----	1
4	XXXX	XXXX	7
5	-----	----	2
6	- XXX	XXXX	1
7	----	XXXX	6
8	XXXX	- X - X	3
9	-- XX	XXXX	5
10	XXXX	XX - X	2
11	----	--- X	1
12	-- XX	-- XX	1

รูปแบบจังหวะที่ 4 , 7 และ 9 จะเป็นรูปแบบจังหวะที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ และเป็นรูปแบบหลัก

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 24 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- ร	--- ม	1
2	--- ฟ	--- ช	1
3	- ฟ ม ร	----	1
4	ม ด ร ม	ร ม ฟ ช	1
5	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	1
6	ล ช ฟ ม	ร ม ฟ ช	1
7	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล	1
8	ท ล ช ด	- ท - ล	2
9	ท ล ช ล	ช ฟ ม ฟ	1

10	----	ชฟมร	2
11	มรดร	-ม-ฟ	2
12	--ชล	ชฟมช	2
13	ฟมรฟ	มรดร	2
14	----	---ร	1
15	----	มรดล	1
16	--ดช	--ดล	1
17	--ชล	ชฟมร	1
18	----	ดรฟช	2
19	ลชฟช	-ล-ร	1
20	ลชฟช	ลทชล	1
21	----	ลทลล	1
22	ลทลล	ลทลล	1
23	--ลล	ดชลด	1
24	--ลร	ดลชฟ	1

รูปแบบของทำนอง มีความหลากหลาย ทำนองที่ 1 และ 2 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกัน ต่างกันที่เสียง รูปแบบทำนองที่ 10 กับ 15 ก็ใช้รูปแบบเดียวกัน โดยต่างเสียงกัน ส่วนรูปแบบทำนองที่ 19 และ 20 นั้นจะเป็นทำนองที่คู่กัน ขึ้นเหมือนกันจบต่างกัน และรูปแบบทำนองที่ 21 - 22 เป็นรูปแบบทำนองเดียวกันที่ต่อเนื่อง

ท่อน 1

---ร	---ม	---ฟ	---ช	-ฟมร	----	มดรม	รμφช
----	----	-ดรม	รμφช	ลชฟม	รμφช	ลชฟช	ลทชล
----	----	ทลชด	-ท-ล	ทลชด	-ท-ล	ทลชล	ชฟมฟ
----	ชฟมร	มรดร	-ม-ฟ	--ชล	ชฟมช	ฟมรม	มรดร

ท่อน 2

----	---ร	----	มรดล	--ดช	--ดล	--ชล	ชฟมร
----	ดรฟช	ลชฟช	-ล-ร	----	ดรฟช	ลชฟช	ลทชล
----	ลทลล	ลทลล	ลทลล	--ลล	ดชลด	--ลร	ดลชฟ
----	ชฟมร	มรดร	-ม-ฟ	--ชล	ชฟมช	ฟมรฟ	มรดร

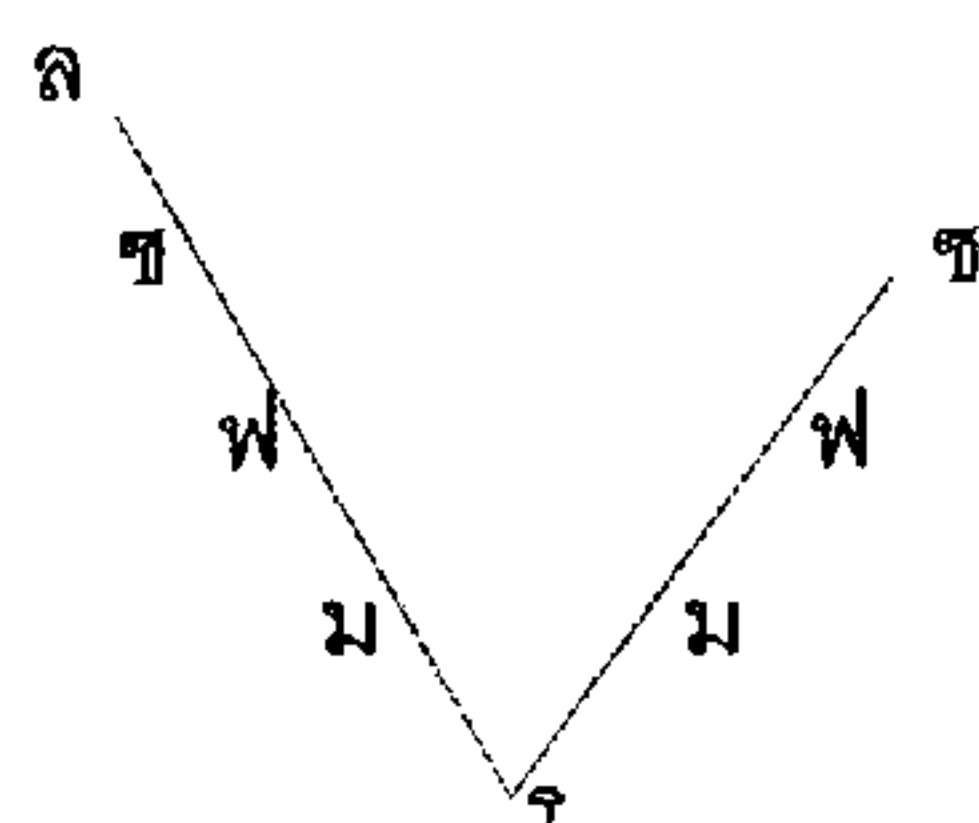
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (XXXX XXXX) และ (-- XX XXXX) (---- XXXX) และ (XXXX XX - X)

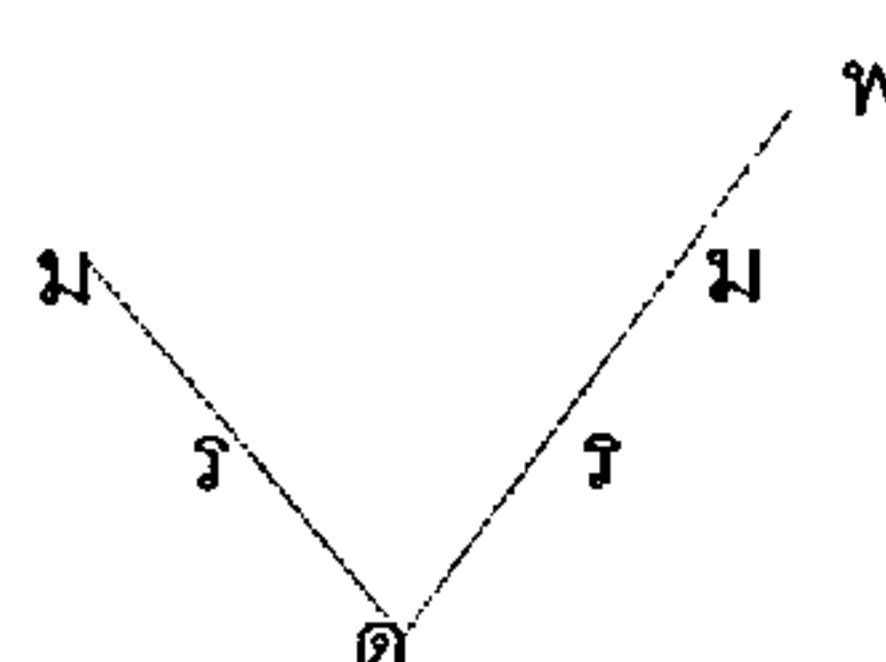
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหมายเรียงเสียง

ล ช ฟ ม ร ม ฟ ช

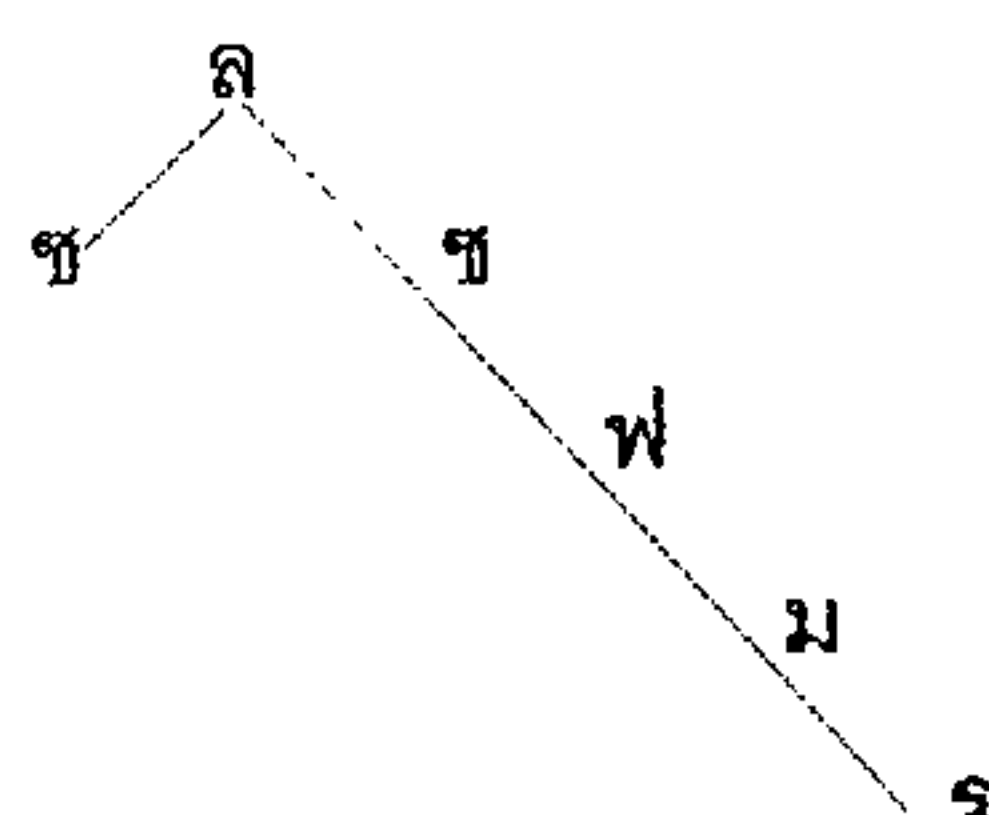
ม ร ด ร - ม - ฟ

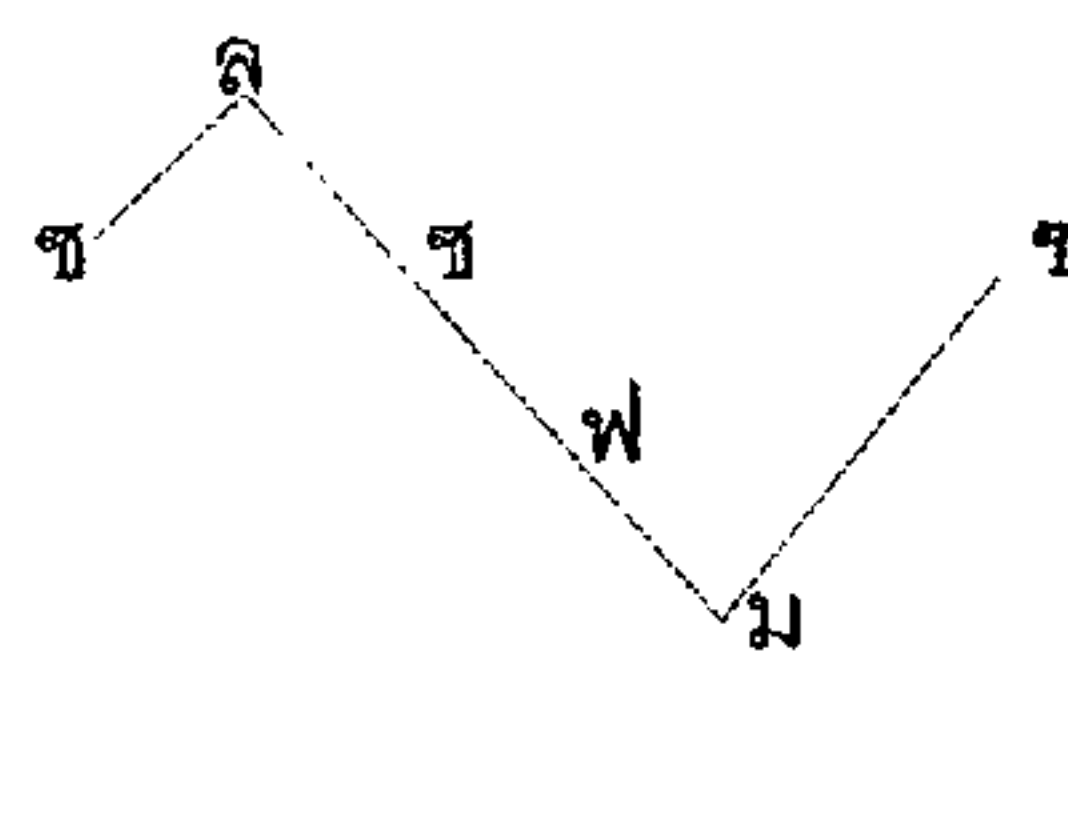
ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก มีทิศทางเรียงเสียงจากสูงลงต่ำ และ เรียงเสียงจากต่ำขึ้นสูงต่อเนื่องกัน เป็นรูปสามเหลี่ยมหมาย ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียง

-- ช ล ช ฟ ม ร

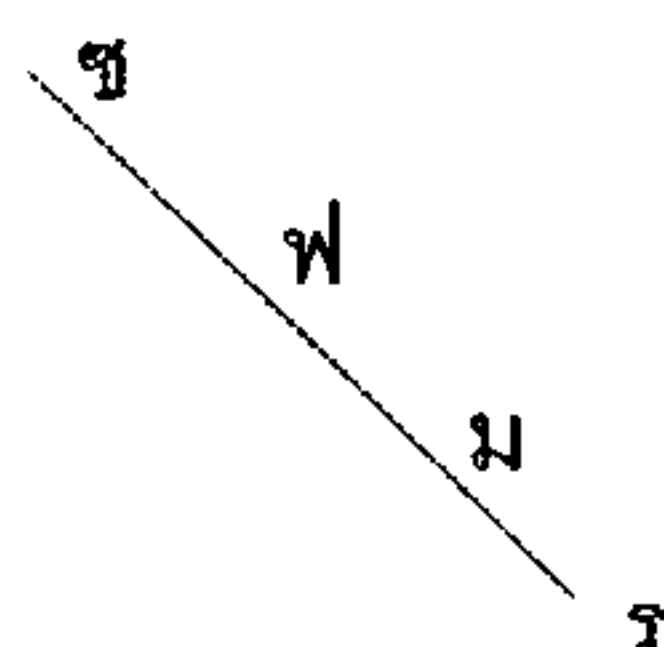
-- ช ล ช ฟ ม ช

ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบจังหวะเดียวกัน เริ่มเหมือนกัน แต่เสียงสุดท้ายจบต่างเสียงกัน และเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก ดังรูป

รูปเรียงเสียงลง

ช ฟ ม ร

มีทิศทางเคลื่อนที่เรียงเสียงจากเสียงสูงลงเสียงต่ำ

รูปสามเหลี่ยมหาย

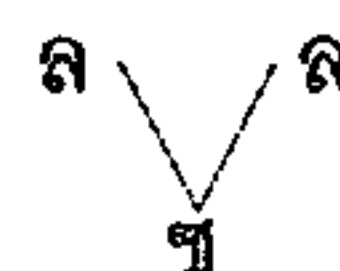
ล ช ฟ ช

ม ร ด ร

ท ล ช ล

รูปแบบทำนองเป็นเอกลักษณ์ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก

4. วรรณเพลง และ ลูกตก

มีวรรณเพลงทั้งหมด 16 วรรณเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรณเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรณเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	--- ร	--- ม	--- ฟ	--- ช	ฟ6
	- ฟ ม ร				
2	- ฟ ม ร	----	ม ด ร ม	ร ม ฟ ช	ฟ2
3	----	----	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	ฟ2
4	ล ช ฟ ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล	ฟ3
5	----	----	ท ล ช ล	- ร - ล	ฟ3
6	ร ม ช ล	----	ท ล ช ล	ช ฟ ม ฟ	ฟ1
7	----	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	ฟ1
8	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	ฟ6
	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	----	--- ร	----	ม ร ด ล	ฟ3
2	-- ด ช	-- ด ล	-- ช ล	ช ฟ ม ร	ฟ6
3	----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ช	- ล - ร	ฟ6
4	----	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล	ฟ3
5	----	ล ท ล ล	ล ท ล ล	ล ท ล ล	ฟ3
6	-- ล ล	ด ช ล ด	-- ล ร	ด ล ช ฟ	ฟ1
7	----	ช ฟ ม ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	ฟ1
8	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	ฟ6

- วรรคที่ 1 ท่อน 1 ลูกตของวรรคกไปอยู่ที่ห้องที่ 1 ของวรรคที่ 2 ซึ่งไม่พบบ่อยนัก
- วรรคที่ 4 มีลักษณะเรียงเสียงขึ้นลง- ขึ้นลง ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก
- วรรคที่ 5 - 6 ท่อน 1 มีทำนองซ้ำกันใน 2 ห้องท้าย วรรค 5 กับ 2 วรรคแรก วรรค 6
- วรรคที่ 7-8 ของทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองเฉพาะสำเนียงแขก
- วรรคที่ 2 ท่อน 2 มีทำนองกระตูกก่อนจบวรรคด้วยทำนองเรียงเสียงจากสูงลงต่ำ
- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- วรรคที่ 3-4 ของท่อน 2 เป็นทำนองคู่กัน เป็นทำนองเฉพาะในเพลงสำเนียงแขก
- วรรคที่ 5 ท่อน 2 มีจุดเด่นที่ลักษณะการซ้ำเสียง และทำนอง
- วรรคสุดท้าย ห้องสุดท้าย เป็นวรรคจบเพลง จะพบทำนองลักษณะนี้ได้ทั้งในเพลงสำเนียงแขกหลายเพลงด้วยกัน เช่น เพลงแขกขาว แขกหนัง เป็นต้น ดังรูป

- เพลงขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงเร ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ ฟา ซอล ลา เร

เพลง แขกต๋อยหม้อ สองชั้น

ท่อน 1

----	ร ม ฟ ช	--- ร	--- ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ซ ล
----	ดัล ช ฟ	ช ฟ ด ฟ	- ช - ล	-- ซ ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร

ท่อน 2

----	----	ซ ล ช ด	- ร - ม	-- ร ม	ร ด - ร	ด ร ม ร	ด ท - ด
--- ช	- ด - -	- ช - ฟ	- ฟ - ฟ	-- ซ ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร

เพลงแขกต๋อยหม้อ เพลงอัตราจังหวะสองชั้นทำนองเก่าสมัยอยุธยา จัดเป็นเพลงสองไม้ นิยมนำเพลงนี้ไปบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขน ละคร มาแต่โบราณ นอกจากนี้เพลงแขกต๋อยหม้อในอัตราจังหวะชั้นเดียว โบราณจารย์ได้นำไปเรียบเรียงไว้เป็นเพลงเร็วสำหรับออกท่าย เพลงช้า เช่น เพลงช้าเรื่องมอญแปลง ในการบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขน ละคร มักใช้

ตอนที่ตัวละครเริ่มจะเปลี่ยนหรือเคลื่อนไหวภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จะไป จะมา หรือจะแปลงตัว เป็นต้น และในพ.ศ. 2472 นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงแขกต๋อยหม้อสองชั้นนี้มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้น พร้อมทั้งแต่งเปลี่ยนทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวใหม่ ครอบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:35)

ลักษณะของเพลงต๋อยหม้อ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 2 บรรทัด หรือเท่ากับ 16 ห้องเพลง จุดเด่นของเพลง คือ การไล่เรียงเสียงขึ้นลงไปมาโดยไม่ค่อยข้ามเสียงมากนัก ทำให้เกิดสำเนียงเพลงที่ชัดเจน และการจบของทั้ง 2 ท่อน (4 ห้องสุดท้ายของท่อน) จบด้วยทำนองเดียวกัน ใช้หน้าทับสองไม้ โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด เร โดยมีโน้ตเสียง ที และ โด เป็นโน้ตเสียงรอง (โน้ตรองทั้งสองมีบทบาทมาก ถือได้ว่าเป็นโน้ตเสียงหลักก็ว่าได้) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
 - เพลงจบด้วยเสียง เร ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียงฟา
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	XXXX	1
2	---X	---X	1
3	XXXX	XXXX	4
4	---X	XXXX	1
5	--XX	XX-X	3
6	----	----	3
7	---X	-X--	1
8	-X-X	-X-X	1
9	XXXX	XX-X	1

รูปแบบจังหวะที่ 3 , 5 และ 6 ที่มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 13 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	ร ม ฟ ช	1
2	--- ร	--- ม	1
3	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	1
4	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล	1
5	-----	ดํ ล ช ฟ	1
6	ช ฟ ด ฟ	- ช - ล	1
7	-- ช ล	ช ฟ ม ช	2
8	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	2
9	ช ล ช ดํ	- รํ - มํ	1
10	-- รํ มํ	รํ ดํ - รํ	1
11	ดํ รํ มํ รํ	ดํ ท - ดํ	1
12	--- ช	- ดํ --	1
13	- ช - ฟ	- ฟ - ฟ	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย มีรูปแบบที่ 7-8 ซึ่งเป็นทำนองต่อเนื่องกันและเป็นทำนองจบของเพลง เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก

ท่อน 1

----	ร ม ฟ ช	--- ร	--- ม	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล
-----	ดํ ล ช ฟ	ช ฟ ด ฟ	- ช - ล	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร

ท่อน 2

----	-----	ช ล ช ดํ	- รํ - มํ	-- รํ มํ	รํ ดํ - รํ	ดํ รํ มํ รํ	ดํ ท - ดํ
--- ช	- ดํ --	- ช - ฟ	- ฟ - ฟ	-- ช ล	ช ฟ - ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร

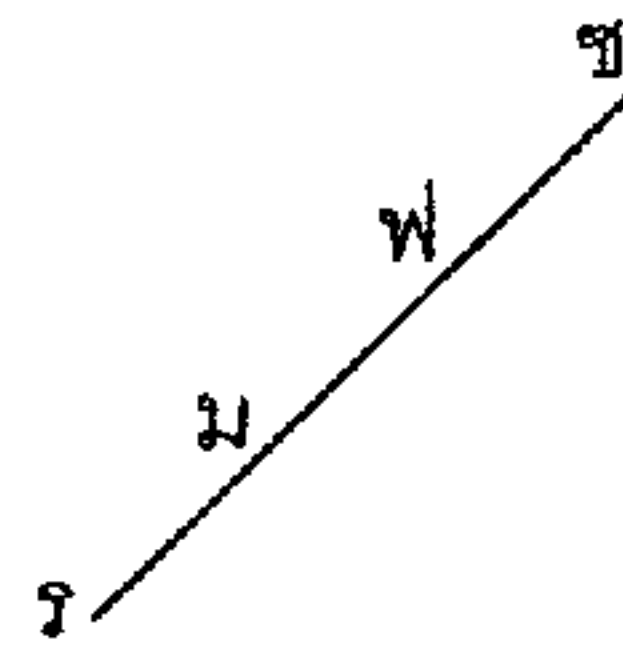
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (---- XXXX) (XXXX XXXX) และ (--XX XX-X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

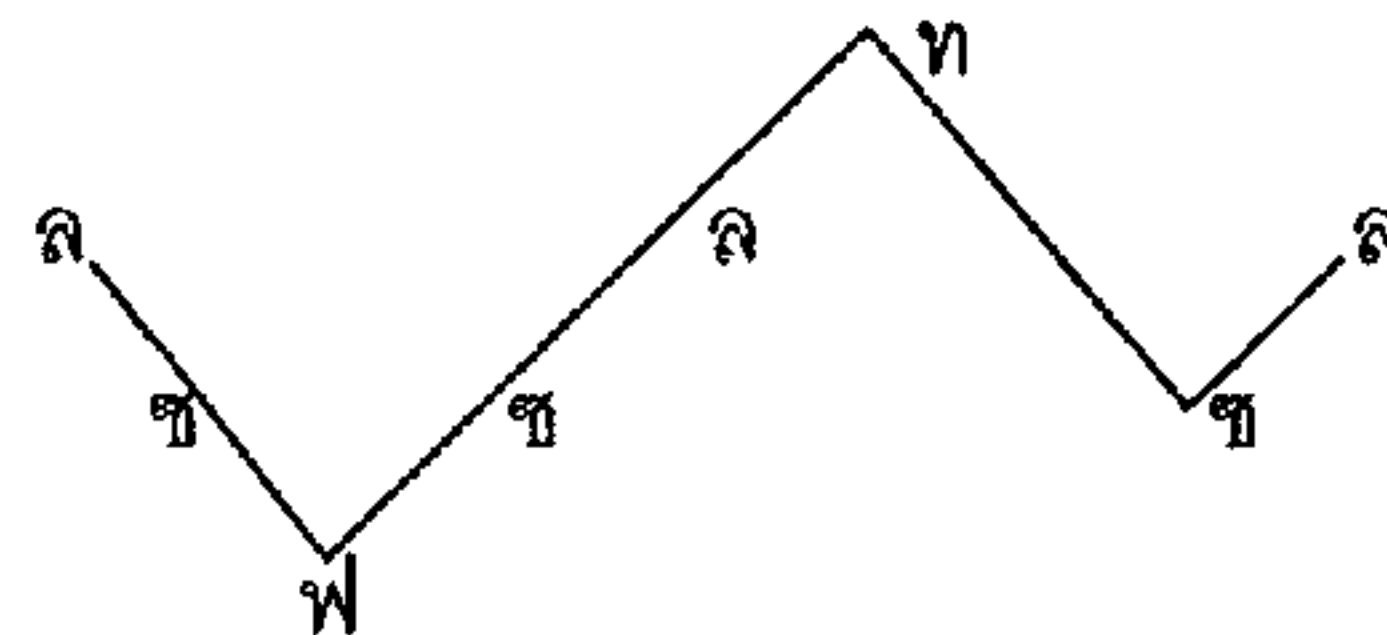
รูปเรียงเสียงลง

---- ร ม ฟ ช

รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงลง - ขึ้น สลับฟันปลา

ล ช ฟ ช ล ท ช ล

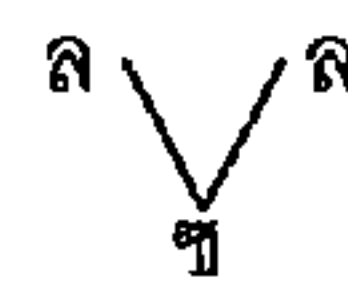

รูปสามเหลี่ยมหงาย

ล ช ฟ ช

ม ร ด ร

ท ล ช ล

รูปแบบทำนองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแซก เช่นเดียวกับเพลงแซกขาว

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 4 วรรค
- ท่อน 2 มี 4 วรรค

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	ร ม ฟ ช	--- ร	--- ม	ด3
2	ร ด ร ม	ร ม ฟ ช	ล ช ฟ ช	ล ท ช ล	ด6
3	----	ด ล ช ฟ	ช ฟ ด ฟ	- ช - ล	ด6
4	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	ด2

	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	----	----	ช ล ช ดั	- รื - มั	ด3
2	-- รื มั	รื ดั - รื	ดั รื มั รื	ดั ท- ดั	ด1
3	--- ช	- ดั --	- ช - ฟ	- ฟ - ฟ	ด4
4	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	ด2

- วรรคที่ 2 ท่อน 1 มีรูปแบบทำนองเรียงเสียงขึ้น - ลง ซึ่งเป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก

- วรรคที่ 2 มีโน้ตจหรือโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียง โด คือเสียง ที มาเชื่อมทำนองเพลง ทำให้เกิดมีสำเนียงเพลง

- ในแถบแลเงาจะพบรูปแบบทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำ เป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบดังรูป

- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ฆอล ลา ที

- วรรคที่ 3 ท่อน 2 มีลูกตกของโน้ตจหรือเสียงรองของบันไดเสียงโด คือเสียงลำดับที่ 4

- เพลงขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง เร

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงเร ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 2 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 4, 6 คือ โด เร มี ฟา ลา

เพลงแขกสาย สองชั้น

ท่อน 1

----	----	--- ร	--- ม	- ร ร ร	- ด - ร	--- ม	--- ช
----	----	ล ช ม ช	- ล - ดั	- ล ดั รื	มั รื ดั ล	ช ล ดั รื	ดั ท ล ช
- ด ร ม	- ช - ล	ดั รื ดั ล	- ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด
----	----	ม ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด
----	----	ช ล ดั รื	ดั ท ล ช	ล ช ดั ล	ช ม - ช	--- ล	--- ดั
----	----	ม ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด

ท่อน 2

----	----	-ช-ม	-ม-ม	-ลชม	ชมรด	-ช-ด	-ดรม
---ม	-ม-ม	รดรม	-ช-ล	--ดัล	ดัลชม	ชมลช	ลมชว
---ร	-ร-ร	-ช-ม	-ม-ม	-ลชม	ชมรด	-ช-ด	-ดรม
---ม	-ม-ม	รดรม	-ช-ล	--ดัล	ดัลชม	ชมลช	ลมชว
---ร	-ร-ร	-ช-ม	-มมม	-ลชม	ชมรด	-รמר	ดล-ด
-มมม	-ช-ม	-ด-ม	-ช-ล	--ดัล	ดัลชม	ชมลช	ลมชว
---ร	-ร-ร	-ช-ม	-ม-ม	-ลชม	ชมรด	-รמר	ดล-ด
-มมม	-ช-ม	-ด-ม	-ช-ล	--ดัล	ดัลชม	ชมลช	ลมชว
---ร	-ร-ร	-ช-ม	-ม-ม	-ลชม	-ร-ด	-รמר	ดล-ด

เพลงแขกสาย เพลงเถา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์จากเพลงแขกโหม่งสองชั้นทำนองเก่า เมื่อ พ.ศ. 2471 เรียกชื่อใหม่ว่าเพลงแขกสาย เพื่อเป็นอนุสรณ์ตามชื่อเมืองสายบุรี (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดปัตตานี) โดยทรงพระนิพนธ์ทั้งทางดนตรี และทางร้อง (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:41)

ลักษณะของเพลงแขกสาย มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวไม่เท่ากัน ท่อน 1 ยาว 6 บรรทัด บรรทัด หรือเท่ากับ 48 ห้องเพลง ท่อน 2 ยาว 9 บรรทัด เท่ากับ 76 ห้องเพลง ใช้หน้าทับแขก โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง เป็นบันไดเสียง โด โดยมีโน้ตหลัก 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา โดยมีโน้ตเสียง ที เป็นโน้ตเสียงรอง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลง ที่ใช้ดำเนินทำนอง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- เพลงจบด้วยเสียง โด ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ของบันไดเสียง โด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 13 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	6
2	---X	---X	2
3	-XXX	-X-X	4
4	XXXX	-X-X	3
5	-XXX	XX-X	9
6	XXXX	XX-X	3
7	XXX	XXXX	5
8	XXXX	XXXX	6
9	---X	---X	1
10	-X-X	-X-X	3
11	-X-X	-XXX	6
12	---X	-X-X	6
13	--XX	XXXX	4

รูปแบบจังหวะค่อนข้างหลากหลายแต่ละรูปแบบมีการใช้ซ้ำบ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง โดยเฉพาะรูปแบบที่ 5

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 24 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	---ร	---ม	1
2	-ร ร ร	-ด -ร	1
3	---ม	---ช	1
4	ลช มช	-ล -ด	1
5	-ล ด ร	ม ร ด ล	1
6	ช ล ด ร	ด ท ล ช	2
7	-ด ร ม	-ช -ล	1
8	ด ร ด ล	-ช -ม	1

9	- ร ด ร	ม ช - ม	3
10	- ร ด ร	ม ช - ด	3
11	ม ร ด ร	ม ช - ม	2
12	ล ช ด ้ ล	ช ม - ช	1
13	--- ล	--- ด ้	1
14	- ช - ม	- ม ม ม	5
15	- ล ช ม	ช ม ร ด	5
16	- ช - ด	- ด ร ม	2
17	--- ม	- ม - ม	2
18	ร ด ร ม	- ช - ล	2
19	-- ด ้ ล	ด ้ ช ล ม	4
20	ช ม ล ช	ล ม ช ร	4
21	--- ร	- ร - ร	5
22	- ร ม ร	ด ล - ด	3
23	- ม ม ม	- ช - ม	2
24	- ด ้ - ม	- ช - ล	2

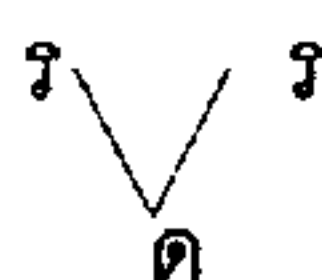
รูปแบบของทำนองที่เด่นๆ คือ รูปแบบทำนองที่ 9 และ 10 ซึ่งเป็นทำนองคู่กัน และบ่งบอกสำเนียงแขก

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

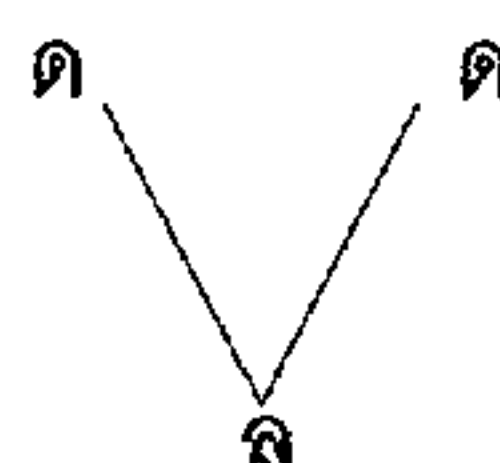
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ คือ (- XXX XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหาย

ล ร ด ร

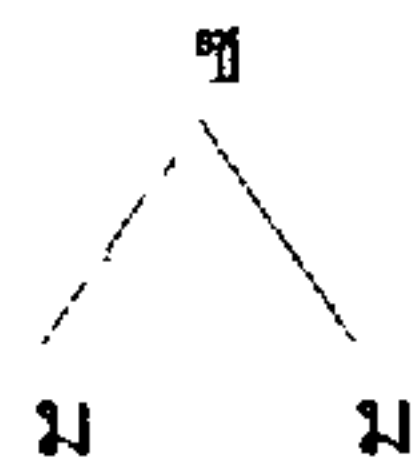
ด ล - ด

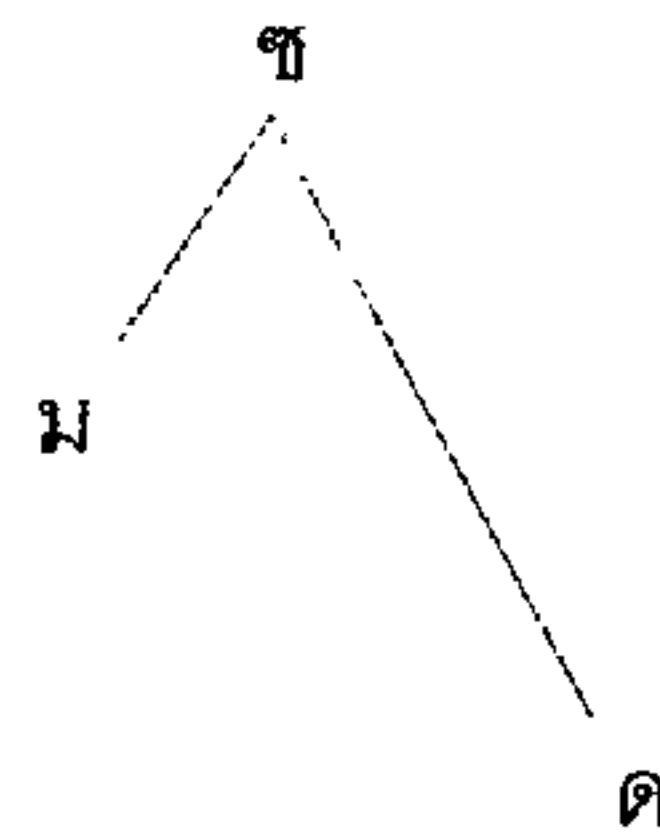
รูปแบบทำนองเป็นเอกลักษณ์ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก เช่นเดียวกับเพลงแขกขาว และ เพลงแขกต๋อยหม้อ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

ม ช - ม

ม ช - ด

- ร ม ร

ทั้งสองรูปแบบทำนอง เป็นตัวบอกสำเนียงเพลงที่ชัดเจนในเพลงนี้

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 30 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 12 วรรค
- ท่อน 2 มี 18 วรรค

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	--- ร	--- ม	ด3
2	- ร ร ร	- ด - ร	--- ม	--- ช	ด5
3	----	----	ล ช ม ช	- ล - ดั	ด1
4	- ล ดั ร	ม ร ดั ล	ช ล ดั ร	ดั ท ล ช	ด5
5	- ด ร ม	- ช - ล	ดั ร ดั ล	- ช - ม	ด3
6	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด	ด1
7	----	----	ม ร ด ร	ม ช - ม	ด3
8	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด	ด1
9	----	----	ช ล ดั ร	ดั ท ล ช	ด5
10	ล ช ดั ล	ช ม - ช	--- ล	--- ดั	ด1
11	----	----	ม ร ด ร	ม ช - ม	ด3
12	- ร ด ร	ม ช - ม	- ร ด ร	ม ช - ด	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	----	----	- ช - ม	- ม - ม	ด3
2	ล ช ม	ช ม ร ด	- ช - ด	ด ร ม	ด3
3	--- ม	- ม - ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ด6
4	-- ดั ล	ดั ช ล ม	ช ม ล ช	ล ม ช ร	ด2

5	--- ร	- ร - ร	- ช - ม	- ม - ม	ด3
6	- ล ช ม	ช ม ร ด	- ช - ด	- ด ร ม	ด3
7	--- ม	- ม - ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ด6
8	-- ดํ ล	ดํ ช ล ม	ช ม ล ช	ล ม ช ร	ด2
9	--- ร	- ร - ร	- ช - ม	- ม ม ม	ด3
10	- ล ช ม	ช ม ร ด	- ร ม ร	ด ล - ด	ด1
11	- ม ม ม	- ช - ม	- ดํ - ม	- ช - ล	ด6
12	-- ดํ ล	ดํ ช ล ม	ช ม ล ช	ล ม ช ร	ด2
13	--- ร	- ร - ร	- ช - ม	- ม - ม	ด3
14	- ล ช ม	ช ม ร ด	- ร ม ร	ด ล - ด	ด1
15	- ม ม ม	- ช - ม	- ดํ - ม	- ช - ล	ด6
16	-- ดํ ล	ดํ ช ล ม	ช ม ล ช	ล ม ช ร	ด2
17	--- ร	- ร - ร	- ช - ม	- ม - ม	ด3
18	- ล ช ม	- ร - ด	- ร ม ร	ด ล - ด	ด1

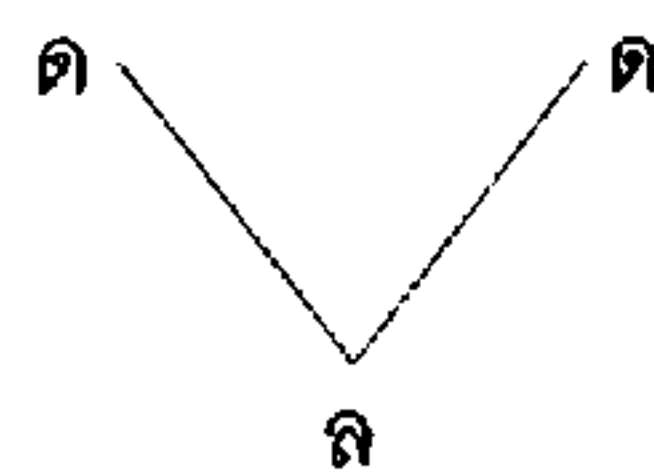
- วรรคที่ 6, 8 , 12 ท่อน 1 มีรูปแบบทำนองเฉพาะของเพลงลำเนียงแขก เป็นทำนองที่แสดงการจบของวรรคเพลง

- วรรคที่ 2 และวรรคที่ 6 ของท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน

- วรรคที่ 7- 18 ท่อน 2 มีทำนองซ้ำไปมา ในรูปแบบทำนองเดียวกัน

- วรรคที่ 9 มีโน้ตจหรือโน้ตเสียงรองลำดับที่ 7 ของบันไดเสียง โด คือเสียง ที มาเชื่อมทำนองเพลง ทำให้ทำนองเพลงต่อเนื่องอย่างราบรื่น

- ในแถบแสงจะพบรูปแบบทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำที่เป็นจุดเด่นของเพลงลำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบดังรูป

- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ชอล ลา ที

- วรรคที่ 3 ท่อน 2 มีลูกตกของโน้ตจหรือเสียงรองของบันไดเสียงโด คือเสียงลำดับที่ 4

- เพลงขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียงโด ท่อน 1 ขึ้นเสียงเร จบเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นเสียงชอล จบด้วยเสียงโด

- ลูกตกจบเพลงตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลงไทยอาหม

----	----	- ซ - ล	- ท - ด	- ร ด ท	- ด - -	- ร - ม	- ฟ - ซ
----	----	- ฟ - ม	ร ม ฟ ซ	- ร ม ร	- ด - -	- ท - -	ล ท ด ร
----	----	- ซ - ล	- ท - ด	- ร ด ท	- ด - -	- ซ - ล	- ซ - ฟ
----	ซ ฟ ม ร	----	- ซ - ฟ	--- ม	- ร - -	- ด - ร	ด ท - ด
----	----	--- ซ	--- ด	----	----	--- ร	- - ท ด
----	----	--- ซ	--- ด	--- ซ	- ด - -	- ซ - ล	- ซ - ฟ
----	ซ ฟ ม ร	----	- ซ - ฟ	--- ม	- ร - -	- ด - ร	ด ท - ด

เพลงไทยอาหม เป็นเพลงอยู่ในชุดประกอบระบำ ชุมชุมเผ่าไทย ในระบำเป็นการแสดงชนชาติไทยเผ่าต่างๆ เป็นเพลงในอันดับที่ 6 แต่งขึ้นโดย นายมนตรี ตราโมท (ณรงค์ชัย ปิฎก รัชต์.ม.ป.ป.:78)

ลักษณะเด่นของเพลงไทยอาหม เป็นเพลงลำเนียงแขก มีท่อนเดียว โดยมีความยาว 7 บรรทัด หรือเท่ากับ 56 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (แขก) ซึ่งทำให้บ่งบอกลำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับแขก

- + - + - + - +
 -- ทั้งตึง ทั้งตึงโจ๊ะโจ๊ะ - โจ๊ะ - โจ๊ะ - โจ๊ะ - โจ๊ะ - ตึง - ทั้ง ตึงทั้ง - ตึง - ตึง - ทั้ง ตึงทั้ง - ตึง

- เครื่องหมายจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จับ

สังเกตจากลักษณะโน้ตพอจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเพลงบังคับทางหรือเพลงทางกรอ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงฟา เสียงหลักของบันไดเสียง นั้นมีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้ ฟา ซอล ลา โด เร และมีโน้ตเสียง ที่ กับเสียง มี เป็นโน้ตเสียงรอง (โน้ตรองทั้งสองมีบทบาทมาก ถือได้ว่าเป็นโน้ตเสียงหลักก็ว่าได้) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงของโน้ตเสียงหลักและเน้นสำเนียงของเพลง

ฟา	ซอก	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงลำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นลำเนียงเพลง
- ใช้ครบ 7 เสียง
- เรียงเสียง คือมีลักษณะเสียงไล่เรียงขึ้นลง ไม่ค่อยกระโดดข้ามเสียงไปมามากนัก
- เพลงจบด้วยเสียง โด ซึ่งเป็นการจบที่ไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง ฟา

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 11 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	6
2	-X-X	-X-X	5
3	-XXX	-X--	3
4	-X-X	XXXX	1
5	-X--	XXXX	1
6	----	XXXX	2
7	----	-X-X	2
8	---X	-X--	3
9	-X-X	XX-X	2
10	---X	---X	2
11	---X	--XX	1

รูปแบบจังหวะที่ 1 และ 2 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 14 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- ช - ล	- ท - ด	2
2	- ร ด ท	- ด - -	2
3	- ร - ม	- ฟ - ช	1
4	- ฟ - ม	ร ม ฟ ช	1
5	- ร ม ร	- ด - -	1
6	- ท - -	ล ท ด ร	1
7	- ช - ล	- ช - ฟ	2
8	- - - -	ช ฟ ม ร	2
9	- - - -	- ช - ฟ	2
10	- - - ม	- ร - -	2
11	- ด - ร	ด ท - ด	2
12	- - - ช	- - - ด	2
13	- - - ร	- - ท ด	1
14	- - - ช	- ด - -	1

รูปแบบของทำนอง มีการซ้ำทำนอง และการซ้ำรูปแบบทำนอง ระหว่างทำนองที่ 1 กับ 3
ต่างกันที่เสียง

- - - -	- - - -	- ช - ล	- ท - ด	- ร ด ท	- ด - -	- ร - ม	- ฟ - ช
- - - -	- - - -	- ฟ - ม	ร ม ฟ ช	- ร ม ร	- ด - -	- ท - -	ล ท ด ร
- - - -	- - - -	- ช - ล	- ท - ด	- ร ด ท	- ด - -	- ช - ล	- ช - ฟ
- - - -	ช ฟ ม ร	- - - -	- ช - ฟ	- - - ม	- ร - -	- ด - ร	ด ท - ด
- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - -	- - - -	- - - ร	- - ท ด
- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- ด - -	- ช - ล	- ช - ฟ
- - - -	ช ฟ ม ร	- - - -	- ช - ฟ	- - - ม	- ร - -	- ด - ร	ด ท - ด

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 5 รูปแบบ คือ (-XXX -X--) (-X-X XX-X)
(-X-X -X-X) (---X --XX) และ (---- XXXX)

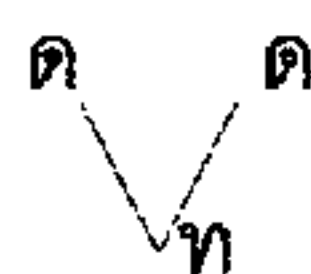
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

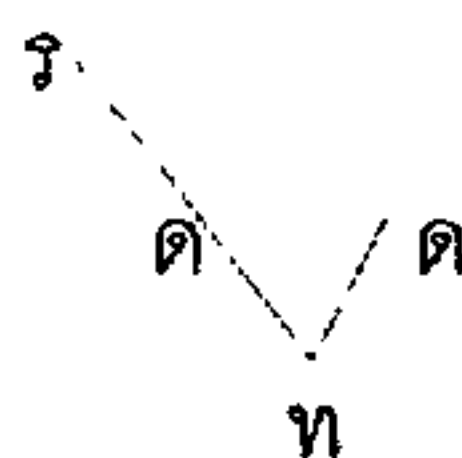
- ร ด ท - ด - -

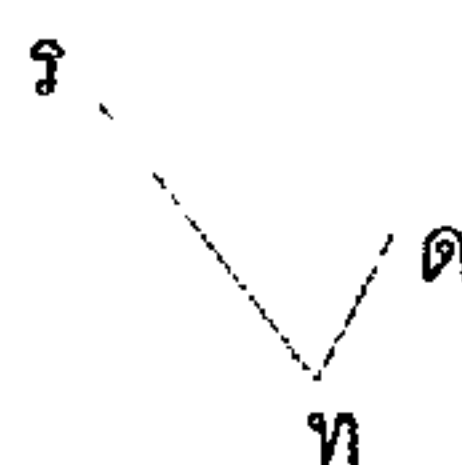
- ด - ร ด ท - ด

- รํ ด้ ท - ด้ - -

--- รํ -- ท ด้

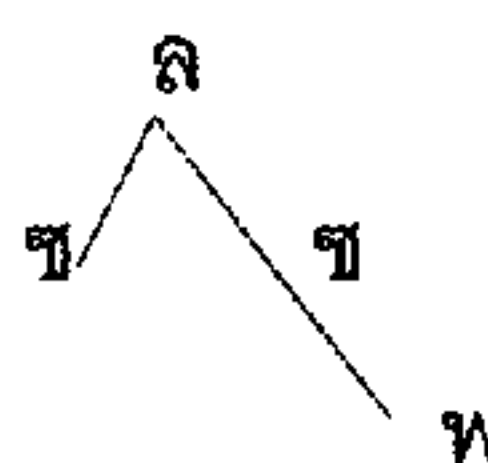

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมหงายเหมือนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น
รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- รํ มํ รํ - ด้ - -

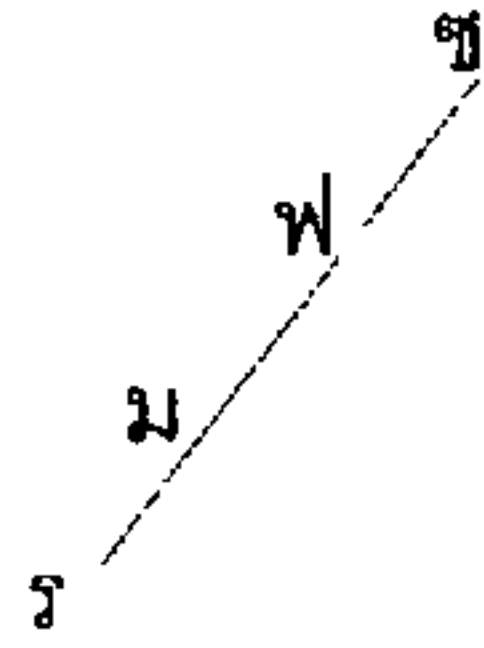

- ช - ล - ช - ฟ

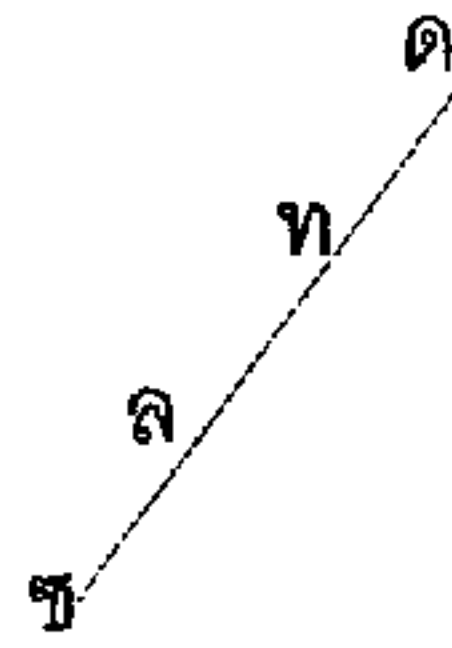

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก
รูปเรียงเสียงขึ้น

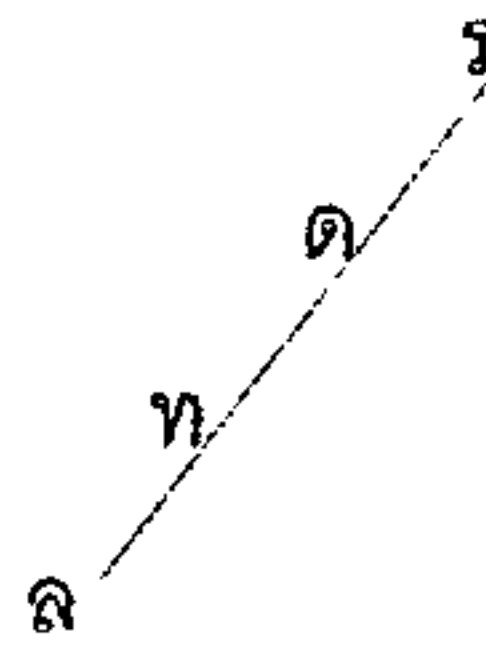
- ร - ม - ฟ - ซ

- ซ - ล - ท - ด

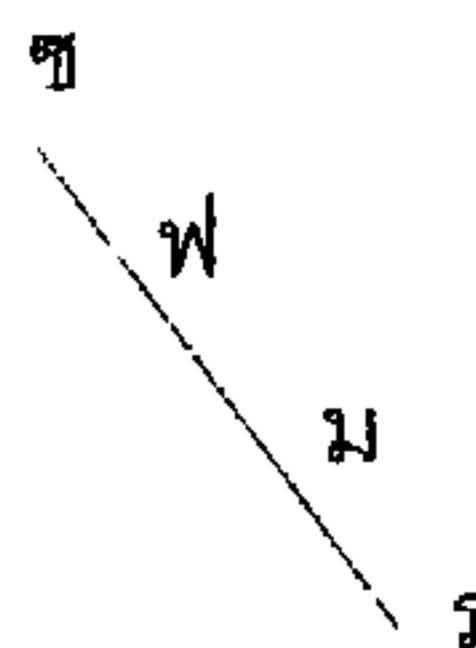

----- ล ท ด ร

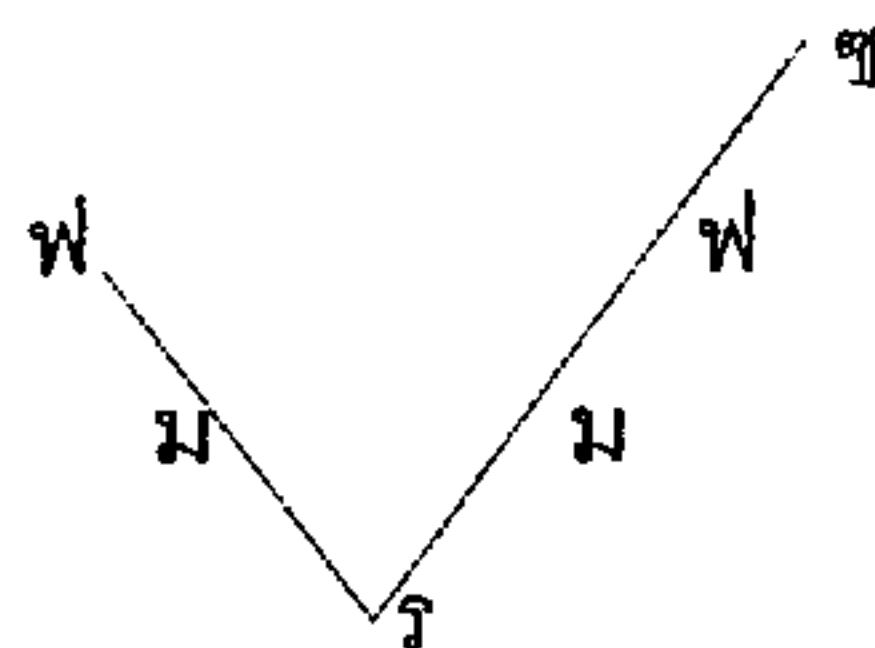
มีทิศทางเรียงเสียงจากเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูง
รูปเรียงเสียงลง

----- ซ ฟ ม ร

มีทิศทางเรียงเสียงจากเสียงสูงลงมาที่เสียงต่ำ
รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียง

- ฟ - ม - ร - ม - ฟ - ซ

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก มีทิศทางรูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงจากสูงลงต่ำและจากต่ำไปสูงสลับกัน ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

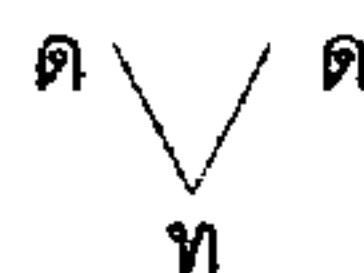
มีวรรคเพลงทั้งหมด 14 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	-----	-----	- ช - ล	- ท - ด	ฟ5
2	- ร 	- --	- ร - ม	- ฟ - ช	ฟ2
3	-----	-----	- ฟ - ม	ร ม ฟ ช	ฟ2
4	- ร ม ร	- ด --	- ท --	ล ท ด ร	ฟ6
5	-----	-----	- ช - ล	- ท - ด	ฟ5
6	- ร 	- --	- ช - ล	- ช - ฟ	ฟ1
7	-----	ช ฟ ม ร	-----	- ช - ฟ	ฟ1
8	--- ม	- ร --	- ด - ร	 - 	ฟ5
9	-----	-----	--- ช	--- ด	ฟ5
10	-----	-----	--- ร	-- ท ด	ฟ5
11	-----	-----	--- ช	--- ด	ฟ5
12	--- ช	- ด --	- ช - ล	- ช - ฟ	ฟ1
13	-----	ช ฟ ม ร	-----	- ช - ฟ	ฟ1
14	--- ม	- ร --	- ด - ร	 - 	ฟ5

- วรรคที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 ห้องที่ 3-4 มีรูปแบบทำนองเรียงเสียงขึ้น ซึ่งเป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก และเป็นจุดเด่น

- วรรคที่ 4 ใน 2 ห้องแรก

- วรรคที่ 2 , 6 , 8 , 14 ในแถบแดง จะพบรูปแบบทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบ ซึ่งพบทำนองลักษณะนี้ในเพลงสำเนียงแขกหลายเพลงด้วยกัน ดังรูป

- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที

- วรรคที่ 6 , 12 ห้องที่ 3-4 มีสำเนียงเป็นแขก

- วรรคที่ 10 มีจังหวะและทำนองที่เด่น ทำให้เกิดสำเนียง
- วรรคที่ 7 และ 13 มีทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองเฉพาะของเพลง
- เพลงขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียง โด
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 5 ของบันไดเสียง ฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 1, 2, 5, 6 คือ ฟา ลา โด เร

เพลง แหกอาหวัง สองชั้น

--- ม	--- ซ	- ร - ม	- ซ - -	ดํ ล ซ ม	- ซ - -	- ล - -	- ดํ - รํ
--- รํ	- รํ รํ รํ	- ซ - ล	- ดํ - รํ	- มํ รํ ดํ	รํ มํ - -	- รํ - -	- ด - ล
--- ล	- ล ล ล	ดํ ล ดํ ซ	- ล - ดํ	- รํ ดํ ล	- ดํ - -	มํ ดํ รํ มํ	- รํ - ดํ
- รํ รํ รํ	- ดํ - รํ	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- - ดํ ล	ซ ม - -	ดํ ซ ล ดํ	- ม - ซ

เพลงแหกอาหวัง เพลงอัตราสองชั้นและชั้นเดียว เป็นทางขวา หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ครองปีพาทย์ขวา ที่ประเทศอินโดนีเซียถวายเมื่อ พ.ศ. 2471 เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงแหกตาเสือ

เพลงเถานายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงแหกอาหวังสองชั้นและชั้นเดียวของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาแต่งขยายเป็นสามชั้นครบเป็นเถา มีสำเนียงขวาและใช้บรรเลงด้วยวงปีพาทย์ขวา ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2475 นายมนตรี ตราโมท ก็ได้แต่งอีกทางหนึ่ง โดยมุ่งให้เป็นเพลงที่มีทำนองในเชิงชมธรรมชาติป่าเขาลำเนาไพร นอกจากนี้ยังมีนักดนตรีอื่นแต่งเป็นเถาอีกหลายทาง เช่น ทางนายเขียน คุชสายชล ทางนายเฉลิม บัวท่ง โดยทำเป็นจังหวะวอลซ์ท เมื่อ พ.ศ. 2518 เพื่อใช้บรรเลงด้วยวงอังกะลุง (ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์.ม.ป.ป.:43)

ลักษณะเด่นของเพลงแหกอาหวัง มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว โดยมีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (แขก) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับแขก

- + - + - + - +
 -- ทังตัง ทังตังโจ๊ะจ๊ะ -โจ๊ะ- จ๊ะ - โจ๊ะ- จ๊ะ - ตัง - ทัง ตังทัง - ตัง - ตัง - ทัง ตังทัง - ตัง

- เครื่องหมายจังหวะจิง (-) หมายถึง จิง (+) หมายถึง จับ

เมื่อวิเคราะห์โดยรวมแล้ว สามารถวิเคราะห์ตามหลักคิดลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงโด เสียงหลักของบันไดเสียง นั้นมีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้
โด เร มี ซอล ลา

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
 - ใช้เพียง 5 เสียง
 - เพลงจบด้วยเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบที่ไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง โด
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 11 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	1
2	- X - X	- X --	1
3	XXXX	- X --	1
4	- X --	- X - X	2
5	--- X	- XXX	2
6	- X - X	- X - X	2
7	- XXX	XX --	1
8	XXXX	- X - X	3
9	- XXX	- X --	1
10	- XXX	- X - X	1
11	-- XX	XX --	1

รูปแบบจังหวะที่ 4 , 5 , 6 และ 8 เป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 16 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- ม	--- ช	1
2	- ร - ม	- ช - -	1
3	ดํ ฅ ม	- ช - -	1
4	- ล - -	- ดํ - ฼	1
5	--- ฼	- ฼ ฼ ฼	1
6	- ช - ล	- ดํ - ฼	1
7	- มํ ฼ ดํ	฼ ม - -	1
8	- ฼ - -	- ด - ล	1
9	--- ล	- ล ล ล	1
10	ดํ ล ดํ ช	- ล - ดํ	1
11	- ฼ ดํ ล	- ดํ - -	1
12	มํ ดํ ฼ มํ	- ฼ - ดํ	1
13	- ฼ ฼ ฼	- ดํ - ฼	1
14	- มํ - ฼	- ดํ - ล	1
15	- - ดํ ล	ฅ ม - -	1
16	ดํ ช ล ดํ	- ม - ช	1

รูปแบบของทำนอง มีหลากหลายทำนอง ซึ่งไม่มีการซ้ำทำนองกัน

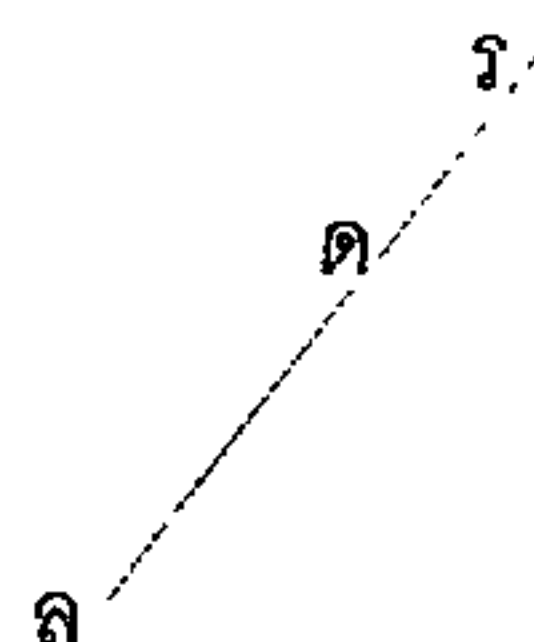
--- ม	--- ช	- ร - ม	- ช - -	ดํ ฅ ม	- ช - -	- ล - -	- ดํ - ฼
--- ฼	- ฼ ฼ ฼	- ช - ล	- ดํ - ฼	- มํ ฼ ดํ	฼ ม - -	- ฼ - -	- ด - ล
--- ล	- ล ล ล	ดํ ล ดํ ช	- ล - ดํ	- ฼ ดํ ล	- ดํ - -	มํ ดํ ฼ มํ	- ฼ - ดํ
- ฼ ฼ ฼	- ดํ - ฼	- มํ - ฼	- ดํ - ล	- - ดํ ล	ฅ ม - -	ดํ ช ล ดํ	- ม - ช

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (XXXX - X - X) และ (- X - - - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

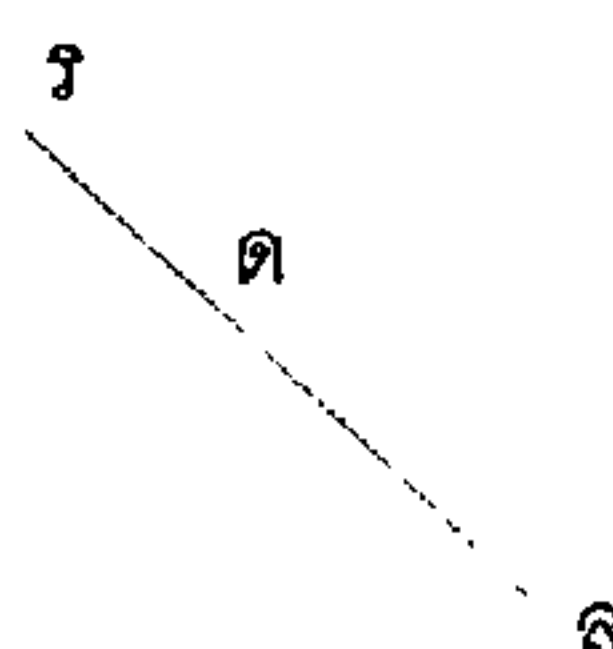
รูปเรียงเสียงขึ้น

- ล - - - - ด - ร

รูปเรียงเสียงลง

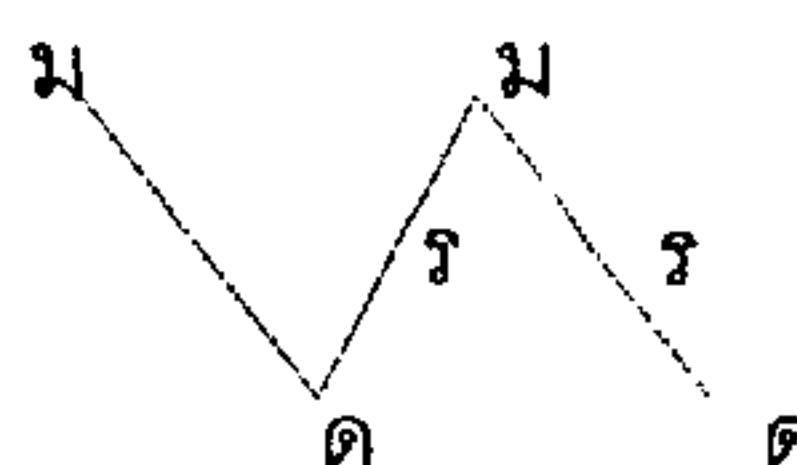
- ร - - - - ด - ล

ทั้ง 2 ทำนองมีทิศทางตรงข้ามกันโดยมีโน้ตเสียงเดียวกัน

รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงหมายความว่า

ม - ด - ร - ม - - ร - ด

มีทิศทางการเคลื่อนเป็นรูปสามเหลี่ยมหมายและคว่ำ โดยมีโน้ตหลักเพียง 3 เสียง

4. วรรณเพลง และ ลูกตก

มีวรรณเพลงทั้งหมด 8 วรรณเพลง ดังนี้

วรรณ	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	- - - ม	- - - ข	- ร - ม	- ข - -	ด5
2	ด - ล - ม	- ข - -	ล - - -	ด - - -	ด2
3	- - - ร	- ร - ร - ร	- ข - ล	- ด - ร	ด2
4	- ม - ร - ด	ร - ม - -	ล - - -	ด - - -	ด6

5	---ล	-ลลล	ดัลดัล	-ล-ดัล	ด1
6	-รัดัล	-ดัล-	มัลดัล	-ร-ดัล	ด1
7	-รัดัล	-ดัล-	-มัล-	-ดัล-	ด6
8	--ดัล	ชม-	ดัลลัล	-ม-ช	ด5

- วรรคที่ 2 กับ 4 มีรูปแบบจังหวะเหมือนกัน
- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา
- วรรคที่ 6 , มีสำเนียงเป็นแขก
- วรรคที่ 10 มีจังหวะและทำนองที่เด่น ทำให้เกิดสำเนียง
- วรรคที่ 7 และ 13 มีทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองเฉพาะของเพลง
- เพลงขึ้นด้วยเสียงมี จบด้วยเสียง ซอล
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 5 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 5 , 6 คือ โด เร ซอล ลา

เพลงแขกแดง สองชั้น

ท่อน 1

-ด-ด	---ร	มรฟร	-ม-ฟ	มรดฟ	-ม-ร	ดรฟร	ดท-ด
---ร	ดดดด	-ช-ล	-ท-ด	-ร-ด	-ท-ด	-ม-ด	-รม-ร
---ม	รรรร	มรดร	-ม-ฟ	--ซล	ชฟมช	ฟมรฟ	มรดร
-ด-ด	---ฟ	--ซล	ชฟมร	--ดร	ฟรดท	ดทลท	ดร-ด

ท่อน 2

-ช-ช	---ม	---ร	---ด	-รดท	-ร--	ทดรม	ฟร-ม
(----)	ชดรม	(----)	ชมรด	-ล--	ดล-ช	ฟมฟช	ลชฟม
(----)	ชดรม	(---)	รมฟช	-ฟซล	-มฟช	-รมฟ	-ดรม
---ม	มมมม	ชมรด	ทดรม	--รม	ชมรด	-ช-ล	-ท-ด

เพลงแขกแดง พันโทสราวุธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา นำเพลงแขกแดงสองชั้นมาแต่งขยาย และตัดครบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์.ม.ป.ป.:35)

ลักษณะของเพลงแขกแดง มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ในท่อนที่ 2 มีการล้อ-รับ เป็นเพลงบังคับทาง ใช้น้ำทับพิเศษ (แขก) ซึ่งทำให้งบอบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับแขก

- + - + - + - +
 -- ทั้งตึง ทั้งตึงโจ๊ะโจ๊ะ -โจ๊ะ - โจ๊ะ - โจ๊ะ - โจ๊ะ - ตึง - ทั้ง ตึงทั้ง - ตึง - ตึง - ทั้ง ตึงทั้ง - ตึง

- เครื่องหมายจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จับ

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงโด มีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ตเสียง ฟา กับเสียง ที เป็นโน้ตเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง และยังทำให้ทำนองมีความเด่นขึ้น

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- ใช้ครบ 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นการจบที่สมบูรณ์ของบันไดเสียง โด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 13 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- X - X	--- X	3
2	XXXX	- X - X	3
3	XXXX	XX - X	3
4	--- X	XXXX	3
5	- X - X	- X - X	3
6	- X - X	XX - X	1
7	-- XX	XXXX	4
8	XXXX	XXXX	3
9	--- X	--- X	1

10	- XXX	- X - -	1
11	- - - -	XXXX	4
12	- X - -	XX - X	1
13	- XXX	- XXX	2

รูปแบบจังหวะที่ 1- 5 , 7 , 8 และ 11 มีการใช้ซ้ำบ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 31 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- ด - ด	- - - ร	1
2	ม ร ฟ ร	- ม - ฟ	1
3	ม ร ด ฟ	- ม - ร	1
4	ด ร ฟ ร	ด ท - ด	1
5	- - - ร	ด ด ด ด	1
6	- ช - ล	- ท - ด	1
7	- ร - ด	- ท - ด	1
8	- ม - ด	- ร ม - ร	1
9	- - - ม	ร ร ร ร	1
10	ม ร ด ร	- ม - ฟ	1
11	- - ช ล	ช ฟ ม ช	1
12	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	1
13	- ด - ด	- - - ฟ	1
14	- - ช ล	ช ฟ ม ร	1
15	- - ด ร	ฟ ร ด ท	1
16	ด ท ล ท	ด ร - ด	1
17	ช - ช	- - - ม	1
18	- - - ร	- - - ด	1
19	- ร ด ท	- ร - -	1

20	ท ด ร ม	ฟ ร - ม	1
21	(- - - -)	ช ด ร ม	2
22	(- - - -)	ช ม ร ด	1
23	- ล - -	ด ล - ช	1
24	ฟ ม ฟ ช	ล ช ฟ ม	1
25	(- - - -)	ร ม ฟ ช	1
26	- ฟ ช ล	- ม ฟ ช	1
27	- ร ม ฟ	- ด ร ม	1
28	- - - ม	ม ม ม ม	1
29	ช ม ร ด	ท ด ร ม	1
30	- - ร ม	ช ม ร ด	1
31	- ช - ล	- ท - ด	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลายทำนอง ทำนองที่ 21 , 22 และ 25 เป็นรูปแบบทำนองของการ ล้อ - รับ ทำนองส่วนใหญ่เป็นทำนองเฉพาะในเพลงลำเนียงแขก

ท่อน 1

- ด - ด	- - - ร	ม ร ฟ ร	- ม - ฟ	ม ร ด ฟ	- ม - ร	ด ร ฟ ร	ด ท - ด
- - - ร	ด ด ด ด	- ช - ล	- ท - ด	- ร - ด	- ท - ด	- ม - ด	ร ม - ร
- - - ม	ร ร ร ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	- - ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร
- ด - ด	- - - ฟ	- - ช ล	ช ฟ ม ร	- - ด ร	ฟ ร ด ท	ด ท ล ท	ด ร - ด

ท่อน 2

- ช - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- ร ด ท	- ด - -		
(- - - -)	ช ด ร ม	(- - - -)	ช ม ร ด	- ล - -	ด ล - ช	ฟ ม ฟ ช	ล ช ฟ ม
(- - - -)	ช ด ร ม	(- - - -)	ร ม ฟ ช	- ฟ ช ล	- ม ฟ ช	- ร ม ฟ	- ด ร ม
- - - ม	ม ม ม ม	ช ม ร ด	ท ด ร ม	- - ร ม	ช ม ร ด	- ช - ล	- ท - ด

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงลำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (--- X -- XX) (-- XX -- XX)
(--- X - X - X) และ (- X - X - X - X)

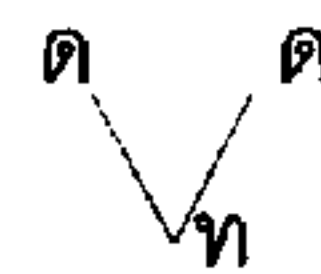
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

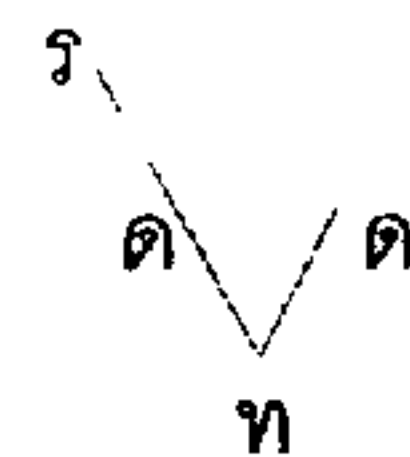
- ร ด ท - ด - -

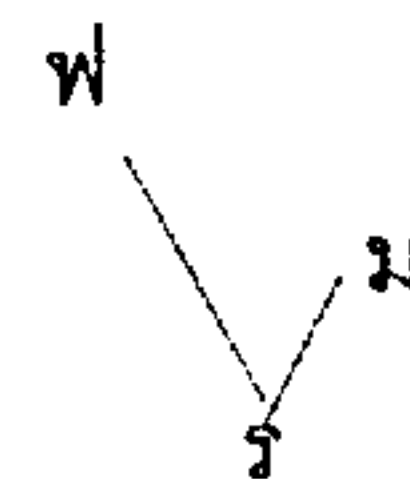
- ร - ด ท - ด

- รี้ ดี้ ท - ดี้ - -

ท ด ร ม ฟ ร - ม

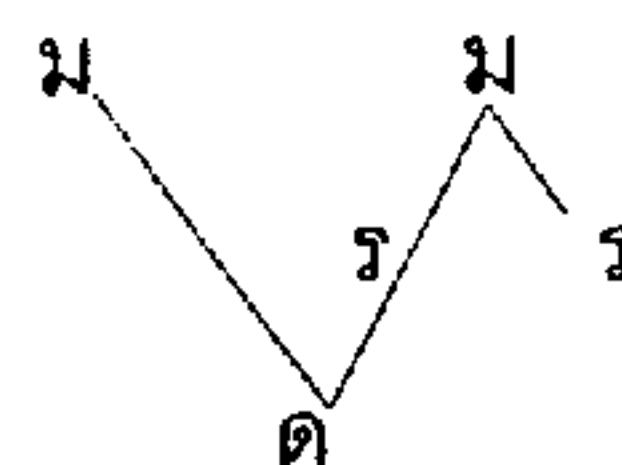
เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมดังกล่าวมาแล้ว
ในข้างต้น

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- มี้ - ด ร ม - ร

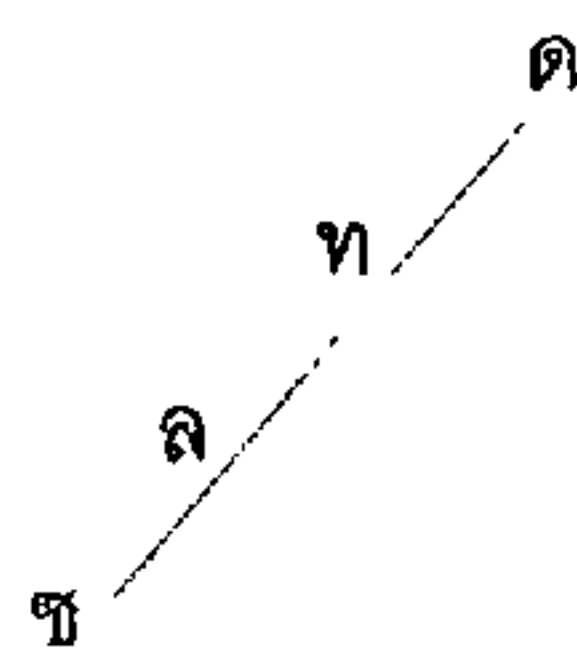

- มี้ - ด ร ม - ร

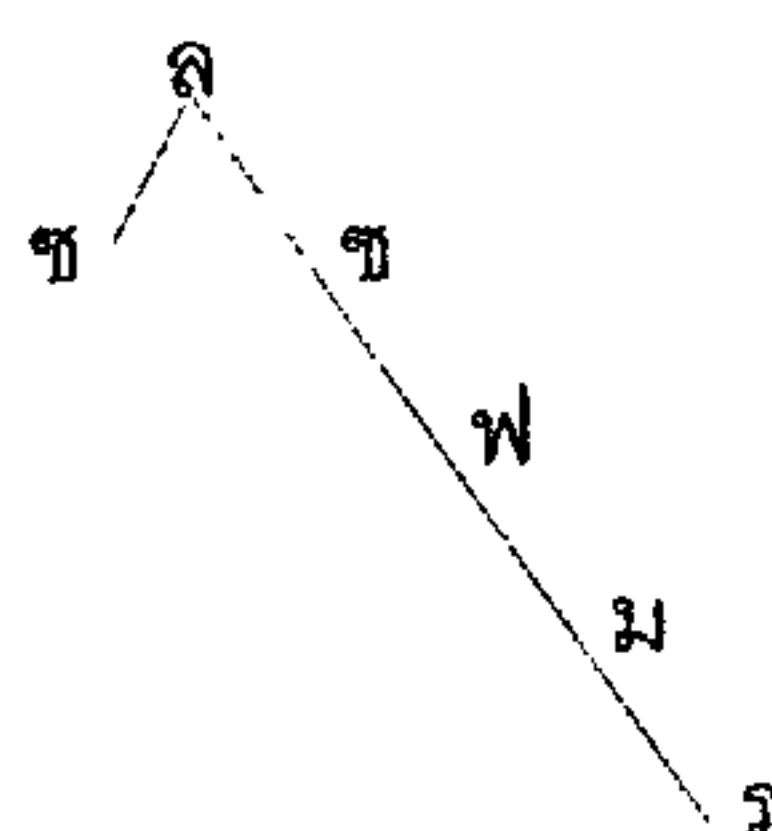
รูปเรียงเสียงขึ้น

- ช - ล - ท - ด

รูปเรียงเสียงขึ้นและลงต่ำ

- - ช ล ช ฟ ม ร

ทำนองนี้เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก มีลักษณะเรียงเสียง

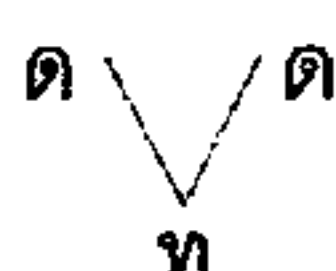
4. วรรณคดี และ ลูกตก

มีวรรณคดีทั้งหมด 14 วรรณคดี ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	- ด - ด	--- ร	ม ร ฟ ร	- ม - ฟ	ด4
2	ม ร ด ฟ	- ม - ร	ด ร ฟ ร	ด ท - ด	ด1
3	--- ร	ด ด ด ด	- ช - ล	- ท - ด	ด1
4	- ร - ด	- ท - ด	- ม - ด	ร ม - ร	ด2
5	--- ม	ร ร ร ร	ม ร ด ร	- ม - ฟ	ด4
6	-- ช ล	ช ฟ ม ช	ฟ ม ร ฟ	ม ร ด ร	ด2
7	- ด - ด	--- ฟ	-- ช ล	ช ฟ ม ร	ด2
8	-- ด ร	ฟ ร ด ท	ด ท ล ท	ด ร - ด	ด1
	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	- ช - ช	--- ม	--- ร	--- ด	ด1
2	- ร ด ท	- ด --			ด3
3	(---)	ช ด ร ม	(---)	ช ม ร ด	ด1
4	- ล --	ด ล - ช	ฟ ม ฟ ช	ล ช ฟ ม	ด3

5	(- - - -)	ช ด ร ม	(- - - -)	ร ม ฟ ช	ด5
6	- ฟ ช ล	- ม ฟ ช	- ร ม ฟ	- ด ร ม	ด3
7	- - - ม	ม ม ม ม	ช ม ร ด	ท ด ร ม	ด3
8	- - ร ม	ช ม ร ด			ด1

- วรรคที่ 1 ห้องที่ 3-4 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก และเป็นจุดเด่น
- ในแถบแสงจะพบรูปแบบทำนองรูปสามเหลี่ยมคว่ำ เป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบ ซึ่งพบทำนองลักษณะนี้ในเพลงสำเนียงแขกหลายเพลงด้วยกัน ดังรูป

- วรรคที่ 4 และ 8 ท่อน 1 ห้องสุดท้าย มีทำนองเป็รูปสามเหลี่ยมหงาย ดังรูป

- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- จบเพลงด้วยรูปแบบทำนองเรียงเสียง ซ ล ท ด พบไม่บ่อยนัก
- เพลงขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียง โด ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียงโด
- จบด้วยเสียงโดทั้ง 2 ท่อน
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 คือ โด เร มี ฟา ซอล

เพลง แขกปัตตานี สองชั้น

ท่อน 1

- - - รั	- - - ดั	รั ด รั ท	- ดั - รั	- - - -	- - - รั	- - - รั	- - - ล
- ดั - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ดั	- - - -	- - - ดั	รั ม รั ดั	- ท - ล
- รั ดั ล	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ฟ	- ล ช ฟ	- ม - ร	ด ล ด ร	- - - -
- ล - ร	- ร ม ฟ	ม ร ม ฟ	- ช - ล	- ดั ดั ดั	- ท - ดั	- ฟ ม รั ดั	- ท - ล
- - - ร	ม ฟ ช ล	- ล ล ล	- ล - ล				

เพลงแขกปัตตานี เพลงอัตราสองชั้นทำนองเก่าใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ห่วงอาลัย หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำมาแต่งขยายและดัดแปลงเป็นเพลงเถาทางหนึ่ง นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้นำโน้ตทางขลุ่ยเพียงออ ซอด้วง และจะเข้เผยแพร่โดยไม่ทราบนามผู้แต่งในหนังสือที่ระลึกดนตรีอุดมศึกษาครั้งที่ 21 พ.ศ. 2532 อีกทางหนึ่ง นายภิญโญ วัฒนายากร นักดนตรีอาวุโสของจังหวัดสงขลาได้นำทำนองสองชั้นของเก่ามาแต่งขยายและดัดแปลง พร้อมทั้งแต่งเพี้ยนกลับเป็นทางครบเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์จะให้เป็นอนุสรณ์แก่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นสถานที่เกิดของผู้แต่ง (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:37)

ลักษณะของเพลงแขกปัตตานี มีรูปแบบ เป็นเพลง ท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 36 ห้องเพลง ใช้หน้าทับสองไม้ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงโด มีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ตเสียง ฟา กับเสียง ที เป็นโน้ตเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงและเน้นทำนองให้เด่นขึ้น

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- ใช้ครบ 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียงลา ซึ่งเป็นการจบที่สมบูรณ์ของบันไดเสียง โด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	2
2	XXXX	- X - X	3
3	----	--- X	2
4	- X - X	- X - X	1
5	--- X	- X - X	1
6	- XXX	- X - X	6
7	XXXX	----	1

8	- X - X	- XXX	1
9	- - - X	XXXX	1

รูปแบบจังหวะที่ 2 และ 6 มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง โดยเฉพาะรูปแบบที่ 6

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 18 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- - - รี่	- - - ดี่	1
2	รี่ ดี่ รี่ ท	- ดี่ - รี่	1
3	- - - -	- - - รี่	1
4	- - - รี่	- - - ล	1
5	- ดี่ - ล	- ซ - ฟ	1
6	- - - ซ	- ล - ดี่	1
7	- - - -	- - - ดี่	1
8	รี่ มี่ รี่ ดี่	- ท - ล	1
9	- รี่ ดี่ ล	- ซ - ล	1
10	- รี่ ดี่ ล	- ซ - ฟ	1
11	- ล ซ ฟ	- ซ - ม	1
12	ร ด ร ม	- - - -	1
13	- ล - ร	- ร ม ฟ	1
14	ม ร ม ฟ	- ซ - ล	1
15	- ดี่ ดี่ ดี่	- ท - ดี่	1
16	- ซี่ มี่ ดี่	- ท - ล	1
17	- - - ร	ม ฟ ซ ล	1
18	- ล ล ล	- ล - ล	1

รูปแบบของทำนอง มีความหลากหลายของทำนองเพลง ไม่มีซ้ำทำนองกัน ทำนองที่ 9 และ 10 มีรูปแบบทำนองที่น่าสนใจ เป็นทำนองคู่กัน คือ ขึ้นเหมือนกันแต่จบต่างกัน

--- รั	--- ดั	รั ด รั ท	- ดั - รั	----	--- รั	--- รั	--- ล
- ดั - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ดั	----	--- ดั	รั ม รั ดั	- ~~ท~~ - ล
- รั ดั ล	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ฟ	- ล ช ฟ	- ม - ร	ด ล ด ร	----
- ล - ร	- ร ม ฟ	ม ร ม ฟ	- ช - ล	- ดั ดั ดั	- ~~ท~~ - ดั	- ฟั มั ดั	- ท - ล
--- ร	ม ฟ ช ล	- ล ล ล	- ล - ล				

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญคือ (--- X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมหงาย

--- ดั - ท - ดั

รูปเวียงเสียงลงต่ำ

-- ร ดั - ท - ล

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 9 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	--- รั	--- ดั	รั ด รั ท	- ดั - รั	ฟ6
2	----	--- รั	--- รั	--- ล	ฟ3
3	- ดั - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ดั	ฟ5
4	----	--- ดั	รั ม รั ดั	- ~~ท~~ - ล	ฟ3
5	- รั ดั ล	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ฟ	ฟ1
6	- ล ช ฟ	- ม - ร	ด ล ด ร	----	ฟ6

7	- ล - ร	- ร ม ฟ	ม ร ม ฟ	- ช - ล	ฟ3
8	- ดั ดั ดั	- ทุ - ดั	- ฝั มั ดั	- ทุ - ล	ฟ3
9	- - - ร	ม ฟ ช ล	- ล ล ล	- ล - ล	ฟ3

- วรรคที่ 1 ห้องที่ 3-4 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงแขก และเป็นจุดเด่น
- วรรคที่ 4 และวรรคที่ 8 มีโน้ตจรัลลำดับที่ 4 ของบันไดเสียงฟา คือเสียง ที่ เป็นตัวเชื่อมทำนองและทำให้ทำนองเด่นขึ้น
- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- จบเพลงด้วยรูปแบบทำนองซ้ำเสียง
- เพลงขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง ลา
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงฟา ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 3 , 5 , 6 คือ ฟา ลา โด เร

เพลง แยกถอนสายบัว สองชั้น

-----	--- ช	--- รั	- รั - รั	- มี รั ดั	- รั - มี	- ช - ม	รั ดั - รั
-----	--- ช	--- รั	- รั - รั	- มี รั ดั	- รั - มี	- ช - ม	รั ดั - รั
-----	ด ท - ดั	- ท - ดั	- รั ด ท	--- ล	--- ช	-- ล ช	ล ฟ - ช
-----	ด ท - ดั	- ท - ดั	- รั ด ท	--- ดั	-- รั มี	- ช - มี	รั ดั - รั

เพลงแยกถอนสายบัว เพลงอัตราจังหวะสองชั้นใช้ประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำมาบรรจุเป็นเพลงอันดับที่ 2 ในตบนิทราชาคริต (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:26)

ลักษณะของเพลงแยกถอนสายบัว มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (แขก) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะหน้าทับแขก

- + - + - + - +
 -- ทั้งติง ทั้งติงโจ๊ะโจ๊ะ - โจ๊ะ- โจ๊ะ - โจ๊ะ- โจ๊ะ - ติง - ทั้ง ติงทั้ง - ติง - ติง - ทั้ง ติงทั้ง - ติง

- เครื่องหมายจังหวะจึง (-) หมายถึง จึง (+) หมายถึง จบ

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคิตลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงโด มีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้ โด เร มี ซอล ลา และมีโน้ตเสียง ฟา กับเสียง ที เป็นโน้ตเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง และเน้นทำนองเพลงให้เด่นชัด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแขก ที่ใช้ดำเนินทำนอง
- โน้ตช่องแลเงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- ใช้ครบ 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียงเร ซึ่งเป็นการจบที่ไม่สมบูรณ์ของบันไดเสียง โด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	2
2	--- X	- X - X	2
3	- XXX	- X - X	2
4	- X - X	XX - X	3
5	----	XX - X	2
6	- X - X	- XXX	2
7	--- X	--- X	1
8	-- XX	XX - X	1
9	--- X	-- XX	1

รูปแบบจังหวะในเพลงนี้ มีรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบที่ 1- 6

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 9 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- ช	2
2	--- รั	- รั - รั	2
3	- มี รั ดั	- รั - มี	2
4	- ชั - มี	รั ดั - รั	3
5	----	ด ท - ดั	2
6	- ท - ดั	- รั ด ท	2
7	---- ล	--- ช	1
8	-- ล ช	ล ฟ - ช	1
9	---- ดั	-- รั มี	1

รูปแบบของทำนอง ในทำนองที่ 3-6 นั้นเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขกในเพลงนี้

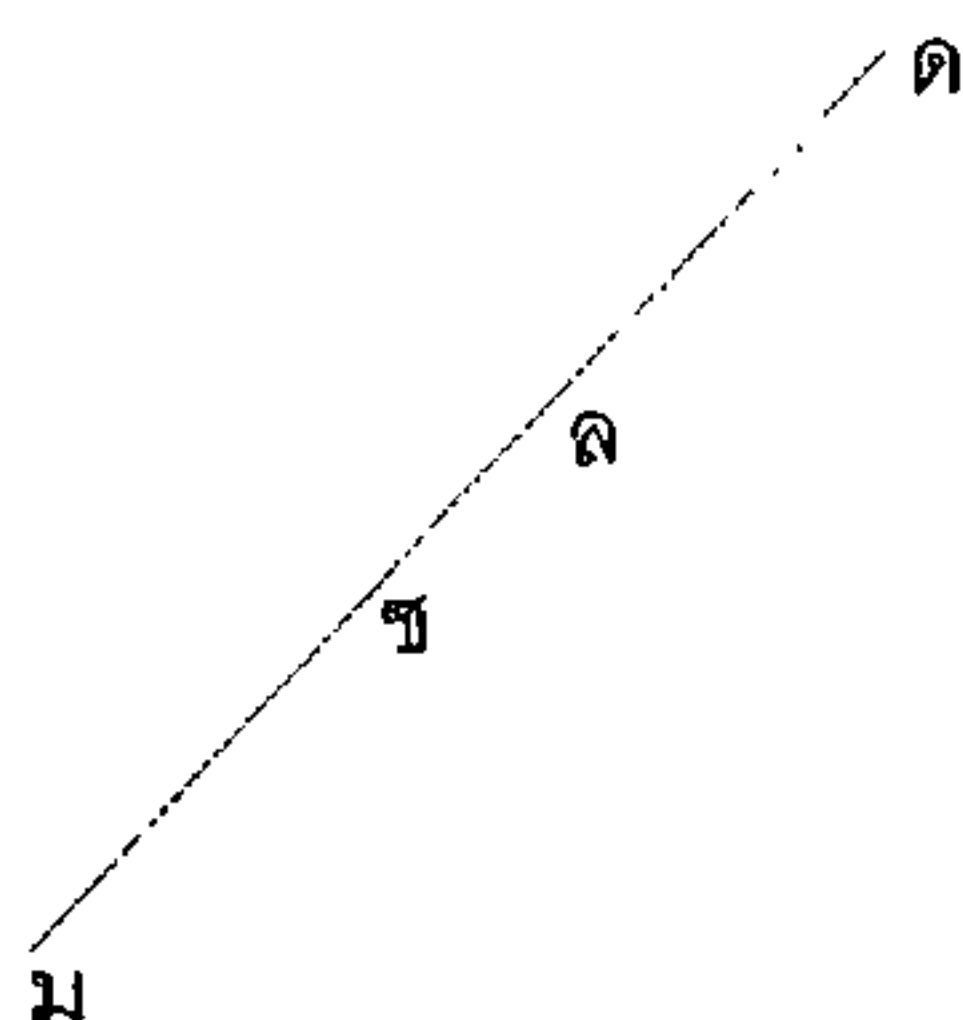
----	--- ช	--- รั	- รั - รั	- มี รั ดั	- รั - มี	- ชั - มี	รั ดั - รั
----	--- ช	--- รั	- รั - รั	- มี รั ดั	- รั - มี	- ชั - มี	รั ดั - รั
----	ด ท - ดั	- ท - ดั	- รั ด ท	---- ล	--- ช	-- ล ช	ล ฟ - ช
----	ด ท - ดั	- ท - ดั	- รั ด ท	---- ดั	-- รั มี	- ชั - มี	รั ดั - รั

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (--- X -- XX) (-- XX -- XX) (-- X - X - X) และ (- X - X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปเรียงเสียงขึ้นตามบันไดเสียง

- ม - ช - ล - ด

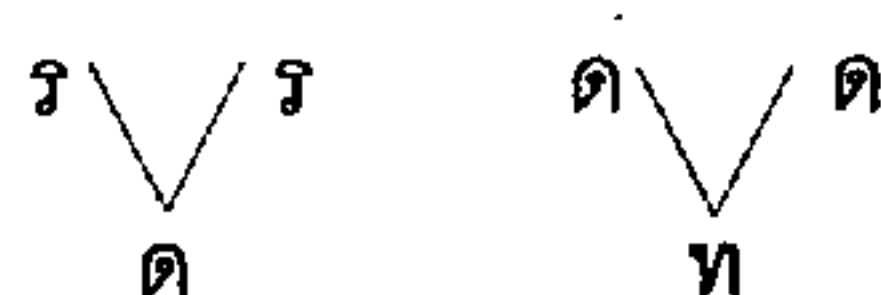

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	----	---ช	---ริ	-ริ-ริ	ด2
2	-ม-ริ-ด	-ริ-ม	-ช-ม	-ด-ช	ด2
3	----	---ช	---ริ	-ริ-ริ	ด2
4	-ม-ริ-ด	-ริ-ม	-ช-ม	-ด-ช	ด2
5	----	-ด-ช-ด	-ท-ด	-ด-ท	ด7
6	---ล	---ช	---ล-ช	ล-ฟ-ช	ด5
7	----	-ด-ท-ด	-ท-ด	-ด-ท	ด7
8	---ด	--ริ-ม	-ช-ม	-ด-ช	ด2

- วรรคที่ 1 กับวรรค 3 และวรรคที่ 2 กับ 4 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน
- วรรค 2 , 4 , 5 , 7 , 8 ในแถบสีแดงจะพบรูปแบบทำนอง รูปสามเหลี่ยมคว่ำ ที่เป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบ ซึ่งพบทำนองลักษณะนี้ในเพลงสำเนียงแขกหลายเพลงด้วยกัน ดังรูป

- วรรคที่ 5 และ 7 มีโน้ตจร คือเสียงที่ มาเป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นทำนองให้เด่นขึ้น
- มี 7 เสียง ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงเร ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 2 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 2 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 2, 5 คือ เร ขอล และมีลูกตกที่เสียงรอง 1 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 7 คือเสียงที่

เพลง แหกเชิญเจ้า สองชั้น

ท่อน 1

--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	- ช ช ช	- ด - ท	- ล - ช
--- ฟ	--- ม	-- ช ร	ม ร ด ร	--- ม	- ร ร ร	- ล ช ม	ช ม ร ด
- ม ช ร	ม ร ด ล	- ช - ล	- ด - ร	ม ร ด ช	- ด - ร	- ม --	ช ล - ช
(----)	(----)	ด ด ม ร	- ม ด ร	(----)	(----)	ม ม ล ช	- ล ม ช
(----)	(----)	- ช - ล	- ท - ด	(----)	(----)	- ช - ด	ท ล ช ม
(----)	(----)	ล ด ช ล	ม ช ร ม	-- ร ร	- ร --	ม ร ช ม	- ร - ด
(----)	(----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	(----)	(----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด
ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด

ท่อน 2

----	---	- ช - ล	- ท - ด	--- ท	-- ด ร	-- ด ร	ด ท - ด
----	----	- ช - ล	- ท - ด	- ร ด ล	- ช --	- ม --	- ช - ด
----	----	- ด - ร	- ม - ช	- ล ช ม	- ร --	ม ร ช ม	- ร - ด
----	---	- ช - ล	- ท - ด	--- ท	-- ด ร	-- ด ร	ด ท - ด
----	----	- ช - ล	- ท - ด	- ร ด ล	- ช --	- ม --	- ช - ด
----	----	- ด - ร	- ม - ช	- ล ช ม	- ร --	ม ร ช ม	- ร - ด
(----)	(----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	(----)	(----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด
ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด

เพลงแหกเชิญเจ้า เพลงอัตราจังหวะสองชั้น จำเอนผยองยิ่ง (จำโคม) ครูสีกวามีชื่อ เป็นผู้แต่งทำนองทางร้องเพื่อใช้เป็นเพลงอำลา ต่อมาพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) นำทำนองร้องมาแต่งเป็นทำนองดนตรีทั้งอัตราจังหวะสองชั้นและอัตราจังหวะสามชั้น โดยในอัตราจังหวะสามชั้นใช้บรรเลงเป็นเพลงไหมโรง เรียก ไหมโรงแหกเชิญเจ้า (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป. :35)

ลักษณะของเพลงแหกเชิญเจ้า มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีความยาวเท่ากัน คือ ท่อนละ 8 บรรทัด หรือเท่ากับ 64 ห้องเพลง ทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และ ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B
(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 6

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 7 - 8

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 6

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 7 - 8

ใช้น้ำทับพิเศษ (แซก) ซึ่งทำให้บ่งบอกสำเนียงภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างจังหวะ
หน้าทับแซก

- + - + - + - +
-- ทั้งติง ทั้งติงโจ๊ะโจ๊ะ -โจ๊ะ- โจ๊ะ - โจ๊ะ- โจ๊ะ - ติง - ทั้ง ติงทั้ง - ติง - ติง - ทั้ง ติงทั้ง - ติง

- เครื่องหมายจังหวะติง (-) หมายถึง ติง (+) หมายถึง จับ

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง มีบันไดเสียงโด มีโน้ตหลัก 5 เสียง ดังนี้ โด เร มี ซอล ลา และมี
โน้ตเสียง ฟา กับเสียง ที เป็นโน้ตเสียงรอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง และเน้นทำนอง
ให้เด่นขึ้น

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้ม คือ โน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงแซก ที่ใช้ดำเนินทำนองบ่อยครั้ง
- โน้ตช่องแลงา ไม่เข้ม คือ โน้ตเสียงรองที่เป็นตัวเชื่อมทำนองและเน้นสำเนียงเพลง
- ใช้ครบ 7 เสียง
- เพลงจบด้วยเสียงลา ซึ่งเป็นการจบที่สมบูรณ์ของบันไดเสียง โด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 16 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	3
2	--- X	- XXX	2
3	- X - X	- X - X	9
4	-- XX	XXXX	1

5	- XXX	XXXX	2
6	XXXX	- X - X	5
7	- X - -	XX - X	1
8	XXXX	- XXX	3
9	----	----	15
10	- X - X	XXXX	1
11	XXXX	XXXX	11
12	- - XX	- X - -	1
13	--- X	- - XX	2
14	- - XX	XX - X	2
15	- XXX	- X - -	4
16	- X - -	- X - X	2

รูปแบบจังหวะที่มีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ และเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลงคือ รูปแบบที่ 3 และ 11 โดยมีการใช้รูปแบบนี้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 28 ทำนอง ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- ด	--- ร	1
2	--- ม	--- ช	1
3	--- ล	- ช ช ช	1
4	- ด - ท	- ล - ช	1
5	--- ฟ	--- ม	1
6	-- ช ร	ม ร ด ร	1
7	--- ม	- ร ร ร	1
8	- ล ช ม	ช ม ร ด	1
9	- ม ช ร	ม ร ด ล	1
10	- ช - ล	- ด - ร	1
11	ม ร ด ช	- ด - ร	1

12	- ม - -	ช ล - ช	1
13	ด ด ม ร	- ม ด ร	1
14	ม ม ล ช	- ล ม ช	1
15	- ช - ล	- ท - ด	5
16	- ช - ด	ท ล ช ม	1
17	ล ด ช ล	ม ช ร ม	1
18	- - ร ร	- ร - -	1
19	ม ร ช ม	- ร - ด	3
20	ม ร ด ร	ม ด ด ด	4
21	ม ร ด ร	- ด ด ด	4
22	ม ร ด ร	ม ร ด ร	4
23	- - - ท	- - ด ร	2
24	- - ด ร	ด ท - ด	2
25	- ร ด ล	- ช - -	2
26	- ม - -	- ช - ด	2
27	- ด - ร	- ม - ช	2
28	- ล ช ม	- ร - -	2

รูปแบบของทำนองที่เด่นๆ คือ รูปแบบทำนองที่ 20-22 และ 15 ซึ่งมีการซ้ำหลายครั้ง ส่วนทำนองที่ 23-24 เป็นทำนองเฉพาะที่บ่งบอกสำเนียงในเพลงนี้ได้ชัดเจน

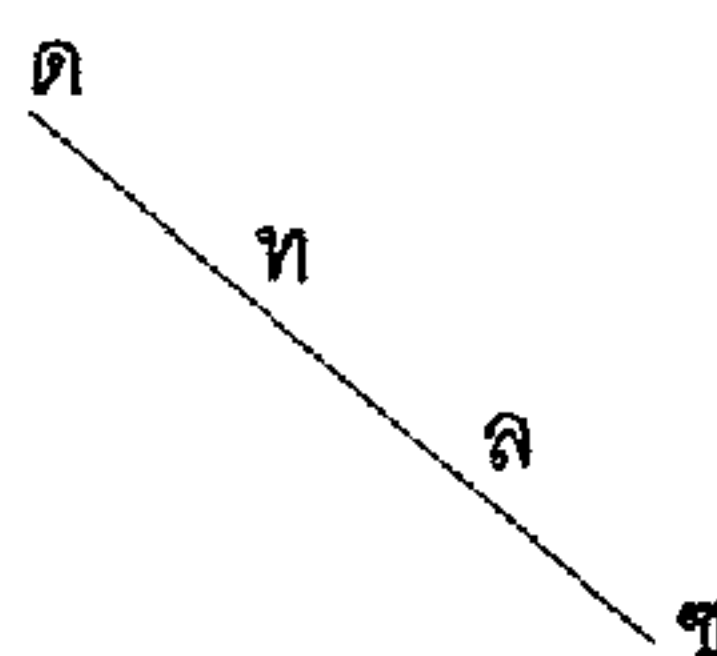
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงแขกที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (- - - X - - XX) (- - XX XX - X) และ (- X - X - X - X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

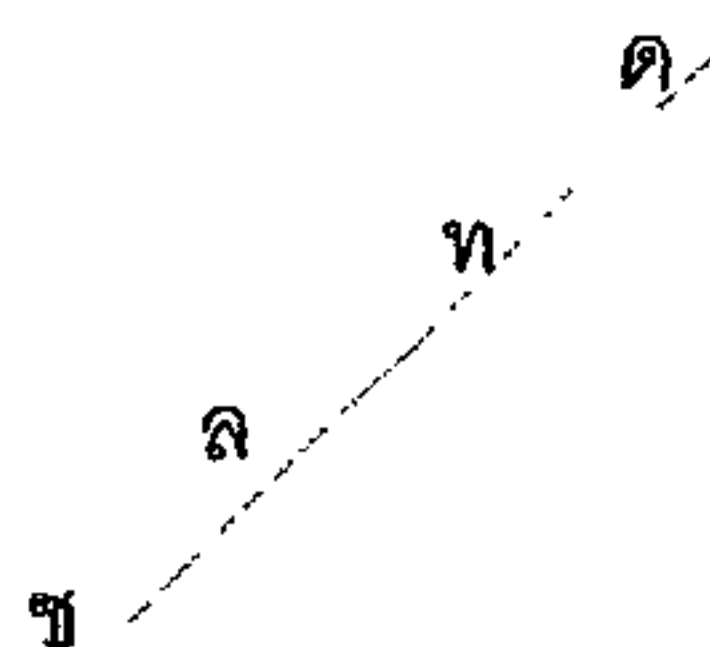
รูปเรียงเสียงลง

- ด - ท - ล - ช

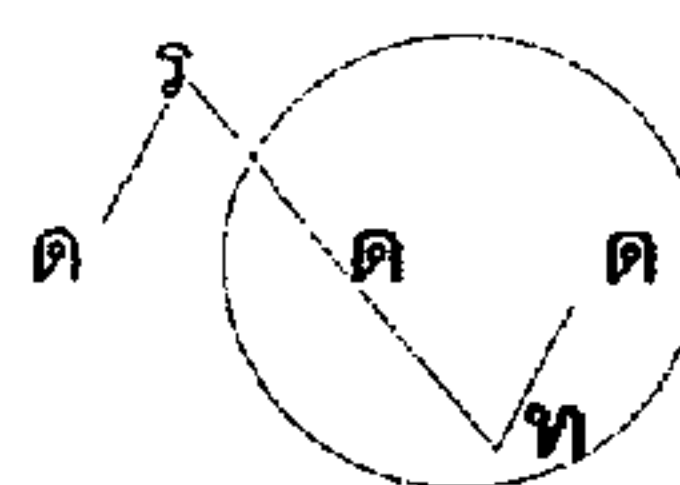
รูปเรียงเสียงขึ้น

- ช - ล - ท - ด

รูปเรียงเสียง

- - ด ร ด ท - ด

ในวงกลมเป็นรูปแบบเฉพาะทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงแขก

4. วรรณเพลง และ ลูกตก

มีวรรณเพลงทั้งหมด 32 วรรณเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 16 วรรณเพลง
- ท่อน 2 มี 16 วรรณเพลง

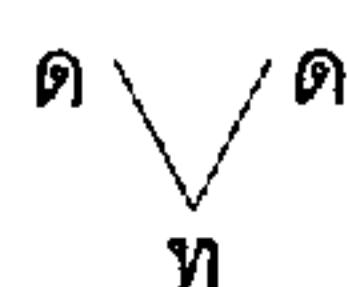
วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	---ด	---ร	---ม	---ช	ด5
2	---ล	-ชชช	-ด-ท	-ล-ช	ด5
3	---ฟ	---ม	--ชร	มรดร	ด2
4	---ม	-รรร	-ลชม	ชมรด	ด1
5	-มชร	มรดล	-ช-ล	-ด-ร	ด2
6	มรดช	-ด-ร	-ม--	ชล-ช	ด5
7	(----	----)	ดดมร	-มดร	ด2
8	(----	----)	มมลช	-ลมช	ด5
9	(----	----)	-ช-ล	-ท-ด	ด1
10	(----	----)	-ช-ด	ทลชม	ด3
11	(----	----)	ลดชล	มชรรม	ด3
12	--รร	-ร--	มมลช	มมลช	ด1

13	(----	----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	ด1
14	(----	----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	ด1
15	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ด1
16	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ด
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	----	---	- ช - ล	- ท - ค	ด1
2	---	-- ค ร	-- ค ร	ค - ค	ด1
3	----	----	- ช - ล	- ท - ค	ด1
4	- ค ค ล	- ช --	- ม --	- ช - ค	ด1
5	----	----	- ค - ร	- ม - ช	ด5
6	- ล ช ม	- ร --	ม ร ช ม	ค - ค	ด1
7	----	---	- ช - ล	- ท - ค	ด1
8	---	-- ค ร	-- ค ร	ค - ค	ด1
9	----	----	- ช - ล	- ท - ค	ด1
10	- ค ค ล	- ช --	- ม --	- ช - ค	ด1
11	----	----	- ค - ร	- ม - ช	ด5
12	- ล ช ม	- ร --	ม ร ช ม	ค - ค	ด1
13	(----	----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	ด1
14	(----	----)	ม ร ด ร	ม ด ด ด	ด1
15	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ด1
16	ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ร	- ด ด ด	ด1

- วรรคที่ 13-16 ของทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองเฉพาะของเพลง
สำเนียงแขก และเป็นจุดเด่น

- วรรคที่ 1-6 และวรรคที่ 7-12 ในท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน

- ในแถบสีแดงในวรรคที่ 2 และ 8 ของท่อนที่ 2 จะพบรูปแบบทำนอง รูปสามเหลี่ยมหงาย
ที่เป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก โดยเฉพาะวรรคจบ ซึ่งพบทำนองลักษณะนี้ในเพลงสำเนียง
แขกหลายเพลงด้วยกัน ดังรูป

- วรรคที่ 2 และ 8 ท่อน 2 มีทำนองเฉพาะที่เป็นจุดเด่นของเพลงสำเนียงแขก
- วรรคที่ 12 ท่อน 1 และวรรคที่ 6 , 12 ของท่อน 2 ใน 2 ห้องหลัง มีทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองเฉพาะ ทำนองนี้ส่วนใหญ่เป็นทำนองที่แสดงว่าจบวรรค/จบท่อน/จบเพลง
- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียง โด ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียงโด
- จบด้วยเสียงโด ทั้ง 2 ท่อน
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 คือ โด เร มี ซอล

สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงแขก ดังนี้

1. บันไดเสียง

- ใช้บันไดเสียงฟา และ บันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะ

มีรูปแบบหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- (- XXX - X - -)
- (- X - X XX - X)
- (- - - - XX - X)
- (- - - X XX - X)
- (- X - X - X - X)
- (XXXX XXXX)
- (- - XX - X - X)
- (- X - X XXXX)

3. รูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่

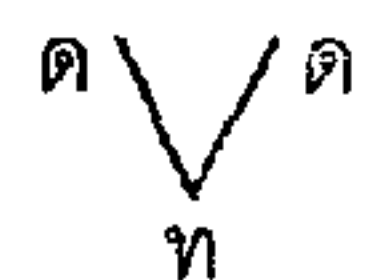
มีรูปแบบทำนองหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- รูปสามเหลี่ยมหงาย

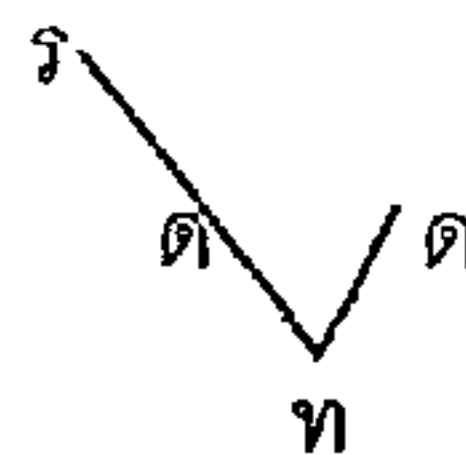
- ร ด ท - ด - -

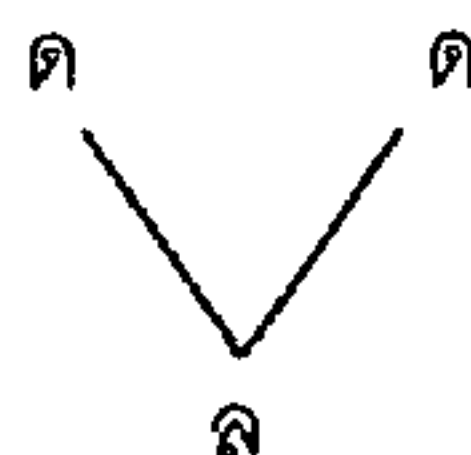
- ด - ร ด ท - ด

- ร ี ด ี ท - ด ี - -

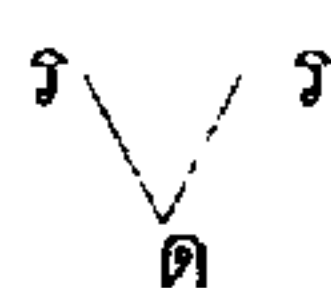
- - - - ด ล - ด

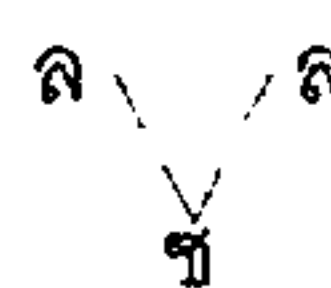
ล ช ฟ ช

ม ร ด ร

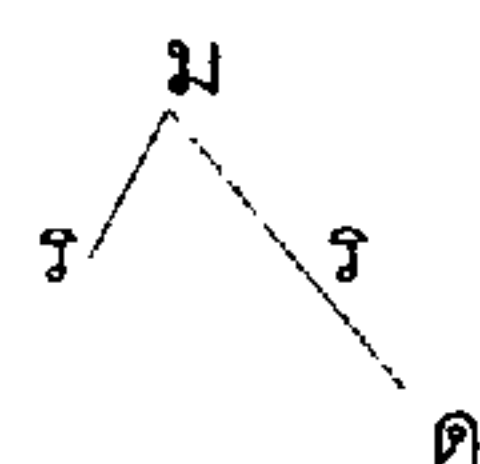

ท ล ช ล

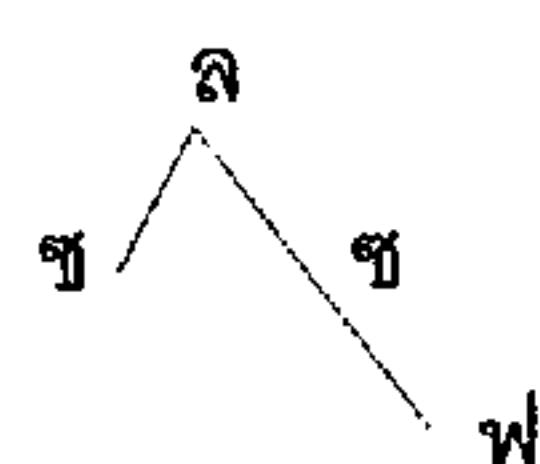

- รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

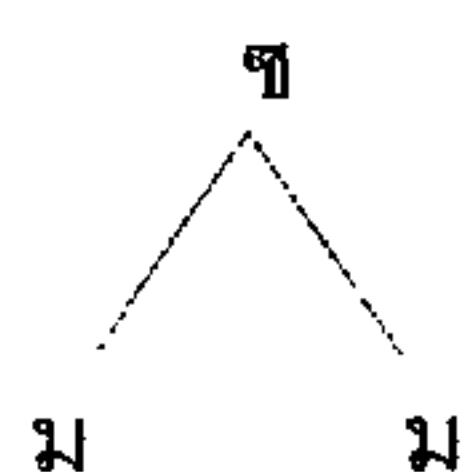
- ร ม ร - ด - -

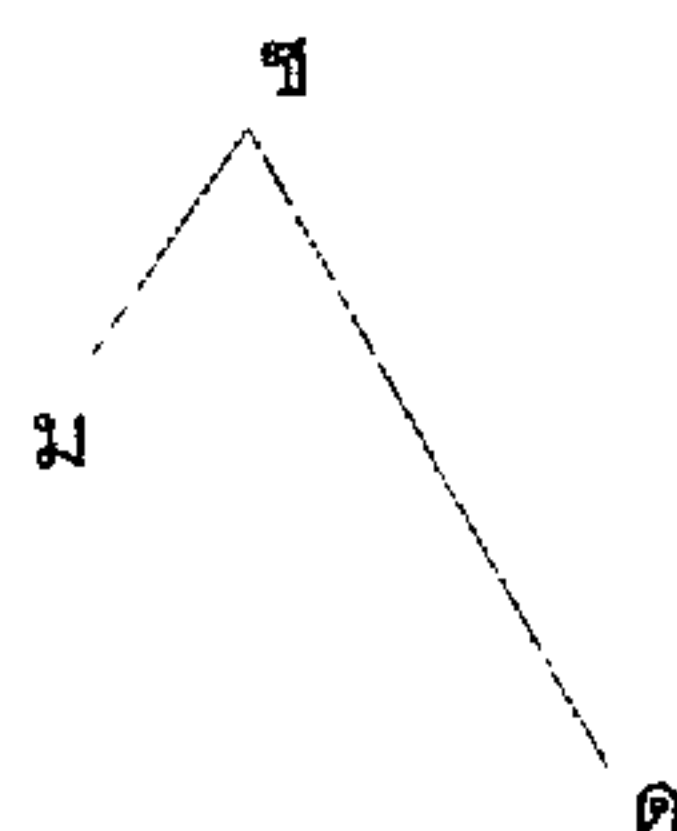
- ช - ล - ช - ฟ

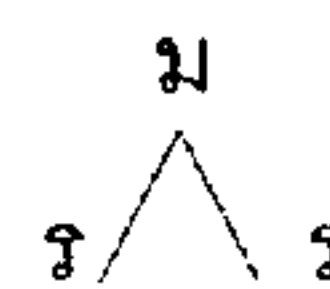
ม ช - ม

ม ช - ด

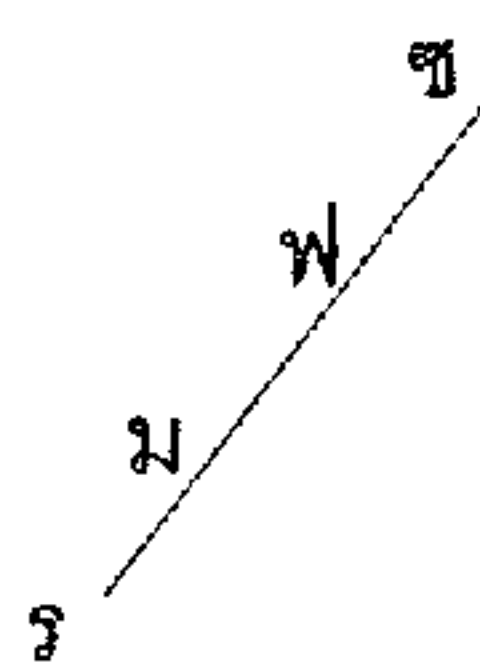

- ร ม ร

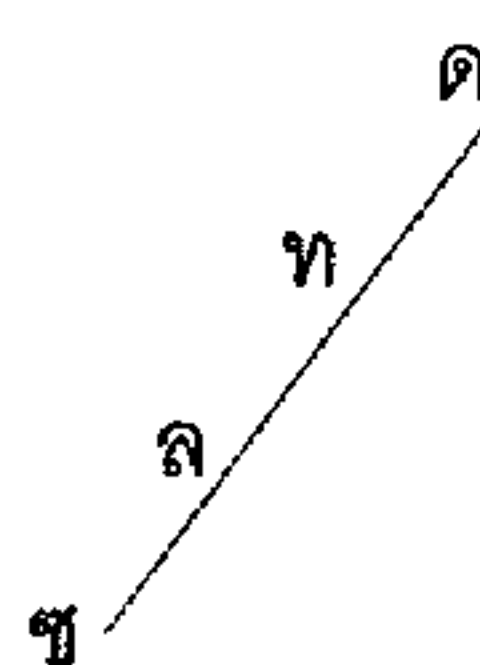

- รูปเรียงเสียงจากเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูง

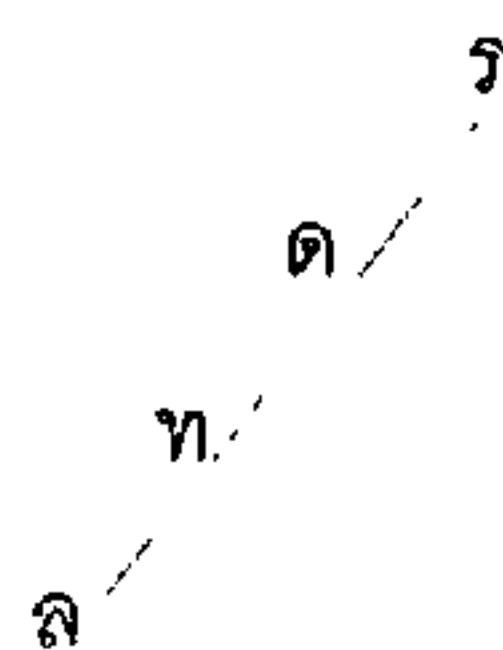
- ร - ม - ฟ - ช

- ช - ล - ท - ด

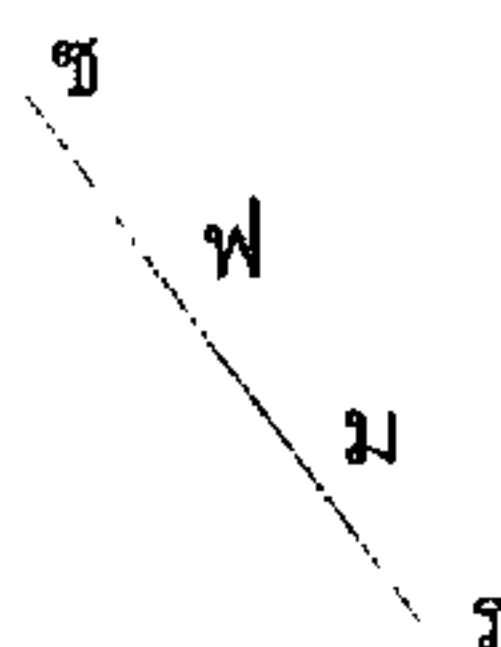

----- ล ท ด ร

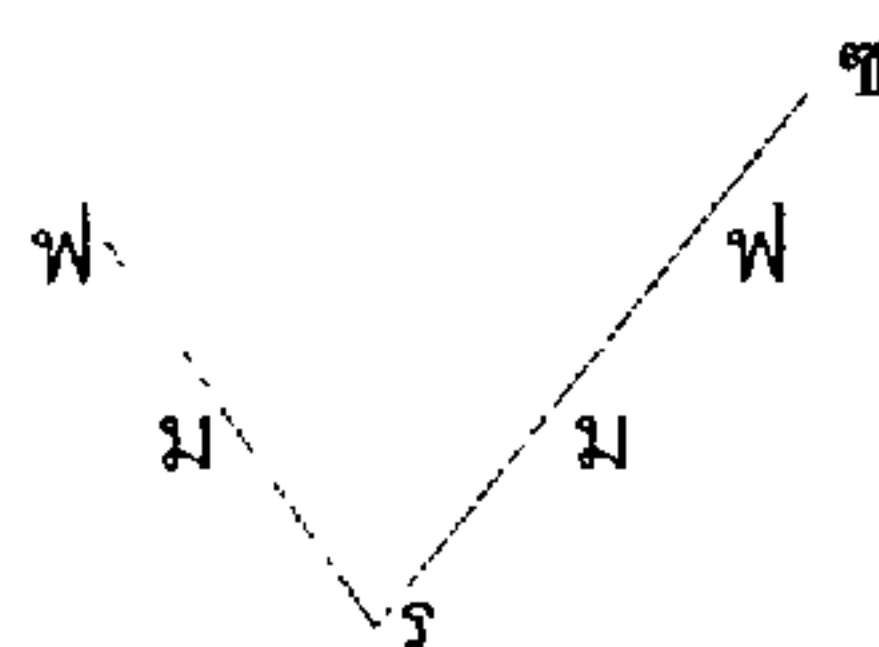
- รูปเรียงเสียงจากเสียงสูงลงมาถึงเสียงต่ำ

----- ช ฟ ม ร

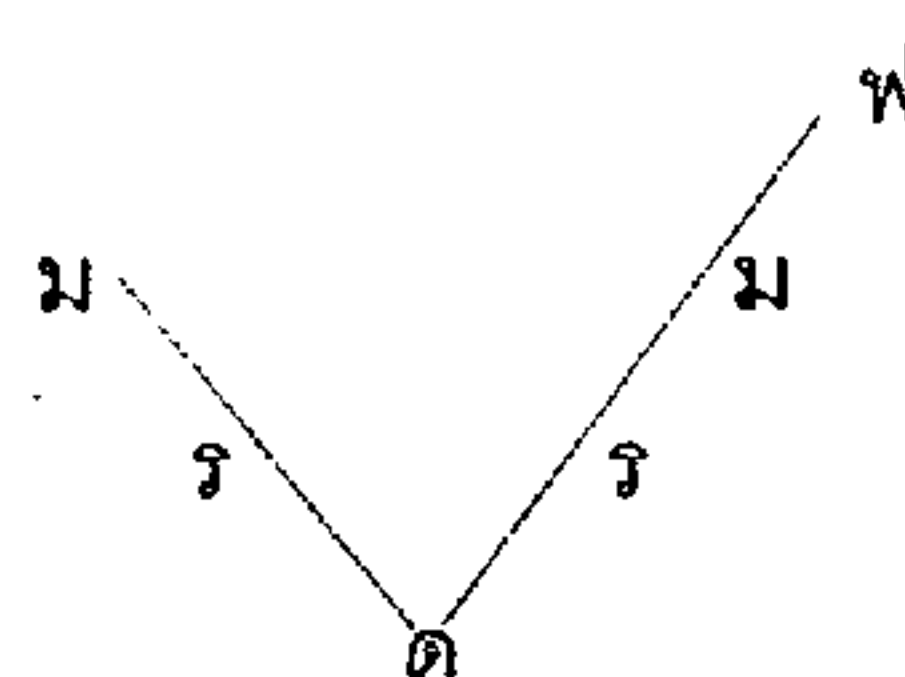
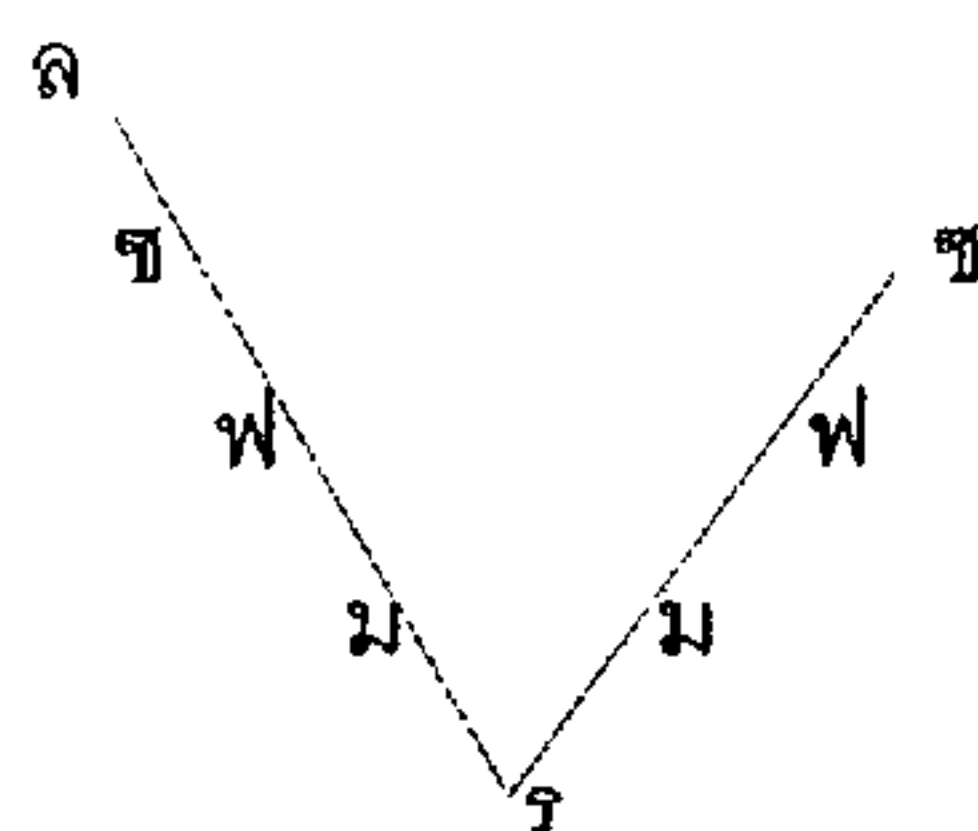
- รูปเรียงเสียงลง - ขึ้น

- ฟ - ม ร ม ฟ ช

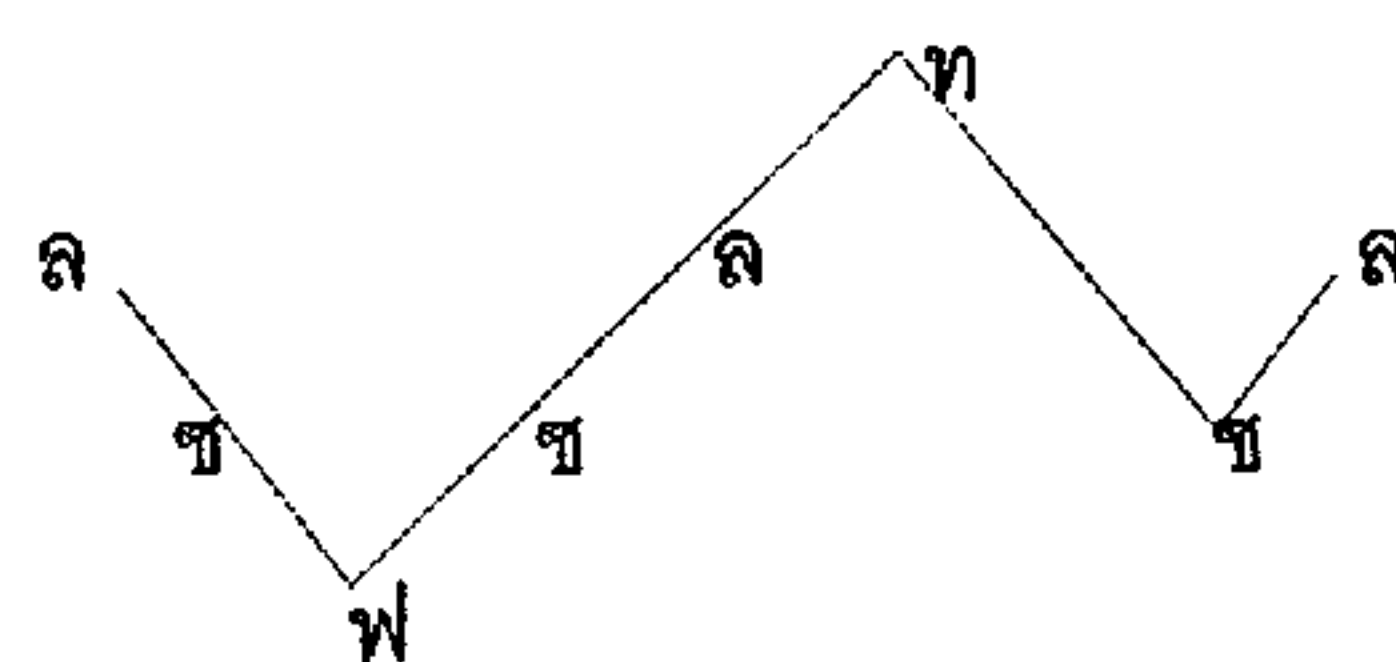

ล ช ฟ ม ร ม ฟ ช

ม ร ด ร - ม - ฟ

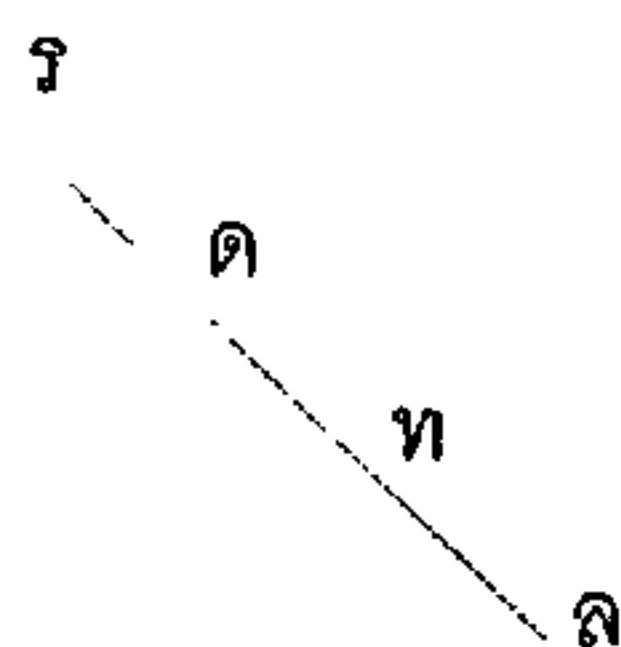

ล ช ฟ ช ล ท ช ล

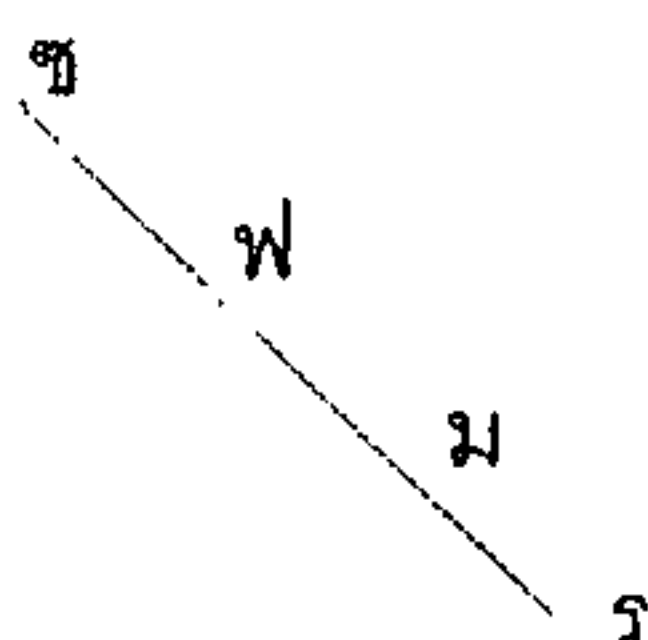

- รูปแบบเรียงเสียงลง

ร ด ท ล

ช ฟ ม ร

4. วรรณคดีเพลงและลูกตก

- 1 วรรณคดีเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง

- ลูกตกในการจบเพลง จบด้วยเสียงเร เสียงโด เสียงซอล ของบันไดเสียง ฟา และ บันไดเสียงโด

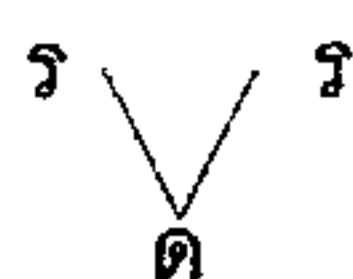
- มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ไปหาเสียง ตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย จากเสียงแรก เคลื่อนลงต่ำ ไปหนึ่งเสียง แล้วเคลื่อนขึ้นกลับมาที่เสียงเดิมเป็นรูปสามเหลี่ยม ส่วนใหญ่ตอนจบเพลงเสียงรอง สุดท้ายจะเป็นเสียงต่ำกว่าเสียงจบ 1 เสียง ดังโน้ต

เร - โด - เร

โด - ที - โด

ซอล - ฟา - ซอล

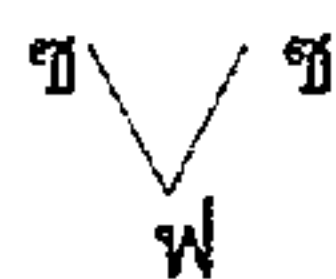
- ร ด ร

- ด ท ด

- ช ฟ ช

เพลงไทยสำเนียงจีน

เพลง จีนซิมเล็ก สองชั้น

ท่อน 1

- - - ซ	- ซ - ซ	- ม - ซ	- ล - ดิ	- ริ - ดิ	- ล - ซ	- ม - -	ซ ล - ซ
- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ดิ ดิ - ร	ริ ริ - ม	- ซิ - มิ	- ริ - ดิ	- ล - -	ดิ ริ - ดิ

ท่อน 2

- - - ด	- ดิ - ดิ	- มิ - ริ	- ดิ - ล	- ดิ - ซ	- ล - ดิ	- ล - -	ดิ ริ - ดิ

ท่อน 3

- - - -	- ซ - ดิ	- - ริ มิ	- ซิ - ริ	- - - -	- ซ - ดิ	- - ริ มิ	- ซิ - ริ
- มิ - ริ	- ดิ - ล	- ดิ - ซ	- ล - ดิ	- ริ - ดิ	- ล - ซ	- ม - -	ซ ล - ซ
- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ดิ ดิ - ร	ริ ริ - ม	- ซิ - มิ	- ริ - ดิ	- ล - -	ดิ ริ - ดิ

เพลงจีนซิมเล็ก เพลงเถา พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) แต่งขึ้นโดยจดจำทำนองเพลงมาจากการเล่นซิมของชาวจีนผู้หนึ่ง เรียกชื่อเพลงที่แต่งใหม่นี้ว่า จีนซิมเล็ก เพื่อมิให้ชื่อเพลงไปซ้ำซ้อนกับเพลงจีนซิมใหญ่ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาพระประดิษฐไพเราะจึงได้แต่งขยายเป็นอัตราสามชั้นและแต่งในอัตราสองชั้นใหม่ ใน พ.ศ. 2474 นายมนตรี ตราโมทได้แต่งบทร้องและทำนองร้อง เพื่อใช้บันทึกแผ่นเสียงของราชบัณฑิตยสภา ครั้นถึง พ.ศ. 2482 จึงแต่งตัดทำนองร้องและทำนองดนตรีให้เป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บรรเลงรวมกับทำนองของพระประดิษฐไพเราะครบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกธำมด.ม.ป.ป.:57)

ลักษณะของเพลงซิมเล็ก มีรูปแบบ เป็นเพลง 3 ท่อน มีความยาวของแต่ละท่อนเพลง ทั้ง 3 ท่อน ไม่เท่ากันอย่างเห็นได้ชัด คือ

- ท่อนที่ 1 มีความยาว 2 บรรทัดหรือเท่ากับ 16 ห้องเพลง
- ท่อนที่ 2 มีความยาวเพียง 1 บรรทัดหรือเท่ากับ 8 ห้องเพลง
- ท่อนที่ 3 มีความยาว 3 บรรทัดหรือเท่ากับ 24 ห้องเพลง

ทั้ง 3 ท่อน มีรูปแบบการจบท่อนเพลงด้วยลักษณะที่เหมือนกัน ทั้งในรูปแบบของจังหวะและ รูปแบบของทำนองเพลง ท่อนที่ 1 (บรรทัดที่ 2) กับ ท่อนที่ 3 (บรรทัดที่ 3) มีรูปแบบของจังหวะและรูปแบบของทำนองเพลงที่เหมือนกัน เพลงนี้ใช้หน้าทับสองไม้ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง โน้ตเพลงทั้ง 3 ท่อนนั้น มีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกันทั้งหมด 5 เสียง ประกอบ ด้วย เสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจีน ที่ใช้ดำเนินทำนอง
- ทุกท่อนเพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ในบันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 7 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	- X - X	2
2	- X - X	- X - X	9
3	- X --	XX - X	5
4	- XXX	XXXX	2
5	XX- X	XX - X	2
6	----	- X - X	2
7	-- XX	- X - X	2

มีการใช้รูปแบบจังหวะที่ 2 และ 3 บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบจังหวะที่สำคัญในเพลงนี้ โดยเฉพาะรูปแบบที่ 2

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 13 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ซ	- ซ - ซ	1
2	- ม - ซ	- ล - ดั	1
3	- รุ - ดั	- ล - ซ	2
4	- ม --	ซ ล - ซ	2
5	- ล ซ ม	ซ ม ร ด	2
6	ดั ดั - ร	รุ รุ - ม	2
7	- ซุ - มั	- รุ - ดั	2

8	- ล - -	ดํ รั - ดํ	3
9	- - - ด	- ดํ - ดํ	1
10	- มํ - รั	- ดํ - ล	2
11	- ดํ - ช	- ล - ดํ	2
12	- - - -	- ช - ดํ	2
13	- - รั มํ	- ชํ - รั	2

รูปแบบของทำนอง ส่วนใหญ่ทำนองจะมีการซ้ำ รูปแบบทำนองที่โดดเด่นและบอก
สำเนียง ได้แก่ ทำนองที่ 4 และ 8

ท่อน 1

- - - ช	- ช - ช	- ม - ช	- ล - ดํ	- รั - ดํ	- ล - ช	- ม - -	ช ล - ช
- ล ช ม	ช ม ร ด	ดํ ดํ - ร	รั รั - ม	- ชํ - มํ	- รั - ดํ	- ล - -	ดํ รั - ดํ

ท่อน 2

- - - ด	- ดํ - ดํ	- มํ - รั	- ดํ - ล	- ดํ - ช	- ล - ดํ	- ล - -	ดํ รั - ดํ

ท่อน 3

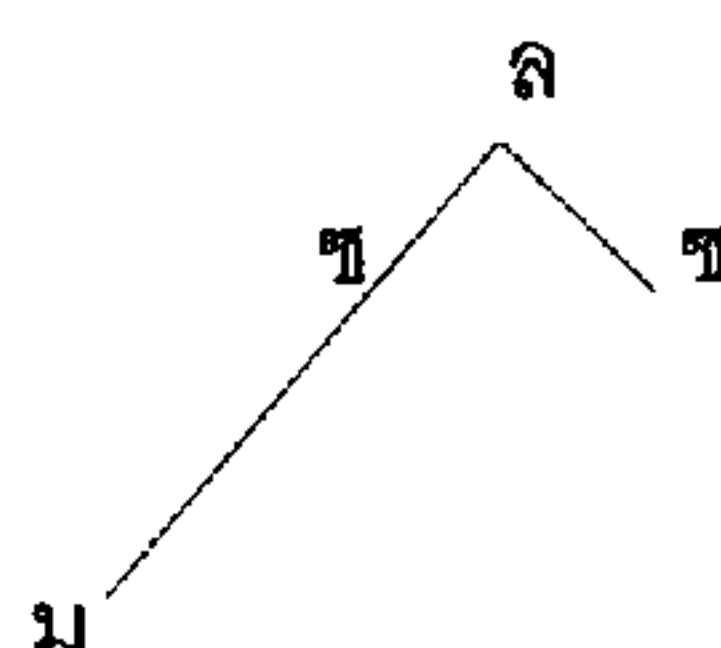
- - - -	- ช - ดํ	- - รั มํ	- ชํ - รั	- - - -	- ช - ดํ	- - รั มํ	- ชํ - รั
- มํ - รั	- ดํ - ล	- ดํ - ช	- ล - ดํ	- รั - ดํ	- ล - ช	- ม - -	ช ล - ช
- ล ช ม	ช ม ร ด	ดํ ดํ - ร	รั รั - ม	- ชํ - มํ	- รั - ดํ	- ล - -	ดํ รั - ดํ

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองมีทิศทางของทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบ
เฉพาะของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

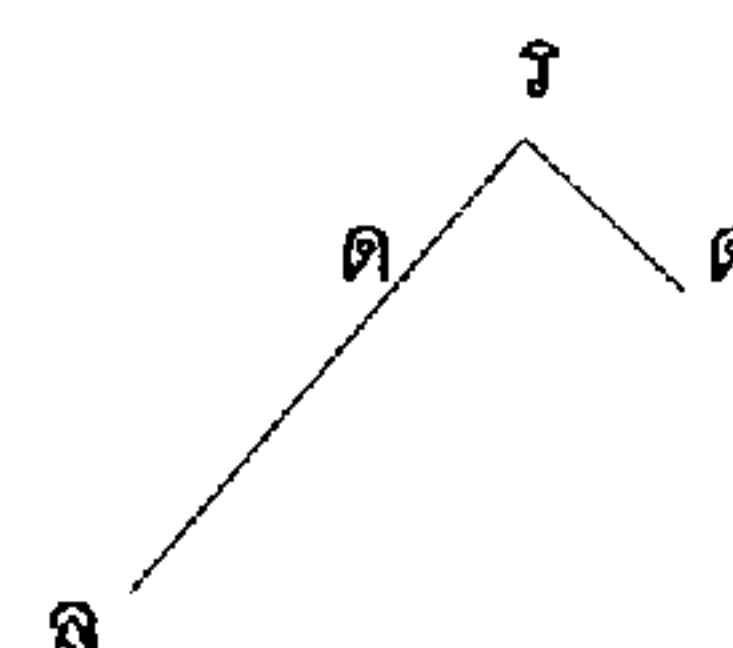
- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (- X - - XX - X) (- - XX - X - X)
และ (- X - X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ม - - ช ล - ช

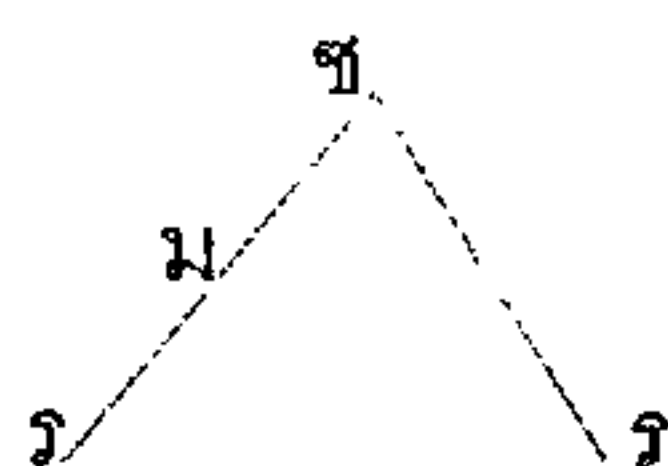

- ล - - ด ร - ด

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่ยังบอกสำเนียงจีน จุดเด่นของเพลงรูปแบบจิ้งหะ และรูปแบบทำนองที่ยังบอกเอกลักษณ์และสำเนียงของเพลง คือ มีจิ้งหะกระตุก

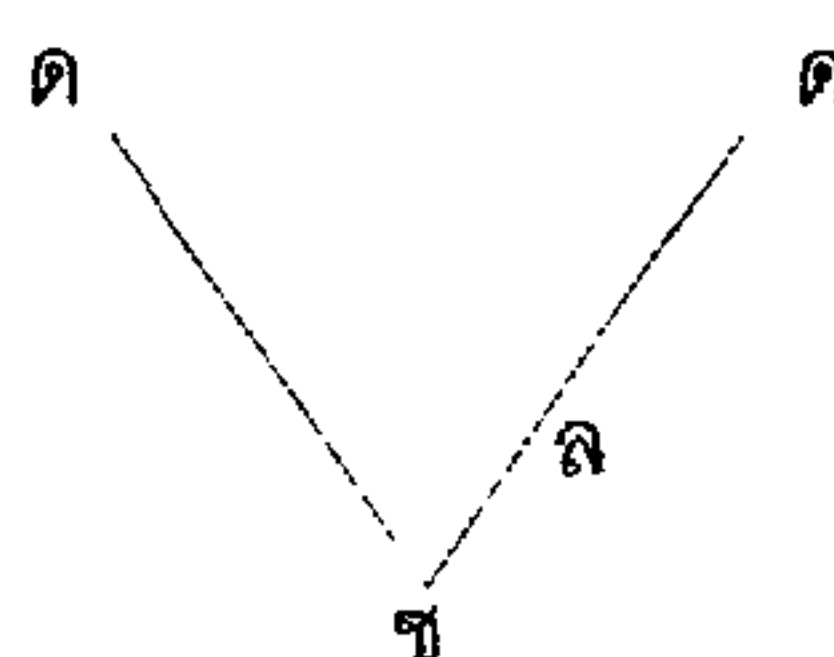
- - รี่ มี่ - ซี่ - รี่

ทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 1

รูปสามเหลี่ยมหงาย

- ดี่ - ซี่ - ล - ดี่

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่ยังบอกสำเนียงจีน ทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย เริ่มที่เสียงโด แล้วเคลื่อนลงไปที่เสียงซอล แล้วเคลื่อนที่ขึ้นกลับไปขึ้นเสียงโด โดยผ่านเสียงลา ขึ้นเสียงโดจบเสียงโด ดังรูป

ในท่อนที่ 3 บรรทัดที่ 1 มีลักษณะการบรรเลงที่ซ้ำกันทั้งรูปแบบจิ้งหะ และรูปแบบทำนอง เป็นการเน้นทำนองส่วนที่เป็นจุดเด่นของสำเนียงจีนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับทำนองเพลงจีนไฉ่ยอ ที่มีลักษณะรูปแบบจิ้งหะและรูปแบบทำนองเช่นเดียวกันนี้ ดังโน้ตตัวอย่าง

-----	- ซี่ - ดี่	- - รี่ มี่	- ซี่ - รี่	-----	- ซี่ - ดี่	- - รี่ มี่	- ซี่ - รี่
- มี่ - รี่	- ดี่ - ล	- ซี่ ซี่	- ล - ดี่	- รี่ - ดี่	- ล - ซี่	- มี่ - -	ซี่ ล - ซี่
- ล ซี่ ม	ซี่ ม ร ด	ดี่ ดี่ - ร	รี่ รี่ - ม	- ซี่ - มี่	- รี่ - ดี่	- ล - -	ดี่ รี่ - ดี่

4. วรรณคดี และ ลูกตก

มีวรรณคดีทั้งหมด 12 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 4 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 2 วรรณคดี
- ท่อน 3 มี 6 วรรณคดี

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	- - - ซ	- ซ - ซ	- ม - ซ	- ล - ด	ด1
2	- ร - ด	- ล - ซ	- ม - -	ซ ล - ซ	ด5
3	- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม	ด3
4	- ซ - ม	- ร - ด	- ล - -	ด ร - ด	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	- - - ด	- ด - ด	- ม - ร	- ด - ล	ด6
2	- ด - ซ	- ล - ด	- ล - -	ด ร - ด	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 3					
1	- - - -	- ซ - ด	- - ร ม	- ซ - ร	ด2
2	- - - -	- ซ - ด	- - ร ม	- ซ - ร	ด2
3	- ม - ร	- ด - ล	- ด - ซ	- ล - ด	ด1
4	- ร - ด	- ล - ซ	- ม - -	ซ ล - ซ	ด5
5	- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม	ด3
6	- ซ - ม	- ร - ด	- ล - -	ด ร - ด	ด1

- วรรคที่ 2 , 4 ห้องสุดท้าย ท่อนที่ 1 วรรคที่ 2 ห้องสุดท้าย ท่อน 2 และ วรรคที่ 4 , 6 ท่อนที่ 3 มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของทำนอง เหมือนกัน ต่างกันที่ระดับเสียง เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย(ดังรูป) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเพลงนี้

- วรรคที่ 2-4 ท่อนที่ 1 มีรูปแบบทำนองเหมือนกันกับ วรรคที่ 4-6 ของท่อนที่ 3
- วรรคที่ 1 ห้องที่ 3-4 ท่อน 2 และ ห้องที่ 1-2 วรรคที่ 2 ในท่อนเดียวกัน มีรูปแบบทำนองเหมือนกันกับวรรคที่ 3 ของท่อนที่ 3
- วรรคที่ 1-2 ท่อนที่ 3 มีทำนองเหมือนกัน เป็นการซ้ำทำนองเน้นให้เกิดจุดเด่นของทำนอง
- มี 5 เสียง ได้แก่ ที่ โด เร มี ซอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง โด ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นเสียงโด จบด้วยเสียงโด และท่อน 3 ขึ้นเสียงซอล จบด้วยเสียงโด
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียงได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง จีนไฉยอ สองชั้น

----	--- ดั	--- ม	--- ซ	--- ล	--- ดั	--- รั	- มั - ดั
----	--- ดั	-- รั มั	- ซั - รั	- มั - รั	- ดั - ล	- รั - ดั	- ล - ซ
----	- ม - ซ	- ล - ดั	---	-- ดั ล	- ซ - ม	- ซ - รั	- ม - ซ
--- รั	- มั - รั	- มั - ซั	---	-- ซั มั	- รั - ดั	---	- มั - ดั
----	- ดั - ม	-- ซ ล	- ดั - ซ	- ดั --	- ดั - ม	-- ซ ล	- ดั - ซ
--- รั	- มั - รั	- มั - ซั	---	-- ซั มั	- รั - ดั	---	- มั - ดั

เพลงจีนไฉยอ เพลงอัตราจังหวะสองชั้น สำเนียงจีนใช้ประกอบการแสดงละครที่เกี่ยวกับเรื่องจีน เช่น สามก๊ก นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงและขับร้องในการออกสืบสองภาษา (ณรงค์ชัย ปิฎก รัชต์.ม.ป.ป.58)

ลักษณะของเพลงจีนไฉยอ มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 6 บรรทัด เท่ากับ 48 ห้องเพลง ใช้น้ำทับพิเศษ (จีน) และ ใช้จังหวะฉิ่งที่พิเศษเช่นกันดังนี้

-	-	+	-	-	+		
----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง	----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง

- เครื่องจังหวะฉิ่ง (-) หมายถึง ฉิ่ง (+) หมายถึง ฉับ
โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ ได้ดังนี้

1. บันไดเสียงโน้ตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	สี
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจีน ที่ใช้ดำเนินทำนอง
- เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	2
2	--- X	--- X	2
3	--- X	- X - X	4
4	-- XX	- X - X	5
5	- X - X	- X - X	4
6	----	- X - X	2
7	- X - X	--- X	3
8	- X --	- X - X	2

รูปแบบจังหวะทุกรูปแบบมีการใช้บ่อยครั้งในเพลงนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง โดยเฉพาะ รูปแบบที่ 3-5

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 17 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	----	--- ดั	2
2	--- ม	--- ช	1
3	--- ล	--- ดั	1
4	--- รั	- มั - ดั	3
5	-- รั มั	- ชั - รั	1
6	- มั - รั	- ดั - ล	1
7	- รั - ดั	- ล - ช	1
8	----	- ม - ช	1
9	- ล - ดั	--- ล	1
10	-- ดั ล	- ช - ม	1
11	- ช - ร	- ม - ช	1
12	--- รั	- มั - รั	2
13	- มั - ชั	--- มั	2

14	-- ชั ม	- รั - ด	2
15	----	- ด - ม	1
16	-- ช ล	- ด - ช	2
17	- ด - -	- ด - ม	1

รูปแบบของทำนองจะเป็นทำนองเฉพาะของเพลงซึ่งไม่พบในเพลงสำเนียงอื่นๆ ทำนองที่มีความโดดเด่นได้แก่ ทำนองที่ 3 และ 12-14

----	--- ด	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด	--- รั	- ม - ด
----	--- ด	-- รั ม	- ช - รั	- ม - รั	- ด - ล	- รั - ด	- ล - ช
----	- ม - ช	- ล - ด	--- ล	-- ด ล	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช
--- รั	- ม - รั	- ม - ช	--- ม	-- ช ม	- รั - ด	--- รั	- ม - ด
----	- ด - ม	-- ช ล	- ด - ช	- ด - -	- ด - ม	-- ช ล	- ด - ช
--- รั	- ม - รั	- ม - ช	--- ม	-- ช ม	- รั - ด	--- รั	- ม - ด

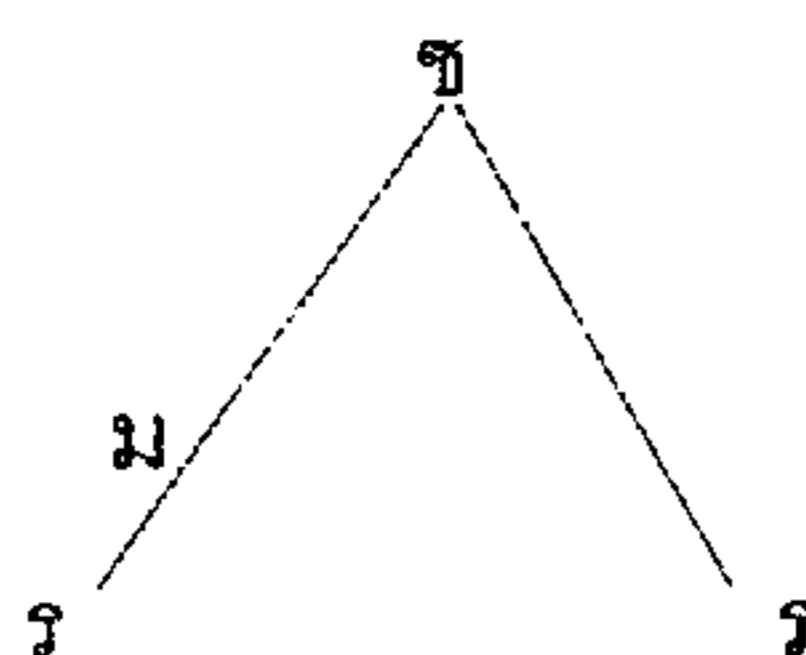
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ $(-X-X -X-X)$ $(---X -X-X)$ และ $(--XX -X-X)$

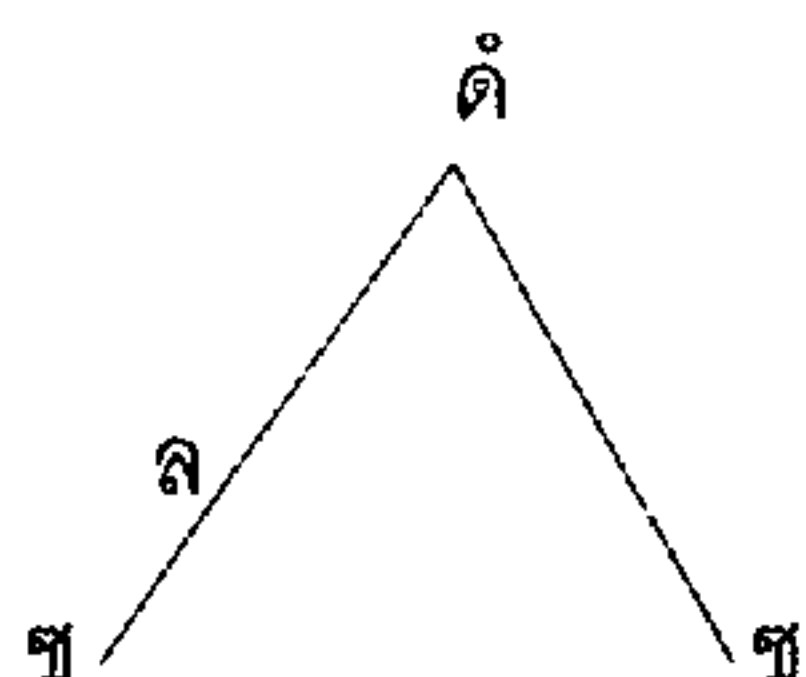
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

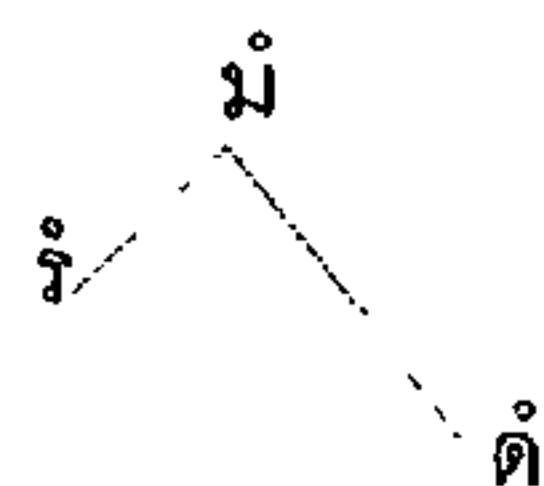
-- ร ม - ช - ร

-- ช ล - ด - ช

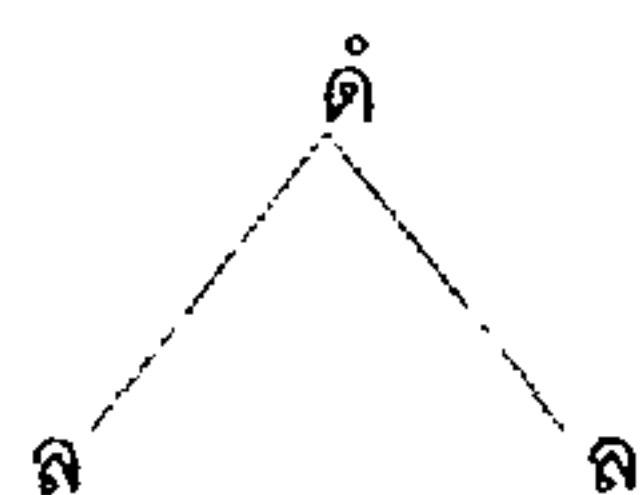
--- รั - ม - ดั

--- รั - ม - รั

- ล - ดั --- ล

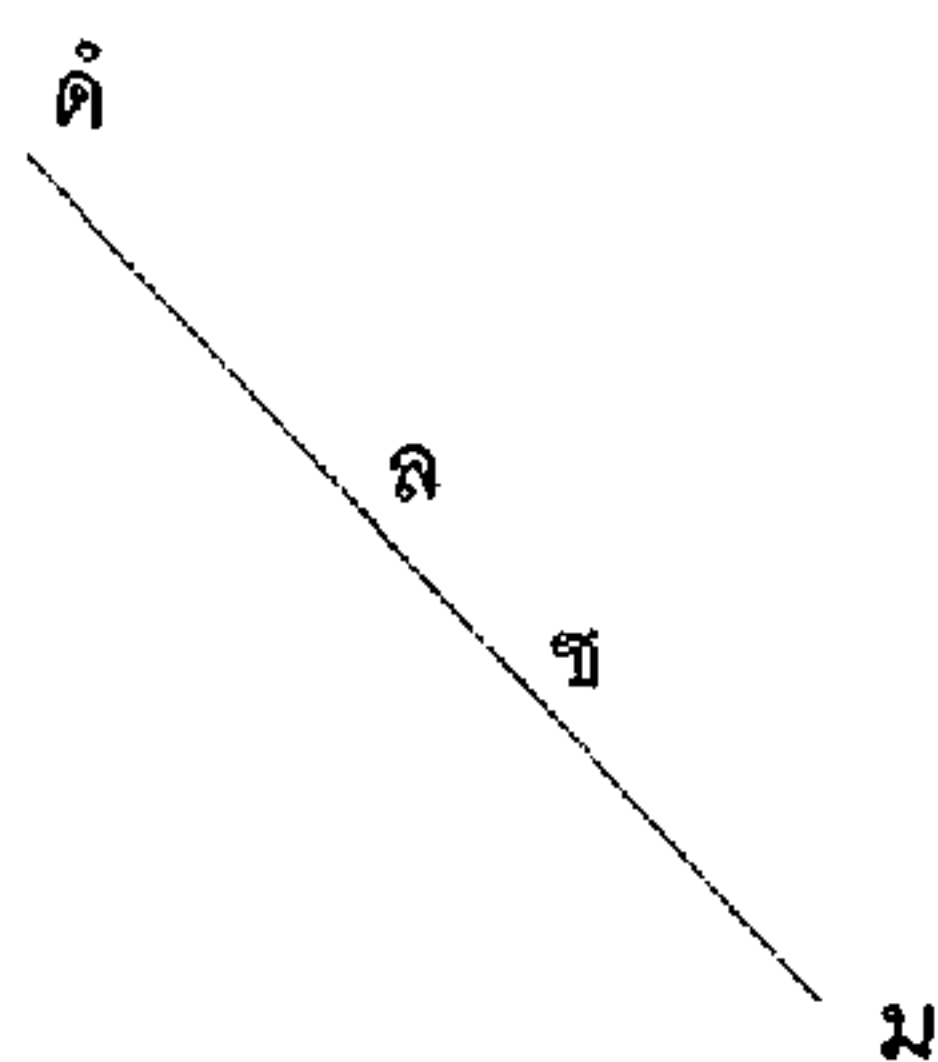
- ม - ช --- ม

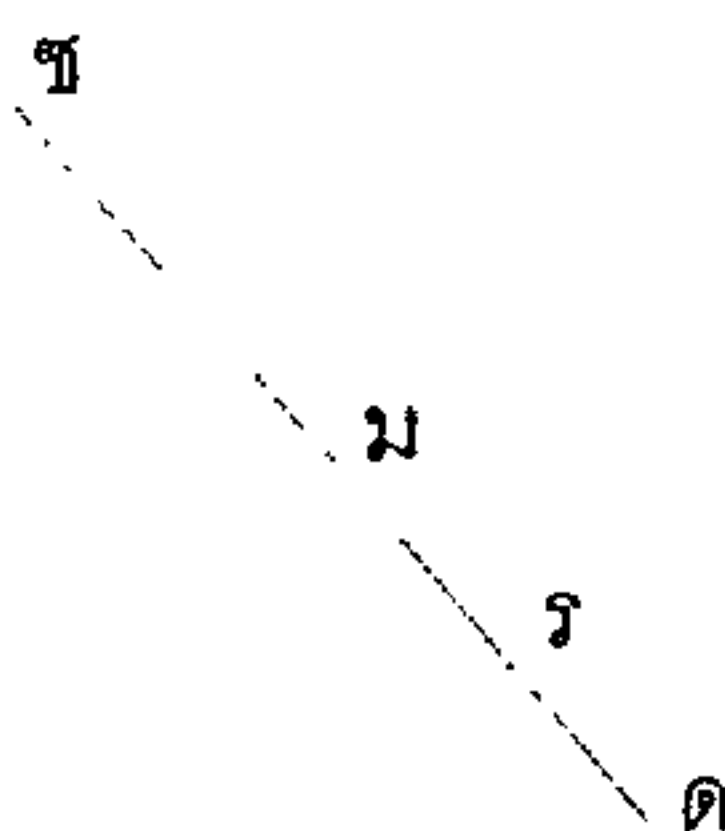
เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ซึ่งเป็นจุดเด่น ของเพลงสำเนียงจีน ก่อนจบวรรคหรือจบเพลง จะมีทิศทางเคลื่อนที่ของเสียงมาจากเสียงสูงก่อนลงมาที่จบที่เสียงต่ำ ดังรูปข้างบน

รูปเรียงเสียงลงตามขั้นบันไดเสียง

-- ดั ล - ช - ม

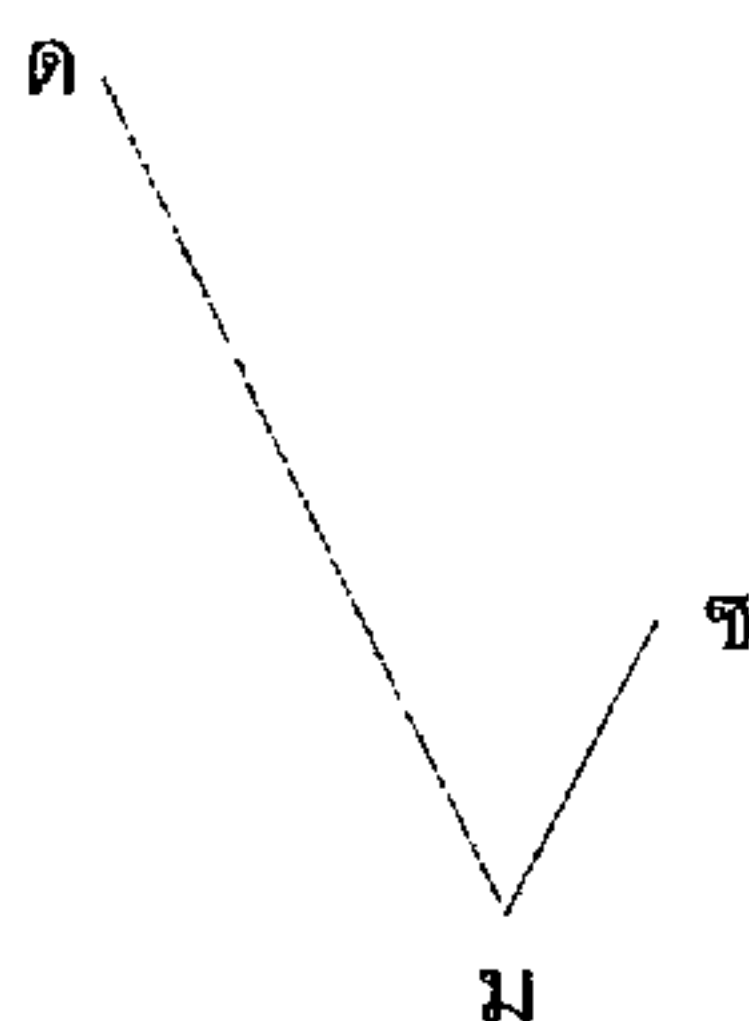
-- ข ม - ร - ด

มีทิศทางเรียงเสียงจากเสียงสูงลงมายังเสียงต่ำ ซึ่งเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

รูปเสียงกระโดดจากสูงลงต่ำแล้วกลับขึ้นสูง

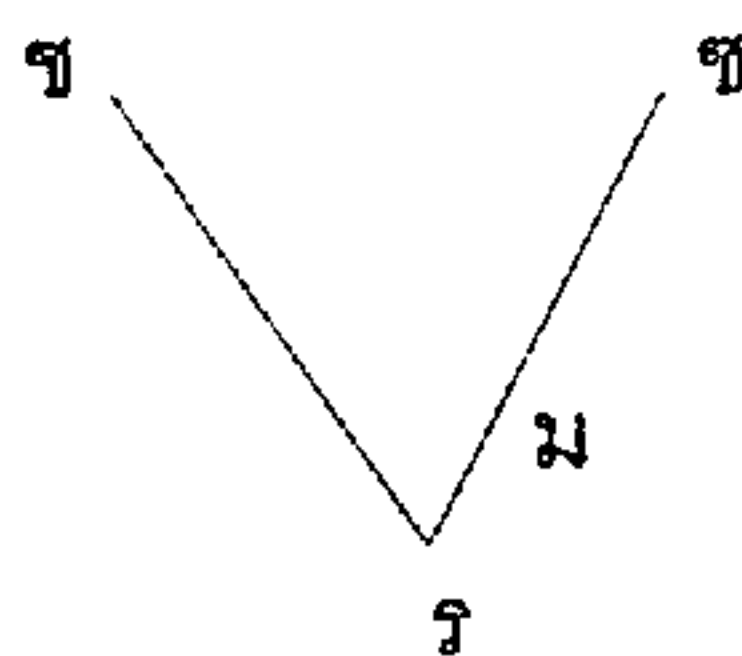
--- ด - ม - ข

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน มีทิศทางเริ่มจากเสียงสูงคือเสียงโดสูง แล้วเคลื่อนลงมาถึงเสียงต่ำคือเสียงมี แล้วเคลื่อนกลับขึ้นไปเสียงซอลที่มีระดับเสียงสูงกว่า ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหมาย

- ข - ร - ม - ข

มีทิศทางการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมหมาย เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีนเริ่มที่เสียงซอล แล้วเคลื่อนลงต่ำมาถึงเสียงเร แล้วเคลื่อนขึ้นไปเสียงซอลดังเดิม โดยผ่านเสียงมี ขึ้นด้วยเสียงซอลจบด้วยเสียงซอล ดังรูป

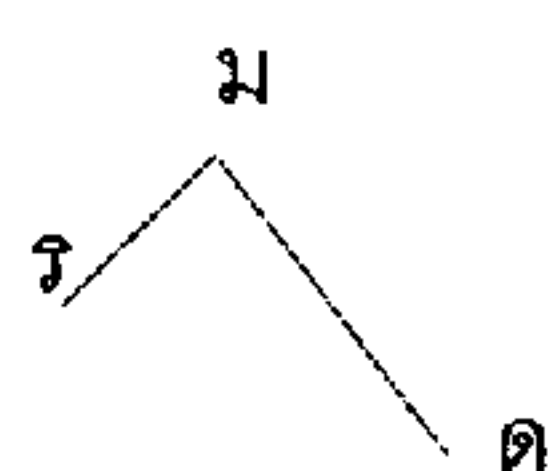
4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 12 วรรณคดี ดังนี้

วรรณคดี	ทำนองเพลง				ลูกตลก
1	-----	--- ตั้	--- ม	--- ช	ด1
2	--- ล	--- ตั้	--- รี้	- มี้ - ตั้	ด5
3	-----	--- ตั้	-- รี้ มี้	- ชี้ - รี้	ด3
4	- มี้ - รี้	- ตั้ - ล	- รี้ - ตั้	- ล - ช	ด1
5	-----	- ม - ช	- ล - ตั้	--- ล	ด6
6	-- ตั้ ล	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช	ด1
7	--- รี้	- มี้ - รี้	- มี้ - ชี้	--- มี้	ด2
8	-- ชี้ มี้	- รี้ - ตั้	--- รี้	- มี้ - ตั้	ด2
9	-----	- ตั้ - ม	-- ช ล	- ตั้ - ช	ด1
10	- ตั้ --	- ตั้ - ม	-- ช ล	- ตั้ - ช	ด5
11	--- รี้	- มี้ - รี้	- มี้ - ชี้	--- มี้	ด3
12	-- ชี้ มี้	- รี้ - ตั้	--- รี้	- มี้ - ตั้	ด1

- วรรณคดี 1 ขึ้นต้นเพลงด้วยทำนองเฉพาะ

- วรรณคดี 2 , 8 , 12 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน เป็นทำนองที่บอกให้รู้ว่าจบวรรค หรือจบเพลง มีรูปแบบการเคลื่อนที่ เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย(ดังรูป) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเพลงสำเนียงจีน ซึ่งพบบ่อยครั้ง

- วรรณคดี 3 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงจีน

- วรรณคดี 4 มีรูปแบบทำนองแบบไล่เรียงเสียงตามลงมายังเสียงต่ำ

- วรรณคดี 7 และ 11 มีทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นทำนองเฉพาะของเพลงนี้

- มี 5 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง โด

- ลูกตลก ตลกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงที่ ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 5, 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง จินเก็บบุปผา สองชั้น

ท่อน 1

--- ซี่	--- มี	--- รั	--- ดี่	----	ซ ล ดี่ รั	มี รั ดี่ รั	มี ซี่ - มี
- ลี่ ซี่ มี	- รั - ดี่	- มี รั ดี่	- ล - ซ	----	- ม - ร	ด ร ม ซ	----
- ซ - ดี่	-- รั มี	- รั - ซ	- มี มี มี	- ลี่ ซี่ มี	- รั - ซ	- ล - ดี่	----
- ลี่ ซี่ มี	- รั - ดี่	ดี่ ดี่ - รั	รั รั - มี	- ลี่ ซี่ มี	- รั - มี	- รั - ดี่	----

ท่อน 2

----	--- ดี่	- ดี่ ดี่ ดี่	- ดี่ - ดี่	- ด ร ม	- ซ - ล	- รั ดี่ ล	- ซ - ม
----	ร ร ร ร	- ล ซ ม	- ร - ท	----	ล ล ล ล	- ด - ซ	- ล - ด
----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด	--- ร	- ร ร ร	- ม ซ ร	ม ร ด ล
--- ดี่	- ดี่ - ดี่	- รั - ดี่	- ล - ซ	ล ซ ดี่ ล	ซ ม - ซ	- ม - ซ	- ล - ดี่

เพลงจินเก็บบุปผา เพลงอัตราสามชั้นเดิมนักร้องสัทวาไม่ทราบนามได้แต่งขึ้นสำหรับใช้ร้องเป็นเพลงลาในการเล่นสัทวา จนได้รับความนิยมแพร่หลาย นักดนตรีจึงนำทำนองทางร้องไปแต่งเป็นทำนองทางดนตรี ในการแต่งทำนองทางร้องของนักร้องสัทวานั้นได้แต่งโดยนำเพลงจีนซิมเล็กสองชั้น นำมาแต่งซ้อนเจื่อนำ โดยเฉพาะทำนองเพลงท่อน 2 ซึ่งเพลงจีนซิมเล็กท่อน 2 สั้นมาก นักร้องต้องร้อง 2 เที้ยว นักร้องสัทวาดังที่กล่าวจึงแต่งทำนองยกเยื้องไม่ให้ทำนองเพลงซ้ำกัน เมื่อนักดนตรีนำมาแต่ง ก็ถือแนวว่าทำนองร้อง 2 เที้ยว นั้นเป็น 1 เที้ยวที่ดนตรีจะต้องรับ จึงแต่งขยายเพิ่มเข้าไปอีก 1 เที้ยว ทำนองดนตรีจึงเท่ากับว่าบรรเลงซ้อนกันถึง 4 เที้ยว นับว่าเพลงจินเก็บบุปผานี้มีความไพเราะและได้รับความนิยมแพร่หลายมาเพลงหนึ่ง นายจำเนียร ศรีไทยพันธ์ ได้นำเพลงจินเก็บบุปผาสองชั้นของเดิมนี้นำมาแต่งขยายอัตราจังหวะสามชั้นและแต่งดัดขึ้นเดี่ยวครบเป็นเพลงเถา ทั้งทางดนตรีและทางร้อง นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ก็ได้้นำเพลงจินเก็บบุปผาสองชั้นมาทำเป็นเพลงเถา โดยทรงบันทึกเป็นโน้ตสากลทางระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2484 ขณะประทับอยู่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ประทานชื่อใหม่ว่า เพลงเด็ดดอกไม้ (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:57)

ลักษณะของเพลงจีนเก็บบุปผา มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีความยาวเท่ากัน คือ มีความยาวท่อนละ 4 บรรทัดหรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับพิเศษ (จีน) และใช้จังหวะฉิ่งที่พิเศษเช่นกัน ดังนี้

	-	-	+		-	-	+
----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง	----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง

- เครื่องจังหวะฉิ่ง (-) หมายถึง ฉิ่ง (+) หมายถึง ฉับ
โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง โฉดเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด และมีโน้ตเสียง ที่เป็นโน้ตรอง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โฉดช่องแลงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงลำเนียงจีน ที่ใช้ดำเนินทำนอง
 - เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียงโด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ ในบันไดเสียงโด
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 15 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	2
2	----	XXXX	3
3	----	- X - X	1
4	XXXX	XX - X	2
5	- XXX	- X - X	10
6	XXXX	----	1
7	- X - X	-- X X	1
8	- X - X	- XXX	1
9	- X - X	----	2
10	XX - X	XX - X	1
11	----	--- X	2

12	--- X	- X - X	1
13	- X - X	- X - X	3
14	--- X	- XXX	1
15	- XXX	XXXX	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 10 ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 30 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ซี่	--- มี่	1
2	--- รั	--- ดี่	1
3	----	ซ ล ดี่ รั	1
4	มี่ รั ดี่ รั	มี่ ซี่ - มี่	1
5	- ลี่ ซี่ มี่	- รั - ดี่	1
6	- มี่ รั ดี่	- ล - ซ	1
7	----	- ม - ร	1
8	ด ร ม ซ	----	1
9	- ซ - ดี่	- - รั มี่	1
10	- รั - ซี่	- มี่ มี่ มี่	1
11	- ลี่ ซี่ มี่	- รั - ซ	1
12	- ล - ดี่	----	1
13	- ลี่ ซี่ มี่	- รั - ดี่	1
14	ดี่ ดี่ - รั	รั รั - มี่	1
15	- ลี่ ซี่ มี่	- รั - มี่	1
16	- รั - ดี่	----	1
17	----	--- ดี่	2
18	- ดี่ ดี่ ดี่	- ดี่ - ดี่	2
19	- ด ร ม	- ซ - ล	1

20	- รั - ดั ล	- ช - ม	1
21	- - - -	ร ร ร ร	1
22	- ล ช ม	- ร - ท	1
23	- - - -	ล ล ล ล	1
24	- ด - ช	- ล - ด	1
25	- - - ร	- ร ร ร	1
26	- ม ช ร	ม ร ด ล	1
27	- - - ดั	- ดั - ดั	1
28	- รั - ดั	- ล - ช	1
29	ล ช ดั ล	ช ม - ช	1
30	- ม - ช	- ล - ดั	1

รูปแบบของทำนองเพลงมีความหลากหลายทำนอง มีทำนองที่บ่งบอกสำเนียงจีน ได้แก่ ทำนองที่ 24 และ 30

ท่อน 1

- - - ชั	- - - มั	- - - รั	- - - ดั	- - - -	ช ล ดั รั	มั รั ดั รั	มั ชั - มั
- ลั ชั มั	- รั - ดั	- มั รั ดั	- ล - ช	- - - -	- ม - ร	ด ร ม ช	- - - -
- ช - ดั	- - รั มั	- รั - ชั	- มั มั มั	- ลั ชั มั	- รั - ช	- ล - ดั	- - - -
- ลั ชั มั	- รั - ดั	ดั ดั - รั	รั รั - มั	- ลั ชั มั	- รั - มั	- รั - ดั	- - - -

ท่อน 2

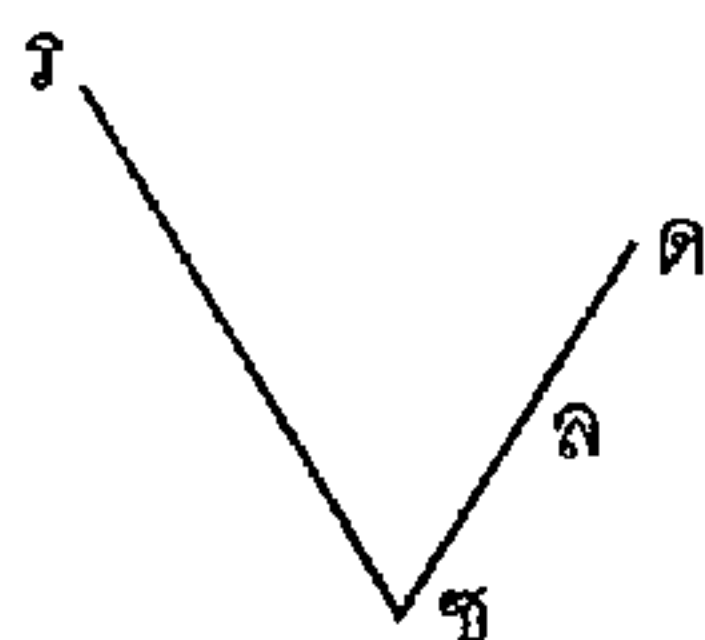
- - - -	- - - ดั	- ดั ดั ดั	- ดั - ดั	- ด ร ม	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ม
- - - -	ร ร ร ร	- ล ช ม	- ร - ท	- - - -	ล ล ล ล	- ด - ช	- ล - ด
- - - -	- - - ด	- ด ด ด	- ด - ด	- - - ร	- ร ร ร	- ม ช ร	ม ร ด ล
- - - ดั	- ดั - ดั	- รั - ดั	- ล - ช	ล ช ดั ล	ช ม - ช	- ม - ช	- ล - ดั

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (X - X -X - X) (- X - X XXXX) และ (XX - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงขึ้น

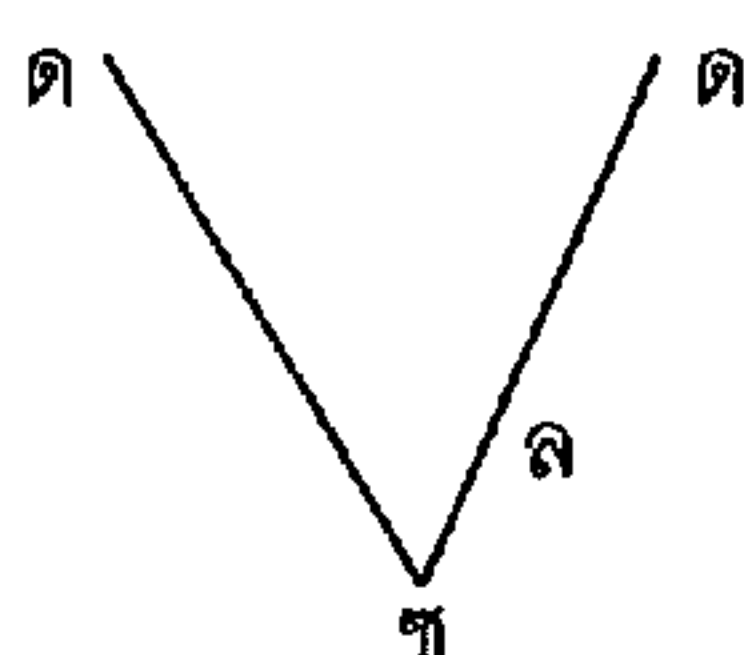
- ร - ช - ล - ด

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่ยังบอกสำเนียงจีน โดยเริ่มจากเสียงเร ลงมาหาเสียงต่ำ ซอล แล้วเคลื่อนที่ขึ้นไปหาเสียงโด โดยผ่านเสียงลา ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหงาย

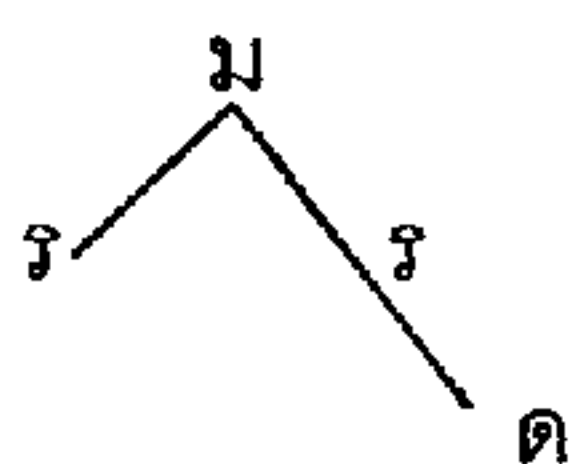
- ด - ช - ล - ด

มีทิศทางการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย และยังเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่ยังบอกสำเนียงจีน

รูปสามเหลี่ยมเรียงเสียงลง

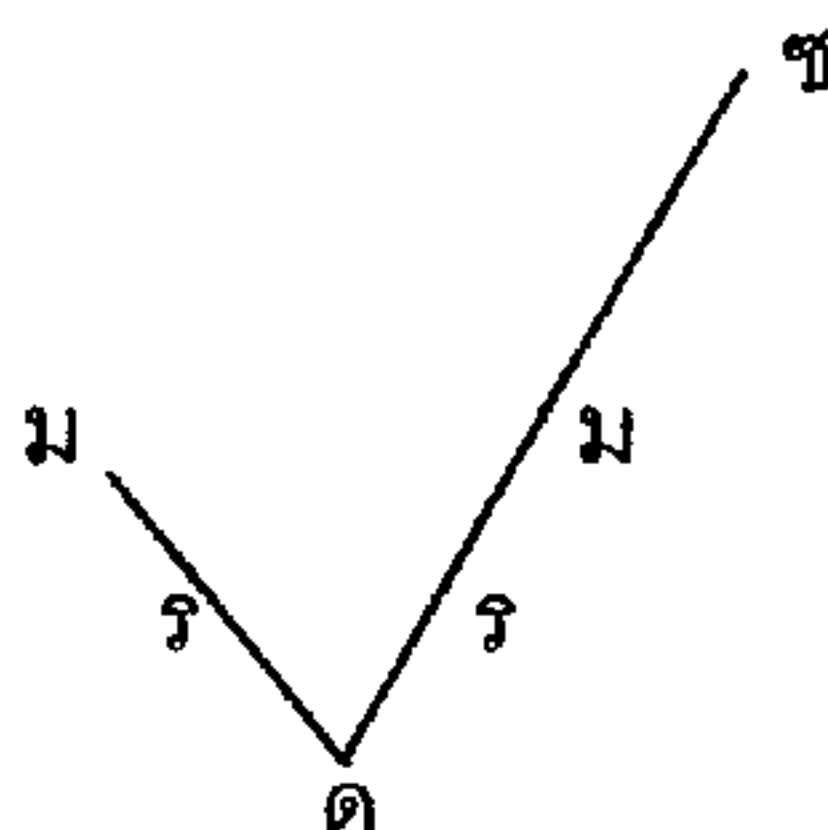
- ร - ม - ร - ด

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่ยังบอกสำเนียงจีน มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ โดยเริ่มจากเสียงเร เคลื่อนเรียงขึ้นไปหาเสียงมี แล้วเคลื่อนลงไปที่เสียงโด โดยผ่านเสียงเร ดังรูป

รูปเรียงเสียงลง-ขึ้น ตามขั้นบันไดเสียง

- ม - ร - ด - ร - ม - ช

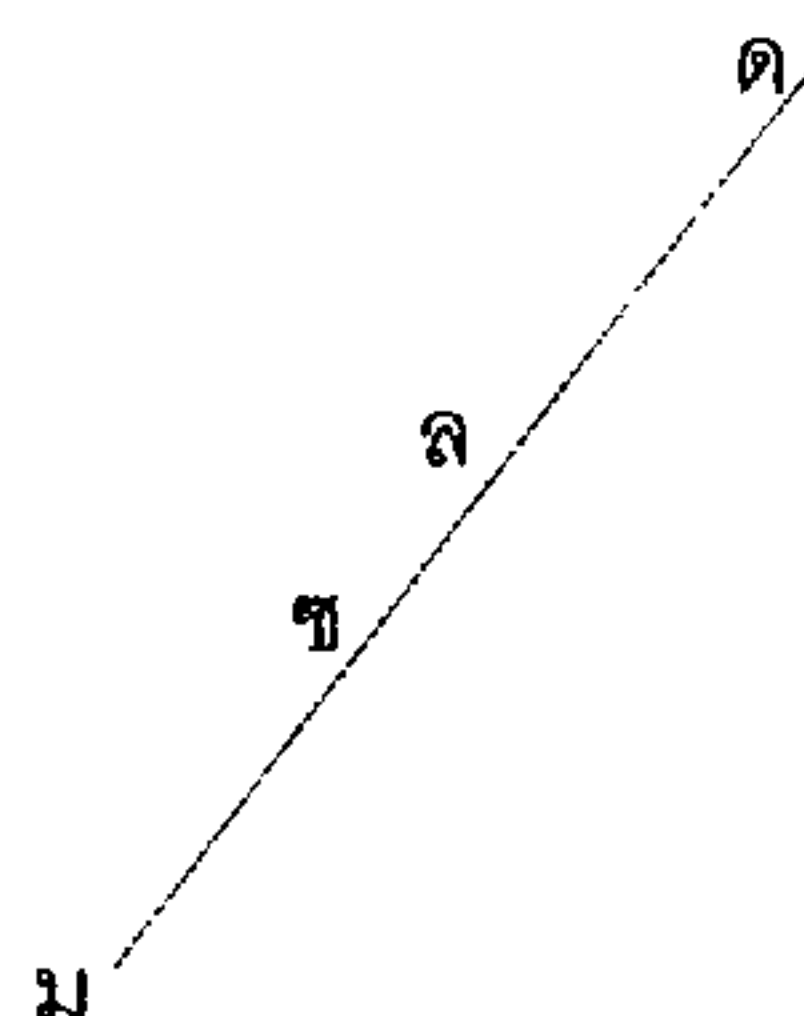
รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

มี ชี - มี

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยม เสียงเริ่มกับเสียงจบเป็นเสียงเดียวกัน

รูปเรียงเสียงขึ้น

มีทิศทางการเคลื่อนที่แบบเรียงเสียงขึ้น โดยเริ่มจากเสียง มี แล้วเคลื่อนสูงขึ้นตามขั้นบันได เสียงไปหาเสียงโด ดังรูป

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 8 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	--- ชี	--- มี	--- ริ	--- ดั	ด1
2	----	ช ล ดั ริ	มี ริ ดั ริ	มี ชี - มี	ด3
3	- ลี ชี มี	- ริ - ดั	- มี ริ ดั	- ล - ช	ด5
4	----	- ม - ร	ด ร ม ช	----	ด5
5	- ช - ดั	- - ริ มี	- ริ - ชี	- มี มี มี	ด3
6	- ลี ชี มี	- ริ - ช	- ล - ดั	----	ด1
7	- ลี ชี มี	- ริ - ดั	ดั ดั - ริ	ริ ริ - มี	ด3
8	- ลี ชี มี	- ริ - มี	- ริ - ดั	----	ด1
	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	----	--- ดั	- ดั ดั ดั	- ดั - ดั	ด1

	ทำนองเพลงท่อนที่ 2				
1	-----	--- ดั	- ดั ดั ดั	- ดั - ดั	ด1
2	- ด ร ม	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ม	ด3
3	-----	ร ร ร ร	- ล ช ม	- ร - ท	ด7
4	-----	ล ล ล ล	- ด - ช	- ล - ด	ด1
5	-----	--- ด	- ด ด ด	- ด - ด	ด1
6	--- ร	- ร ร ร	- ม ช ร	ม ร ด ล	ด6
7	--- ดั	- ดั - ดั	- รั - ดั	- ล - ช	ด5
8	ล ช ดั ล	ช ม - ช	- ม - ช	- ล - ด	ด1

- วรรคที่ 2 ห้องสุดท้าย ท่อน 1 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงสำเนียงจีน
- วรรคที่ 6 ท่อน 1 จบวรรคแบบลักจังหวะ คือ จบก่อนจังหวะสุดท้าย จะพบการจบวรรคลักษณะนี้ในเพลงสำเนียงจีนอยู่บ่อยๆ
- วรรคที่ 3 ท่อน 2 ห้องสุดท้ายจบวรรคด้วยโน้ตจรัลลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงโด คือเสียงที่ ซึ่งทำให้เกิดสำเนียงเพลงชัดเจน
- วรรคที่ 8 ท่อน 2 เป็นทำนองที่บอกให้รู้ว่า จบวรรค /จบท่อน หรือ จบเพลง
- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง โด ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงซอล จบด้วยเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงโดจบด้วยเสียงโด
- ลูกตก ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 4 เสียง ได้แก่ เสียง ลำดับที่ 1, 3, 5, 6 คือ โด มี ซอล ลา และมีลูกตกที่เสียงรอง 1 เสียง ได้แก่เสียงลำดับที่ 7 คือเสียงที

เพลง จินขวัญอ่อน สองชั้น

ท่อน 1

--- ดั	--- ล	- ช - ม	- ร - ช	- ด ร ม	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ม
-----	- ช - ร	ม ด ร ม	-----	- ด ร ม	- ช - ล	- ดั - ช	- ม - ล
--- ช	--- ม	- ร - ด	-----	--- ท	--- ล	ช ม ช ล	-----
--- ดั	--- ช	ล ช ม ช	- ล - ดั				

ท่อน 2

--- ตั้	- ตั้ - ตั้	- ช - ตั้	- รั - มั	----	- ช - ร	ม ด ร ม	----
----	- ด ร ม	ร ด ร ม	- ช - ล	--- ตั้	--- ช	ล ช ม ช	- ล - ตั้
----	- มั - รั	- มั - ตั้	----	- มั - รั	- มั - ตั้	--- ช	ล ท - ล
----	คั ล ช ม	- ช - ล	----	--- ตั้	--- ช	ล ช ม ช	- ล - ตั้

เพลงจีนขวัญอ่อน เพลงเถาสำเนียงจีน นายถึร ปี่เพราะ นำเพลงจีนขวัญอ่อนสองชั้น ซึ่งเป็นเพลงทำนองเก่าและใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน ละคร มาแต่งขยายเป็นอัตราสามชั้น และแต่งตัดชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา ทั้งทางร้องและทางดนตรี เมื่อ พ.ศ. 2497 เพลงนี้ผู้แต่งกำหนดให้บรรเลงออกด้วยเพลงจีนขิมเล็ก (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์.ม.ป.ป.:57)

ลักษณะของเพลงจีนขวัญอ่อน มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อน มีความยาวไม่เท่ากัน ท่อนที่ 1 มีความยาว 3 บรรทัดครึ่ง หรือเท่ากับ 28 ห้องเพลง ท่อนที่ 2 มีความยาว 4 บรรทัดหรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ทั้ง 2 ท่อนจบด้วยทำนองเดียวกัน ใช้หน้าทับพิเศษ (จีน) และ ใช้จังหวะฉิ่งที่พิเศษเช่นกันดังนี้

	-	-	+		-	-	+
----	--- ติง	- ติง --	- ติง - ติง	----	--- ติง	- ติง --	- ติง - ติง

- เครื่องจังหวะฉิ่ง (-) หมายถึง ฉิ่ง (+) หมายถึง จับ

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง โน้ตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด และมีโน้ตเสียง ที่ เป็นโน้ตรอง

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจีน ที่ใช้ดำเนินทำนอง
- โน้ตแลเงาไม่เข้มคือโน้ตรอง มีหน้าที่เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงและทำให้ทำนองเพลงเด่นขึ้น
- เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ ในบันไดเสียงโด
- มี 6 เสียง

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 11 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	6
2	- X - X	- X - X	4
3	- XXX	- X - X	3
4	----	- X - X	3
5	XXXX	----	3
6	- X - X	----	3
7	XXXX	- X - X	4
8	--- X	XX - X	1
9	----	XXXX	1
10	----	XXX	1
11	--- X	- X - X	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 1- 7 ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 23 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ตี	--- ล	1
2	- ช - ม	- ร - ช	1
3	- ด ร ม	- ช - ล	2
4	- รั ตี ล	- ช - ม	1
5	----	- ช - ร	2
6	ม ด ร ม	----	2
7	- ตี - ช	- ม - ล	1
8	--- ช	--- ม	1
9	- ร - ด	----	1
10	--- ท	--- ล	1

11	ช ม ช ล	- - - -	1
12	- - - - ดั	- - - - ช	3
13	ล ช ม ช	- ล - ดั	3
14	- - - - ดั	- ดั - ดั	1
15	- ช - ดั	- รั - มั	1
16	- - - -	- ด ร ม	1
17	ร ด ร ม	- ช - ล	1
18	- - - -	- มั - รั	1
19	- มั - ดั	- - - -	1
20	- มั - รั	- มั - ดั	1
21	- - - - ช	ล ท - ล	1
22	- - - -	ดั ล ช ม	1
23	- ช - ล	- - - -	1

รูปแบบของทำนอง มีความหลากหลาย ทำนองที่ 1 และ 8 ใช้รูปแบบทำนองเดียวกัน
ต่างกันที่การใช้เสียง

ท่อน 1

- - - - ดั	- - - - ล	- ช - ม	- ร - ช	- ด ร ม	- ช - ล	- รั ดั ล	- ช - ม
- - - -	- ช - ร	ม ด ร ม	- - - -	- ด ร ม	- ช - ล	- ดั - ช	- ม - ล
- - - - ช	- - - - ม	- ร - ด	- - - -	- - - - ท	- - - - ล	ช ม ช ล	- - - -
- - - - ดั	- - - - ช	ล ช ม ช	- ล - ดั				

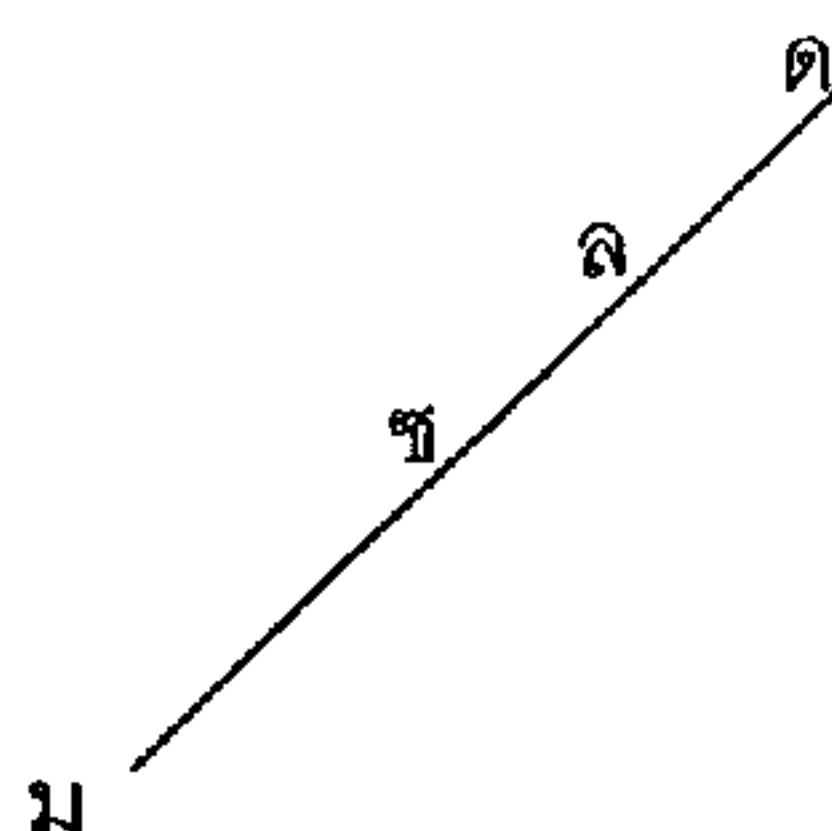
ท่อน 2

- - - - ดั	- ดั - ดั	- ช - ดั	- รั - มั	- - - -	- ช - ร	ม ด ร ม	- - - -
- - - -	- ด ร ม	ร ด ร ม	- ช - ล	- - - - ดั	- - - - ช	ล ช ม ช	- ล - ดั
- - - -	- มั - รั	- มั - ดั	- - - -	- มั - รั	- มั - ดั	- - - - ช	ล ท - ล
- - - -	ดั ล ช ม	- ช - ล	- - - -	- - - - ดั	- - - - ช	ล ช ม ช	- ล - ดั

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบ
ของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบคือ (X-X -X-X) และ (XX-X -X-X)
 - รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ
- รูปแบบเรียงเสียงขึ้นตามขั้นบันได

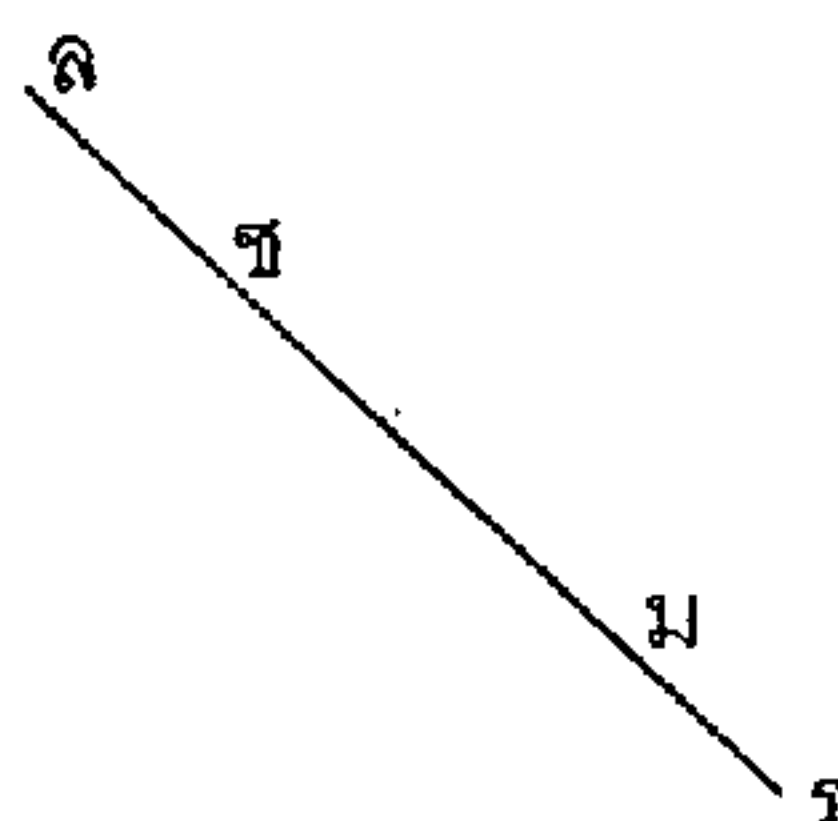
- ม - ซ - ล - ด

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงโดยเริ่มจากเสียงมี เคลื่อนเรียงเสียงขึ้นไป ที่เสียงโด ตามระดับขั้นบันไดเสียง โด

รูปแบบเรียงเสียงลงตามขั้นบันได

- ล - ซ - ม - ร

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงไปหาเสียงต่ำโดยเริ่มจากเสียง ลา เคลื่อนเรียงเสียง ลงไปที่เสียง เร ตามขั้นบันไดเสียงโด

4. วรรณเพลง และ ลูกตก

มีวรรณเพลงทั้งหมด 15 วรรณเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 7 วรรณเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรณเพลง

วรรณ	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	--- ด	--- ล	- ซ - ม	- ร - ซ	ด5
2	- ด ร ม	- ซ - ล	- ร ด ล	- ซ - ม	ด3
3	---	- ซ - ร	ม ด ร ม	----	ด3
4	- ด ร ม	- ซ - ล	- ด - ซ	- ม - ล	ด6
5	--- ซ	--- ม	- ร - ด	----	ด1

6	---	---	ช ม ช ล	----	ด6
7	---	---	ล ช ม ช	- ล - ดั	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	---	- ดั - ดั	- ช - ดั	- รุ - มั	ด3
2	----	- ช - ร	ม ด ร ม	----	ด3
3	----	- ด ร ม	ร ด ร ม	- ช - ล	ด6
4	---	---	ล ช ม ช	- ล - ดั	ด1
5	----	---	---	----	ด1
6	---	---	---	---	ด6
7	----	ด ล ช ม	- ช - ล	----	ด6
8	---	---	ล ช ม ช	- ล - ดั	ด1

- วรรคที่ 3 ท่อน 1 และวรรคที่ 3 ท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 6 ท่อน 1 มีโน้ตจรเสียงลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงโด คือเสียงที่ เป็นตัวเชื่อมทำนอง เพลงให้กลมกลืนและเป็นการเน้นทำนองเพลงให้เด่นขึ้น
- วรรคที่ 7 ท่อน 1 วรรคที่ 4 และ 8 ท่อน 2 มีทำนองเดียวกันทั้งรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง เป็นทำนองจบวรรคหรือจบเพลง
- วรรคที่ 5 กับวรรคที่ 6 ท่อน 2 มีทำนองซ้ำกัน
- วรรคที่ 6 ห้องสุดท้าย มีรูปแบบทำนองเฉพาะ เป็นทำนองที่บอกสำเนียงเพลงโดยมีโน้ตจรลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงโด เป็นตัวบอกสำเนียงเพลง
- มี 6 เสียง ได้แก่ โด เร มี ชอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียง โด ทั้ง 2 ท่อน
- ลูกตก ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบ 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 3 , 5 , 6 คือ โด มี ชอล ลา

เพลง จิ้นลั่นถัน สองชั้น

- มี่ มี่ มี่	- รี่ - ดี่	- ซ - ล	- ดี่ - รี่	- รี่ รี่ รี่	- มี่ - ซ	- ม - ซ	- ล - ดี่
--- ล	- มี่ รี่ ดี่	- ล - ดี่	----	- รี่ ดี่ ล	- ซ - มี่	- ลี่ - ซี่	- มี่ - รี่
----	- มี่ - ซี่	----	- ดี่ - ล	----	- ดี่ - ซ	- ล - ซ	- ม - ร
*----	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด

*หมายเหตุ เทียบกลับบรรทัดสุดท้ายเปลี่ยนทำนองลง และมีทำนองต่อดังโน้ตข้างล่าง

---- - ม - ซ - ล - ซ - ม - ร --- ซ --- ด --- ร --- ม
 -- ซ ม ร ด ร ม -- ซ ม ร ด ร ม -- ซ ม ร ด ร ม -- ซ ม ร ด ร ม
 ร ด ร ม ร ด ร ม ร ด ร ม ร ด ร ม - ด ร ม - ซ - ล ซ ม - ซ - ล - ดี่

เพลงจิ้นลั่นถัน เพลงอัตราจังหวะสองชั้นทำนองเก่าสมัยอยุธยา นิยมนำมาร้องขับลำนำ ในสมัยรัชกาลที่ 4 นักดนตรีนำเพลงจิ้นลั่นถันไปเล่นเป็นชุด ในการบรรเลงเพลงชุดนี้นิยมบรรเลงด้วยปี่คู่ คือปี่ในและปี่นอก เพลงนี้จึงมีชื่อเรียกอีก 2 ชื่อว่า เพลงจิ้นสองเลา และเพลงจิ้นสาธุการจิ้น สำหรับเพลงที่รวมอยู่ในชุดนี้มี 4 เพลงด้วยกัน คือ เพลงจิ้นลั่นถัน เพลงจิ้นขวัญอ่อน เพลงจิ้นดาวดวงเดียว และเพลงจิ้นใหญ่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงนิพนธ์ขยายขึ้นเป็นสามชั้น โดยเป็นทำนองแบบลูกล่อลูกชดและเดินทำนองสำเนียงจิ้นทั้ง 3 ท่อน เมื่อพ.ศ. 2481 ขณะประทับ ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในสมัยรัชกาลที่ 6 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงจิ้นลั่นถันสองชั้นมาแต่งขยายเป็นสามชั้นและตัดลงชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา และเป็นเพลงหนึ่งที่ใช้บรรเลงถวายการต้อนรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (ขณะดำรงอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยา) เสด็จกลับจากยุโรปครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2467 (ณรงค์ชัย ปิฎกัษัต.ม.ป.ป.:60)

ลักษณะของเพลงจิ้นลั่นถัน มีรูปแบบของเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 6 บรรทัด เท่ากับ 48 ห้องเพลง ใช้หน้าทับสองไม้ โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง โน้ตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจิ้นที่ใช้ดำเนินทำนอง
- เพลงจบด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- X - X	4
2	- X - X	- X - X	5
	--- X	- XXX	1
3	- X - X	----	1
4	----	- X - X	3
5	--- X	--- X	2
6	-- XX	XXXX	4
7	XXXX	XXXX	2
8	XX - X	- X - X	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 1 , 2 และ 6 ซึ่งมีการใช้รูปแบบจังหวะนี้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 20 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- มํ มํ มํ	- ํ - ํ	1
2	- ฅ - ล	- ํ - ํ	1
3	- ํ ํ ํ	- ม - ฅ	1
4	- ม - ฅ	- ล - ํ	1
5	--- ล	- ม ํ ํ	1
6	- ล - ํ	----	1
7	- ํ ํ ล	- ฅ - ม	1
8	- ํ - ฅ	- ม - ํ	2
9	----	- ม - ฅ	2
10	----	- ํ - ล	1
11	----	- ํ - ม	1

12	- ล - ฌ	- ม - ร	1
13	--- ฌ	--- ม	1
14	--- ร	--- ด	1
15	--- ฌ	--- ด	1
16	--- ร	--- ม	1
17	-- ฌ ม	ร ด ร ม	4
18	ร ด ร ม	ร ด ร ม	2
19	- ด ร ม	- ฌ - ล	1
20	ฌ ม - ฌ	- ล - ดั	1

รูปแบบของทำนองมีความหลากหลาย มีทำนองที่ซ้ำบ่อยๆ คือ ทำนองที่ 17

- มั มั มั	- รั - ดั	- ฌ - ล	- ดั - รั	- รั รั รั	- มั - ฌ	- ม - ฌ	- ล - ดั
--- ล	- มั รั ดั	- ล - ดั	----	- รั ดั ล	- ฌ - มั	- ลั - ฌ	- มั - รั
----	- มั - ฌ	----	- ดั - ล	----	- ดั - ฌ	- ล - ฌ	- ม - ร
*----	- ม - ฌ	- ล - ฌ	- ม - ร	--- ฌ	--- ม	--- ร	--- ด

*หมายเหตุ เทียบกลับบรรทัดสุดท้ายเปลี่ยนทำนองลง และมีทำนองต่อดังในตารางล่าง

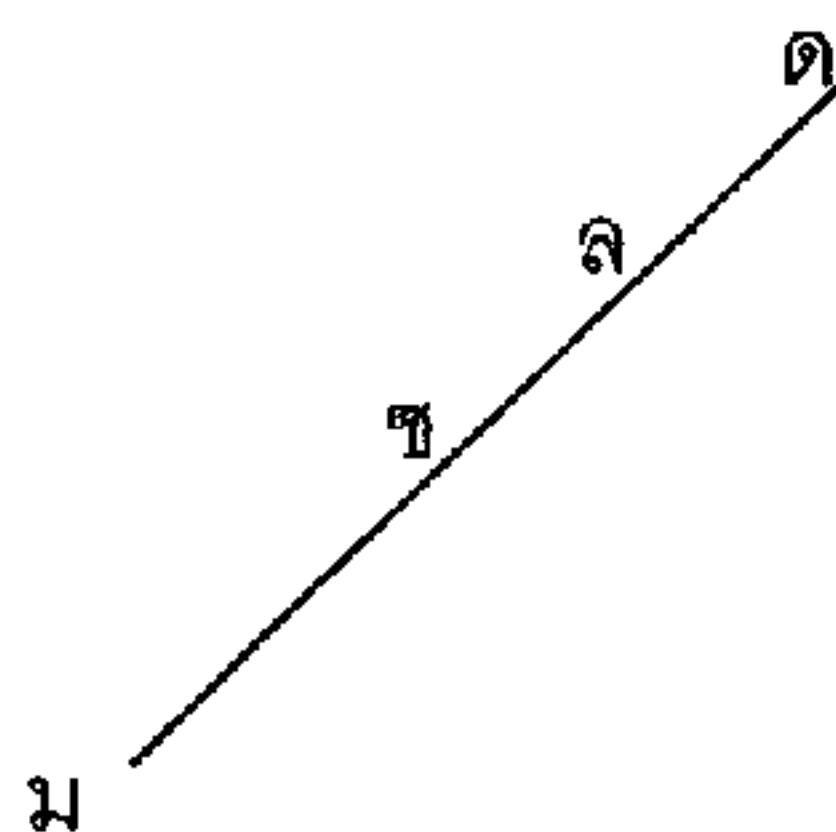
----	- ม - ฌ	- ล - ฌ	- ม - ร	--- ฌ	--- ด	--- ร	--- ม
-- ฌ ม	ร ด ร ม	-- ฌ ม	ร ด ร ม	-- ฌ ม	ร ด ร ม	-- ฌ ม	ร ด ร ม
ร ด ร ม	ร ด ร ม	ร ด ร ม	ร ด ร ม	- ด ร ม	- ฌ - ล	ฌ ม - ฌ	- ล - ดั

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ (X - X - X - X) และ (XX - X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปแบบเรียงเสียงขึ้นตามชั้นบันได

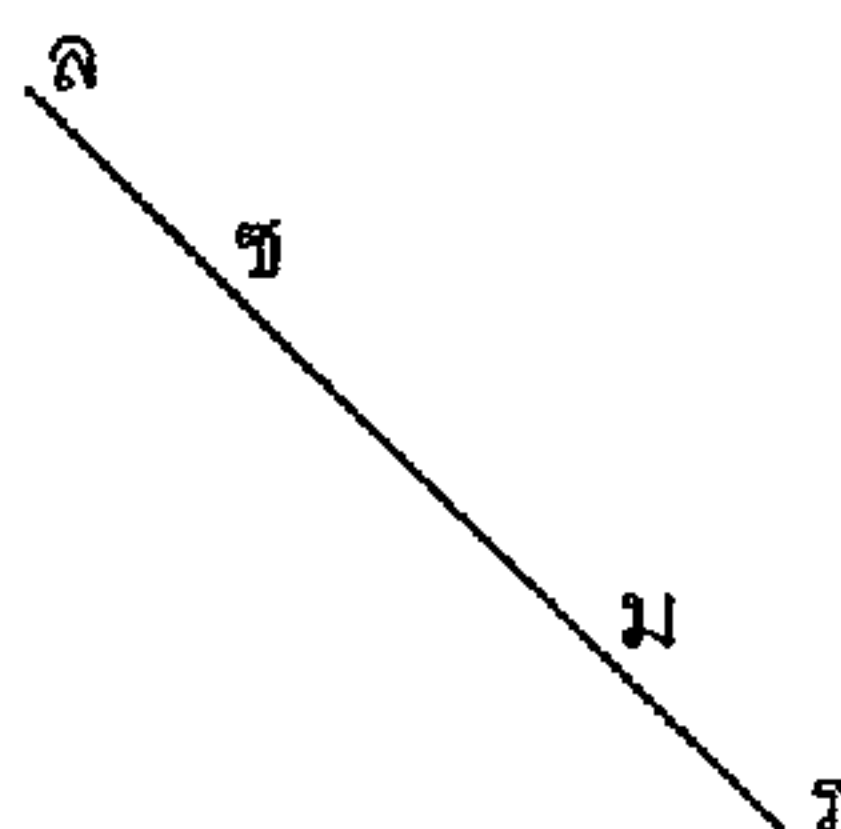
- ม - ช - ล - ด

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงโดยเริ่มจากเสียงมี เคลื่อนเรียงเสียงขึ้นไป
ที่เสียงโด ตามระดับชั้นบันไดเสียง โด

รูปแบบเรียงเสียงลงตามชั้นบันได

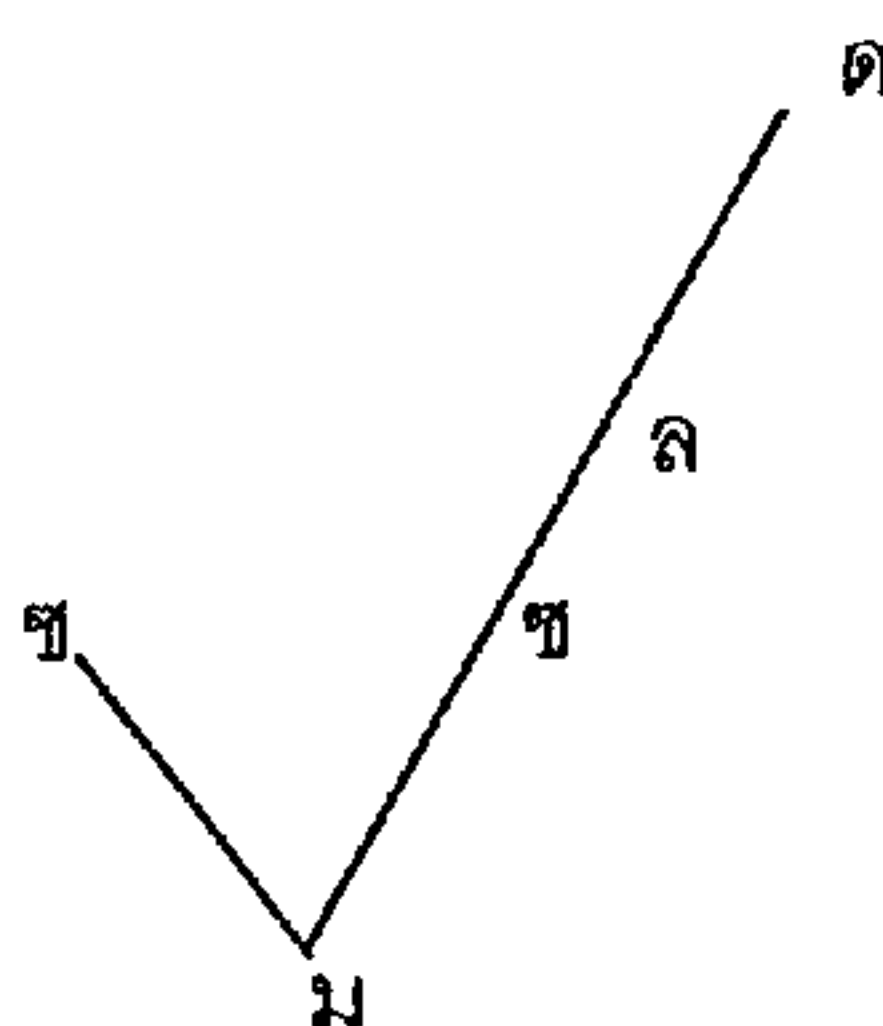
- ล - ช - ม - ร

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงไปหาเสียงต่ำโดยเริ่มจากเสียง ลา เคลื่อนเรียงเสียง
ลงไปที่เสียง เร ตามชั้นบันไดเสียงโด

รูปเรียงเสียงขึ้น

ช ม - ช - ล - ด

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 12 วรรณคดี ดังนี้

วรรณคดี	ทำนองเพลง				ลูกตลก
1	- มี่ มี่ มี่	- รี่ - ตี่	- ช - ล	- ตี่ - รี่	ด2
2	- รี่ รี่ รี่	- มี่ - ช	- ม - ช	- ล - ตี่	ด1
3	--- ล	- มี่ รี่ ตี่	- ล - ตี่	----	ด1
4	- รี่ ตี่ ล	- ช - มี่	- ล - ช	- มี่ - รี่	ด2
5	----	- มี่ - ช	----	- ตี่ - ล	ด6
6	----	- ตี่ - ช	- - ล ช	- ม - ร	ด2
7	----	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	ด2
8/1	--- ช	--- ม	--- ร	--- ตี่	ด1
8/2	--- ช	--- ต	--- ร	--- ม	ด3
9	--- ช ม	ร ต ร ม	--- ช ม	ร ต ร ม	ด3
10	--- ช ม	ร ต ร ม	--- ช ม	ร ต ร ม	ด3
11	ร ต ร ม	ร ต ร ม	ร ต ร ม	ร ต ร ม	ด3
12	- ต ร ม	- ช - ล	ช ม - ช	- ล - ตี่	ด1

- วรรณคดีที่ 8 ในเที่ยวแรกใช้โน้ต 8/1 และในเที่ยวที่ 2 ใช้โน้ตวรรณคดี 8/2
- วรรณคดีที่ 9-10 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน ซ้ำ 4 ครั้ง
- วรรณคดีที่ 11 มีทำนองตัดให้สั้นลง
- มี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ชอล ลา
- เพลงขึ้นด้วยเสียงมี จบด้วยเสียง โด
- ลูกตลก ตลกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตลกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตลกครบ 4 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1, 2, 3, 6 คือ โด เร มี ลา

เพลง ตึกตา สองชั้น

--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----
--- ด	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----
- ช - ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - ด	- ม ช ล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ร - ล	- ช - ม	-- ช ล	- ด - ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----

เพลงตึกตา เพลงอัตราสองชั้นทำนองเก่า เดิมชื่อว่า เพลงทุกขตะแกว่งสาของละครร้อง ไม่ทราบนามผู้แต่ง ต่อมาได้มีผู้เปลี่ยนเป็น “ตึกตา” นายสมภพ จันทระภา นำไปบรรจุนับถวายเป็นวันศุกร์ของระบาสวัสดิรักษา นอกจากนี้ยังนำไปบรรเลงประกอบการแสดงระบำซึ่งจัดในโอกาสพิเศษต่างๆ (ณรงค์ชัย ปิฎกวิทย์.ม.ป.ป.:107)

ลักษณะของเพลงตึกตา มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง ใช้หน้าทับสองไม้ โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียง โฉดเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โฉดช่องแฉงาแฉมคือโน้ตเสียงหลักของเพลงลำเนียงจีนที่ใช้ดำเนินทำนอง
 - เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง ซอล ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ในบันไดเสียงโด
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 8 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	--- X	--- X	2
2	--- X	-- XX	3
3	- X - X	----	3
4	--- X	- X - X	1
5	- X - X	- X - X	3
6	XX - X	XX - X	1
7	- XXX	- X - X	2
8	-- XX	- X - X	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 2 , 3 และ 5 ซึ่งมีการใช้รูปแบบนี้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 12 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	--- ด	--- ร	1
2	--- ม	--- ช	1
3	--- ม	-- ช ล	3
4	- ด - ช	----	2
5	--- ด	- ด - ด	1
6	- ร - ด	- ล - ช	1
7	- ช - ล	- ช - ม	1
8	ม ม - ร	ร ร - ด	1
9	- ม ช ล	- ด - ร	1
10	- ม - ร	- ด - ล	1
11	- ร ด ล	- ช - ม	1
12	-- ช ล	- ด - ช	1

รูปแบบของทำนอง ทำนองที่ 2 และ 3 จะเป็นทำนองที่ต่อเนื่องกัน และในเพลงนี้เป็นทำนองหลักที่สำคัญ และเป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

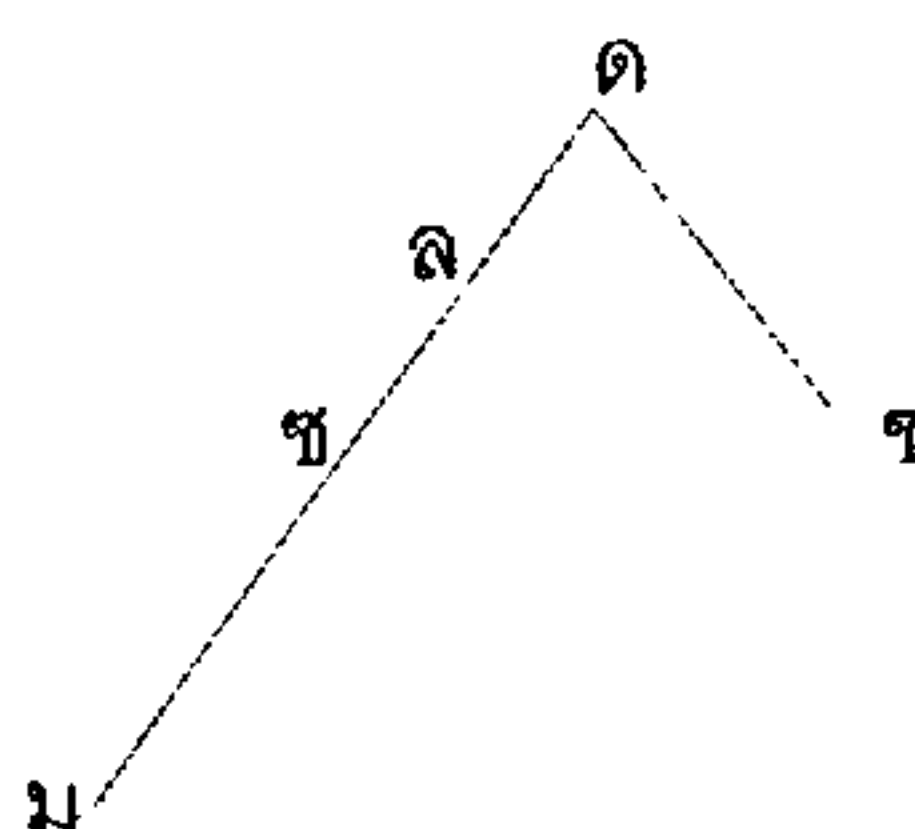
--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----
--- ด	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----
- ช - ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - ด	- ม ช ล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
- ร ด ล	- ช - ม	-- ช ล	- ด - ช	--- ม	-- ช ล	- ด - ช	----

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ คือ (--- X -- XX - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

--- ม --- ช ล - ด - ช

-- ช ล - ด - ช

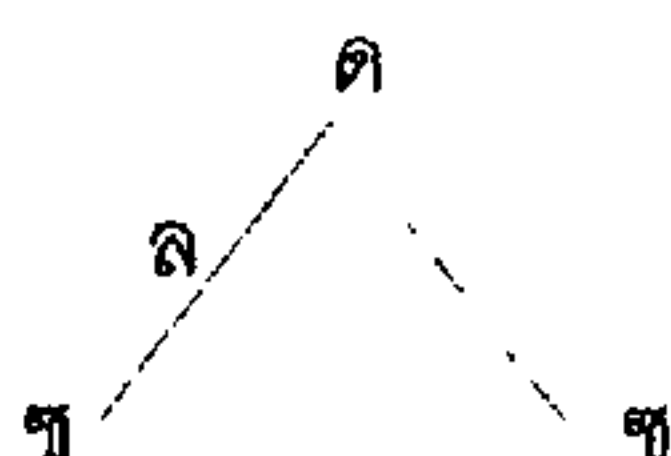
เป็นรูปแบบทำนองที่บ่งบอกสำเนียงจีน มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลง ก่อนจบวรรคหรือจบเพลงจะมีทิศทางเคลื่อนที่ของเสียงมาจากเสียงสูงก่อนลงมาที่จบที่เสียงต่ำ ดังรูปข้างบน

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 8 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลง				ลูกตก
1	--- ด	--- ร	--- ม	--- ช	ด5
2	--- ม	--- ช ล	--- ด - ช	----	ด5
3	--- ด	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	ด5
4	--- ม	--- ช ล	--- ด - ช	----	ด5
5	- ช - ล	- ช - ม	ม - ร	- ร - ด	ด1
6	- ม ช ล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล	ด6
7	- ร - ด	- ช - ม	--- ช ล	--- ด - ช	ด5
8	--- ม	--- ช ล	--- ด - ช	----	ด5

- จุดเด่นของเพลงอยู่ในวรรคที่ 2 , 4 , 7 , 8 จะมีทำนองที่เหมือนกัน มีรูปแบบจังหวะที่เด่นเป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงสำเนียงจีน โดยมีรูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำ ดังรูป

- วรรค 2 , 4 , 8 มีลูกตกแบบลักจังหวะ คือ ลูกตกของวรรคเพลง จบก่อนจังหวะตกห้องสุดท้าย ซึ่งเป็นจุดเด่นของเพลง

- มี 5 เสียง ได้แก่ ที่ โด เร มี ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง ซอล

- ลูกตก ตกที่เสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 5 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตก 3 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 5 , 6 คือ โด ซอล ลา

เพลงจีนช้วน

ท่อน 1

----	--- รี่	-- มี รี่	- มี - ซ	-- ล ท	- รี่ - ล	ท ล ซ ม	- ร - ซ
----	- มี - รี่	- มี - ซ	--- มี	-- รี่ ด	- ล - รี่	----	ซ มี - รี่

ท่อน 2

----	- ล - ด	- ล - ด	มี มี - รี่	----	- ซ - มี	- รี่ - ด	- ล - รี่
- มี - รี่	- ด - ล	- ซ - ล	- ล - -	ซ ฟ ซ ล	- ด - รี่	- ด - มี	- รี่ - ด
--- ท	--- ล	----	ด ล ซ ฟ	- ฟ - -	- ซ - ล	- - ด ล	- ซ - ฟ
--- ม	--- ร	--- ซ	--- มี	-- รี่ ด	- ล - รี่	----	ซ มี - รี่

เพลงจีนช้วน เพลงอัตราสองชั้น ลำเนียงจีน อยู่ในเพลงดับจูล่ง ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนิพนธ์เพื่อบรรเลงขับร้องประกอบรูปภาพในเรื่องสามก๊ก ตอนเล่าปี่แตกทัพโจโฉ ประกอบด้วยเพลง เลาะเถ่า (ตอนต้น) จีนรวว จีนฮ่อแห่ จีนครวญ เกรินจีน เลาะเถ่า (ตอนปลาย) โอดจีน จีนฮูหยิน จีนเสียผี จีนขิมเล็ก และจีนช้วน (ณรงค์ชัย ปิฎกัษัต.ม.ป.ป.:58)

ลักษณะของเพลงจีนช้วน มีรูปแบบเป็นเพลง 2 ท่อน มีความยาวไม่เท่ากัน ท่อน 1 มีความยาว 2 บรรทัด หรือเท่ากับ 16 ห้องเพลง ท่อน 2 มีความยาว 4 บรรทัด หรือเท่ากับ 32 ห้องเพลง เป็นเพลงบังคับทาง ใช้หน้าทับพิเศษ (จีน) และ ใช้จังหวะฉิ่งที่พิเศษเช่นกันดังนี้

-	-	+	-	-	+		
----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง	----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง

- เครื่องจังหวะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จั๊บ

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บ้านไคเสียงนั้ตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบ้านไคเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงเขมรที่ใช้ดำเนินทำนอง
 - โน้ตช่องแลเงาไม่เข้มเป็นโน้ตเสียงรอง
 - เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง เร ซึ่งเป็นการจบแบบไม่สมบูรณ์ในบ้านไคเสียงโด
 - มีการเปลี่ยนบ้านไคเสียงจากบ้านไคเสียงโด มาเป็นบ้านไคเสียง ฟา
 - มี 7 เสียง
2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	----	--- X	1
2	-- XX	- X - X	4
3	XXXX	- X - X	2
4	----	- X - X	2
5	- X - X	--- X	1
6	----	XX - X	2
7	- X - X	XX - X	1
8	- X - X	- X - X	3
9	- X - X	- X --	1
10	--- X	--- X	3
11	----	XXXX	1
12	- X --	- X - X	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 2 , 8 และ 10 ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 22 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	-----	--- รั	1
2	-- มั รั	- มั - ช	1
3	-- ล ท	- รั - ล	1
4	ท ล ช ม	- ร - ช	1
5	-----	- มั - รั	1
6	- มั - ชั	--- มั	1
7	-- รั ดั	- ล - รั	2
8	-----	ชั มั - รั	2
9	-----	- ล - ดั	1
10	- ล - ดั	รั มั - รั	1
11	-----	- ชั - มั	1
12	- รั - ดั	- ล - รั	1
13	- มั - รั	- ดั - ล	1
14	- ช - ล	- ล - -	1
15	ช ฟ ช ล	- ดั - รั	1
16	- ดั - มั	- รั - ดั	1
17	--- ท	--- ล	1
18	-----	ดั ล ช ฟ	1
19	- ฟ - -	- ช - ล	1
20	-- ดั ล	- ช - ฟ	1
21	--- ม	--- ร	1
22	--- ชั	--- มั	1

รูปแบบของทำนองมีหลากหลายทำนอง เป็นทำนองเฉพาะของเพลงนี้ มีทำนองที่สำคัญ บ่งบอกสำเนียงจีน ได้แก่ ทำนองที่ 7-8

ท่อน 1

-----	---- รั	-- มั รั	- มั - ช	-- ล ท	- รั - ล	ท ล ช ม	- ร - ช
-----	- มั - รั	- มั - ช	--- มั	-- รั ดั	- ล - รั	-----	ชั มั - รั

ท่อน 2

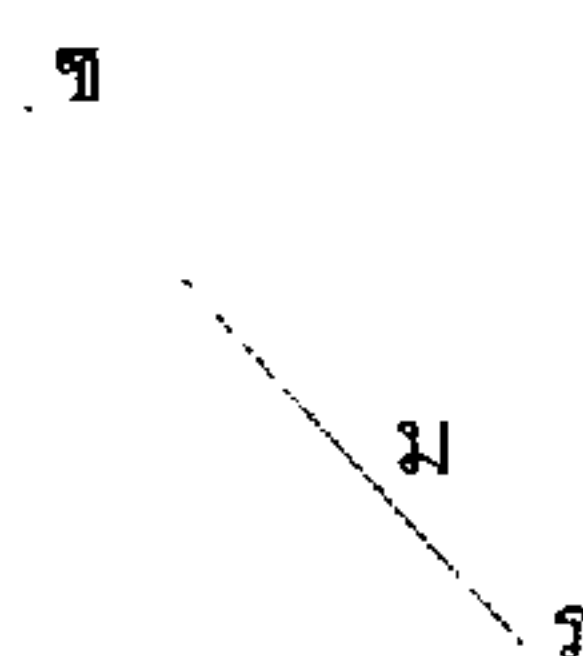
-----	- ล - ดั	- ล - ดั	รั มั - รั	-----	- ชั - มั	- รั - ดั	- ล - รั
- มั - รั	- ดั - ล	- ช - ล	- ล - -	ช ฟ ช ล	- ดั - รั	- ดั - มั	- รั - ดั
--- ท	--- ล	-----	ดั ล ช ฟ	- ฟ - -	- ช - ล	-- ดั ล	- ช - ฟ
--- ม	--- ร	--- ชั	--- มั	-- รั ดั	- ล - รั	-----	ชั มั - รั

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (----- XX-X) (--XX -X-X) (-X-X ---X) และ (-X-X -X-X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

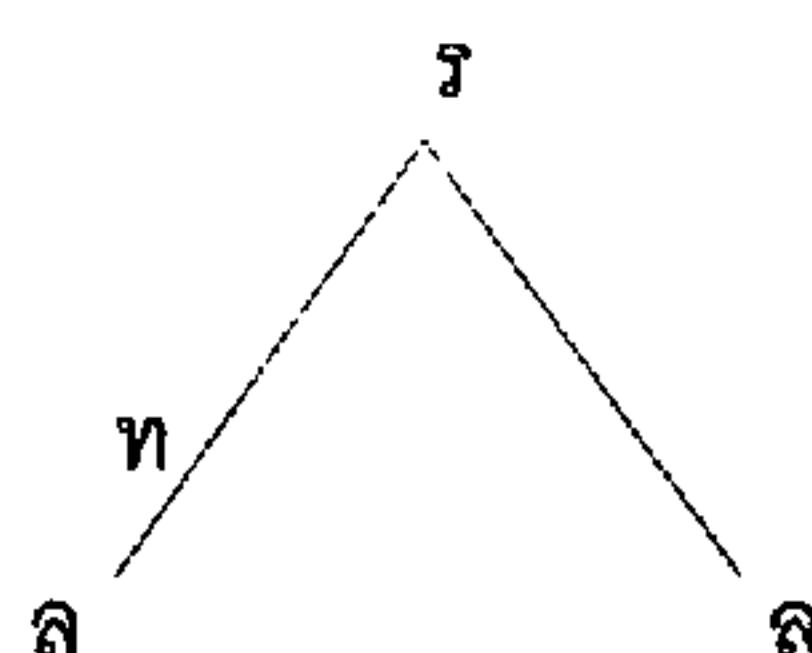
รูปเรียงเสียง

----- ชั มั - รั

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

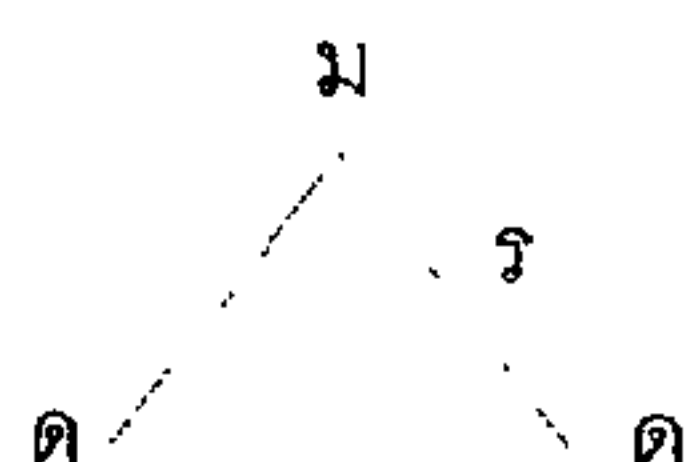
-- ล ท - รั - ล

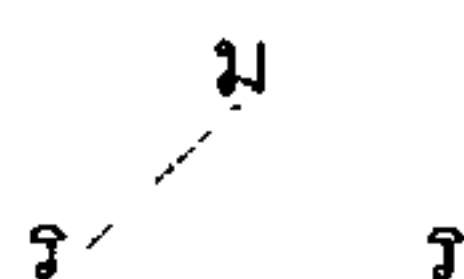
- ม - ช --- ม

- ดํ - มํ - รํ - ดํ

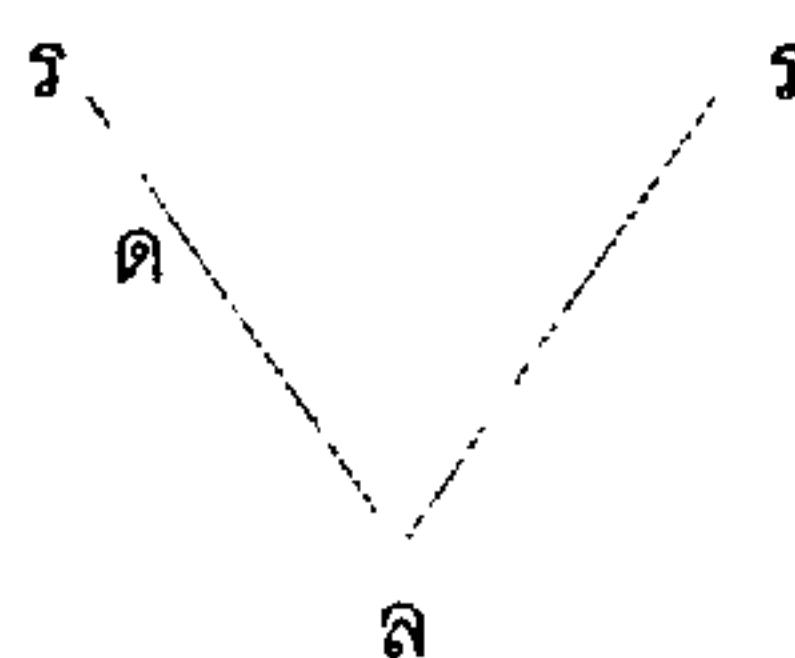
รํ มํ - รํ

มีทิศทางเป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นรูปแบบทำนองเฉพาะ ของ เพลงและเป็นรูปแบบทำนองที่บ่งบอกสำเนียงจีน ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหงาย

-- รํ ดํ - ล - รํ

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 12 วรรคเพลง ดังนี้

- ท่อน 1 มี 4 วรรคเพลง
- ท่อน 2 มี 8 วรรคเพลง

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	-----	--- รํ	-- มํ รํ	- มํ - ช	ด5
2	-- ล ท	- รํ - ล	ท ล ช ม	- ร - ช	ด5
3	-----	- มํ - รํ	- มํ - ช	--- มํ	ด3
4	--- รํ ดํ	- ล - รํ	-----	ชํ มํ - รํ	ด2
ทำนองท่อนที่ 2					
1	-----	- ล - ดํ	- ล - ดํ	รํ มํ - รํ	ด2
2	-----	- ชํ - มํ	- รํ - ดํ	- ล - รํ	ด2
3	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- ช - ล	- ล - -	ด6
4	ช ฟ ช ล	- ดํ - รํ	- ดํ - มํ	- รํ - ดํ	ด1

5	--- ฏ	--- ล	----	ดํ ฌ ฏ	ฟ1
6	- ฟ - -	- ฌ - ล	-- ดํ ฌ	- ฌ - ฏ	ฟ1
7	--- ม	--- ร	--- ฌ	--- มํ	ด3
8	-- รั ดํ	- ล - รั	----	ฌ มํ - รั	ด2

- วรรคที่ 1-4 ท่อน 1 และ วรรคที่ 1-8 ท่อน 2 เป็นทำนองเฉพาะของเพลงนี้ ซึ่งมีสำเนียงจีน ไม่พบในเพลงทั่วไปหรือเพลงสำเนียงอื่น
- วรรคที่ 4 ท่อน 1 และวรรคที่ 8 ท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน จบเพลงเหมือนกัน ทำนองมีลักษณะเฉพาะของเพลงสำเนียงจีน
- วรรคที่ 1 และ 2 ท่อน 2 เป็นทำนองคู่กัน และจบที่เสียงเดียวกัน
- มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงโด มาเป็นบันไดเสียง ฟา ในห้องที่ 5 - 6 โดยมีโน้ตเสียงจระคือเสียง ที เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงและเน้นสำเนียงเพลงให้เด่นขึ้น แล้วกลับมาเป็นบันไดเสียงโด ในห้องที่ 7
- มี 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียง เร จบด้วยเสียง เร ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงเร จบด้วยเสียง เร ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียง ลา จบด้วยเสียง เร
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงเร ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 2 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกในวรรคที่ 5-6 ท่อน 2 คือลูกตกที่ 1 ของบันไดเสียงฟา
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง อาหนู สองชั้น

ท่อน 1

- ดํ ดํ ดํ	- รั ด ล	- ดํ ดํ ดํ	- รั ด ล	- รั ดํ ล	ดํ ฌ ม	ฌ ร - ม	----
- ดํ ดํ ดํ	- รั ด ล	- ดํ ดํ ดํ	- รั ด ล	- ร ดํ ล	ดํ ฌ ม	ฌ ร - ม	----
- ม ฌ ล	ฌ ล ดํ ฌ	- ม ฌ ล	ฌ ล ดํ ฌ	- มํ - ฌ	- มํ - รั	- ดํ - รั	----
- มํ - ฌ	- มํ - รั	รั รั - ดํ	ดํ ดํ - ล	- ดํ - ฌ	- ล - ดํ	- รั - มํ	----
- มํ - ฌ	- มํ - รั	รั รั - ดํ	ดํ ดํ - ล	- ดํ - ฌ	- ล - ดํ	- ล - ดํ	----

ท่อน 2

- มํ มํ มํ	- รั - มํ	- - รั ดํ	- รั - ดํ	- ช ช ช	- ล - ช	- - ล ดํ	- ล - ดํ
- มํ มํ มํ	- รั - มํ	- - รั ดํ	- รั - ดํ	- ช ช ช	- ล - ช	- - ล ดํ	- ล - ดํ
- มํ มํ มํ	- รั - มํ	- มํ มํ มํ	- รั - มํ	- - - -	- มํ - ชํ	- รั - มํ	- - - -
- มํ - ชํ	- มํ - รั	รั รั - ดํ	ดํ ดํ - ล	- ดํ - ช	- ล - ดํ	- รั - มํ	- - - -
- มํ - ชํ	- มํ - รั	รั รั - ดํ	ดํ ดํ - ล	- ดํ - ช	- ล - ดํ	- ล - ดํ	- - - -

เพลงอาหนู เพลงอัตราจังหวะสองชั้น ดัดแปลงมาจากเพลงจีนแท้ๆ ของเก่า นายปุย บานู ยะวาท แต่งขยายเป็นสามชั้นทางหนึ่ง และจางวางทั่ว พาทยโกศล แต่งขยายและแต่งตัดครบเป็น เกาบรรเลงในวงมหาดุริยางค์ไทย ซึ่งจัดที่โรงละครแห่งชาติ เนื่องในโอกาสสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ระหว่างวันที่ 28-30 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ได้นำเพลงนี้เดี่ยว ด้วยระนาดเอก (ณรงค์ชัย ปิฎกธิด.ม.ป.ป.:310)

ลักษณะของเพลงอาหนู มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อน ทั้ง 2 ท่อนมีความยาวเท่ากัน คือท่อนละ 5 บรรทัด หรือเท่ากับ 40 เพลงมีสำเนียงจีน ใช้หน้าทับสองไม้ เป็นเพลงทางพื้นถึงบังคับทาง มีการล้อ-รับในต้นท่อนที่ 2 เพลงมีลักษณะพิเศษ คือ ทำนองจะจบก่อนจังหวะตก ทั้ง 2 ท่อน มีรูปแบบทำนอง ดังนี้

ท่อนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง A ส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

ท่อนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนอง C และส่วนที่ 2 เป็นทำนอง B

(ทำนอง B ทั้ง 2 ท่อน มีทำนองเหมือนกัน)

ท่อน 1 A ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 3

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 4 - 5

ท่อน 2 C ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 1 - 3

B ทำนองเพลงในบรรทัดที่ 4 - 5

โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคีตลักษณ์ดังนี้

1. บันไดเสียงน้ดเพลงมีน้ดหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- น้ดช่องแลเงาเข้มคือน้ดเสียงหลักของเพลงสำเนียงจีนที่ใช้ดำเนินทำนอง

- เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ในบันไดเสียงโด
- มี 5 เสียง

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 9 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- XXX	4
2	- XXX	XXXX	4
3	XX - X	----	2
4	- X - X	- X - X	9
5	XX - X	XX - X	4
6	- X - X	----	6
7	- XXX	- X - X	6
8	-- XX	- X - X	4
9	----	- X - X	1

รูปแบบของจังหวะในเพลงนี้ทุกรูปแบบจะเป็นรูปแบบหลักที่สำคัญของเพลง ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้ง โดยเฉพาะ รูปแบบที่ 4 , 6 และ 7

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 16 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ดั ดั ดั	- รี่ ด ล	2
2	- ดั ดั ดั	- รี่ ด ล	2
3	- รี่ ดั ล	ดั ล ช ม	5
4	- ช - ร ม	----	2
5	- ม ช ล	ช ล ดั ช	2
6	- มี่ - ชี่	- มี่ - รี่	5
7	- ดั - รี่	----	1
8	รี่ รี่ - ดั	ดั ดั - ล	4
9	- ดั - ช	- ล - ดั	4

10	- ล - ตั	-----	2
11	- มั มั มั	- รุ - มั	4
12	-- วั ตั	- วั - ตั	2
13	- ช ช ช	- ล - ช	2
14	-- ล ตั	- ล - ตั	2
15	-----	- มั - ชั	1
16	- รุ - มั	-----	3

รูปแบบของทำนองจะเป็นการซ้ำทำนองเป็นส่วนใหญ่

ท่อน 1

- ตั ตั ตั	- วั ต ล	- ตั ตั ตั	- วั ต ล	- ร ตั ล	ตั ล ช ม	ช ร - ม	-----
- ตั ตั ตั	- วั ต ล	- ตั ตั ตั	- วั ต ล	- ร ตั ล	ตั ล ช ม	ช ร - ม	-----
- ม ช ล	ช ล ตั ช	- ม ช ล	ช ล ตั ช	- มั - ชั	- มั - วั	- ตั - วั	-----
- มั - ชั	- มั - วั	วั วั - ตั	ตั ตั - ล	- ตั - ช	- ล - ตั	- วั - มั	-----
- มั - ชั	- มั - วั	วั วั - ตั	ตั ตั - ล	- ตั - ช	- ล - ตั	- ล - ตั	-----

ท่อน 2

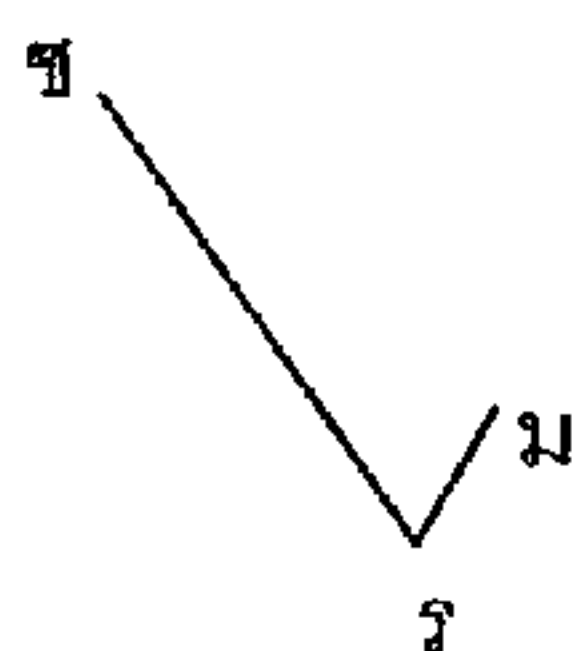
- มั มั มั	- รุ - มั	-- วั ตั	- วั - ตั	- ช ช ช	- ล - ช	-- ล ตั	- ล - ตั
- มั มั มั	- รุ - มั	-- วั ตั	- วั - ตั	- ช ช ช	- ล - ช	-- ล ตั	- ล - ตั
- มั มั มั	- รุ - มั	- มั มั มั	- วั - มั	-----	- มั - ชั	- วั - มั	-----
- มั - ชั	- มั - วั	วั วั - ตั	ตั ตั - ล	- ตั - ช	- ล - ตั	- วั - มั	-----
- มั - ชั	- มั - วั	วั วั - ตั	ตั ตั - ล	- ตั - ช	- ล - ตั	- ล - ตั	-----

รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (XX - X ----) (--XX - X - X) และ (- X - X - X - X)
- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปแบบกระโดดข้ามเสียงจากสูงลงต่ำแล้วย้อนขึ้น

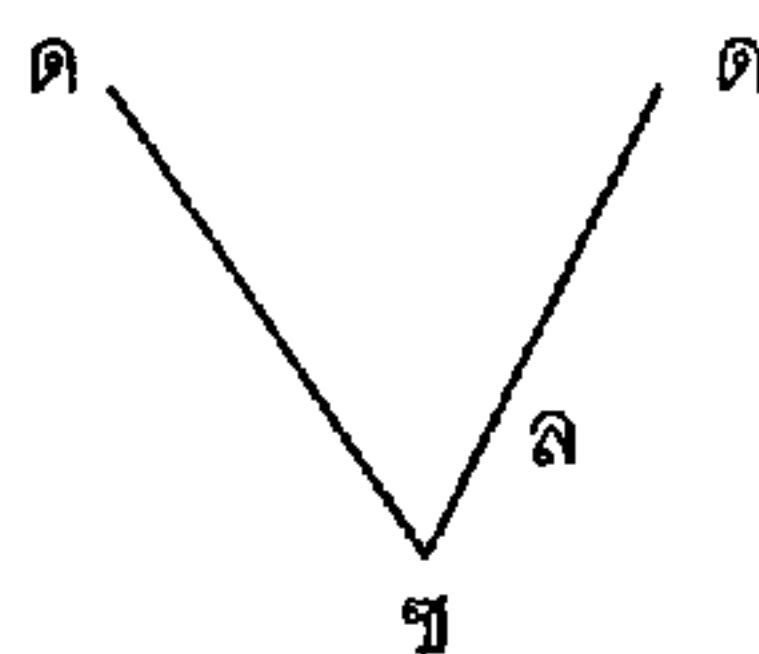
ช ร - ม

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูง ซอล ลงเสียงต่ำ เร โดยไม่ผ่านเสียงอื่น แล้วเคลื่อนสูงขึ้นไปอีกหนึ่งเสียง จบที่เสียงสูงกว่า ดังรูป

รูปสามเหลี่ยมหงาย

- ด - ช - ล - ด

ลักษณะเด่นในเพลงสำเนียงจีนนี้มีรูปแบบทำนอง คือ รูปแบบสามเหลี่ยมหงาย โดยเสียงขึ้นกับเสียงจบเป็นเสียงเดียวกัน พบทำนองลักษณะนี้ในเพลงสำเนียงจีนหลายเพลง เช่น เพลงจีนขิมเล็ก เพลงจีนเก๋บบุปผา เป็นต้น

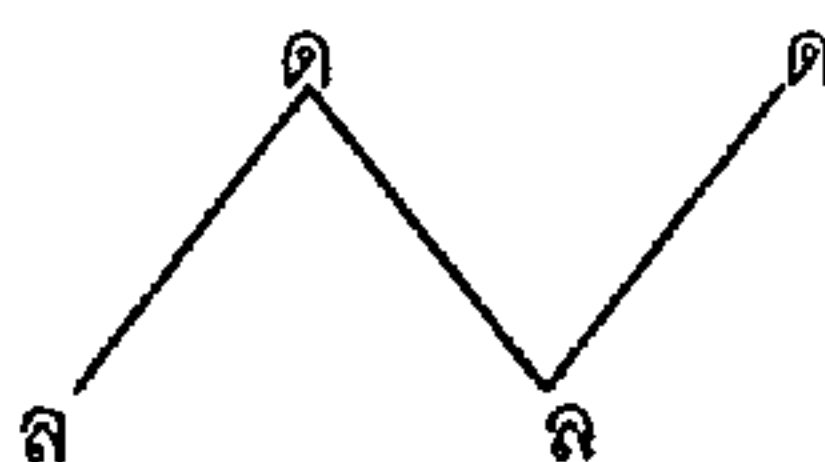
รูปสามเหลี่ยมสลับฟันปลา

- - ร ด - ร - ด

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ แบบสลับฟันปลา จากเสียงสูงจบที่เสียงต่ำ

- - ล ด - ล - ด

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ แบบสลับฟันปลา เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งตรงกันข้ามกับทำนองก่อนหน้านี้ คือ สลับจากเสียงต่ำไปจบที่เสียงสูง ซึ่งรูปแบบจังหวะของทั้ง 2 ทำนอง เป็นรูปแบบเดียวกัน จบเสียงเดียวกัน แต่เสียงเริ่มต่างกัน

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 20 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 10 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 10 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	- ดัด ดัด	- รั ด ล	- ดัด ดัด	- รั ด ล	ด6
2	- รั ด ล	ดัด ล ม	- ช - ร ม	-----	ด3
3	- ดัด ดัด	- รั ด ล	- ดัด ดัด	- รั ด ล	ด6
4	- รั ด ล	ดัด ล ม	- ช - ร ม	-----	ด3
5	- ม ช ล	ช ล ดัด	- ม ช ล	ช ล ดัด	ด5
6	- ม - ช	- ม - รั	- ด - รั	-----	ด2
7	- ม - ช	- ม - รั	รั รั - ด	ดัด - ล	ด6
8	- ด - ช	- ล - ด	- รั - ม	-----	ด3
9	- ม - ช	- ม - รั	รั รั - ด	ดัด - ล	ด6
10	- ด - ช	- ล - ด	- ล - ด	-----	ด1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
11	- ม ม ม	- รั - ม	-- รั ด	- รั - ด	ด1
12	- ช ช ช	- ล - ช	-- ล ด	- ล - ด	ด1
13	- ม ม ม	- รั - ม	-- รั ด	- รั - ด	ด1
14	- ช ช ช	- ล - ช	-- ล ด	- ล - ด	ด1
15	- ม ม ม	- รั - ม	- ม ม ม	- รั - ม	ด3
16	-----	- ม - ช	- รั - ม	-----	ด3
17	- ม - ช	- ม - รั	รั รั - ด	ดัด - ล	ด6
18	- ด - ช	- ล - ด	- รั - ม	-----	ด3
19	- ม - ช	- ม - รั	รั รั - ด	ดัด - ล	ด6
20	- ด - ช	- ล - ด	- ล - ด	-----	ด1

- วรรณคดี 3 - 4 มีทำนองซ้ำวรรณคดี 1-2 ท่อนที่ 1 คือมีทำนองทำนองเหมือนกัน
- วรรณคดี 7-10 ท่อน 1 กับวรรณคดี 17-20 ของท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน

- ในวรรคที่ 7 -8 ท่อน 1 กับ วรรคที่ 17-18 ท่อน 2 มีลักษณะเป็นวรรคถาม ลูกตกอยู่ที่เสียงมี ส่วนวรรคที่ 9-10 ท่อน 1 กับ วรรคที่ 19-20 ท่อน 2 มีลักษณะเป็นวรรคตอบ ลูกตกอยู่ที่เสียงโด

- วรรคที่ 5 ท่อน 1 และ วรรคที่ 15 ท่อน 2 มีการซ้ำทำนองภายในวรรค คือ ทำนองใน 2 ห้องแรก กับ 2 ห้องหลังเหมือนกัน เป็นการเน้นทำนองเพลงให้เด่นขึ้น

- มี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียง โด จบด้วยเสียง โด ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียงโด จบด้วยเสียงโด ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียงมี จบด้วยเสียงโด

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง แป๊ะ สองชั้น

ท่อน 1

- ซ ซ ซ	- ล - ดั	- รี่ - ดั	- ล - ซ	-----	- ล - ซ	--- มี	ซ มี - ร
-----	- มี - รี่	- ดั - ล	ล ล - ซ	-----	- ล - ซ	--- ล	- ดั - รี่
- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ดั ดั - รี่	รี่ รี่ - มี	- ซี่ - ลั	- ซี่ - มี	มี มี - รี่	รี่ รี่ - ดั

ท่อน 2

--- ซี่	- มี มี มี	--- รี่	- มี มี มี	ดั - รี่	- มี - ซี่	- ลั - ซี่	- มี - รี่
-----	- มี - รี่	- ดั - ล	ล ล - ซ	-----	- ล - ซ	--- ล	- ดั - รี่
- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ดั ดั - รี่	รี่ รี่ - มี	- ซี่ - ลั	- ซี่ - มี	มี มี - รี่	รี่ รี่ - ดั
(-----	-----)	ม ด ร ม	ร ม ซ ม	(-----	-----)	ซ ล ดั รี่	ดั มี รี่ ดั
(-----	-----)	ม ด ร ม	ร ม ซ ม	(-----	-----)	ซ ล ดั รี่	ดั มี รี่ ดั
-----	ล ล ดั ล	-----	ซ ซ ล ซ	-----	ม ม ซ ม	-----	ร ร ม ร
-- ด ด	-- ร ร	-- ม ม	-- ซ ซ	- ดั - ล	- ซ - ม	- ด ร ม	- ซ - ล

เพลงแป๊ะเพลงอัตราจังหวะสามชั้น พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) แต่งขึ้นจากเพลงจีนซึ่งมีเรื่องเล่าว่า ขณะที่พระประดิษฐไพเราะกำลังเดินทางกลับจากสอนดนตรีในวัง ผ่านหมู่บ้านจีนได้ยินเสียงที่พวกจีนเล่นมโหรีจีนอยู่ จึงให้ศิษย์ที่ติดตาม ซึ่งมีครูสิน ศิลปบรรเลง และครูรอด ช่วยกันจดจำทำนอง ต่อมาได้ช่วยกันแต่งเป็นชุด มีเพลงจีนอยู่ 4 เพลง เพลงหนึ่งก็คือเพลงแป๊ะ

นักดนตรีไม่ทราบนามนำเพลงแป๊ะอัตราจังหวะสามชั้นซึ่งพระประดิษฐ์ไพเราะแต่ง มาแต่งตัดในอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถา (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์.ม.ป.ป.:155)

ลักษณะของเพลงแป๊ะ มีรูปแบบ เป็นเพลง 2 ท่อนแต่ละท่อนมีความยาวไม่เท่ากัน คือ ท่อนที่ 1 มีความยาว 3 บรรทัด หรือ เท่ากับ 24 ห้องเพลง ท่อนที่ 2 มีความยาว 7 บรรทัด หรือ เท่ากับ 72 ห้องเพลงมีสำเนียงจิ้น ใช้หน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงทางพื้น มีการล้อ-รับ ในท่อนที่ 2 โดยสามารถ วิเคราะห์ตามหลักคิดลักษณะดังนี้

1. บันไดเสียงน้ตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล ลา ซึ่งตรงกับบันไดเสียงโด

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจิ้นที่ใช้ดำเนินทำนอง
- เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ในบันไดเสียงโด
- มี 5 เสียง

2. รูปแบบของจังหวะเพลงมีด้วยกัน 14 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจังหวะ		จำนวนครั้ง
1	- XXX	- X - X	1
2	- X - X	- X - X	6
3	- - - -	- X - X	5
4	- - - X	XX - X	1
5	- X - X	XX - X	2
6	- - - X	- X - X	2
7	- XXX	XXXX	2
8	XX - X	XX - X	4
9	- - - X	- XXX	2
10	XXXX	XXXX	4
11	- - - -	XXXX	4
12	- - - -	- - - -	4
13	- - XX	- - XX	2
14	- XXX	- X - X	1

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง
มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 27 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ช ช ช	- ล - คํ	1
2	- ํ - คํ	- ล - ช	1
3	- - - -	- ล - ช	3
4	- - - ํ	ํ ํ - ร	1
5	- - - -	- ํ - ํ	2
6	- คํ - ล	ล ล - ช	2
7	- - - ล	- คํ - ํ	2
8	- ล ช ม	ช ม ร ค	2
9	คํ คํ - ํ	ํ ํ - ํ	2
10	- ํ - ล	- ํ - ํ	2
11	ํ ํ - ํ	ํ ํ - คํ	2
12	- - - ํ	- ํ ํ ํ	1
13	- - - ํ	- ํ ํ ํ	1
14	คํ - ํ	- ํ - ํ	1
15	- ล - ํ	- ํ - ํ	1
16	ม ค ร ม	ร ม ช ม	2
17	ช ล คํ ํ	คํ ํ ํ คํ	2
18	- - - -	ล ล คํ ล	1
19	- - - -	ช ช ล ช	1
20	- - - -	ม ม ช ม	1
23	- - - -	ร ร ม ร	1
24	- - ค ค	- - ร ร	1
25	- - ม ม	- - ช ช	1
26	- คํ - ล	- ช - ม	1
27	- ค ร ม	- ช - ล	1

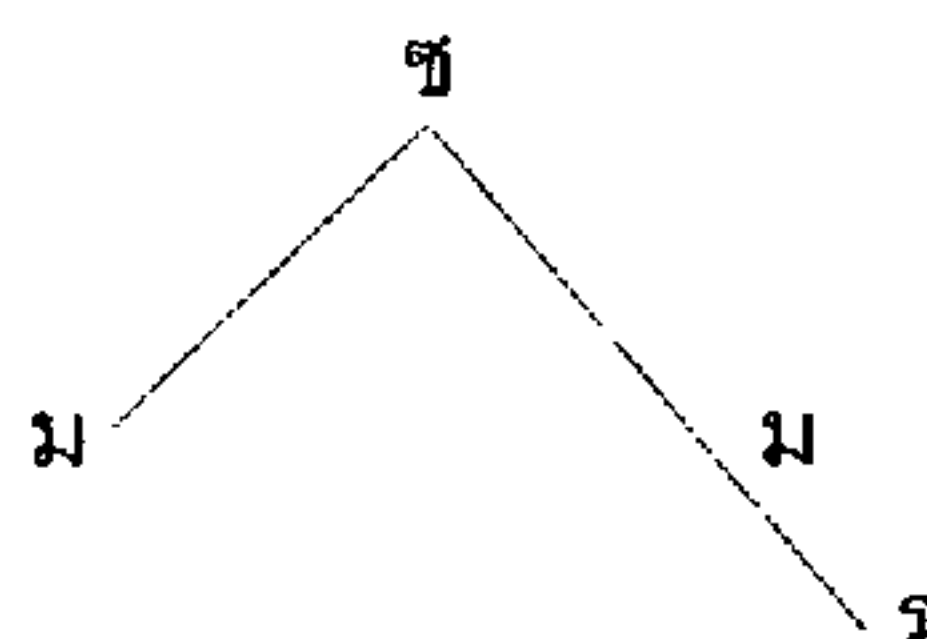
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ (---X XX-X) (-X-X -X-X) และ (---X -X-X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

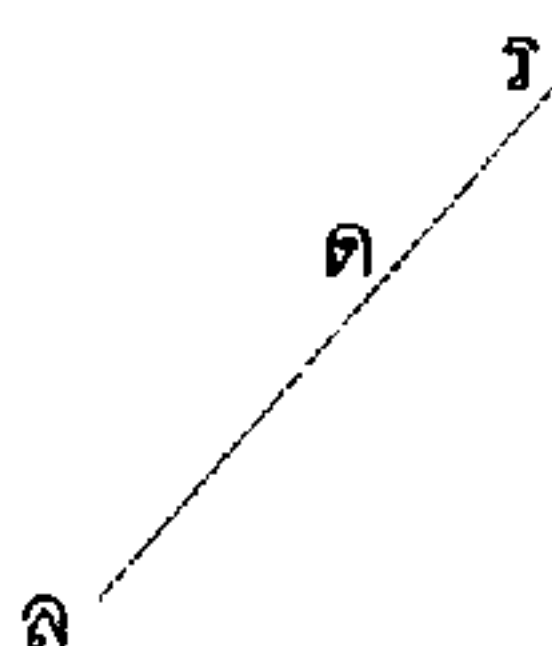
--- มี่ ชี่ มี่ - รี่

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียง มี เคลื่อนขึ้นไปที่เสียงซอล แล้วเคลื่อนกลับลงมาที่เสียงมีแล้วเลยไปจบที่เสียง เร ดังรูป

รูปเรียงเสียงขึ้นตามขั้นบันไดเสียง

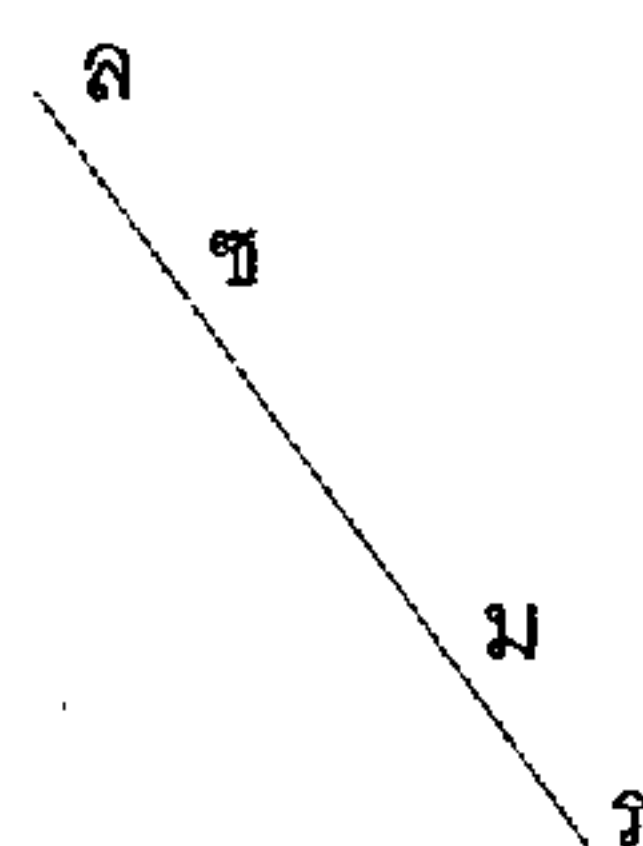
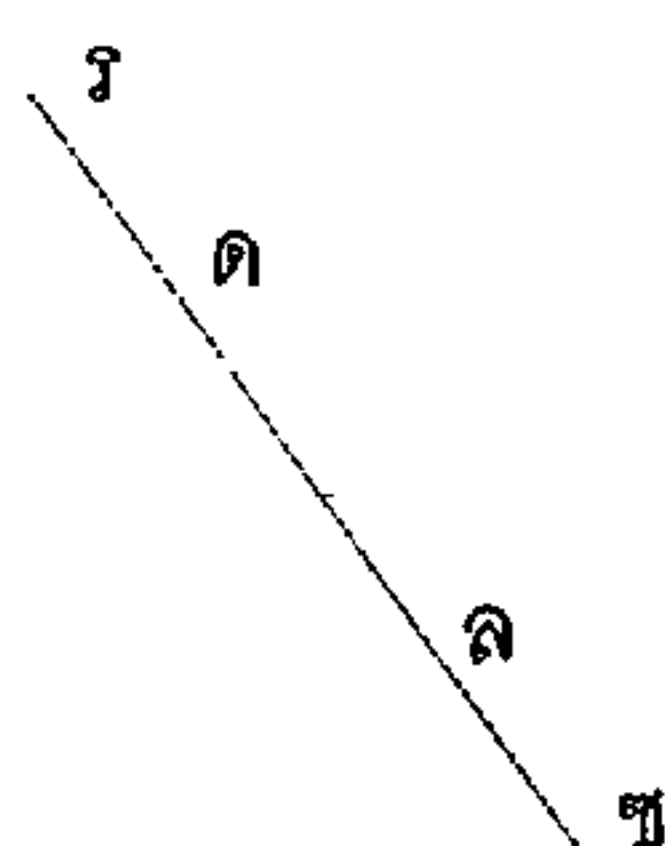
--- ล - ด - รี่

รูปเรียงเสียงลงตามขั้นบันไดเสียง

- รี่ - ด - ล - ช

- ล - ช - ม - ร

มีทิศทางการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงต่ำ โดยเป็นการใช้รูปแบบเรียงเสียงลงตามขั้นบันไดเสียงโด ทั้ง 2 ทำนองมีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองเดียวกัน ต่างกันเพียงที่ระดับเสียง เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

4. วรรณคดี และ ลูกตลก

มีวรรณคดีทั้งหมด 20 วรรณคดี ดังนี้

- ท่อน 1 มี 6 วรรณคดี
- ท่อน 2 มี 14 วรรณคดี

วรรณคดี	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตลก
1	- ช ช ช	- ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	ค5
2	-----	- ล - ช	-----	ช - ม - ร	ค2
3	-----	- ม - ร	- ค - ล	ล ล - ช	ค5
4	-----	- ล - ช	-----	- ค - ร	ค2
5	- ล ช ม	ช ม ร ค	ค ค - ร	ร ร - ม	ค3
6	- ช - ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - ค	ค1
ทำนองเพลงท่อนที่ 2					
1	--- ช	- ม ม ม	--- ร	- ม ม ม	ค3
2	ค - ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร	ค2
3	-----	- ม - ร	- ค - ล	ล ล - ช	ค5
4	-----	- ล - ช	-----	- ค - ร	ค2
5	- ล ช ม	ช ม ร ค	ค ค - ร	ร ร - ม	ค3
6	- ช - ล	- ช - ม	ม ม - ร	ร ร - ค	ค1
7	(-----)	(-----)	ม ค ร ม	ร ม ช ม	ค3
8	(-----)	(-----)	ช ล ค ร	ค ม ร ค	ค1
9	(-----)	(-----)	ม ค ร ม	ร ม ช ม	ค3
10	(-----)	(-----)	ช ล ค ร	ค ม ร ค	ค1
11	(-----)	ล ล ค ล	(-----)	ช ช ล ช	ค5
12	(-----)	ม ม ช ม	(-----)	ร ร ม ร	ค2
13	-- ค ค	-- ร ร	-- ม ม	-- ช ช	ค5
14	- ค - ล	- ช - ม	- ค ร ม	- ช - ล	ค6

- วรรณคดี 3-6 ท่อน 1 และวรรณคดี 3-6 ท่อน 2 มีทำนองเหมือนกัน

- วรรคที่ 1 ท่อน 1 ใน 2 ห้องหลัง กับ วรรคที่ 2 ท่อน 2 ใน 2 ห้องหลัง มีรูปแบบจังหวะเดียวกันแต่ต่างกันที่ระดับเสียง

- วรรคที่ 2 ท่อน 1 มีจุดเด่นที่รูปแบบจังหวะที่กระตุก ใน 2 ห้องหลัง

- วรรคที่ 7-12 ท่อน 2 มีทำนองล้อ-รับ

- มี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา

- เพลงขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง ลา ท่อน 1 ขึ้นด้วยเสียง ซอล จบด้วยเสียง โด ท่อน 2 ขึ้นด้วยเสียง ซอล จบเสียง ลา

- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงลา ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง โด

- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

เพลง สิบสองจุไทย

-----	-----	- ม - ซ	- ล - ดํ	--- ํ	-- ํ ท	-- ํ ล	-- ดํ ซ
-----	- ล - ซ	- ม - ซ	- ล - ดํ	--- ล	-----	- ดํ - ํ	- ํ - ดํ
-----	-----	- ท - ล	- ซ - ดํ	--- ซ	--- ํ	-----	- ํ - ํ
-----	- ํ - ํ	- ดํ - ล	- ดํ - ซ	--- ล	- ํ --	- ดํ - ล	- ดํ - ซ
-----	- ล ดํ ซ	-----	- ล ดํ ซ	- ม - ล	- ซ --	- ล - ํ	- ดํ - ล
-----	-----	- ม - ซ	- ล - ํ	--- ํ	-- ํ ท	-- ํ ล	-- ดํ ซ
-----	- ล - ซ	- ล - ดํ	-----	- ล - ซ	- ล - ดํ	- ํ - ํ	- ํ - ํ
-----	--- ํ	-- ํ ํ	- ํ - ดํ	--- ล	-----	- ดํ - ํ	- ํ - ดํ

เพลงสิบสองจุไทย นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงสิบสองจุไทยมาใช้บรรเลงประกอบการแสดง ระบำซุ่มนุมนเฝ้าไทย ในระบำเป็นการแสดง ชนชาติไทยเผ่าต่างๆ เป็นเพลงในอันดับที่ 5 ของเพลงชุดนี้ (ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช.ม.ป.ป.:78)

ลักษณะของเพลงสิบสองจุไทย มีรูปแบบ เป็นเพลงท่อนเดียว มีสำเนียงจีน มีความยาว 8 บรรทัด หรือเท่ากับ 64 ห้องเพลง เป็นเพลงบังคับทาง ลักษณะเด่นคือมีจังหวะกระตุก มีทำนองกระโดดข้ามเสียงไปมา ใช้หน้าทับพิเศษ (จีน) และ ใช้จังหวะฉิ่งที่พิเศษเช่นกันดังนี้

	-	-	+		-	-	+
----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง	----	--- ดิง	- ดิง --	- ดิง - ดิง

- เครื่องจักรหะจิ่ง (-) หมายถึง จิ่ง (+) หมายถึง จับ

โดยสามารถวิเคราะห์ตามหลักคิตลักษณะดังนี้

1. บ้านไคเสียงนัตเพลงมีโน้ตหลักที่ใช้บรรเลงด้วยกัน 5 เสียง ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ขอล ลา ซึ่งตรงกับบ้านไคเสียงโด โดยมีเสียงฟา และเสียงที เป็นเสียงรอง

โด	เร	มี	ฟา	ขอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- โน้ตช่องแลเงาเข้มคือโน้ตเสียงหลักของเพลงสำเนียงจิ้นที่ใช้ดำเนินทำนอง
- โน้ตช่องแลเงาไม่เข้มเป็นโน้ตเสียงรองซึ่งทำหน้าที่เชื่อมทำนองเพลง และเน้นทำนองเพลงให้เด่นขึ้น
- เพลงจบจะด้วยโน้ตเสียง โด ซึ่งเป็นการจบแบบสมบูรณ์ในบ้านไคเสียงโด
- มี 7 เสียง

2. รูปแบบของจักรหะเพลงมีด้วยกัน 12 รูปแบบ ดังนี้

ลำดับรูปแบบที่	รูปแบบจักรหะ		จำนวนครั้ง
1	----	----	3
2	- X - X	- X - X	12
3	--- X	-- XX	2
4	-- XX	-- XX	2
5	----	-- X - X	4
6	--- X	----	3
7	--- X	--- X	1
8	--- X	- X --	1
9	----	- XXX	2
10	- - XX	- X - X	1
11	- X - X	- X --	1
12	- X - X	----	1

รูปแบบของจังหวะมีหลากหลายรูปแบบ ในเพลงนี้มีรูปแบบจังหวะหลักที่สำคัญของเพลง ได้แก่ รูปแบบจังหวะที่ 2 ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้ง

3. รูปแบบของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

มีรูปแบบของทำนองหลักด้วยกัน 20 ทำนอง ดังนี้

ลำดับทำนองที่	รูปแบบทำนอง		จำนวนครั้ง
1	- ม - ช	- ล - ดั	2
2	--- รั	-- มั ท	2
3	-- รั ล	-- ดั ช	2
4	----	- ล - ช	2
5	---- ล	----	2
6	- ดั - รั	- มั - ดั	2
7	- ท - ล	- ช - ดั	1
8	--- ช	--- ชั	1
9	----	- มั - รั	2
10	- ดั - ล	- ดั - ช	2
11	---- ล	- รั --	1
12	----	- ล ดั ช	2
13	- ม - ล	- ช --	1
14	- ล - รั	- ดั - ล	1
15	- ม - ช	- ล - มั	1
16	- ล - ด	----	1
17	- ล - ช	- ล - ดั	1
18	- รั - ชั	- พิ - มั	1
19	----	--- มั	1
20	-- ชั มั	- รั - ดั	1

รูปแบบทำนองมีความหลากหลาย เป็นรูปแบบทำนองเฉพาะในเพลงนี้ ซึ่งมีสำเนียงจีน

----	----	ม-ช	ล-ด	---	---	---	---
----	-ล-ช	ม-ช	ล-ด	---ล	----	-ด-ร	ม-ด
----	----	-ท-ล	-ช-ด	---ช	---ช	----	-ม-ร
----	-ม-ร	-ด-ล	-ด-ช	---ล	-ร---	-ด-ล	-ด-ช
----	-ล-ด	----	-ล-ด	-ม-ล	-ช---	-ล-ร	-ด-ล
----	----	-ม-ช	-ล-ม	---	---	---	---
----	-ล-ช	-ล-ด	----	-ล-ช	-ล-ด	-ร-ช	-ม-ร
----	---ม	--ชม	-ร-ด	---ล	----	-ด-ร	ม-ด

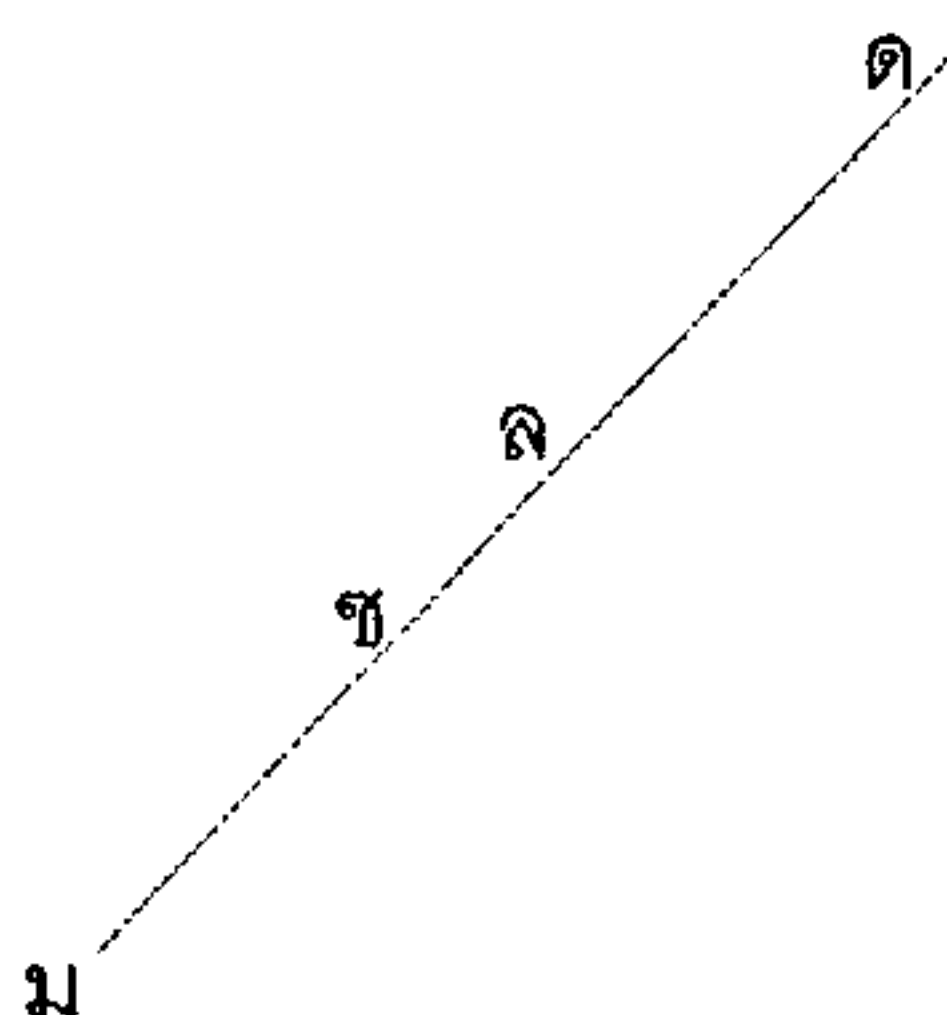
รูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่บ่งบอกเอกลักษณ์และสำเนียงภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงสำเนียงจีนที่เด่นชัด โดยพบในเพลงนี้หลายรูปแบบ ดังนี้ คือ

- รูปแบบจังหวะที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ (---X --XX) (--XX --XX) (--X -X-X) และ (-X-X -X-X)

- รูปแบบทำนองที่สำคัญ คือ

รูปเรียงเสียงขึ้นตามบันไดเสียง

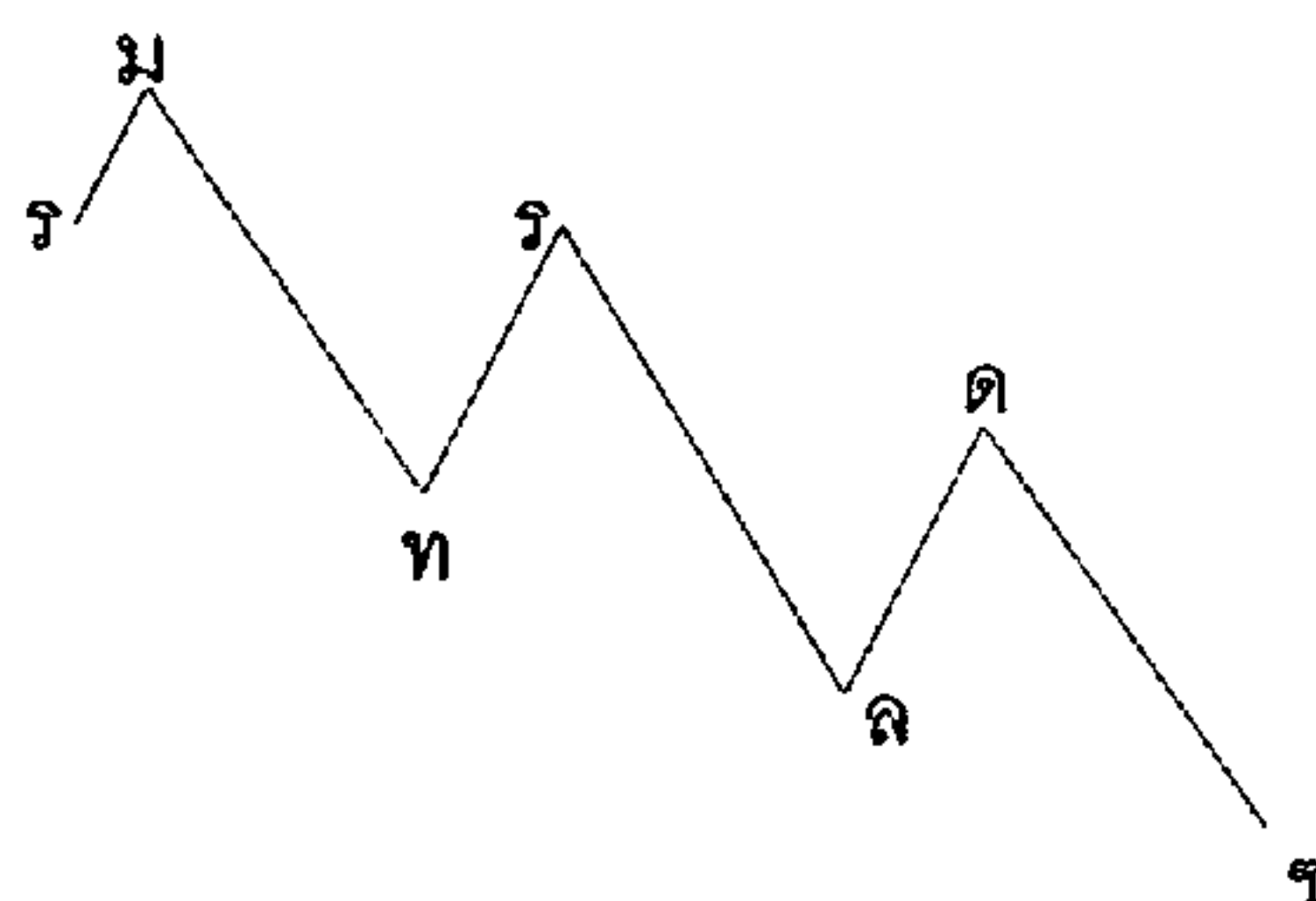
- ม - ช - ล - ด

เป็นรูปแบบทำนองหนึ่งที่บ่งบอกสำเนียงจีน

รูปสลับฟันปลา

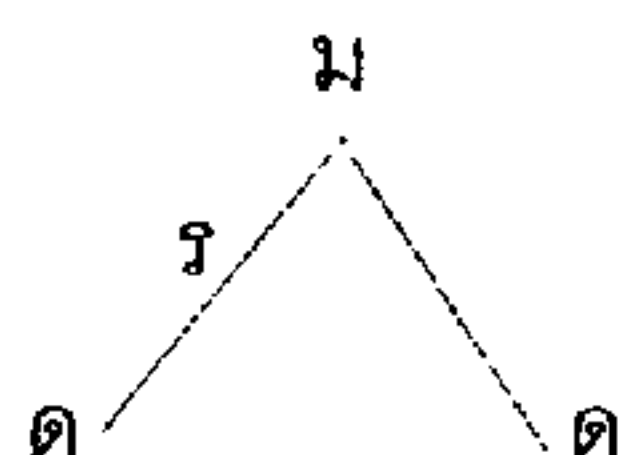
---ร ---มท ---รล ---ดช

ลักษณะเด่นในเพลงสำเนียงจีนเพลงนี้มีรูปแบบทำนอง คือ รูปแบบสลับฟันปลาเรียงต่ำลง ซึ่งเป็นการใช้รูปแบบสามเหลี่ยมคว่ำหลายรูปแบบติดต่อกัน ดังรูป

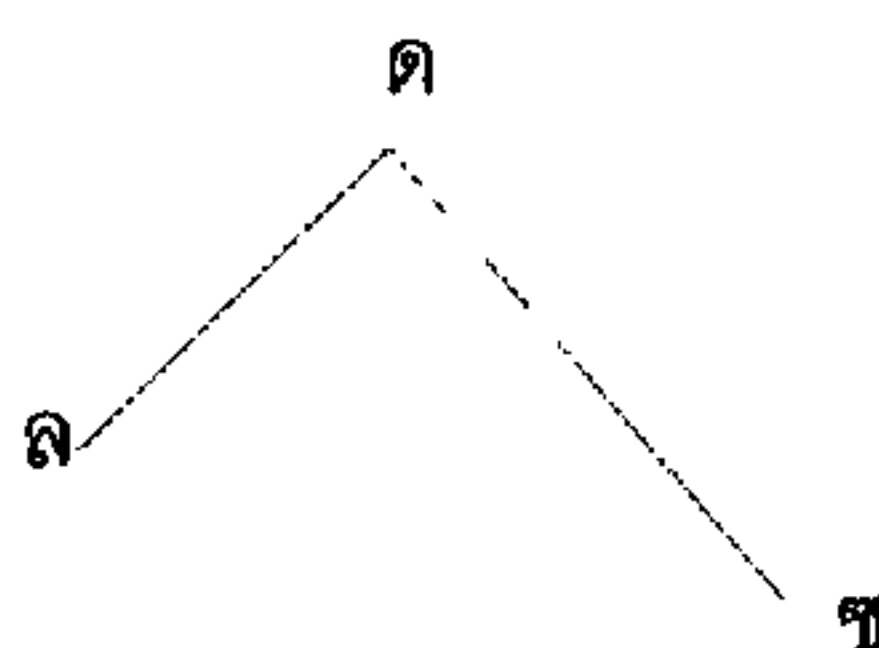
รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

- ดิ - ริ - มิ - ดิ

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไปหาเสียง โด ตอจบเพลงซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จากเสียง โด - เร - มี - โด แตกต่างจากเพลงอื่นๆ ทั่วไปที่มักจะมีการเคลื่อนที่เป็น โด - มี - เร - โด

--- ล - ดิ - ซ

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไปหาเสียงซอล โดยเริ่มที่เสียงลา แล้วเคลื่อนขึ้นไปหาเสียงโด แล้วเคลื่อนที่ลงมายังเสียงซอล เป็นรูปสามเหลี่ยม ดังรูป สังเกตได้ว่ารูปแบบจังหวะต่างกันแต่มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน นอกจากนี้มีการใช้โน้ตจรเสียงที่ 7 ของบันไดเสียง (เสียง ที) เสียงที่ 4 (เสียง ฟา)

4. วรรคเพลง และ ลูกตก

มีวรรคเพลงทั้งหมด 16 วรรคเพลง ดังนี้

วรรค	ทำนองเพลงท่อนที่ 1				ลูกตก
1	----	----	ม - ซ	ล - ดิ	ด1
2	ริ -	มิ -	ล -	ดิ -	ด5
3	----	- ล - ซ	- ม - ซ	- ล - ดิ	ด1
4	- ดิ -	- - -	- ดิ - ริ	- มิ - ดิ	ด1
5	----	----	- ซ - ล	- ซ - ดิ	ด1
6	--- ซ	--- ซิ	----	- มิ - ริ	ด2
7	----	- มิ - ริ	- ดิ - ล	- ดิ - ซ	ด5
8	--- ล	- ริ -	- ดิ - ล	- ดิ - ซ	ด5

9	----	- ล ด ี ช	----	- ล ด ี ช	ด5
10	- ม - ล	- ช - -	- ล - ี	- ด ี - ล	ด6
11	----	----	- ม - ช	- ล - ม ี	ด3
12	- ี	- ม ี	- ี - ล	- ด ี	ด5
13	----	- ล - ช	- ล - ด ี	----	ด1
14	- ล - ช	- ล - ด ี	- ี - ช	- ม ี	ด3
15	----	- - - ม ี	- - ช ม ี	- ี - ด ี	ด1
16	- ล	- - -	- ด ี - ี	- ม - ด ี	ด1

- วรรคที่ 1 และวรรคที่ 3 ในสองห้องหลัง มีทำนองทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 2 และวรรคที่ 12 ห้อง มีทำนองเหมือนกันมีจุดเด่นที่รูปแบบจังหวะที่กระตุก และมีโน้ตจร ลำดับที่ 7 ของบันไดเสียงโด คือเสียงที่ เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงทำให้ทำนองเพลงเด่นขึ้น
- วรรคที่ 4 และ 16 มีรูปแบบทำนองเหมือนกัน และมีรูปแบบการจบวรรคที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงสำเนียงจีน คือ โด-เร-มี-โด
- วรรคที่ 5 มีโน้ตตัวจร เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลง
- วรรคที่ 7- 8 ในสองห้องหลัง มีทำนองเหมือนกัน
- วรรคที่ 9 มีการซ้ำทำนอง เพื่อให้ทำนองเด่นขึ้น
- วรรคที่ 14 มีโน้ตจrlำดับที่ 4 ในบันไดเสียงโด คือ เสียงฟา เป็นตัวเชื่อมทำนองเพลงระหว่างเสียงซอล- มี และทำให้ทำนองเพลงเด่นขึ้น
- มี 7 เสียง ได้แก่ ที โด เร มี ฟา ซอล ลา ที
- เพลงขึ้นด้วยเสียง มี จบด้วยเสียง โด
- ลูกตกจบเพลง ตกที่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ 1 ของบันไดเสียง โด
- ลูกตกจะอยู่ในกลุ่มเสียงหลักของบันไดเสียงโด ซึ่งในเพลงนี้มีลูกตกครบทั้ง 5 เสียง ได้แก่ เสียงลำดับที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 6 คือ โด เร มี ซอล ลา

สรุปการวิเคราะห์เพลงไทยสำเนียงจีน ดังนี้

1. บันไดเสียง

- ใช้บันไดเสียงโด

2. รูปแบบของจังหวะ

มีรูปแบบหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

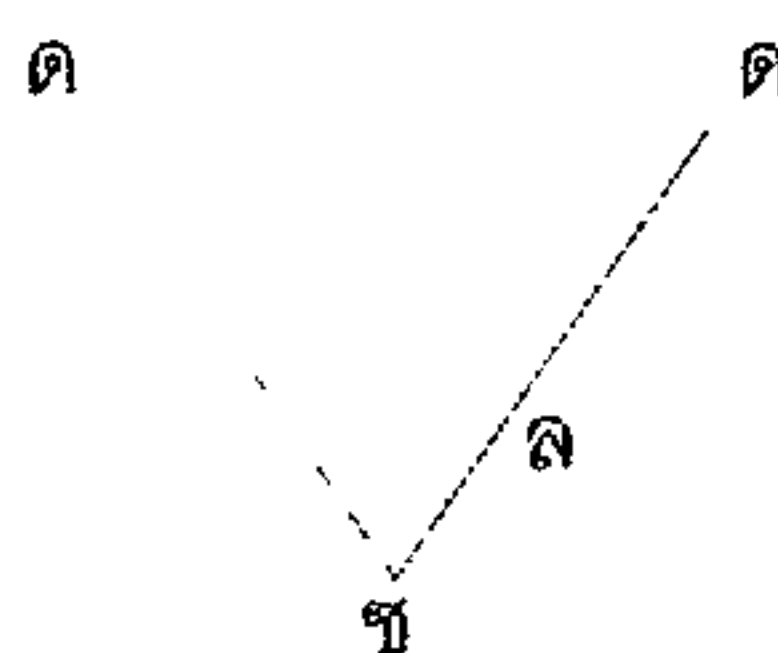
- (- X - - XX - X)
- (- X - X - X - X)
- (- - XX - X - X)
- (- - - X - X - X)
- (- - - - XX - X)

รูปแบบทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่

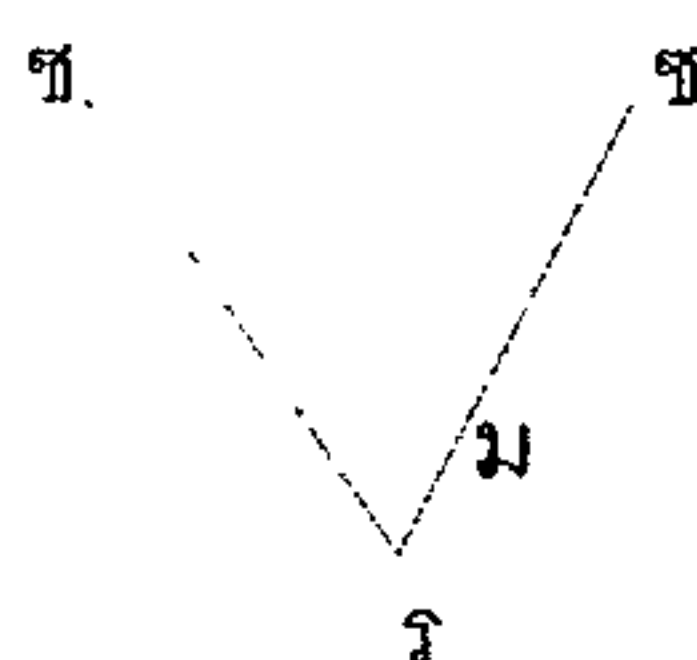
มีรูปแบบทำนองหลัก ที่เด่นๆ ดังนี้

- รูปสามเหลี่ยมหงาย

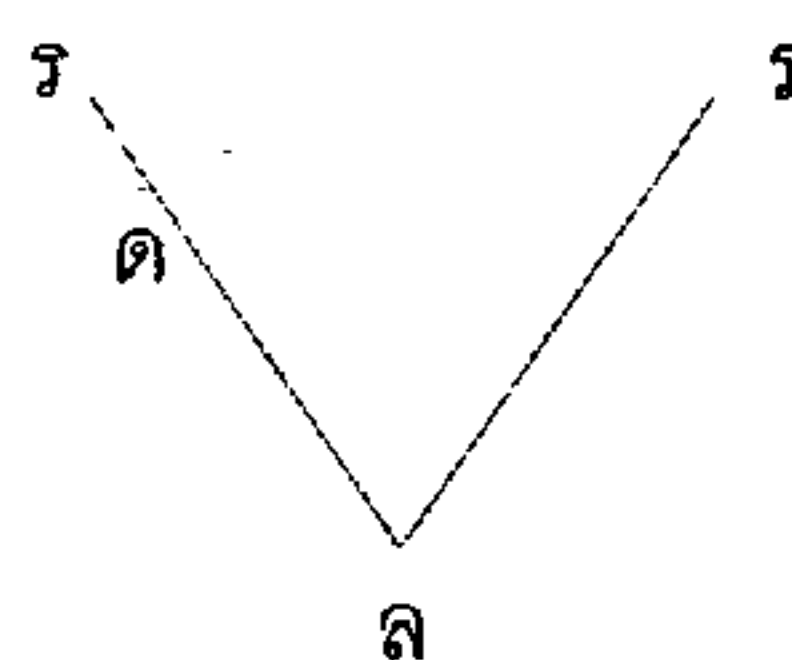
- ด - ซ - ล - ด

- ซ - ร - ม - ซ

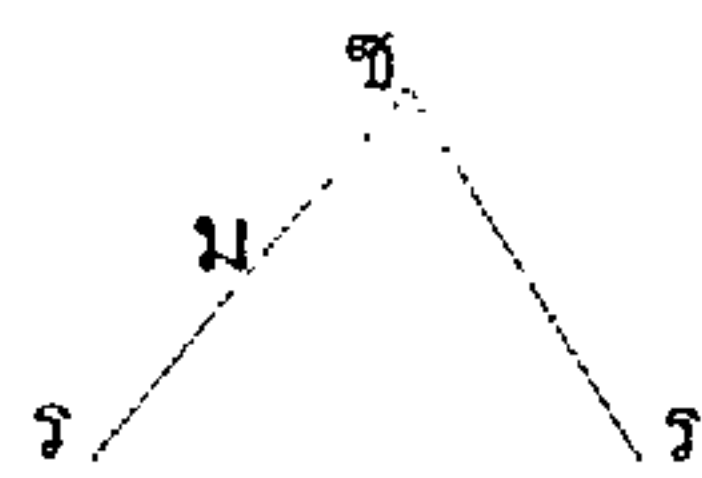

- - ร - ด - ล - ร

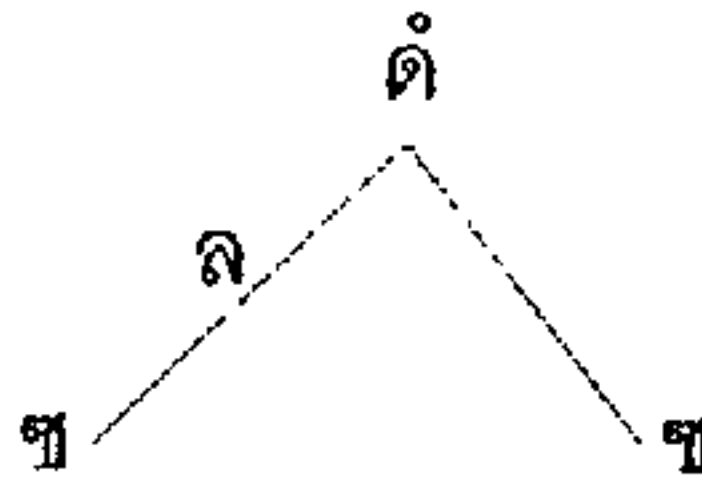

- รูปสามเหลี่ยมคว่ำ

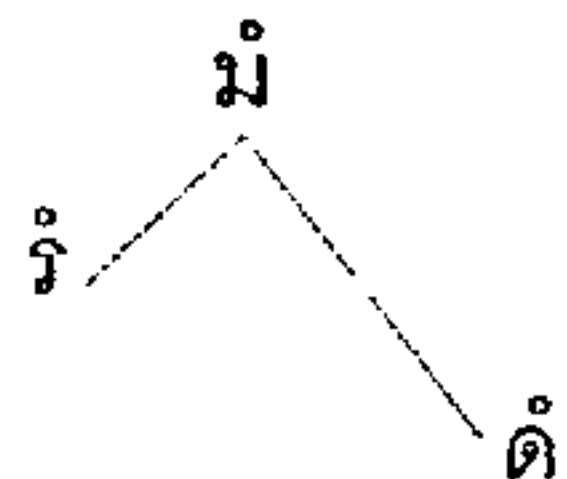
-- ร ม - ช - ร

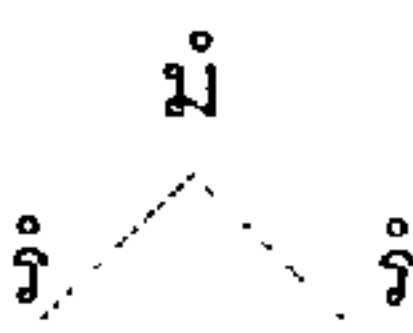
-- ช ล - ด - ช

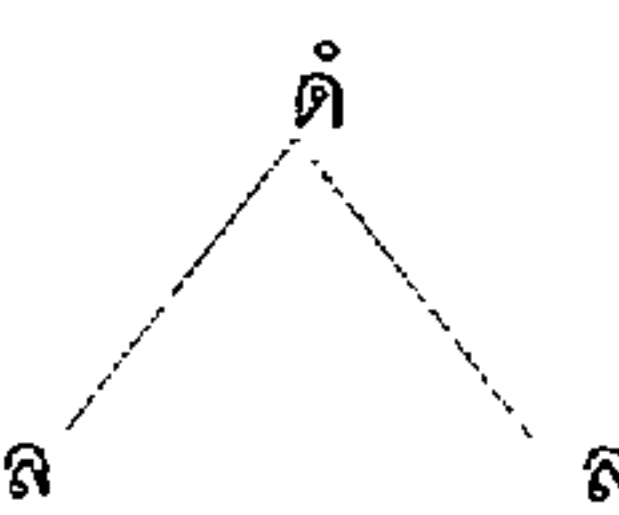
--- ร - ม - ด

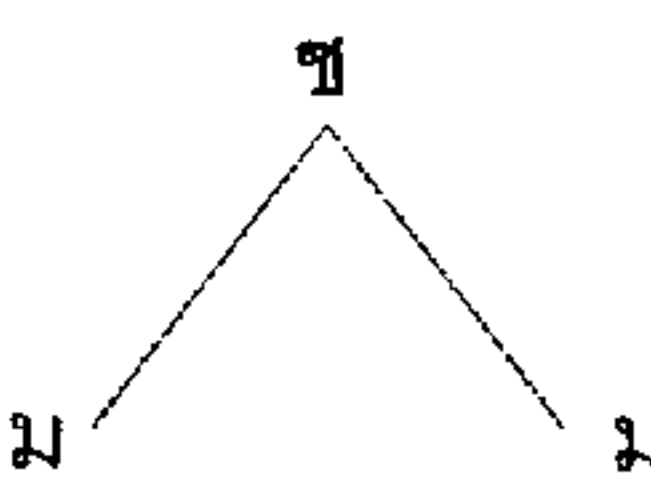
--- ร - ม - ร

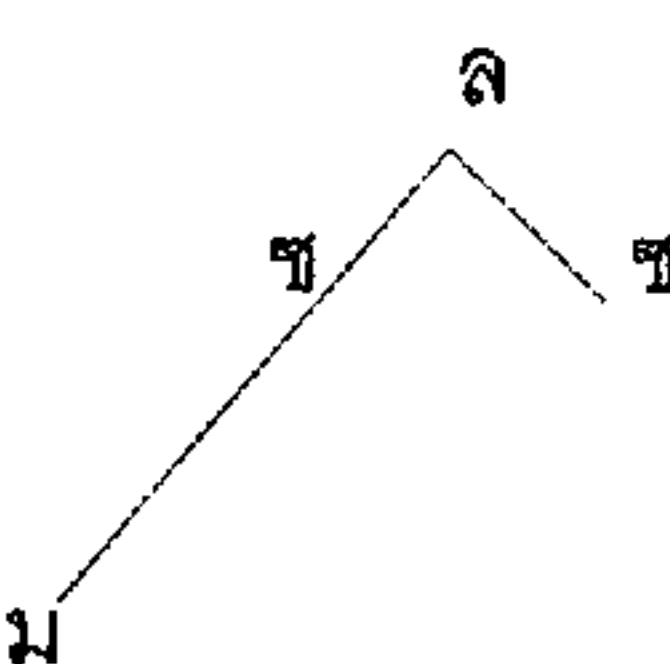
- ล - ด - - - ล

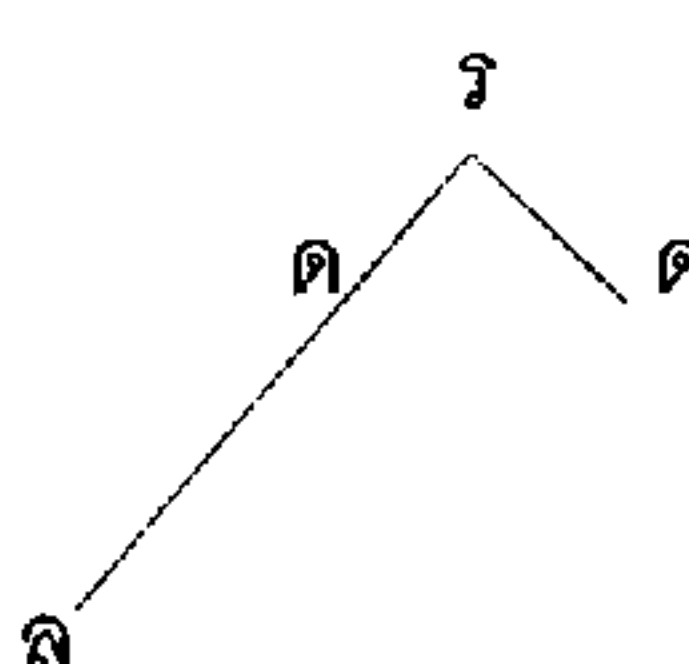
- ม - ช - - - ม

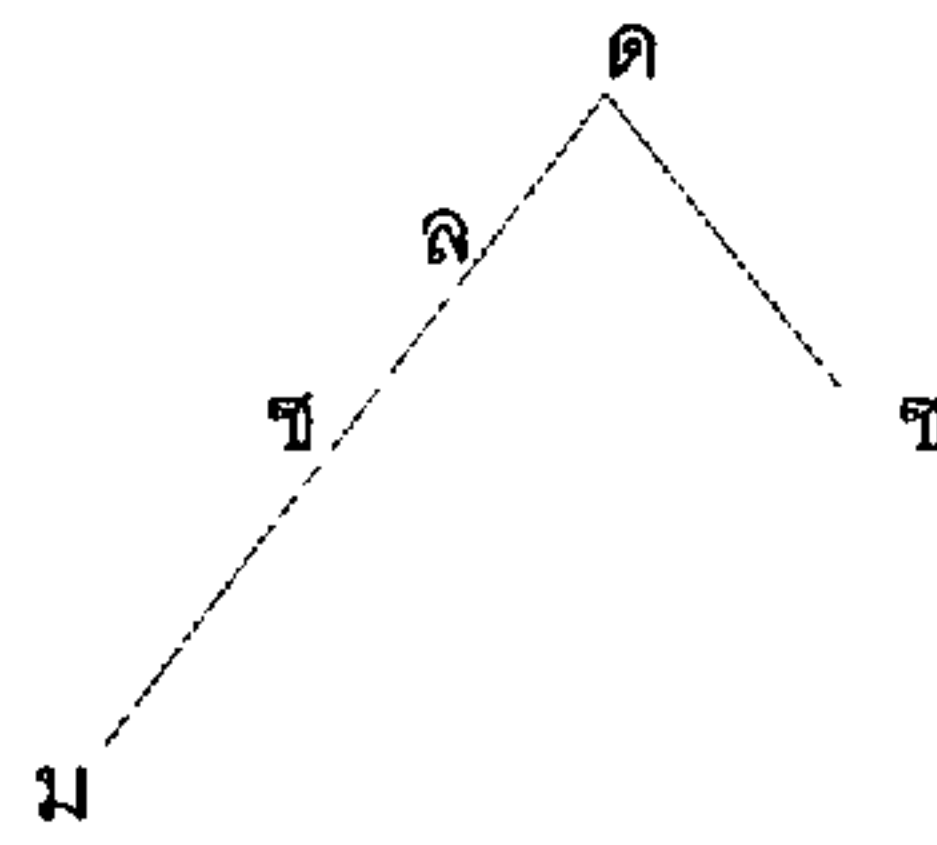
- ม - - - ช ล - ช

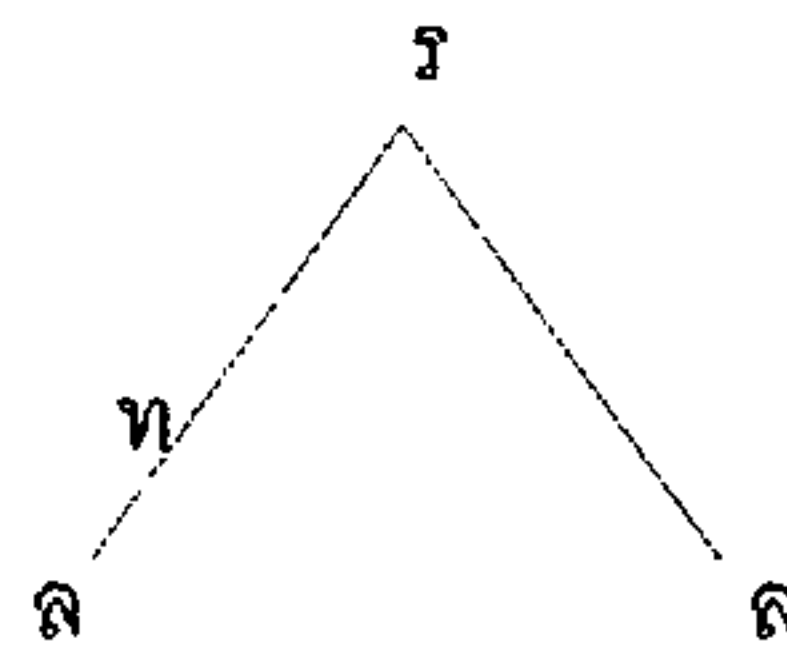
- ล - - - ด ร - ด

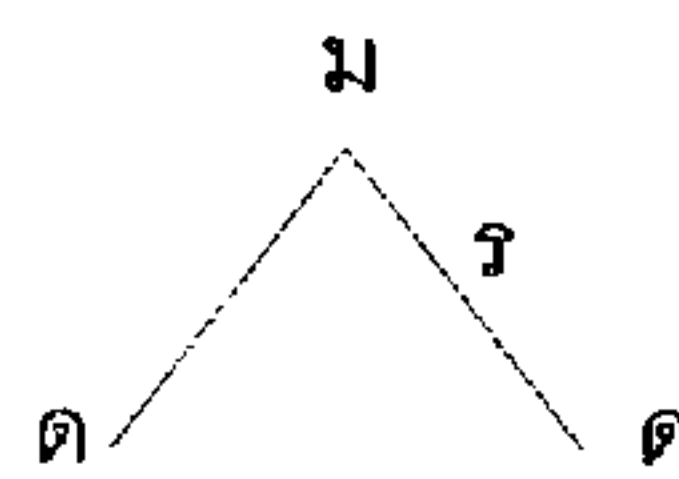
--- ม --- ช ล - ด - ช

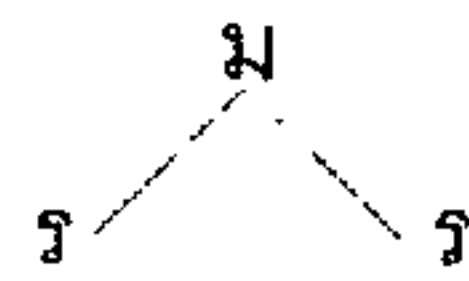
-- ล ท - ร - ล

- ด - ม - ร - ด

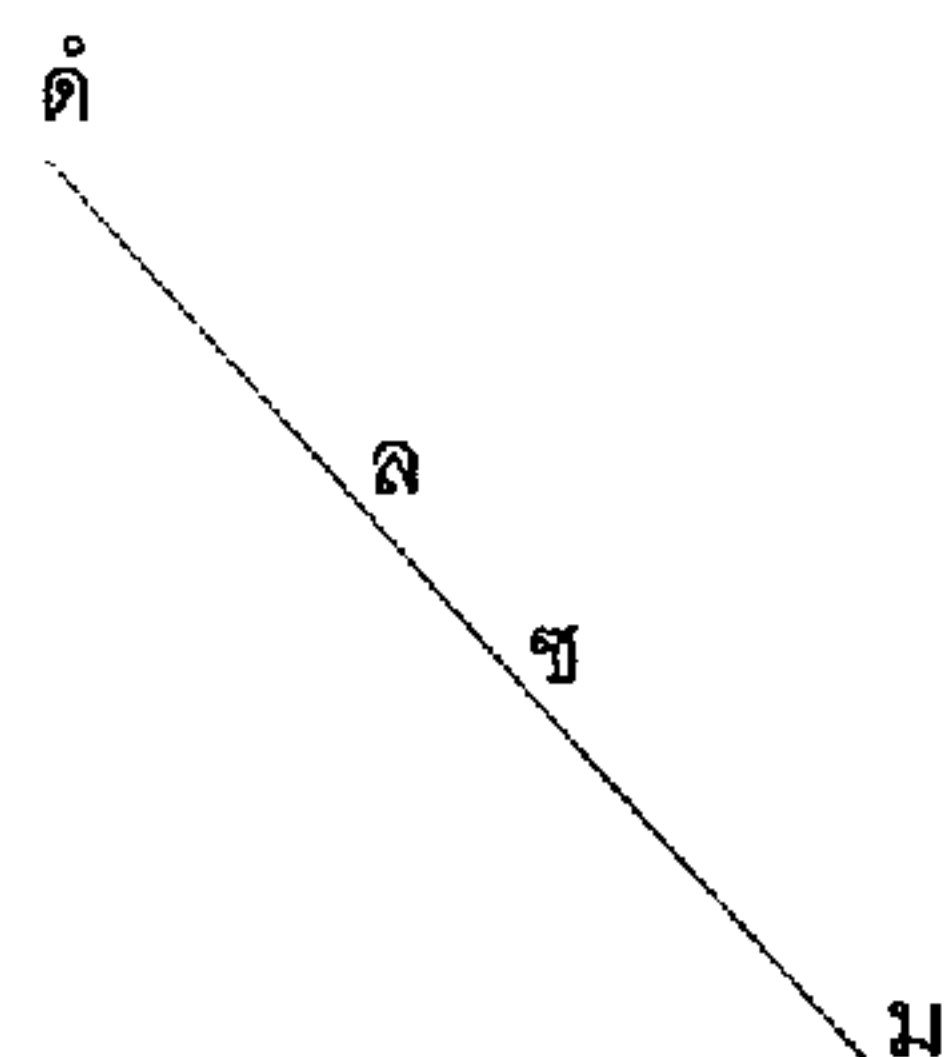

----- ร ม - ร

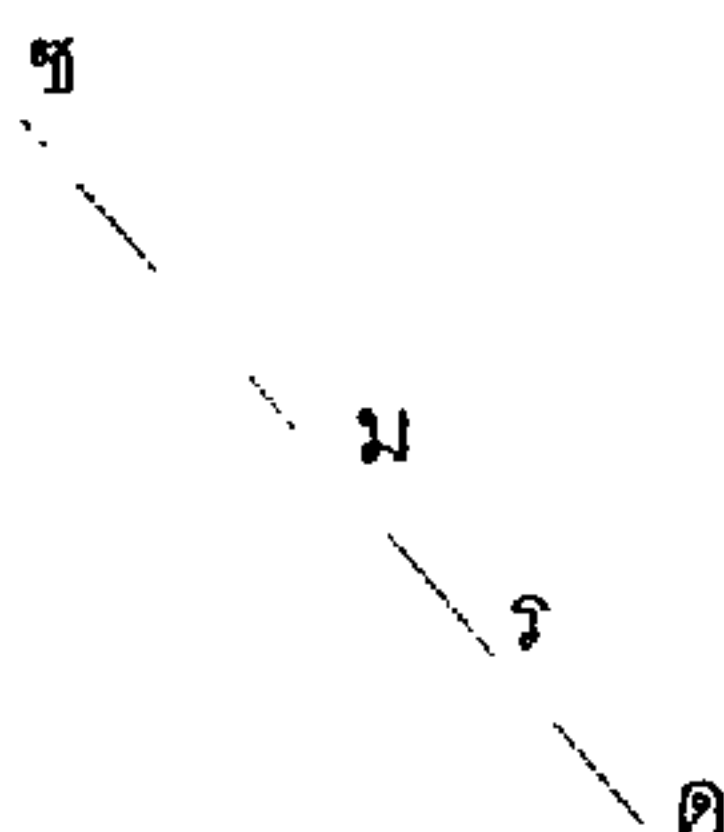

- รูปเรียงเสียงจากเสียงลง

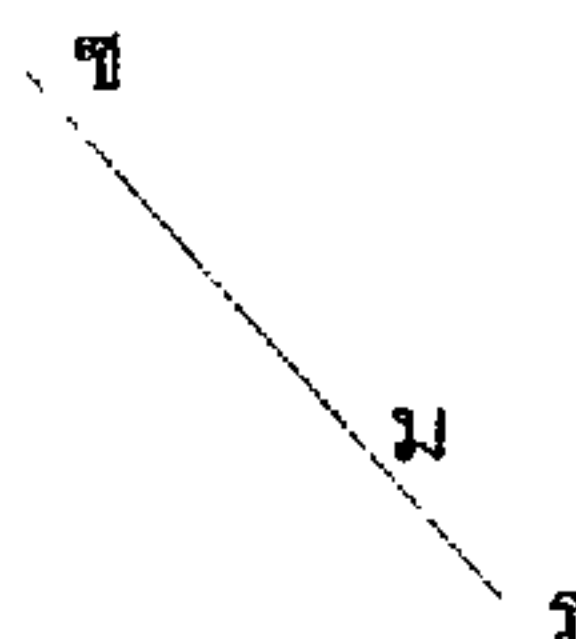
-- ด ล - ช - ม

-- ฅ ม - ร - ด

----- ฅ ม - ร

4. วรรณเพลงและลูกตก

- 1 วรรณเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง

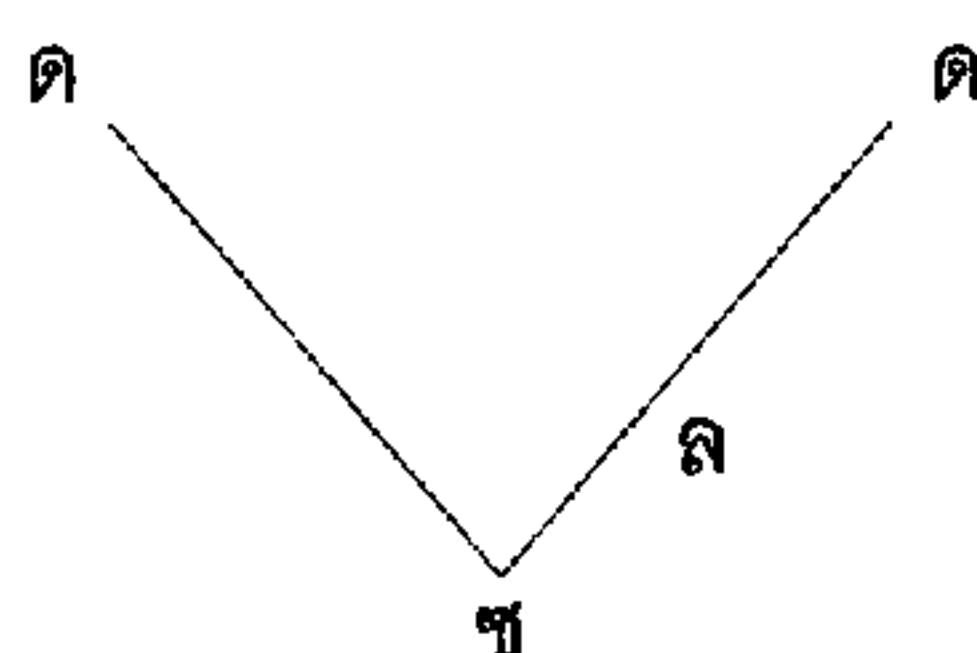
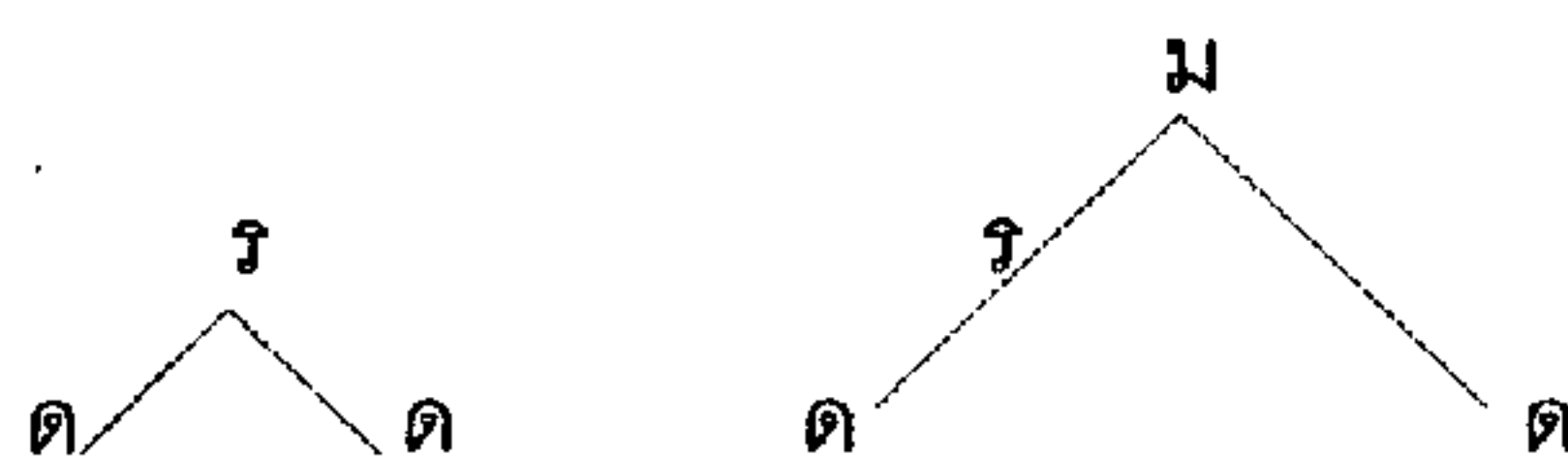
- ลูกตกในการจบเพลง จบด้วยเสียงโด เป็นหลัก โดยมี เสียงเร เสียงซอล เป็นเสียงรองของบันไดเสียง โด

- มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ไปหาเสียง ตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ คือ ก่อนจบเพลงโน้ตเสียงรองสุดท้ายจะต้องมาจากเสียงสูง หรือ จากเสียงต่ำ เป็นสามเหลี่ยมคว่ำ ดังโน้ต

โด - เร - โด

โด - เร - มี - โด

โด - ซอล - ลา - โด ดังรูป

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และ ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเพลงไทยสำเนียงภาษา
2. เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของทำนองเพลงที่บ่งบอกสำเนียงภาษา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

- 1.1 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสำเนียงภาษา
- 1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทฤษฎีดนตรีไทยที่ว่าด้วยการวิเคราะห์
- 1.3 รวบรวมเอกสารการเกี่ยวกับโน้ตเพลงไทย และ เทปบันทึกเสียง ได้แก่

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

- 2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงภาษา
- 2.2 ศึกษาเอกสารงานวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีไทยว่าด้วยการวิเคราะห์
- 2.3 ศึกษาเอกสารโน้ตเพลงไทย และเทปเพลงไทยสำเนียงภาษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โครงสร้าง และองค์ประกอบของเพลง ได้แก่ เพลงไทยสำเนียงมอญ เพลงไทยสำเนียงแขก เพลงไทยสำเนียงเขมร เพลงไทยสำเนียงจีน เพลงไทยสำเนียงลาว โดยเน้นการวิเคราะห์ที่ทำนองหลักของห้องวงใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย

- โครงสร้างของเพลง
- บันไดเสียง
- รูปแบบของจังหวะ(กระสวนเพลง)
- รูปแบบของทำนอง(ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง)
- วรรคเพลง และลูกตก

การสรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์ ทำนองเพลงไทยสำเนียงภาษา ซึ่งประกอบไปด้วย เพลงไทยสำเนียงลาว เขมร มอญ แขก และจีน พอสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. โครงสร้างของเพลง

โครงสร้างของเพลงโดยทั่วไปไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก คือ มีรูปแบบเพลง เช่น เพลงท่อนเดียว เพลง 2 ท่อน เพลง 3 ท่อน เป็นต้น ความสั้นยาวของเพลงก็ขึ้นอยู่กับบทเพลง ทุกสำเนียงเพลงภาษา ก็มีทั้งเพลงสั้นๆ และเพลงที่ยาวๆ

2. บันไดเสียง

บันไดเสียงมีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับเสียง แต่ยังคงอยู่ในกรอบ ของบันไดเสียง 5 เสียง คือ เสียงที่ 1 2 3 4 5 6 7 โดยพอสรุปแยกบันไดเสียงตามสำเนียงภาษาต่างๆ ได้เป็นดังนี้

- เพลงไทยสำเนียงมอญ ใช้บันไดเสียง ที่ เป็นหลัก โดยมีบันไดเสียง ฟา สลับเปลี่ยนกันไปมาในบทเพลง จะพบว่าใช้เสียงครบ 7 เสียง ในเพลงมอญหลายๆ เพลง โดยมี 5 เสียงเป็นหลัก ได้แก่ ที โด เร ฟา ซอล และมีเสียงรองที่มีบทบาทไม่แพ้กัน คือ เสียง มี กับ เสียง ลา ดังรูป

ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา
1	2	3	4	5	6	7

- ช่องที่แรเงาเข้ม คือ กลุ่มเสียงทำนองหลัก
- ช่องที่ไม่แรเงา คือ กลุ่มเสียงรอง

- เพลงไทยสำเนียงลาว ใช้บันไดเสียง โด เป็นหลัก โดยส่วนใหญ่จะใช้เพียง 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา แต่มีการใช้เสียงรองบ้างเป็นบางครั้ง คือเสียง ฟา กับเสียง ที ซึ่งพบไม่บ่อยนัก ดังรูป

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- ช่องที่แรเงาเข้ม คือ กลุ่มเสียงทำนองหลัก
- ช่องที่ไม่แรเงา คือ กลุ่มเสียงรอง

- เพลงไทยสำเนียงจีน ใช้บันไดเสียง โด เช่นเดียวกับเพลงไทยสำเนียงลาว แต่จะมีการใช้น้ดเสียงรองมากกว่าเพลงไทยสำเนียงลาว เพราะเสียงรองจะช่วยทำให้เกิดสำเนียงที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเพลงสำเนียงจีน ดังรูป

โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
1	2	3	4	5	6	7

- ช่องที่แลเงาเข้ม คือ กลุ่มเสียงทำนองหลัก
- ช่องที่ไม่แลเงา คือ กลุ่มเสียงรอง

- เพลงไทยสำเนียงเขมร ใช้บันไดเสียง ฟา เป็นหลัก โดยมี 5 เสียงหลัก คือ ฟา ซอล ลา โด เร และ โดยมีโน้ตเสียง ที กับ เสียง มี เป็นเสียงรอง ดังรูป

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- ช่องที่แลเงาเข้ม คือ กลุ่มเสียงทำนองหลัก
- ช่องที่ไม่แลเงา คือ กลุ่มเสียงรอง

- เพลงไทยสำเนียงแขกจะต่างกับเพลงสำเนียงอื่น เนื่องจากจะใช้เสียงครบทั้ง 7 เสียง เป็นส่วนใหญ่ โดยใช้บันไดเสียง ฟา กับเสียง โด เป็นหลัก ซึ่งในเพลงไทยสำเนียงแขก บางครั้งมองไม่ออกว่าเป็นบันไดเสียงใด เพราะทุกเสียงความสำคัญเท่าๆกันกัน ต้องอาศัยลูกตกเข้ามาช่วย จึงพอจะระบุได้ว่าเป็นบันไดเสียงโด โดยมีโน้ตหลัก ดังรูป

ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
1	2	3	4	5	6	7

- ช่องที่แลเงาเข้ม คือ กลุ่มเสียงทำนองหลัก
- ช่องที่แลเงาไม่เข้ม คือ กลุ่มเสียงรองที่มีบทบาทไม่เป็นรองเสียงหลัก

3. รูปแบบของจังหวะ

รูปแบบของจังหวะมีความแตกต่างกันและเหมือนกันในเรื่องของกระสวนจังหวะ ซึ่งเพลงแต่ละสำเนียงก็จะมีเอกลักษณ์ของจังหวะเฉพาะตัวที่เด่นแตกต่างกันไป เช่น

- สำเนียงลาว (- XXX - X - X) (- - - X - X - X) (- - XX XXXX)
- สำเนียงเขมร (XXXX - X - X) (- - XX XX - X) (- XXX - X - -)
- สำเนียงมอญ (XXXX - X - X) (XXXX - XXX) (- X - X - X - X)
- สำเนียงแขก (XXXX XX - X) (- XXX - X - -) (- X - X XX - X)
- สำเนียงจีน (- X - - XX - X) (- - - X - X - X) (- - XX - X - X)

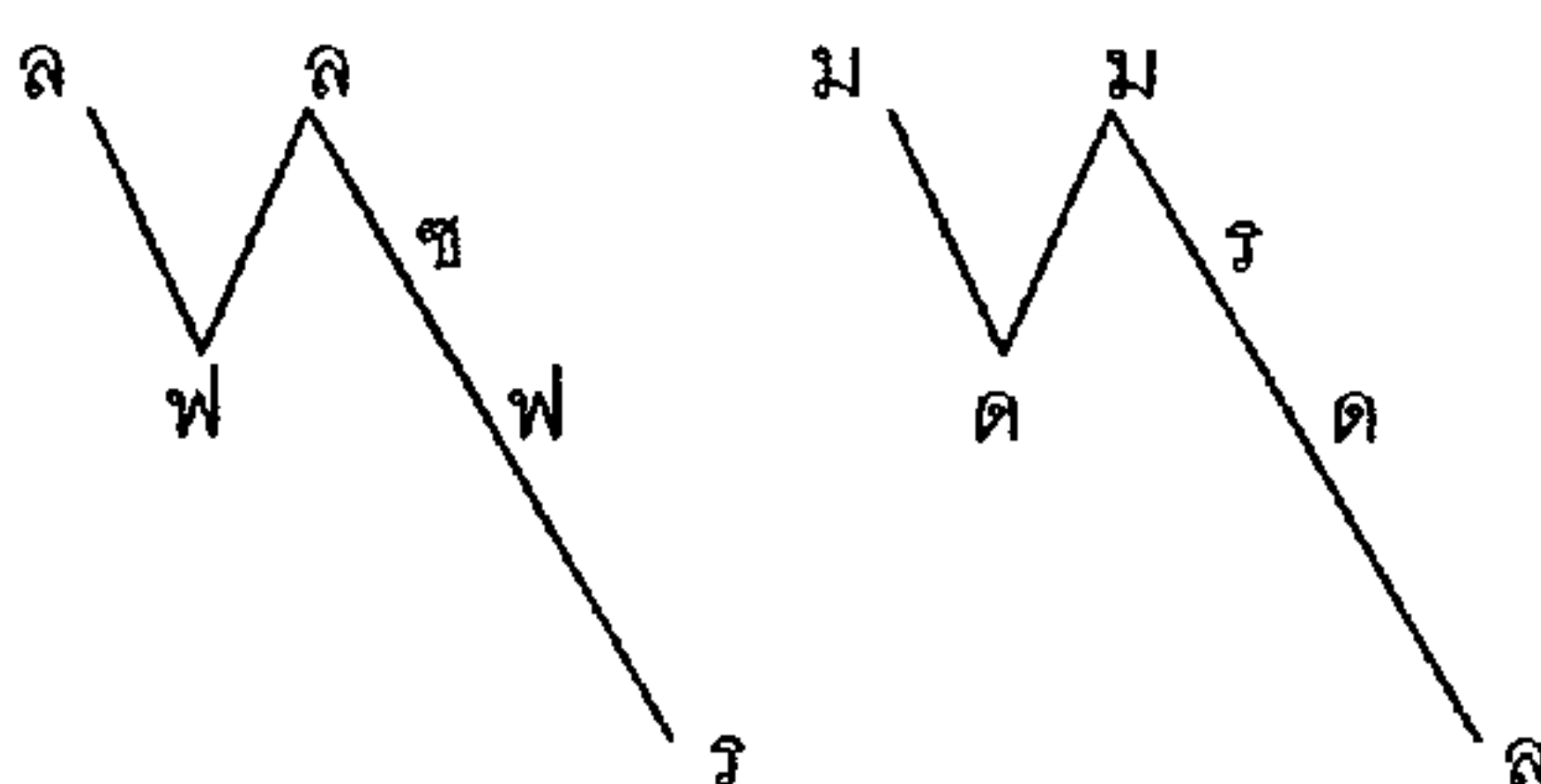
4. รูปแบบของทำนอง

รูปแบบของทำนอง จะมีความแตกต่างกันดังนี้

- เพลงไทยสำเนียงเขมร จะมีทำนองที่กระโดดข้ามเสียงไปมายอกย้อน ลูกตกตอนจบท่อนเพลง จะตกที่เสียงลำดับ 6 คือเสียง เร ของบันไดเสียงฟา เป็นส่วนใหญ่ และตกที่เสียงฟา ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ 1 ของบันไดเสียงฟา มีรูปแบบการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไปหาเสียงหลักตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงต่ำ เช่น ลา - ซอล - ฟา - เร หรือ โด - ลา - ซอล - ฟา และ เร - โด - ลา - โด - เร ดังรูป

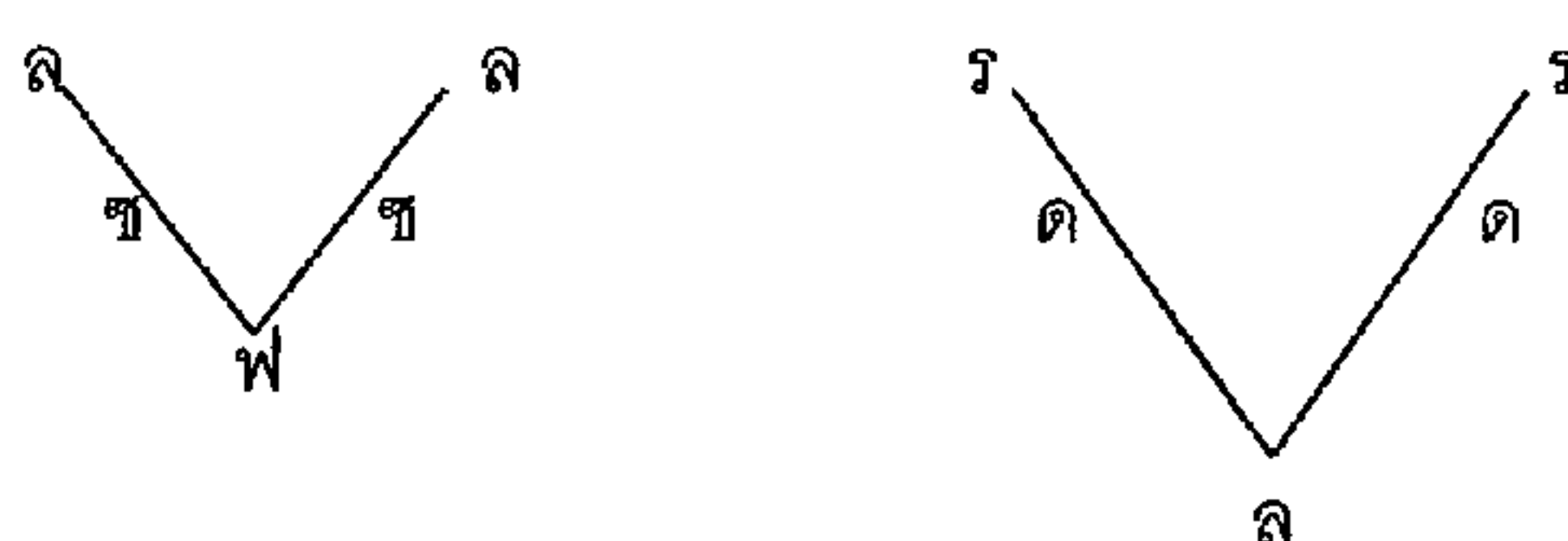
ล ฟ ล ซ - ฟ - ร

ม ค ม ร - ค - ล

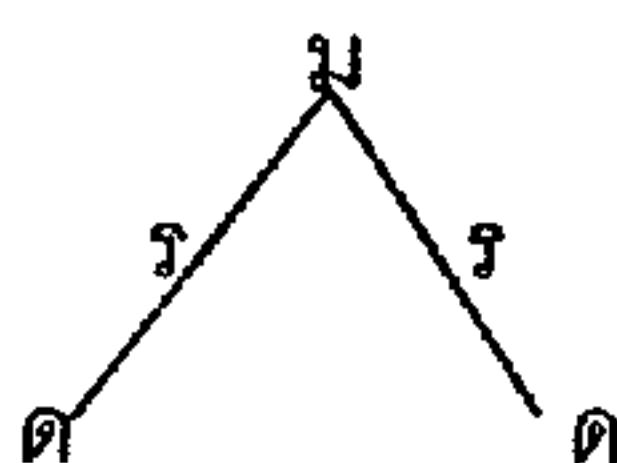

-- ล ซ ฟ ซ - ล

-- ร ค ล ค - ร

- เพลงไทยสำเนียงลาว จะใช้โน้ต 5 เสียงเป็นหลัก ไม่ค่อยพบใช้โน้ตเสียงรองหรือโน้ตจวบ่อยนักมีเพียงบางเพลงเท่านั้น ลูกตกตอนจบท่อนเพลง ส่วนใหญ่จะจบที่เสียงโด เป็นหลัก ตอนจบของท่อนเพลง ส่วนมากเสียงจะต้องขึ้นไปที่เสียงมีแล้วไล่ลงมาที่เสียง โด เช่น - ดํ รัม มี - รัม - ดํ มีรูปแบบการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงไปหาเสียง โด ตอนจบเพลง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จากเสียง โด - เร - มี - เร - โด ดังรูปตัวอย่าง

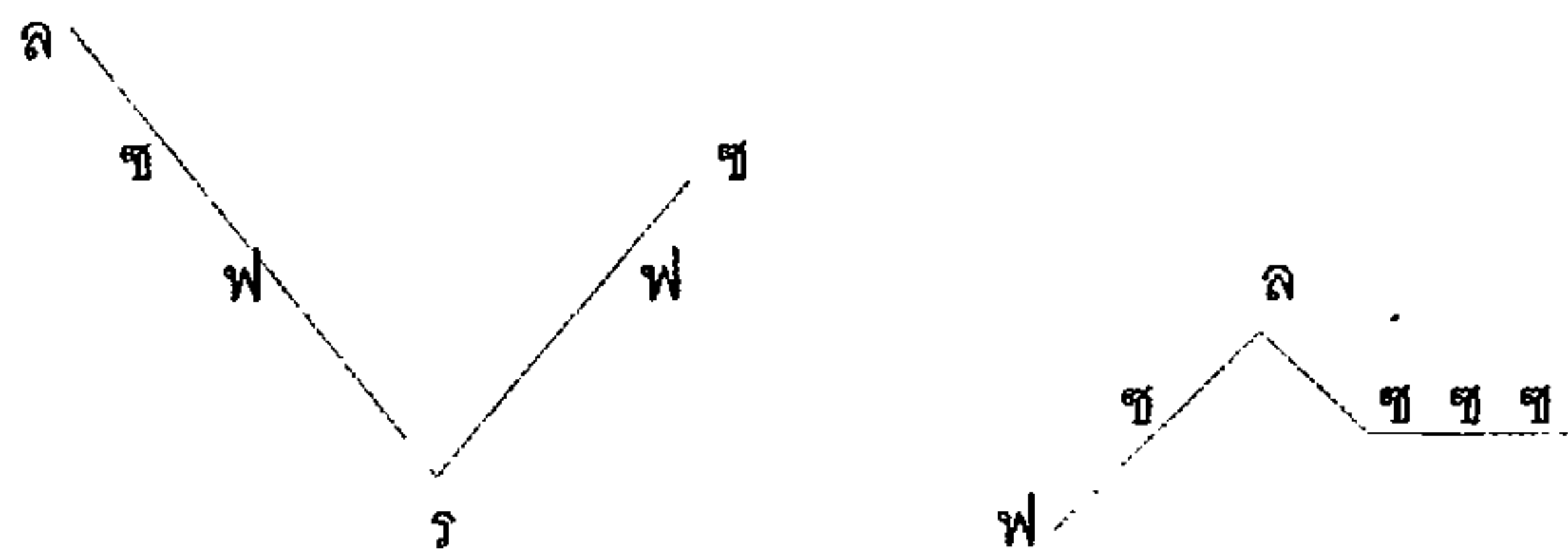

- เพลงไทยสำเนียงมอญมอญ จะใช้โน้ต 5 เสียงหลัก และ มีการใช้โน้ตเสียงรองอยู่บ่อยครั้ง ลูกตกตอนจบของท่อนเพลงที่พบจะเป็นเสียง ซอล เป็นส่วนใหญ่ แทบจะกล่าวได้ว่าเพลง

มอญต้องจบด้วยเสียงซอล หรือเสียงลำดับที่ 6 ของบันไดเสียง ที่ เป็นหลัก ซึ่งไม่ใช่ลูกตกที่ 1 ของ บันไดเสียง ที่ เสียงซอลที่จบ จะมีหลายแบบ เช่น การซ้ำเสียงตอนจบ (ริ ซ ริ ดั - ท - ล ช ฟ ซ ล - ซ ซ ซ) (- ล ดั ซ ล ช ฟ ร - ฟ - ซ - - - -) (- ฟ ซ ล - ซ ซ ซ ล ช ฟ ร - ฟ - ซ)

สังเกตได้ว่ามีรูปแบบการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ไปหาเสียง ซอล ตอนจบเพลงนั้น จะต้องผ่านเสียงฟา หรือ เสียงลา ก่อนที่จะไปลงเสียง ซอล เช่น ลา - ซอล - ฟา - เร - ฟา - ซอล ดังรูป

ล ช ฟ ร - ฟ - ซ - ฟ ซ ล - ซ ซ ซ

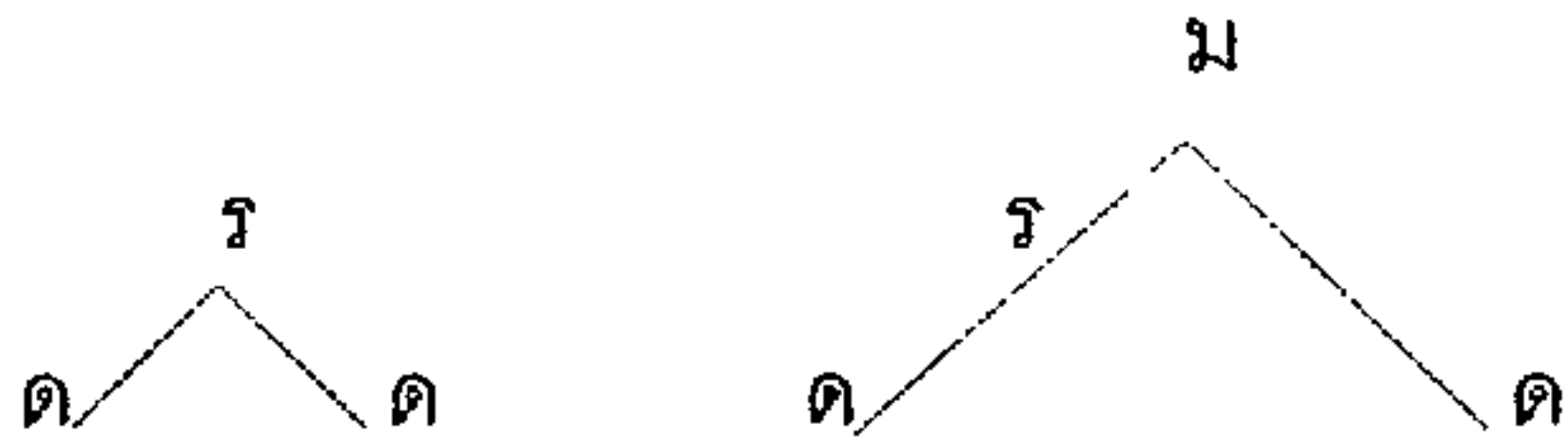

- เพลงไทยสำเนียงจีน จะใช้โน้ต 5 เสียงหลักคล้ายกับเพลงลาว แต่จะมีท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ท่วงทำนองลักจังหวะบ้าง กระตุกบ้าง ลูกตกจบส่วนใหญ่ตกที่เสียงลำดับที่ 1 คือ เสียงโด ตอนจบท่อนส่วนมากเสียงรองสุดท้าย จะต้องขึ้นไปที่เสียงสูงก่อนลงมาที่เสียงจบ เช่น

-- ซ ม - ร - ด - ล -- ดร - ด

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมคว่ำ ดังโน้ต

โด - เร - โด โด - เร - มี - โด ดังรูปตัวอย่าง

- เพลงไทยสำเนียงแขก จะมีเอกลักษณ์ที่เด่นๆ คือ การใช้เสียงที่ไกลๆ กันไม่กระโดดข้าม มาข้ามไป ลูกตกจบเพลงจะตกที่เสียง โด กับเสียงเร ตอนจบท่อนเพลงหรือวรรคเพลงที่สำคัญ เสียงรองสุดท้ายจะต้องเป็นเสียง ที่ต่ำกว่า

มีรูปแบบที่มีการเคลื่อนที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ การเคลื่อนที่ของทำนอง ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เป็นรูปสามเหลี่ยมหงาย จากเสียงแรก เคลื่อนลงต่ำไปหนึ่งเสียง แล้วเคลื่อนกลับขึ้นมาที่เสียงเดิมเป็นรูปสามเหลี่ยม ดังโน้ต

เร - ไต - เร

โต - ที - โต

ซอล - ฟา - ซอล

- ร ด ร

- ด ท ด

- ซ ฟ ซ

ข้อเสนอแนะ

1. เพลงไทยสำเนียงภาษา ยังมีเพลงที่มีความคลุมเครือในเรื่องของสำเนียงเพลง หรือความไม่ชัดเจนของเพลง ควรศึกษาและหาเหตุผลมาอธิบายในเชิงทฤษฎีต่อไป
2. ปัญหาเรื่องทางเพลง ที่มีความหลากหลาย ซึ่งยากต่อการศึกษา
3. ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังและให้มีความชัดเจน ในการที่จะระบุชี้ชัดถึงทำนองเพลงสำเนียงเพลงที่ถูกต้องต่อไป
4. ควรศึกษาเพลงไทยสำเนียงอื่นๆ ต่อไปด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ณรงค์ชัย ปิฎกฤษดิ์. (ม.ป.ป.). *สารานุกรมเพลงไทย*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ณัฏฐา โสคติยานุรักษ์. (2542). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โดม สว่างอารมณ์. (2540). *ศึกษาชีวประวัติและวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงของจางท้าว พาทย์โกศล*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณอมศรี แสงทอง. (2540). *การศึกษาทางร้องเพลงไทยสำเนียงมอญ*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญธรรม ตราโมท. (2481). *คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*.
- ประดิษฐ์ อินทนิล. (2536). *ดนตรีนาฏศิลป์*.
- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. (2530).
- พุทธะ ณ บางช้าง. (2542). *วิเคราะห์เพลงมอญในพิธีศพ*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2527). *ดนตรีวิจิตร*. เอกสารประกอบการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทเกียรติธุรกิจ จำกัด.
- ไพโรจน์ บุญผูก. (2538). *เพลงมอญ: ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 26*. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- มนตรี ตราโมท. (2540). *ดุริยางคศาสตร์ไทย*. บริษัทมติชน จำกัด.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). *ดนตรีไทยวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- วิชา ศรีผ่อง. (2543). *วิเคราะห์ทำนองหลักและทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงแขกมอญ 3 ชั้น*. ปรินูญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีเกียรติ มารคแมน. (2529). *จิวแต่จิวกับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีศักดิ์ วลลิโกดม. (2535). *ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจและสังคมชาวสยาม*. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). *ดุริยางคไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำเร็จ คำโหมง. (2544). **ขับลำนำเนียงลาว สืบสาวไปสู่การประดิษฐ์เพลงไทย**. ดนตรีไทย
อุดมศึกษาครั้งที่ 32. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัจด์ ภูเขาทอง. (2532). **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- สุรศักดิ์ จำนงค์สาร. (2542). **การศึกษาทางระนาดเอกเพลงแป๊ะ 3 ชั้น**. ปรินุณยานิพนธ์
ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรรวรรณ ขมวัฒนา. (2524). **สังคตินิยม 1**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- อรรวรรณ บรรจงศิลป์ และ โกวิทย์ ชันธุศิริ. (2526). **วิวัฒนาการของเพลงไทยสมัย
รัตนโกสินทร์**. รายงานผลการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม อรุณรัตน์. (2526). **ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2541). **ออกภาษา**. ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 29. กรุงเทพฯ : บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	ชัชชัย พวกดี
วัน เดือน ปี เกิด	27 พฤศจิกายน 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
สถานที่อยู่	2/90 ต. ในเมือง อ. เมือง จ. กำแพงเพชร 62000
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดหงส์ ปทุมवास ต. บางปรอก อ. เมือง จ. ปทุมธานี
พ.ศ. 2530	สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง อ. เมือง จ. อ่างทอง
พ.ศ. 2532	สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ) สาขาวิชาดุริยางค ศาสตร์ไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริ นทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2547	สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ